

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ULUSLARARASI ÖZEL HUKUKTA ÇOCUKLARA İLİŞKİN NAFAKANIN
TAHSİLİNDE İŞ BİRLİĞİ**

AYŞE İREM PEHLİVANLI

AĞUSTOS 2020

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ULUSLARARASI ÖZEL HUKUKTA ÇOCUKLARA İLİŞKİN NAFAKANIN
TAHSİLİNDE İŞ BİRLİĞİ**

AYŞE İREM PEHLİVANLI

AĞUSTOS 2020

ÖZET

ULUSLARARASI ÖZEL HUKUKTA ÇOCUKLARA İLİŞKİN NAFAKANIN TAHSİLİNDE İŞ BİRLİĞİ

PEHLİVANLI, Ayşe İrem
Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR

Ağustos 2020, 217 sayfa

Çocukların korunması ve bakımı için gerekli önlemlerin alınması ve eğitimlerine önem verilmesi sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinde büyük rol oynamaktadır. Gelişen dünya düzeninde ulaşım ve iletişim imkanlarının da artmasıyla meydana gelen göç hareketleri sonucu ebeveynlerinden uzak kalan çocukların ihtiyaçlarının karşılanması zor bir hal almıştır. Bu sebeple, çocuklara ilişkin nafakaların uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesi için devletler uluslararası sözleşmeler akdederek, nafaka alacaklarının uluslararası tahsilini kolaylaştırmıştır. Bu kapsamda çağa uygun, düşük maliyetli ve hızlı bir nafaka tahsil sistemi öngören ve devletler arası idari iş birliği sistemine dayanan 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi, bu konuda akdedilen önceki tarihli uluslararası sözleşmelerin yerine geçmek üzere akdedilmiştir. Bu tez çalışmasında da 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde çocuklara ilişkin nafakaların uluslararası tahsilinde idari iş birliği sistemi incelenmektedir. Bu bağlamda, tezimizde öncelikle çocuk ve nafaka

kavramları üzerinde durularak, Türk Hukukunda yer alan çocuklara ilişkin nafaka talepleri incelenecek, ardından nafakaların uluslararası tahsiline ilişkin düzenlenen ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerden 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi ile 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi'nin özelliklerine yer verilecektir. Tezimizin ilerleyen bölümünde ise çocuklara ilişkin nafakaların uluslararası tahsiline yönelik uygulamalar, 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Özel Hukukta Nafaka, 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi, Nafaka Alacağının Yabancı Ülkelerde Tahsili, İdari İş Birliği Sistemi

ABSTRACT

COOPERATION IN THE RECOVERY OF MAINTENANCE REGARDING THE CHILDREN IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

PEHLIVANLI, Ayşe İrem

Master Thesis

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR

August 2020, 217 pages

Taking necessary precautions for the protection and care of children and giving importance to their education play a major role in their upbringing as healthy individuals. As a result of migration movements caused by increasing transportation and communication opportunities in the developing world order, it has become difficult to meet the needs of children who are away from their parents. For this reason, states have signed international conventions for international recovery of maintenance for children and facilitated the international recovery of maintenance receivables. In this context, Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, which envisages a contemporary, low-cost and rapid maintenance recovery system and is based on an international administrative cooperation system, has been appointed to replace the previous dated international conventions that have been contracted on this issue. In this study, the administrative cooperation system in the international recovery of child support is examined within the framework of the provisions of the Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support

and Other Forms of Family Maintenance. In this context, the child and maintenance concepts will be emphasized. The child support requests for children included in Turkish Law will be examined. Then, the features of the New York Convention of 20 June 1956 on the Recovery Abroad of Maintenance and the Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, which are among the international agreements that are organized and which are parties to the international recovery of child support will be included. In the next part of our study, the applications for international recovery of child support for children will be evaluated within the framework of the provisions of the Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance.

Key Words: Maintenance in Private International Law, The Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, Recovery Abroad of Maintenance, Administrative Cooperation System

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince; beni bu zevkli konuda çalışmaya teşvik eden, vaktini esirgemedi beni her defasında büyük nezaket ve güler yüzle ağırlayan, kıymetli bilgilerinden yararlanmama imkân tanıyan, bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki desteği ve katkıları için tez danışmanım kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR'e; tez savunma jürisinde olmayı kabul ederek değerli vakitlerini ayıran ve tez çalışmasına ufuk açıcı katkılar veren sayın jüri üyeleri değerli hocalarım Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA ve Dr. Öğr. Üyesi Gülce GÜMÜŞLÜ TUNÇAĞIL'a şükranlarımı sunarım.

Hayatım boyunca sevgilerini ve desteklerini her an hissettiğim; kıymetli annem Seval PEHLİVANLI'ya, kıymetli babam Atıf PEHLİVANLI'ya ve canım kardeşim Elif Ecem PEHLİVANLI'ya bu süreçteki sonsuz destekleri için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no
İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
GENEL OLARAK NAFKA	5
1.1. TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUK VE NAFKA	5
1.1.1. Çocuk Kavramı	5
1.1.2. Nafaka Kavramı	7
1.2. TÜRK HUKUKUNDA SOYBAĞINA DAYANAN NAFKA	
TALEPLERİ	8
1.2.1. Tedbir Nafakası	8
1.2.1.1. Evlilik Birliği İçinde Bakım Yükümlülüğünden	
Kaynaklanan Bakım Nafakası	9
1.2.1.2. Boşanma veya Ayrılık Davası Devam Ederken Talep	
Edilen Tedbir Nafakası	10
1.2.1.3. Mutlak ve Nisbi Butlan Davaları Devam Ederken Talep	
Edilen Tedbir Nafakası	11
1.2.1.4. Babalık Davasında Tedbir Nafakası	12
1.2.1.5. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı	
Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında	
Çocuğun Nafaka Talepleri	13
1.2.1.6. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında	
Mağdur Çocuğun Nafaka Talepleri	16
1.2.2. İştirak Nafakası	17

1.2.2.1. Boşanma veya Ayrılık Davası Sonucunda Velayet Kendisine Verilmemiş Ebeveynin Nafaka Yükümlülüğü	18
1.2.2.2. Mutlak ve Nisbi Butlanına Karar Verilen Evliliklerde Velayet Kendisine Verilmemiş Ebeveynin Nafaka Yükümlülüğü	21
1.2.2.3. Evlilik Dışı İlişkide Doğan Çocuğun Nafaka Talepleri	21
1.2.2.2.1. Tanıma Davasında İştirak Nafakası	22
1.2.2.2.2. Babalık Davasında İştirak Nafakası	23
1.2.3. Yardım Nafakası	24
1.2.3.1. Altsoy, Üstsoy Kan Hısımlarının ve Kardeşlerin Nafaka Yükümlülüğü	24
1.2.3.2. Eğitimine Devam Eden Çocuğun Ergin Olduktan Sonra Nafaka Talebi	27
1.3. NAFKA ALACAKLARININ TAHSİLİNE HİZMET EDEN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	28
1.3.1. 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi	30
1.3.1.1. Sözleşmenin Yürürlüğü	30
1.3.1.2. Sözleşmeye Taraf Olan Devletler	31
1.3.1.3. Sözleşmenin Amacı	32
1.3.1.4. Sözleşmenin Uygulama Makamları	34
1.3.1.5. Sözleşmenin Kapsamı	36
1.3.1.6. Çekinceler	37
1.3.2. 2007 Tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi	38
1.3.2.1. Sözleşmenin Hazırlanması ve Yürürlüğe Girmesi	38
1.3.2.2. Sözleşmeye Taraf Olan Devletler	40
1.3.2.3. Sözleşmenin Yapısı ve Amacı	41
1.3.2.4. Sözleşmenin Uygulama Makamları	43
1.3.2.4.1. Merkezi Makamların Genel Olarak Görevleri	45
1.3.2.4.2. Merkezi Makamlara Özel Verilmiş Görevler	45
1.3.2.5. Sözleşmenin Kapsamı	48

1.3.2.5.1. Sözleşmenin Kapsamının Nafaka Alacaklısının Yaşına Bağlı Olarak Tayini	48
1.3.2.5.2. Sözleşmenin Kapsamının Eşler Arasındaki Nafakalar Bakımından Tayini	49
1.3.2.6. Çekinceler ve Beyanlar	49
1.3.2.6.1. Çekinceler	50
1.3.2.6.2. Beyanlar	53
1.3.2.7. Sözleşmenin Uygulanmasının İzlenmesi	60
1.3.2.8. Sözleşmenin Uygulanmasında Göz Önünde Bulundurulmuş İlkeler	61
1.3.2.8.1. Sözleşme Sistemine Etkin Erişim	61
1.3.2.8.2. Adli Yardıma Etkin Erişim	64
1.3.2.8.3. Kişisel Verilerin Korunması ve Gizliliği	69
1.3.2.8.4. Tahsilde Eşitlik	73
1.3.3. 1956 ve 2007 Tarihli Sözleşmelerin Uygulama Alanlarının Belirlenmesi	74
1.3.4. 2007 Tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi'nin Diğer Lahey Nafaka Sözleşmeleri ile İlişkisi	75

BÖLÜM II

2007 TARİHLİ ÇOCUK NAFKASI VE DİĞER AİLE NAFKA TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TAHSİLİNE İLİŞKİN LAHEY SÖZLEŞMESİ KAPSAMINDA NAFKA TAHSİLİ MEKANİZMASI	77
2.1. GENEL OLARAK	77
2.2. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURU TÜRLERİ VE KISITLAMALAR	80
2.2.1. Merkezi Makamlar Aracılığıyla Yapılan Başvurular	82
2.2.1.1. Nafaka Alacaklısı Tarafından Talep Edilen Nafaka Tahsili Başvuru Türleri	84
2.2.1.1.1. Mevcut Nafaka Kararına İlişkin Tanıma ve Tenfiz Başvuruları	85
2.2.1.1.2. Talep Edilen Devlette Verilen veya Tanınan Nafaka Kararının İcrasına İlişkin Başvurular	86

2.2.1.1.3. Yeni Bir Nafaka Kararı Alınmasına İlişkin Başvurular	88
2.2.1.1.4. Mevcut Nafaka Kararının Değiştirilmesine İlişkin Başvurular	89
2.2.1.1.4.1. Talep Edilen Devlette Verilen Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Başvuru	91
2.2.1.1.4.2. Talep Edilen Devletten Başka Bir Devlette Verilen Bir Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Başvuru	91
2.2.1.2. Nafaka Borçlusu Tarafından Yapılan Başvuru Türleri	92
2.2.1.2.1. Talep Edilen Devlette Önceki Kararın İcrasının Durdurulması ya da Sınırlandırılmasına Yol Açan Bir Kararın ya da Eş Değerde Bir İşlemin Tanınmasına İlişkin Başvurular	93
2.2.1.2.2. Talep Edilen Devlette Verilen Bir Kararın Değiştirilmesine İlişkin Başvurular	94
2.2.1.2.3. Talep Edilen Devlet Dışında Başka Bir Devlette Verilen Bir Kararın Değiştirilmesine İlişkin Başvurular	96
2.2.1.3. Kamu Kurumları Tarafından Yapılan Başvuru Türleri	97
2.2.2. Doğrudan Başvurular	99
2.3. NAFKA TAHSİLİNDE ÖZEL ÖNLEMLERE İLİŞKİN BAŞVURULAR	101
2.4. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURULARDA DİL	103
2.5. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURULAR İÇİN GEREKLİ BİLGİ VE BELGELER	103
2.5.1. Başvuruların İçeriği	104
2.5.2. Tanıma ve Tenfiz Başvurularına Eklenecek Belgeler	106
2.5.3. Başvuruların Geçerliliği	108
2.6. BAŞVURULAR HAKKINDA MERKEZİ MAKAMLARCA YAPILACAK İŞLEMLER	109

2.6.1. Merkezi Makamlar Aracılığıyla Nafaka Başvurularının İletilmesi	109
2.6.2. Merkezi Makamlar Tarafından Nafaka Başvurularının Alınması ve İşleme Konulması	111
2.7. ÂKİT DEVLETLERDEN BİRİNDE VERİLEN NAFKA KARARININ TANINMASINDAN VE TENFİZİNDEN SONRA NAFKA TAHSİLİ	114
2.7.1. Genel Olarak	114
2.7.2. Tanınmanın ve Tenfizin Şartları	117
2.7.2.1. Yetkili Makam Tarafından Verilmiş Nafaka Kararının Mevcudiyeti	118
2.7.2.1.1. İşlemlerin Başladığı Dönemde Davalının Mutad Meskeninin Menşe Devlette Bulunması	119
2.7.2.1.2. Davalının Yargı Yetkisine Açıkça İtiraz Etmemesi ya da Davanın Esasına İlişkin Savunma Yaparak Yargı Yetkisini Onaylanması	120
2.7.2.1.3. İşlemlerin Başladığı Dönemde Alacaklının Mutad Meskeninin Menşe Devlette Bulunması	120
2.7.2.1.4. Davalının Menşe Devlette Çocukla Birlikte Yaşamış ve Çocuğa Bakmış Olması Şartıyla, İşlemlerin Başladığı Dönemde Hakkında Nafaka Kararı Verilen Çocuğun Mutad Meskeninin Söz Konusu Menşe Devlette Bulunması	121
2.7.2.1.5. Çocuklara İlişkin Nafaka Yükümlülüklerindeki Anlaşmazlıklar Dışında, Taraflar Arasında Yargı Yetkisine İlişkin Yazılı Bir Anlaşma Yapılması	121
2.7.2.1.6. Yargı Yetkisi, Yalnızca Taraflardan Birinin Tabiiyetine Dayandırılmadıkça, Kişisel Statü Veya Velayet Sorumluluğuyla İlgili Söz	

Konusu Yargı Yetkisini Gerçekleştiren Bir Makam Tarafından Karar Verilmesi	122
2.7.2.2. Tanımanın ve Tenfiz Ret Sebeplerinin Bulunmaması	123
2.7.2.2.1. Kamu Düzenine Aykırılık	124
2.7.2.2.2. Sahtecilik	124
2.7.2.2.3. Derdestlik	125
2.7.2.2.4. Talep Edilen Devlette Verilen Başka Bir Kararla Bağdaşmama	125
2.7.2.2.5. Bazı Savunma Haklarının İhlâl Edilmesi	126
2.7.2.2.6. Nafaka Alacaklısının Mutad Meskeninin Bulunduğu Devlet Makamı Dışında Verilen Kararlar Dolayısıyla Ret	127
2.7.3. Tanıma ve Tenfiz Başvuru Usulü	127
2.7.3.1. Kayıt veya İlan Usulü	128
2.7.3.2. Alternatif Başvuru Usulü	131
2.7.4. Nafaka Düzenlemelerine İlişkin Tanıma ve Tenfiz Usulü	133
2.8. NAFKA DAVASI AÇILARAK NAFKANIN TAHSİLİ	136
2.9. NAFKA ALACAKLARININ TAHSİLİ	140
2.9.1. Genel Olarak	140
2.9.2. Nafaka Kararlarının Uygulanmasının İvediliği	143
2.9.3. Nafkanın Tahsilinde Uygulanacak Tedbirler	143
2.9.4. Tahsil Edilecek Meblağa İlişkin Bazı Meseleler	148
2.9.5. Nafaka Ödemelerinin Uluslararası Transferi	151
2.9.6. Nafaka Borcunun Tahsilinde Uygulanacak Hukuka İlişkin Özel Durumlar	153
2.9.6.1. Nafaka Borçlarında Zamanaşımı	153
2.9.6.2. Çocuklara İlişkin Nafakalarda Nafaka Yükümlülüğünün Süresi	154
2.9.6.3. Nafaka Borcuna İlişkin İtirazlarda Özel Durumlar	156
SONUÇ	158
KAYNAKÇA	160
EKLER	167
EK 1: ÇOCUK NAFKASI VE DİĞER AİLE NAFKA TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TAHSİLİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME	167

GİRİŞ

Günümüzde toplumların gelişmelerinin sağlanmasının en etkili yolu sağlıklı nesiller yetiştirmektir. Gelecekteki toplumun yetişkin bireyleri olacak olan çocukların bakımlarının ve korunmalarının önemi bu açıdan büyüktür. Çocukların korunmaları ve bakımları için gerekli önlemlerin alınması, eğitimlerine önem verilmesi sağlıklı bir aile ortamında yetiştirilmeleri için gereklidir. Nitekim 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin giriş bölümünde de toplumun temel birimi olan ailenin özellikle çocukların gelişimleri ve esenlikleri için en doğal ortamı oluşturduğu vurgulanarak, çocuğun kişiliğinin gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasına sahip bir aile ortamının olması gerektiği belirtilmiştir.¹ Güvene dayanan ilişkilerle dayanıklı temellere kurulan aile ortamında büyüyen çocukların oluşturduğu toplumların da gelişeceği açıktır. Ancak yaşanan savaşlar, göçler ve ekonomik krizler sonucu ortaya çıkan huzursuzluk ortamı aile bağlarını da etkileyerek, aile içi geçimsizliklere yol açmaktadır. Bu takdirde sona eren evlilik birlikteliğinde ya da evlilik dışı ilişkide dünyaya gelen terk edilmiş çocukların bakımlarının ve korunmalarının sağlanmasında devletlere de büyük görev düşmektedir.

Çocukların bakımlarının ve korunmalarının sağlanması için gerekli olan maddi yardım, soybağına dayanan nafaka yükümlülüğü kapsamında temin edilmektedir. Her ne kadar çocukların bakımlarının ve korunmalarının sağlanmasında nafaka yükümlülüğü için gereken usuller ülkeden ülkeye farklılık gösterse de mevcut iç hukuk kurallarının tek bir amacı olup bu da çocuğun korunmasının sağlanmasıdır. Keza, Türk Hukukunda çocuk lehine hükmedilen nafakaya ilişkin düzenlemeler genel olarak Türk Medeni Kanun'unda yer almakta olup ayrıca 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Dair

¹1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin giriş metni için bkz. RG 27/01/1995 – 22184.

Kanun ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında da nafaka düzenlemelerine yer verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun sistematüğinde ve Türk Hukuk doktrininde aile hukukundan doğan nafakalar bakım nafakası ve yardım nafakası olarak iki başlık altında incelenmiştir.² Bu kapsamda bakım nafakaları özelliklerine göre kendi içinde üç tür olup bunlar tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakasıdır.

Gelişen teknoloji ile birlikte, bireylerin refah seviyesi yüksek ülkelere göç etmeleri neticesinde farklı ülkelerde bulunan nafaka alacaklısı çocuk ile nafaka borçlusunun bu durumu, nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin uyumsuzluklarını ortaya çıkarmıştır. Yabancı unsurlu nafaka uyumsuzluklarına uygulanacak ulusal hukukların mevzuatlarında farklı düzenlemeler mevcut olduğundan, bu durum uyumsuzlukların çözümlerinde her zaman en adil sonucun doğmasını sağlamadığı gibi, çocuğun korunması amacına da hizmet etmemektedir. Bu düşünceden hareketle, bu nitelikteki uyumsuzluklar yönünden nafakanın uluslararası tahsilinde uluslararası iş birliği sisteminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu iş birliği kapsamında devletler tarafından nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin uyumsuzlukların çözümü konusunda uluslararası yeknesaklığın sağlanması için birçok uluslararası sözleşme akdedilmiştir. Günümüzde yürürlüklerini büyük ölçüde koruyan bu sözleşmelerden önde gelenleri, 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi ile 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi'dir. Önceki tarihli uluslararası nafaka uyumsuzluklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin yerine geçmek üzere akdedilen 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi günümüzde çağa uygun, etkili, hızlı ve teknoloji ile uyumlu bir tahsil mekanizması getirmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamızda çocuklara ilişkin nafaka alacaklarının uluslararası tahsiline ilişkin olarak 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin

² ÖZTAN, Bilge, Aile Hukuku, 6. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 1202-1203; AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, İkinci Cilt, 19. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 444; ÖZDEMİR, Hayrunnisa/ RUHİ, Ahmet Cemal, Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2016, s. 219; NOMER, Ergin, Devletler Hususi Hukukunda Nafaka, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1252, İstanbul, 1967, s. 2; DİNÇ, Feriha Bilge, Nafaka İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1985, s. 1.

Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi kapsamında geliştirilen devletler arası iş birliği sistemi ele alınmış, sözleşme çerçevesinde uygulanacak tahsil usulü ile getirilen düzenlemelerin uygulamadaki görünümü üzerinde durularak, konu detaylı olarak incelenmiştir. Yapılan incelemede doktrindeki tartışmalar ve sözleşmenin uygulanmasında devletler arası iş birliği sistemine dayanan nafaka tahsil mekanizması değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda yabancı ülkelerde nafaka tahsilini ifade etmek için nafakanın uluslararası tahsili kavramı kullanılmıştır. Bu kavram yadırgayıcı olmakla birlikte, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi metninde yer aldığı için çalışmamızda da bu ifadeye yer verilmiştir.

Çalışmamızda ilk olarak, “Çocuk” ve “Nafaka” kavramları üzerinde durulmuştur. İlgili kavramların tanımlarına ve açıklamalarına yer verildikten sonra uygulanacak hukukun Türk hukuku olması halinde soybağına dayanan nafaka talepleri yönünden hükmedilen nafaka çeşitleri hakkında bilgi verilerek, nafaka türleri detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmamızda kanunlar ihtilâfı ve milletlerarası usul hukuku yönünden inceleme yapılmamıştır. Buna ek olarak önemle belirtmek gerekir ki, çalışmamızda evlat edinilen çocuğun nafaka talepleri kapsam dışında bırakılmıştır.

Çalışmamızın devamında ise Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu ve yürürlüğünü koruyan nafaka alacağının uluslararası tahsiline hizmet eden uluslararası sözleşmeler incelenerek, değerlendirilmiştir. Bu çerçevede uluslararası unsurlu nafaka uyuşmazlıklarında sıklıkla başvurulmuş 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi ile 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi incelenmiştir. Bu kapsamda nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin uygulanacak usul açısından iki sözleşme arasındaki farklılıklar üzerinde de durulmuştur.

Tezimizin ikinci bölümünde ise çocuklara ilişkin uluslararası unsurlu uyuşmazlıklar açısından 2007 Tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi kapsamında çocuklara ilişkin nafakaların tahsili mekanizması Sözleşme ile getirilen yeniliklerle birlikte

detaylı olarak incelenmiştir. İlk olarak Sözleşme’de öngörülen nafaka tahsiline yönelik başvuru türlerine ve kısıtlamalarına yer verilmiştir. Bu kapsamda merkezi makamlar aracılığıyla yapılan nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvurular ile özel önlemlere ilişkin başvurular üzerinde durulmuştur. Sözleşme çerçevesinde düzenlenen doğrudan başvurular kapsam dışı bırakıldığından, çalışmamızda bu konuya yer verilmemiştir.

Çocuklara ilişkin nafakaların uluslararası tahsili başvurularının ardından merkezi makamlar tarafından yapılan başvurulara ilişkin gerçekleştirilecek işlemler incelenerek, sözleşme hükümleri kapsamında yer alan nafaka tahsili için gereken tanıma ve tenfiz usulü detaylı olarak belirtilmiştir. Ayrıca henüz elde edilmemiş nafaka alacağına ilişkin adli ya da idarî makam kararlarının elde edilmesine yönelik başvurular açısından da uygulanacak usul de değerlendirilmiştir.

Tezimizin ilerleyen kısmında ise sözleşme çerçevesinde öngörülen nafaka alacaklarının uluslararası tahsili mekanizması üzerinde detaylı olarak durulmuştur. Bu kısımda niteliği gereği ayrı bir öneme sahip olan nafaka alacaklarının ivedi bir şekilde tahsilinin gerçekleştirilmesi ve gerektiği takdirde alınacak tedbirlere ve özel durumlara ilişkin bilgilere de yer verilmiştir.

Sonuç itibariyle tezimizde, 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde çocuklara ilişkin uluslararası unsurlu nafaka alacaklarının devletler arası iş birliğine dayanan tahsil sisteminde merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurular incelenerek, bu kapsamda nafakanın uluslararası tahsili sürecinde öngörülen uygulama açısından yol gösterici ve ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri sunacak bir çalışma gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

BÖLÜM I

GENEL OLARAK NAFKA

1.1. TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUK VE NAFKA

1.1.1. Çocuk Kavramı

Bireyin doğumu ile başlayarak, erginliğe eriştiği ana kadar geçen zaman aralığındaki mevcut durumunu belirten çocuk kavramına farklı bilim alanları açısından farklı yaklaşımlar getirilmiştir. Türk Medeni Hukuku açısından çocuk kavramı, hem anne ve baba ile çocuk arasındaki hısımlığın tespiti konusuna vurgu yapmak hem de çocuk ile yetişkin ayrımı açısından henüz erginliğe erişmemiş kişileri tanımlamak için kullanılmıştır.³ Bu yaklaşımla birlikte, çocuk kavramının somutlaştırılması adına çocuğun hassas ve zayıf konumundan hareket edilerek, yardıma ve korunmaya muhtaç olduğu yaş aralıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çocuğun doğumundan itibaren yardıma ve korunmaya muhtaç olacağı; ancak bu koruma gereksiniminin sona ermesi noktasında genel kabul görmüş bir yaş sınırının tespit edilemeyeceği, zira bu durumun her çocuğun psikolojik ve fizyolojik gelişimine göre farklılık göstereceği kabul edilmiştir.⁴ Nitekim çocukluğun başlangıç ve bitiş anına ilişkin kabul edilen yaş aralıkları ulusal hukuklar açısından da değişiklik göstermektedir.

³AKYÜZ, Emine, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, Genişletilmiş 5. Basım, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 93-99; SEROZAN, Rona, Çocuk Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 3; USTA, Sevgi, Velayet Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2016, s. 22-23; Özdemir/ Ruhi, s. 32.

⁴ İNAN, Ali Naim, Çocuk Hukuku, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1968, s.10, Serozan, s. 10.

Çocukların korunmalarına ilişkin birçok uluslararası sözleşme akdedilmişse de bu sözleşmelerde çocuk kavramı açısından genel olarak kabul gören bir tanıma yer verilmemiştir.⁵ Nitekim, 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesinde çocuk kavramı, “*Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.*” olarak düzenlenmiştir. Tanımda da görüleceği üzere; çocukluğun bitiş anına ilişkin yaş sınırı hususunda Sözleşme’de keskin bir sınır getirilmemiş olmakla birlikte, çocukluğun sona erme anı açısından taraf devletlerin iç hukukları da göz önünde bulundurulmuştur. İlgili düzenlemede taraf devletlerin iç hukuklarında aksi kararlaştırılmadıkça, 18 yaşından küçüklerin çocuk olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ulusal hukuklar açısından 18 yaşından daha erken yaşta erginliğin kazanılmasının mümkün olduğu hallerde kişi çocuk olarak kabul edilmeyecektir. Sözleşme metninin bu şekilde düzenlenerek, ulusal hukuklar açısından aksine düzenleme yapmalarına ilişkin takdir yetkilerine müdahale edilmemiş olması, sözleşmeye katılımın gerçekleştirilmesi ve uluslararası hukukun yeknesaklığının sağlanması amacını taşımaktadır.⁶

Türk Hukukunda da çocuk kavramının tanımına ilişkin olarak, diğer ulusal hukuklar tarafından kabul gören yaş aralığı ile çocukluğun tespiti yaklaşımı benimsenmiştir. Türk Medeni Kanunu’nda çocukluğun başlangıç anı, kişiliğin kazanılması, başka bir deyişle çocuğun sağ ve tam doğduğu an olarak belirlenmiştir.⁷ Çocukluğun sona ermesinin ise kural olarak Türk Medeni Kanun’un 11. maddesi gereği, 18 yaşın doldurulması ile erginliğin kazanılması sonucunda gerçekleşeceği belirtilmiştir.⁸ Ancak Kanun’da, 18 yaşının tamamlanmasına gerek olmadan da

⁵ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, UNICEF, 2002, s. 1; TANRIBİLİR, Feriha Bilge, Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları, Yetkin Yayınevi, Kasım 2011, s. 50.

⁶ Tanrıbilir, s. 53.

⁷ Akyüz, s. 98; TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 206; ÖZTAN, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, 42. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 224; İNAN, Ali Naim, Türk Medeni Hukuku, 3. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s.113; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Medeni Hukuk, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 201-202; SEROZAN, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 7. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 422; AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Medeni Hukuk, 23. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 111; DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan, Türk Özel Hukuku, Cilt II Kişiler Hukuku, 20. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 17.

⁸ HATEMİ, Hüseyin, Kişiler Hukuku Dersleri, 2. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 29; OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel

erginliğin kazanılabileceği iki hal düzenlenmiştir. Bu hallerden ilki, Türk Medeni Kanun'un 11. maddesinin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere evlenme ile kazanılan erginliktir. Evlenme ehliyeti açısından Türk Medeni Kanun'un 124. maddesinde erkek ve kadın için 17 yaşını doldurma şartı aranmış olup olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebep halinde ise 16 yaşını doldurmuş erkek veya kadının evlenmesi mahkeme kararı ile mümkün kılınmıştır. Çocuğun 18 yaşını tamamlanmasına gerek olmadan erginliğini kazanılabileceği hallerden ikincisi ise Türk Medeni Kanun'un 12. maddesinde düzenlenen, hâkim kararıyla erginliğin kazanılmasıdır. İlgili kanunî düzenleme gereği bir çocuğun hâkim kararıyla erginliğini kazanabilmesi için çocuğun on beş yaşını bitirmiş olması ve ergin kılınmasına rızasının bulunması, anne ve babanın çocuğun erginliği kazanmasına onay vermesi veya vasisinin dinlenilmesi ve erginliğin kazanılmasının çocuğun yararına olması gerekmektedir. Türk Hukuku açısından bu iki halde de uygulanacak kanuna göre daha erken yaşta ergin olma durumu söz konusu olduğundan, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesi gereği erginliği kazanan 18 yaşından küçükler çocuk olarak kabul edilmeyecektir.⁹

1.1.2. Nafaka Kavramı

Türk Hukukunda nafaka, muhtaç durumdaki eşlerin, altsoyun ve üstsoyun, kardeşlerin birbirlerine karşı yükümlü oldukları aynî veya nakdî ödeme olarak tanımlanmıştır.¹⁰ Nafaka aile bireylerinin birbirlerine bakma ve yardım etme yükümlülüğünün bir sonucu olarak Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu kapsamda nafaka yükümlülüğü aile hukukundan doğan, aile hukukuna özgü bir borç ilişkisidir.¹¹

Türk Hukukunda, Türk Medeni Kanunu'nun sistematüğinde de görüleceği üzere aile hukukundan doğan nafakalar bakım nafakası ve yardım nafakası olarak iki

Kişiler, 16. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 66 vd.; Dural/ Ögüz, s. 52-57; AKİPEK, Jale G./AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Cilt I, Yenilenmiş 13. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 294-295; Akyüz, s.103.

⁹ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, s. 5-6.

¹⁰ YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1985, s. 533.

¹¹ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 115-116; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 17. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s. 37.

başlık altında incelenmiştir.¹² Bu kapsamda bakım nafakaları özelliklerine göre kendi içinde üç tür olup tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakasıdır.

1.2. TÜRK HUKUKUNDA SOYBAĞINA DAYANAN NAFAKA TALEPLERİ

Türk Hukukunda soybağına dayanan, başka bir deyişle çocuklara ilişkin nafakalar tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yardım nafakası olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1. Tedbir Nafakası

Eşlerin ergin olmayan veya ergin olup da kısıtlanmış ve velayet altında olan müşterek çocuklarının bakımına, eğitimine ve gözetimine birlikte katılmalarının sağlanmasına ilişkin yükümlülükleri, gerek evlilik birliği içinde eşlerin ayrı yaşama haklarının doğduğu durumlarda gerekse evliliğin sona ermesi için açılan boşanma veya ayrılık davaları ile evlenmenin butlanı davaları devam ederken de sürmektedir. Nitekim bu durumlarda hâkim, karar kesinleşinceye kadar müşterek çocuğun bakımının ve korunmasının sağlanmasına ilişkin geçici önlemleri alır. Bu geçici önlemler kapsamında, müşterek çocukların hangi ebeveyniyle birlikte yaşayacağına karar verilmesi sonucunda çocuklara fiilen bakmakla yükümlü olmayan eşin çocukların bakımına katılması ödeyeceği tedbir nafakası ile mümkündür.

Ayrıca, evlilik dışı ilişkide doğan çocuğun babası ile soybağının kurulmasına yönelik açılan babalık davalarında da hâkim babalık olasılığının kuvvetli olduğu kanısına ulaştığı takdirde, davanın devamı süresince çocuğun bakımı ve korunması için babanın tedbir nafakası ödemesine karar verilmektedir.

¹² Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 444; Nomer, s. 2.

1.2.1.1. Evlilik Birliği İçinde Bakım Yükümlülüğünden Kaynaklanan Bakım Nafakası

Evlilik; eşlerin birbirlerine sevgi, saygı, anlayış ve fedakârlık göstermeleri gereken bir müessese olup bu müessese içinde tarafların birbirlerine karşı kanundan doğan hak ve yükümlülükleri vardır.¹³ Türk Medeni Kanunu'nun 185. ve devamı maddelerinde düzenlenen, eşlerin evlilik birliğine ilişkin hak ve yükümlülüklerinden biri de her iki eşin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlığı ile katılarak, müşterek çocuklarının bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce zen göstermeleridir.

Evlilik birliği devam ederken eşlerden birinin kanundan doğan bu yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınması veya gereği gibi yerine getirmemesi halinde, diğer eşin talebi üzerine hâkim evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemleri alır. Bu kapsamda hâkim tarafından alınacak önlemlerden birisi Türk Medeni Kanun'un 196. maddesi gereği, ailenin geçimine katkıda bulunmayan eşin müşterek çocukların bakımı ve eğitimi için gerekli parasal katkısının belirlenmesi ve sağlanmasıdır.¹⁴ Niteliği gereği tedbir nafakası olan bu katkı payının belirlenmesinde hâkim tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını baz alarak, çocukların ihtiyaçları çerçevesinde hakkaniyete uygun olarak nafaka bedelini tespit eder.¹⁵ Doktrinde *Köprülü/ Kaneti*¹⁶ye göre Türk Medeni Kanun'un 195. maddesinin 1. fıkrasının lafzı gereği eşlerin üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemelerinin, kendi kusurlarından ileri gelmiş olmasının bir önemi yoktur. Zira kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere, kanunda kusura dayalı bir düzenleme söz konusu olmadığından kusursuz eş de yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde müşterek çocuklarının bakımı ve yetiştirilmesi için gereken tedbir nafakasından sorumlu olur. Ancak *Akıntürk*'e göre ilgili kanunî düzenlemenin uygulama alanı bulabilmesi için eşin evlilik birliğinden doğan yükümlülüğünü kusurlu bir şekilde yerine getirmemiş

¹³ OĞUZMAN, Kemal/ DURAL, Mustafa, Aile Hukuku, 3. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s.152; ztan, Aile Hukuku, s. 225.

¹⁴ Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 133; KÖPRÜLÜ, Bülent/ KANETİ, Selim, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989, s. 125; Tekinay, s. 340-346.

¹⁵ ztan, Aile Hukuku, s. 230; zdemir/ Ruhi, s. 99.

¹⁶ Köprülü/ Kaneti, s. 124.

olması gerekir.¹⁷ Örneğin, haksız olarak işten çıkarılmış ve işsiz kalmış olan eşin evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü bir müddet yerine getirememesi halinde, bu yükümlülüğün kasıtlı olarak yerine getirilmemiş olduğu söylenemez.¹⁸

Evlilik birliğinin kurulması ile eşler bir arada yaşama yükümlülüğü altına girseler de mevcut düzende Türk Medeni Kanunu'nun 197. maddesinde yer alan şartların varlığı halinde, eşlerden birinin rızası olmadan, diğer eşin ayrı yaşama hakkı vardır.¹⁹ Hâkim ayrı yaşamada haklı sebebi olan eşin talebi üzerine, belirli bir süre eşlerin ayrı yaşamalarına karar verebilir.²⁰ Bu durumda, eşlerin ergin olmayan veya ergin olup da kısıtlanmış ve velayet altında olan müşterek çocuklarının bakımına, eğitimine ve gözetimine birlikte katılımlarının sağlanması amacıyla da hareket edilerek, Türk Medeni Kanun'un 197. maddesinin 4. fıkrası gereği hâkim re'sen çocuğun yararını göz önünde bulundurarak gerekli önlemleri alır.²¹ Bu önlemlerden biri de çocuğa ödenecek olan tedbir nafakasıdır. Çocuğun korunmaya muhtaç olması sebebiyle ayrı bir önem arz eden bu nafaka türü eşe ödenecek nafakadan önceliklidir.²²

1.2.1.2. Boşanma veya Ayrılık Davası Devam Ederken Talep Edilen Tedbir Nafakası

Evlilik birliğini oluşturan ilişkiyi fiilen sona erdiren boşanma ve ayrılık davalarında eşlerin ayrı yaşama hakları doğar. Bu durumda eşlerin ergin olmayan müşterek çocuklarına karşı bakım yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmeleri gerekir. Ancak çoğu zaman boşanma veya ayrılık davası devam ederken çocuğa refakat etmeyen eş ergin olmayan çocuklarının bakım yükümlülüğünü yerine getirme konusunda isteksiz davranmaktadır. Nitekim bunu öngören kanun koyucu, davanın devamı süresince çocuğun bakımı ve korunmasına ilişkin geçici önlemlerin hâkim tarafından re'sen alınacağını öngörmüştür. Bu kapsamda Türk Medeni Kanun'un

¹⁷ Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 134.

¹⁸ Tekinay, s. 338.

¹⁹ Öztan, Aile Hukuku, s. 349.

²⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 350.

²¹ DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Aile Hukuku, Cilt III, 15. Basım, Filiz Kitabevi, Ankara, 2020, s. 194; Öztan, Aile Hukuku, s. 371-372.

²² Öztan, Aile Hukuku, s. 372.

169. maddesinde hâkim tarafların talebi olmasa dahi, boşanma ve ayrılık davalarında çocuklar için gerekli geçici önlemlerin alınmasına ilişkin olarak, dava tarihinden itibaren başlayarak hüküm kesinleşinceye kadar uygun bir tedbir nafakasına hükmeder.

Boşanma ve ayrılık davasının devamı süresince ergin olmayan müşterek çocuğun bakımına ve korunmasına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması için hükmedilen tedbir nafakası çocuğa refakat etmeyerek, çocuğun bakımını fiilen üstlenmeyen eş tarafından ödenmektedir.

1.2.1.3. Mutlak ve Nisbi Butlan Davaları Devam Ederken Talep Edilen Tedbir Nafakası

Evlenmenin mutlak ve nisbi butlanına yol açan sebepler, Türk Medeni Kanunu'nun 145. maddesi ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Evlenmenin mutlak butlanına yol açan sebepler eşlerin evlenme sırasında evli olması, eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması, akıl hastalığı, eşler arasında evlenmeye engel olacak derece hısımlığın bulunması olarak sayılmıştır. Evlenmenin nisbi butlana yol açan sebepler ise ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade sakatlıkları ve yasal temsilcinin izninin bulunmaması halleridir.

Mutlak veya nisbi butlanla sakat bir evlilik usulüne uygun olarak kurulmuş olmakla birlikte, gerçekleştiği andan itibaren geçersizlik sebebini bünyesinde taşır. Kanunda sınırlı sayıda (*numerus clausus*) düzenlenen butlan hallerinin gerçekleşmesi sonucu geçersiz olarak kurulmuş olan evlenmenin sona erdirilmesi için mahkeme kararı gerekir.

Eşler tarafından evlenmenin butlanı davası açıldığında boşanma hükümlerinin kıyasen uygulanacağı Türk Medeni Kanun'un 158. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu durumda da kanunen eşlerin ayrı yaşama hakları doğacağından, Türk Medeni Kanun'un 169. maddesi gereği evliliğin butlanı davasında da hâkim tarafların talebi olmasa dahi, eşlerin ergin olmayan müşterek çocuklarının bakımları ve korunmaları için gerekli geçici önlemleri re'sen alır. Dolayısıyla hâkim dava

tarihinden itibaren başlayarak hüküm kesinleşinceye kadar ergin olmayan müşterek çocukların ihtiyaçları çerçevesinde uygun bir tedbir nafkasına hükmedecektir.

1.2.1.4. Babalık Davasında Tedbir Nafkası

Evlilik dışı ilişkide doğan çocuğun babası tarafından tanınmaması halinde, çocuğun babası ile soybağı hâkim kararıyla kurulur. Bu durumda soybağının tesisi için açılan babalık davası sonucunda aile mahkemesi hâkimi tarafından verilen, yenilik doğurucu nitelikteki hüküm ile gerçekleşir. Türk Medeni Kanun'un 301. ve devam maddeleri ile düzenleme bulan babalık davasında çocuğun üstün yararı korunmuştur. Zira baba, çocuğunu tanımak istemese de çocuk veya annesi tarafından babaya karşı yöneltilen bu dava ile hâkim kararıyla çocuk ve baba arasındaki soybağı kurulmuş olur.

Çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilen babalık davasında çocuk dava ehliyetine sahip olduğu takdirde davayı bizzat açabilmektedir. O halde ayırt etme gücüne sahip ergin birey babasına karşı babalık davasını açacaktır. Ancak ergin olmayan ve ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk açısından ise durum farklıdır. Nitekim Türk Medeni Kanun'un 301. maddesinde anne ile çocuk arasındaki menfaat çatışmasının önüne geçilmesi adına babalık davasının kayyım tarafından açılacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla ergin olmayan çocuk için annenin kayyım olarak atanması da Türk Medeni Kanun'un 426. maddesi gereği mümkün olmayıp anne tarafından açılan bir babalık davasında da çocuk için kayyım atanması konusunda aile hâkimi, sulh hukuk mahkemesinden bu konuda bir karar vermesini talep eder.²³

Türk Medeni Kanun'un 333. maddesi gereği, "*Babalık davası ile birlikte nafaka istenir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir.*". Bu istisnâî düzenlemede babalık davasında da soybağı tespitine ilişkin karar verilmeden önce çocuk lehine tedbir nafkasına hükmedileceği belirtilmiştir. Bu durumda hâkim babalık

²³ BAYGIN, Cem, Soybağı Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 75; HATEMİ, Hüseyin/ KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu, Aile Hukuku, 2. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 146.

olasılığının kuvvetli olduğu kanısına ulaştığı takdirde davanın devamı süresince babanın çocuk lehine hükmedilen tedbir nafakasını ödemesine karar verir.²⁴

Türk Hukuk doktrinde çocuğun ölümü halinde dava hakkının mirasçılara intikal edip etmeyeceği tartışmalıdır. Bir görüşe göre dava hakkının mirasçılara geçeceği, fakat çocuk lehine nafaka isteminde bulunabilmeleri için çocuk ölmeden önce bu davanın açılmış olmasının gerekeceği, zira çocuğun ölümünden sonra nafaka isteme hakkının son bulacağı kabul edilmektedir.²⁵ Annenin dava hakkı çocukta bağımsız olduğundan, kendisine tanınan dava hakkı çocuğun ölümü ile sona ermez.²⁶ Yargıtay'ın ilgili kararında da görüldüğü üzere, çocuk ölmüşse açılmış olan davada babalığa hükmedilemeyeceği, sadece çocuğun yaşadığı süre için çocuk lehine nafaka ödenmesine karar verileceği yönünde içtihat oluşturulmuştur.²⁷

1.2.1.5. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Çocuğun Nafaka Talepleri

Türk Hukukunda her geçen gün artan aile içi şiddeti önlemek ve ailenin korunmasını sağlamak amacıyla, 11/05/2011 tarihinde İstanbul'da imzalanarak, 24/11/2011 tarihli ve 6251 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 08/03/2012 tarihli ve 28227 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi temel alınarak hazırlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile koruyucu ve önleyici nitelikte tedbirler getirilmiştir. Türk Medeni Kanun'un tamamlayıcısı niteliğindeki bu kanun

²⁴ Her ne kadar ilgili istisnai düzenleme kapsamında, çocuk lehine tedbir nafakasına hükmedilse de çocuğun soybağının tespiti hususunda yapılan inceleme sonucu davalı ile soybağının kurulması hukuken mümkün değilse, başka bir deyişle çocuğun babasının davalı olmadığına tespiti halinde, ödenen tedbir nafakasının Türk Borçlar Kanunu'nun 77. maddesi gereği sebepsiz zenginleşme hükümleri ya da Türk Borçlar Kanunu'nun 526. maddesinde yer alan yasal şartlar gerçekleştiği takdirde vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde iadesine karar verilir. Öztan, Aile Hukuku, s. 932.

²⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 577; Oğuzman/ Dural, s. 338; HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 390, Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 360; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 307.

²⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 306.

²⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 14/02/1956 tarihli ve 1956/820 Esas, 1956/910 Karar sayılı ilamı (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

kapsamında düzenlenen önleyici tedbirlerden birisi de şiddet gören lehine tedbir nafakasına hükmedilmesidir. Hâkim kararı²⁸ ile bazı şartlar dâhilinde verilen bu tedbir 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 4. fıkrasında ve Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 17. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili düzenleme uyarınca şiddet uygulayanın, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan ya da geçimine katkıda bulunan kişi olması halinde ve Türk Medeni Kanun'un hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkimin, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi re'sen tedbir nafakasına hükmetmesi mümkündür. Bu Kanun çerçevesinde korunmaya muhtaç kişiler arasında şiddete uğrama tehlikesi olan veya şiddete uğrayan çocuklar açısından da tedbir nafakasına hükmedilecektir.²⁹

6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 2. fıkrasında; niteliği gereği geçici bir süre için koruma sağlayan bu tedbir kararlarının ilk seferde en çok altı ay için verilebileceği düzenlenmiş olduğundan, bu husus nafaka alacağı yönünden de uygulanacaktır. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceği anlaşıldığı takdirde, hâkim re'sen ya da talep üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verir.

²⁸ Öte yandan; 6284 sayılı Kanun'un 3. maddesinde mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları da düzenlenmiştir. İlgili hüküm "(1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar." şeklinde düzenlenmiştir.

²⁹ İlgili Kanun'un 18. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, "Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet Başsavcılığı'nın suçüstü ödeneğinden karşılanır."

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddet görme tehlikesi yaşayan veya şiddet gören lehine nafakaya hükmedilebilmesi için “*şiddet uygulayanın ailenin geçimini sağlayan ya da geçimine katkıda bulunan kişi olması*”, “*şiddet mağdurunun ekonomik durumunun nafakayı gerektirmesi*” ve “*Türk Medeni Kanun’u hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması*” gerekir.

Kanunda yer alan bu şartlar altında nafakaya hükmedilmesinde aydınlatılması gereken bir nokta da ailenin geçimini sağlayan ya da geçimine katkıda bulunan şiddet uygulayan ile nafaka yükümlüsü şiddet gören arasındaki aile bağlarının yasal çerçevede kurulması şartının aranıp aranmayacağıdır. İstanbul Sözleşmesi’nin Açıklayıcı Raporu’nun 40. paragrafında aile içi şiddet kavramına dair açıklamalarda kullanılan “*biyolojik veya yasal aile bağlarına bakılmaksızın aile üyeleri veya aile içi birimler*” tanımının esas alındığı göz önünde bulundurulduğunda, nafaka yükümlüsünün tespiti hususunda yasal çerçevede bir evlilik birliği aranmayacaktır.³⁰ Bu kapsamda 6284 sayılı Kanun kapsamında nafakaya hükmedilme şartları Türk Medeni Kanun’da düzenlenen tedbir nafakası şartlarından farklılık göstermektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında nafakaya hükmedilebilmesi için gereken diğer bir şart da lehine nafaka hükmedilecek kişinin ekonomik açıdan bakıma muhtaç olmasının gerekliliğidir. Lehine nafaka hükmedilen kişinin yaşadığı şiddet olayının türüne bakılmaksızın, kanundaki şartların gerçekleşmesi halinde lehine tedbir nafakası hükmedilecektir. Ancak ekonomik şiddete maruz kalan kimseler için bahse konu tedbir nafakası ayrı bir önem kazanmaktadır.

Türk Medeni Kanun’un hükümleri çerçevesinde kendisi lehine nafakaya hükmedilen şiddet mağduru hakkında aynı amaca hizmet eden birden fazla nafakaya hükmedilmesinin engellenmesi amacıyla, 6284 sayılı Kanununun 4. maddesine “*TMK hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması*” şartı getirilmiştir. O halde, eşinin kendisine uyguladığı şiddet nedeniyle diğer tedbirlerin yanı sıra 6284 sayılı Kanun uyarınca lehine tedbir nafakası da hükmedilen kadının daha sonra açacağı

³⁰ Council of Europe Treaty Series- No. 210, Explanatory Report to the council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Explanatory Report – CETS 210 – Violence against women and domestic violence, (<https://rm.coe.int/16800d383a>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020); BADUR, Emel, “*Kadının Şiddet Nedeniyle Uğradığı Zararların Tazmini ve Nafaka*”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, Nisan 2018, s. 11-28.

boşanma davasında Türk Medeni Kanunu'nun 169. maddesi gereği nafaka talebinde bulunması mümkündür. Bu durumunda hâkim, Türk Medeni Kanun uyarınca hükmedeceği tedbir nafakasını halihazırda 6284 sayılı Kanun uyarınca hükmedilmiş tedbir nafakasının sona erme tarihinden itibaren başlatabilir.

6284 sayılı Kanun doğrudan uygulanan kanun niteliği taşıdığından, kapsamına giren şiddet olaylarında Türk vatandaşı-yabancı ayrımı yapılmaksızın herkese uygulanır.³¹ Bu kapsamda yabancıya şiddet uygulayan kimse aynı zamanda ailenin geçimini sağlıyor veya ailenin geçimine katkıda bulunuyorsa; Türk Medeni Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla, 6284 sayılı Kanun gereği şiddet mağdurunun yaşam düzeyi göz önünde bulundurularak, hâkim tarafından re'sen tedbir nafakasına hükmedebilmektedir. Bu durum, bir yabancı tarafından şiddet gören kimse açısından da uygulama alanı bulmaktadır. Nitekim yabancı tarafından şiddet gören ve gelişen koşullar altında tedbir nafakasına ihtiyaç duyan şiddet gören kimse lehine de tedbir nafakasına hükmedilir.

1.2.1.6. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Mağdur Çocuğun Nafaka Talepleri

Bedensel, zihinsel, ahlakî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmâl veya istismar edilen ya da suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması amacıyla düzenlenen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, çocuklar lehine alınması gereken koruyucu ve destekleyici tedbirlere yer verilmiştir.³²

³¹ ÖZTÜRK, Necla, “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler*”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 8, Sayı. 1, 2017, s. 25.

³² Bahse konu koruyucu ve destekleyici tedbirler 5395 sayılı Kanunun 5. maddesinde ve 24/12/2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmiştir. Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; ana, baba, vasi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınmasına ilişkin bahse konu düzenlemeler de ilgili Kanun’un 7. maddesinde düzenlenmiştir.

5395 sayılı Kanun, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen suça sürüklenen çocuklar ile suç mağduru çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbirler verilmesini de düzenlemiştir. Bu kapsamda suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuklar lehine, onların korunmasını ve haklarının güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla tedbir nafakasını da kapsayacak şekilde koruyucu ve destekleyici tedbirler getirilmiştir. Alınacak tedbirlerin yanı sıra, hâkim korunmaya ihtiyacı olan çocuk lehine verilecek tedbir kararına ek olarak Türk Medeni Kanun'un ilgili hükümleri kapsamında nafakaya da hükmetmeye yetkilidir. Bu husus 5395 sayılı Kanunun 7. maddesinde ve Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 8. maddesinde belirtilmiştir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk yararına Türk Medeni Kanun'un hükümleri kapsamında hükmedilen nafaka, çocuğun 18 yaşını doldurması ile kendiliğinden sona erer. Ancak eğitime devam eden korunmaya muhtaç çocuğun rızası alınmak şartıyla, nafaka tedbirinin uygulanmasına eğitim süresi boyunca devam edilmesine yönelik karar da verilebilir.

Doğrudan uygulanan kanun niteliği taşıyan 5395 sayılı Kanun, Türk vatandaşı-yabancı ayrımı yapmaksızın, bütün çocuklar yönünden kapsamına giren tüm koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını mümkün kılmıştır. Nitekim, ilgili Kanun'da bakım tedbirinin ve barınma tedbirinin yabancı uyruklu çocuklar yönünden uygulanması halinde vatandaşı oldukları ülkelerin konsolosluklarına bilgi verilmesi hususunda da özel hükümler getirilmiştir.³³

1.2.2. İştirak Nafakası

İştirak nafakası butlan, babalık, tanıma, ayrılık veya boşanma hükmünün kesinleşmesi ile başlar. Türk Medeni Kanun'un 328. maddesinin 1. fıkrası hükmünde

³³ İlgili husus 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 14. ve 15. maddelerinde yer almaktadır.

de belirtildiği üzere, “*Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder*”. O halde iştirak nafakası, çocuğun 18 yaşını tamamlaması, müşterek çocuğun evlenmesi veya mahkeme kararıyla ergin kılınması hallerinde kararın kesinleştiği tarihte kendiliğinden sona erer.

İştirak nafakası evliliğin fiilen ve hukuken sona ermesi sonucu ergin olmayan müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine fiilen çocuğa bakım yükümlülüğü olmayan eşin gücü oranında yapılacak olan katkıdır.³⁴ Çocuğun üstün yararı ilkesi gereği hâkim, tarafların talebi olmadan da iştirak nafakasına re’sen hükmetmekle yükümlüdür.³⁵ Hâkim iştirak nafakasını belirlerken nafaka ödeyecek olan tarafın mali gücünü, çocuğun ihtiyaçlarını ve çocuk kendisinde bırakılmış olan tarafın ekonomik durumunu göz önünde bulundurur.³⁶

İştirak nafakası mutlak ve nisbi butlanına karar verilen evlilikten doğan çocuklar ile velayet hakkının taraflardan birine verildiği çocuklar yönünden tesis edilebileceği gibi, evlilik dışı ilişkide dünyaya gelen çocuklar yönünden de tanıma ve babalık davası sonucunda da hükmedilir.

1.2.2.1. Boşanma veya Ayrılık Davası Sonucunda Velayet Kendisine Verilmemiş Ebeveynin Nafaka Yükümlülüğü

Boşanma kararı ile evliliğin fiilen ve hukuken sona ermesi sonucunda hâkim, aynı zamanda ergin olmayan veya ergin olup kısıtlanan müşterek çocuk ile fiilen çocuğa bakma yükümlülüğü olmayan ebeveyn arasındaki kişisel ilişkiyi ve bu ebeveynin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında yapacağı katkıyı

³⁴ Öztan, Aile Hukuku, s. 795; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 316; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Aile Hukuku, 2. Basım, Turhan Kitabevi, 2016, s. 195; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 149.

³⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 04/02/2020 tarihli ve 2019/7932 Esas, 2020/771 Karar sayılı ilamında; “...boşanma veya ayrılık vukuunda çocuk kendisine tevdi edilmemiş taraf gücüne göre onun bakım ve eğitim giderlerine katılmakla yükümlüdür. Bu hususu hâkim görevi gereği kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir.” (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

³⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 09/04/2019 tarihli ve 2018/2775 Esas, 2019/4310 Karar sayılı ilamında; “velayet kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılması mali gücü varsa söz konusu olur.” şeklinde belirtilmiştir. (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

belirler. Fiilen çocuğa bakma yükümlülüğü olmayan eşin ödeyeceği bu katkı iştirak nafakasıdır.

Ayrıca, evlilik birliği süresince eşlerden biri, diğer eşin kişiliğini, ekonomik güvenliğini veya ailenin huzurunu ciddi biçimde tehlikeye düşürdüğü takdirde mağdur olan eş ayrı yaşama hakkına sahiptir. Türk Medeni Kanun'un 197. maddesinde düzenlenen bu hususa göre hâkim ayrı yaşama istemini haklı bulduğu takdirde eşlerin ayrı yaşamasına ve bu çerçevede hangi eşin ortak konutu terk edeceğine karar verir. Evlilik birliğinin hâkim tarafından belirlenen süre içerisinde fiilen sona erdiği ayrılık davaları sonucunda da velayet hakkı kendisine verilen taraf çocuğa fiilen bakmakla yükümlüdür. Velayet hakkı kendisine bırakılmayan diğer eş ise mali gücü oranında ergin olmayan müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katlanmak zorundadır. Ayrılık hükmünün kesinleşmesi ile hâkim tarafından değeri belirlenen bu katkı payı iştirak nafakasıdır. Ayrılığa ilişkin kararda belirtilen ayrılık süresi bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona ereceği için verilen bu nafaka hükmü de sona erecektir.

Ayrılık sonrasında eşlerin ortak hayatı yeniden kuramamaları halinde boşanma davası açma hakları doğar. Nitekim eşler diledikleri zaman da boşanma davası açma hakkına sahiptirler. Evliliği sona erdiren hallerden biri olan boşanma davası sonucu davanın dayanağını oluşturan boşanma sebebinin tespiti halinde hâkim eşlerin boşanmalarına hükmeder. Her ne kadar haklarında boşanma kararı verilen anne ve babanın ayrı yaşama hakları olsa da ergin olmayan müşterek çocuklarının bakım ve eğitim giderlerine katılma yükümlülüğü her ikisi için de devam etmektedir. Dolayısıyla müşterek çocuklara fiilen bakma yükümlülüğü olmayan eş de müşterek çocukların ihtiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunmak adına iştirak nafakası ödeme yükümlülüğü altına girer.³⁷

Türk Medeni Kanunu'nda yer alan düzenlemeler çerçevesinde nafaka yükümlülüğünün velayete ilişkin olarak tesis edildiği görülmektedir. Zira velayet hakkının kendisine verildiği eş çocuğa fiilen de bakmakla yükümlüdür. 6684 sayılı

³⁷ Bu husus Türk Medeni Kanun'un 182. maddesinin 2. fıkrası gereği velayet hakkı kendisine verilmeyen, başka bir ifade ile müşterek çocuğa fiilen bakma yükümlülüğü altına girmeyen eş müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine mali gücü oranında katılmak zorundadır.

Kanun³⁸ ile onaylanması uygun bulunan, 25 Mart 2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girerek, iç hukukumuz halini alan 14 Mart 1985 tarihinde imzalanan 11 No'lu Protokol Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye Ek 7 No'lu Protokol'ün 5. maddesi gereği; Türk Hukukunda evlilik süresince ya da evliliğin bitmesi halinde eşler, aralarındaki ilişkide ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde özel hukuk niteliği taşıyan hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Dolayısıyla eşlerin evliliğin sona ermesi sonucu ergin olmayan müşterek çocuklarının velayetleri konusunda birlikte (ortak) velayet tesisini talep etmeleri halinde hâkimin eşlere ortak velayet tesis etmesinde hukukî bir engel yoktur. Zira temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşme hükümleri ile kanunlar arasında uyumsuzluk söz konusu olduğunda Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrası gereği milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınacaktır. Bu kapsamda Türk Medeni Kanunu'nda ortak velayete ilişkin düzenleme yapılmaya kadar, var olan kanun hükümlerinin uygulanması sonucunda da ortak velayete hükmedilebilir. Zira, Kanun'un metninden bu konuda bir yasaklama olduğu hükmü çıkarılamaz. Yine, çocuğu ilgilendiren her durumda göz önünde bulundurulacak temel bir ilke olan, "çocuğun üstün yararı" da en azından anlaşmalı boşanmada ortak velayeti mümkün kılabilirdir. Hâkim her somut olayda takdir yetkisini kullanarak, çocuğun üstün yararı halinde ortak velayete hükmedebilmelidir. Ancak boşanma aşamasında ana babanın velayeti birlikte kullanamayacakları belli ise bu durumda hâkim, uzman görüşünden de yararlanarak, takdir hakkını tek başına velayetten yana kullanabilecektir. Çocuğun üstün yararı ilkesi sınırları içerisinde kalınmak suretiyle, velayetin soybağına bağlı olarak ana ve babanın her ikisine de ait olduğunun düzenlenmesi adil sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı gibi modern hukuka ve modern topluma ulaşmamız açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. O halde, ergin olmayan müşterek çocuk yönünden ortak velayet tesis edilse de anne ve babanın ayrı yaşama hakları doğar. Bu kapsamda çocuğa fiilen bakmakla yükümlü olmayıp çocukla kişisel ilişki kurulan ebeveyn ergin olmayan müşterek çocuğun bakımı ve eğitimine ilişkin giderlere katılmakla yükümlüdür.

³⁸ 6684 sayılı 11 No'lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 No'lu Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun 10/03/2016 günü kabul edilmiştir. (www.mevzuat.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

1.2.2.2. Mutlak ve Nisbi Butlanına Karar Verilen Evliliklerde Velayet Kendisine Verilmemiş Ebeveynin Nafaka Yükümlülüğü

Mutlak ve nisbi butlanına karar verilen evliliklerde doğan çocukların evlilik içinde doğmuş sayılacakları hususu Türk Medeni Kanun'un 157. maddesinde düzenlenmiştir.³⁹ Nitekim butlan kararı verilen evlilikler yönünden karar kesinleşinceye kadar doğan çocuklar ile butlan kararının kesinleşmesinden itibaren 300 gün içinde doğan çocukların soybağı geçerli bir evlilik birliği içinde doğan çocuk kapsamındadır.⁴⁰ O halde, mutlak ve nisbi butlan davasında verilen hükmün kesinleşmesinden sonra ergin olmayan müşterek çocukların bakım ve eğitim giderlerine ilişkin olarak, tıpkı boşanma davası sonucu hükmedilen iştirak nafakası gibi, fiilen velayet hakkını kullanmayan anne veya baba tarafından iştirak nafakası verilir.

1.2.2.3. Evlilik Dışı İlişkide Doğan Çocuğun Nafaka Talepleri

Evlilik dışı ilişkide doğan çocuklar yönünden çocuğun babası ile soybağının kurulması amacıyla açılan babalık davası ya da tanıma beyanının mahkemeye yönetilmesi ile çocuk ve baba arasında soybağı kurulur. Hâkimin çocuk ile baba arasında soybağının kurulmasına ilişkin karar vermesi durumunda velayeti anne veya babaya vererek, diğer ebeveynle çocuk arasında kişisel ilişki kuracaktır. Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuğun kendisine verilmediği anne veya baba çocuğun bakım ve eğitimi için gerekli giderlere iştirak etmek zorundadır. Babalık davasının kabulü halinde davanın kesinleştiği tarihten itibaren istem olmasa dahi hâkim tarafından çocuk için uygun bir miktarda iştirak nafakasına hükmedilir. Zira, evlilik dışı

³⁹ Mutlak ve nisbi butlan davalarına ilişkin daha fazla bilgi için bkz. 2.1.3. Mutlak veya Nisbi Butlan Davaları Devam Ederken Talep Edilen Tedbir Nafakası

⁴⁰Türk Medeni Kanun'un 285. maddesinde düzenlenen bahse konu hükümde,

"A. Babalık karinesi

Madde 285 - Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır.

Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür.

Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar."

ilişkiden doğan çocuğun velayeti kendisine verilmeyen ana veya baba çocuğun bakım ve eğitimi için gerekli giderlere katılma yükümlülüğü altındadır.

Evlilik içinde ana rahmine düşmemiş veya evlilik içinde doğmamış ya da evlilik içi doğup da soybağının reddine karar verilmiş çocuklar lehine nafaka yükümlülüğünün doğabilmesi için öncelikle çocuğun annesi ve babası ile soybağı ilişkisinin kurulması gerekir.⁴¹ Nitekim, çocuğun soybağını düzenleyen Türk Medeni Kanun'un 282. maddesinin 1. fıkrasında da çocuğun annesi ile soybağının doğumla kurulacağı, aynı maddenin 2. fıkrasında ise babanın çocuğun annesi ile evliliği halinde ya da tanıma ve hâkim hükmü ile soybağının kurulacağı düzenlenmiştir.

Evlilik dışında doğan çocuk ile baba arasında soybağı kanunda düzenlenen bu üç halde de kurulmadığı takdirde, babanın nafaka yükümlülüğü de doğmayacaktır. Bu sebeple evlilik dışında doğan ergin olmayan müşterek çocuğa ilişkin nafaka istemi ile dava açıldığında öncelikle çocuk ile babası arasında soybağının kurulması gerekmektedir.

1.2.2.2.1. Tanıma Davasında İştirak Nafakası

Evlilik dışı ilişkide doğan çocuğun babası ile soybağının kurulmasının bir yolu da babanın kanundaki şekil şartlarına uygun olarak, tek taraflı irade beyanı ile çocuğu tanımasıdır. Bu takdirde, çocuk ile baba arasında soybağı geçmişe etkili olarak, doğumdan itibaren kurulmuş olur. Zira tanıma beyanı yenilik doğuran bir işlemdir.⁴²

Türk Medeni Kanun'un 295. maddesinin 1. fıkrası gereği tanıma, babanın nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusuyla ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur. İlgili madde hükmünde mahkemeye yapılacak yazılı başvuru açısından görevli ve yetkili mahkeme belirtilmediğinden, mahkemeye yapılacak olan yazılı beyana ilişkin öğretide farklı görüşler ortaya çıkmıştır. *Dural/Öğüz/Gümüş* tarafından ileri sürülen bir görüşe göre; tanıma

⁴¹ Öztan, Aile Hukuku, s. 909; Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 328.

⁴² Dural/ Öğüz/ Gümüş, Türk Özel Hukuku Aile Hukuku, s. 295; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 347; Öztan, Aile Hukuku, s. 913.

beyanının mahkemeye yönetilebilmesi ancak açılmış olan bir babalık davası ile mümkün olabilir.⁴³ Bu görüş, yapılan başvuruya ilişkin bir babalık davası olmadığı takdirde, mahkemeye yapılan yazılı bir başvurunun da bir anlamı olmayacağını, başvuru yapılan mahkemenin bu başvuruyu nüfus memurluğuna iletmekten başka bir işlevinin olmayacağını savunmaktadır. Zira tanıma beyanı tek taraflı bir irade beyanı olup tanımanın hukukî sonuçlarını doğurabilmesi çocuğun veya annesinin rızasına bağlı değildir. Bu görüşü savunan yazarlar, bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun kaynağını aldığı İsviçre Medeni Kanunu'nun 260. maddesinin 3. fıkrasına atıf yaparak, tanıma beyanının ana veya çocuk tarafından açılmış bir babalık davasında davanın görüldüğü mahkemeye yapılmasını öngördüğünden hareket etmektedirler. Diğer görüş ise kanun koyucunun ilgili maddeyi düzenlerken çocuğun üstün yararından hareket ettiği, dolayısıyla açılmış bir babalık davasına ihtiyaç duyulmadan da babanın çocuğu tanıdığına dair yazılı beyanını mahkemeye sunması şeklinde de tanımanın gerçekleşeceği yönündedir.⁴⁴

Her iki durumda da mahkemeye yazılı olarak başvurularak, soybağının kurulması talep edildiği takdirde, tanıma beyanına ilişkin hükmün kurulması ile beraber müşterek çocuk lehine iştirak nafakasına da hükmedilir.

1.2.2.2.2. Babalık Davasında İştirak Nafakası

Türk Medeni Kanun'un 301. ve devam maddelerinde düzenlenen babalık davasında verilen yenilik doğurucu nitelikteki hükümle birlikte evlilik dışı ilişkide doğan çocuğun babası ile soybağı kurulur.⁴⁵

Babalık davasının kabulüne karar verildiği takdirde çocuk ile baba arasında soybağı kurulduğu için baba, çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü altına girer. Bu durumda babalık davası sonucunda verilen hükümde babanın çocuğun ergin olacağı ana kadar iştirak nafakası ödemesine de hükmedilir.

⁴³ Dural/ Ögüz/ Gümüş, Türk Özel Hukuku Aile Hukuku, s. 297-298; aynı görüşte Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 352.

⁴⁴ Baygın, s. 60-61; Öztan, Aile Hukuku, s. 919.

⁴⁵ Babalık davasına ilişkin daha fazla bilgi için bkz. 2.1.4. Babalık Davasında Tedbir Nafakası

1.2.3. Yardım Nafakası

Türk Medeni Kanunu'nun 364. ve devamı maddelerinde düzenlenen, soybağına dayanan nafakalardan biri olan yardım nafakası; yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşerek kendi imkanları ile hayatını idame ettiremeyecek, kanunda tahdidi olarak belirtilmiş üstsoy ve altsoy ile kardeşler arasında hükmedilen maddi destektir.⁴⁶ Görüldüğü gibi yardım nafakası, aile bireyleri arasında var olan fedakârlık yükümlülüğünün vicdani ve ahlaki olarak yerine getirilmesinin yanında kanundan da doğmaktadır.⁴⁷

Ayrıca, iştirak nafakasından faydalanan müşterek çocuğun ergin olması sonucunda eğitime devam eden ergin bireyin kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun olması halinde de Türk Medeni Kanun'un 328. maddesinin 2. fıkrası kapsamında anne ve babasından eğitimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası talep edebilmektedir.

1.2.3.1. Altsoy, Üstsoy Kan Hısımlarının ve Kardeşlerin Nafaka Yükümlülüğü

Soybağına dayanan nafakalardan biri olan yardım nafakası, Türk Medeni Kanunu'nun 364. maddesinde tahdidi olarak belirtilen üstsoy ve altsoy ile kardeşler arasında fedakârlık yükümlülüğünün bir sonucu olarak hükmedilir.

İlgili kanunî düzenlemelerde de görüleceği üzere, yardım nafakasının talep edilmesi için nafaka alacaklısının yoksulluğa düşecek olması nafaka tesisi için yeterli görülmüştür.⁴⁸ Doktrinde yoksulluk, kişinin kendi imkânlarıyla temel ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamasının mümkün olmaması hali olarak kabul edilmiştir.⁴⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise yoksulluğu “*yeme, giyinme, barınma, sağlık,*

⁴⁶ Öztan, Aile Hukuku, s. 1201; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 444.

⁴⁷ Köprülü/ Kaneti, s. 289; ERGENEKON, Yılmaz, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları, 1. Basım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966, s. 25; Oğuzman/ Dural, s. 379, Öztan, Aile Hukuku, s. 1201; ZEVKLİLER, Aydın/ ACIBEY, M. Beşir/ GÖKYAYLA, K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuk, 6. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000, s. 1027; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 444.

⁴⁸ Öztan, Aile Hukuku, s. 1210; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 378; Oğuzman/ Dural, s. 380, Özdemir, s. 68.

⁴⁹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1210; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 378; Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 449.

ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmama hali” olarak tanımlamıştır.⁵⁰ O halde, nafaka alacaklısı maddi varlığını geliştiremeyecek ve hayatını idame ettirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayamayacak durumda olması halinde yardım nafakası talep etme hakkına sahiptir.

Yoksulluğa düşmüş olan nafaka alacaklısı gibi nafaka alacaklısına bakmakla yükümlü resmi veya kamuya yararlı kurumlar da Türk Medeni Kanun’un 365. maddesinin 5. fıkrasında yere alan düzenleme gereği nafaka yükümlüsüne karşı dava açma hakkına sahiptirler. Tıpkı ocuk Esirgeme Kurumu gibi, nafaka isteme hakkına sahip olan kimsenin fiilen bakılmakta olduğu, bakım yükümlülüğü yüklenmiş resmi veya kamuya yararlı kurumlar nafaka yükümlülerine karşı dava açabilirler. Ancak, belediye gibi korunmaya muhtaç kişilerin bakım sorumluluğunun yüklenildiği kurumlar, nafaka alacaklısı yerine yardım nafakası davası açma hakkına sahip olmayıp Türk Medeni Kanun’un 366. maddesi gereği, yalnız korunmaya muhtaç kimse için yapılan masrafları nafaka alacaklısının hısımlarından talep edebilirler.⁵¹

Her ne kadar nafaka alacaklısı yönünden yoksulluğa düşecek olma şartı aranmişsa da tek başına bu şartın gerçekleşmesi ile yoksulluk nafakası taleplerinin kabulü mümkün değildir. Zira kanun koyucu yardım nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka alacaklısı açısından öngördüğü şarta ek olarak, nafakası yükümlüsü açısından da bazı şartlar getirmiştir. Nafaka alacaklısının stsoyundan veya alt soyundan yardım nafakası talebinde bulunduğu takdirde, kanun nafaka yükümlüsünün mali gücünün bulunmasını, başka bir deyişle, nafakayı ödeme gücünün bulunması şartını aramaktadır. Nafaka yükümlüsünün mali gücünün bulunması, nafaka ödediği takdirde bakmakla yükümlü olduğu kimselerin dahi yoksulluğa düşmemesini ifade eder.⁵² Kardeşler arasında nafaka yükümlülüğüne ilişkin olarak ise kanun koyucu, yardım nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka yükümlüsü kardeşin refah içinde olma koşulunu aramıştır. Refah, “*bolluk, rahatlık ve varlık içinde iyi yaşama*” olarak tanımlanmakla birlikte; refah içinde olma koşulu,

⁵⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 07/10/1998 tarihli ve 1998/2-656 Esas, 1998/688 Karar sayılı ilamı (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁵¹ Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 448.

⁵² Oğuzman/ Dural s. 382; Tekinay, Türk Aile Hukuku, s. 592; ztan, Aile Hukuku, s. 1213.

nafaka yükümlüsü kardeşin yardım nafakası ödediği takdirde kendi hayat tarzından ödün vermeden, bolluk, rahatlık ve varlık içinde yaşaması durumunda sağlanmış olur.⁵³ Doktrine göre refah içinde olma halinden, nafaka yükümlüsü kardeşin kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra elinde lüks ihtiyaçları için sarf edebileceği bir şeyin kalması, belirli bir zenginliğe erişmiş olması gerektiği savunulmaktadır.⁵⁴ Yargıtay'a göre yardım nafakası yükümlülüğüne ilişkin olarak refah içinde olma şartının gerçekleşebilmesi için nafaka yükümlüsünün “*geliri, çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve ihtiyaçları dışında bir bolluk ve zenginlik içinde olması*” gerektiği kabul edilmiştir.⁵⁵

Kardeşlerin yardım nafakası yükümlülüğünün doğması açısından kardeşlerin tam kan kardeş veya yarım kan kardeş olmaları açısından bir farklılık söz konusu olmadığı gibi, evlilik içi veya evlilik dışı doğmaları açısından da farklılık yoktur.⁵⁶

Türk Medeni Kanunu'nun 365. maddesinin 1. fıkrasında da belirtildiği üzere, nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır. Bu kapsamda ergin olmayan nafaka alacaklısı, kendi anne ve babasından aldığı bakım nafakası ile yoksulluğa düşmeden, temel ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabiliyorsa, nafaka yükümlüsü kardeşinden yardım nafakası talep edemeyecektir.⁵⁷ Dolayısıyla bakım nafakası yükümlülüğünü yerine getirenin varlığı halinde yardım nafakasına hükmedilemez.⁵⁸ Yardım nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka yükümlüsünün mali gücünün yerinde olması koşulu arandığından, miras hükümlerine göre ön sırada

⁵³ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (<http://www.tdk.gov.tr>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020).

⁵⁴ Oğuzman/ Dural s. 383, Tekinay, Türk Aile Hukuku, s. 592, Öztan, Aile Hukuku, s. 1215; Köprülü/ Kaneti, s. 293; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 450; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 666; Öztan, Aile Hukuku, s. 1214; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 381; ÖZDEMİR, Hayrunnisa, “*Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 100, 2014, s. 67, 71.

⁵⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 28/09/1972 tarihli ve 1972/5848 Esas, 1972/5323 Karar sayılı ilamı (www.kazanci.com) (Erişim tarihi: 20/05/2020). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 29/03/1974 tarihli ve 1974/1921 Esas, 1974/1961 Karar sayılı ilamı (www.kazanci.com) (Erişim tarihi: 20/05/2020).

⁵⁶ Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 448, Ergenekon, s. 57; Tekinay, Türk Aile Hukuku, s. 590, Öztan, Aile Hukuku, s. 445; Baygın, s. 447.

⁵⁷ Baygın, s. 454.

⁵⁸ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 08/05/2017 tarihli ve 2016/17247 Esas, 2017/6724 Karar sayılı ilamı (www.kazanci.com) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

bulunan nafaka yükümlüsünün mali gücünün nafaka ödemek için yeterli olmaması halinde nafaka bir sonraki sırada bulunan mirasçıdan talep edilebilmektedir.⁵⁹

1.2.3.2. Eğitimine Devam Eden Çocuğun Ergin Olduktan Sonra Nafaka Talebi

İştirak nafakasından faydalanan müşterek çocuğun ergin olması sonucu iştirak nafakası kendiliğinden ortadan kalkacağı için eğitimine devam eden ergin bireyin kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun olması söz konusu olabilmektedir. Bu takdirde, Türk Medeni Kanun'un 328. maddesinin 2. fıkrasında "*Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.*" hükmü gereği ergin müşterek çocuk anne ve babasından eğitimini tamamlayıncaya kadar nafaka talep edebilmektedir. Hukukî niteliği gereği yardım nafakası olan bu nafakada, anne ve babanın nafaka yükümlülüğü iştirak nafakasındaki nafaka yükümlülüğünden farklılık gösterir.⁶⁰ Nitekim eğitimine devam eden ergin çocuğun yardım nafakası talebinin kabulü için yalnız ergin çocuğun eğitimi sebebiyle çalışmaması halinin mevcudiyeti yeterlidir.⁶¹ Bu kapsamda lisans ve yüksek lisans eğitimi alan ve çalışma imkânı olmayan birey, eğitiminin devam ettiğine dair bir belge ile bu durumu ispat ettiği takdirde lehine nafakaya hükmedilecektir.⁶² Ancak doktora eğitimi bu nitelikte kabul edilmemiştir.⁶³

⁵⁹ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 03/04/2017 tarihli ve 2016/16097 Esas, 2017/4527 Karar sayılı ilamında; "... nafaka yükümlüsü babanın ölmüş olması veya bakma gücünün olmaması üzerine bir üst zümrede yer alan dededen de nafaka istenebilir." şeklinde hükmedilmiştir. (<http://www.kazanci.com>) (Erişim tarihi: 20/05/2020); Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 22/12/2014 tarihli ve 2014/20406 Esas, 2014/17028 Karar sayılı ilamında; "nafaka yükümlüsü babanın ölmüş olması veya bakma gücünün olmaması üzerine bir üst zümrede yer alan dededen de nafaka istenebilir." (<http://www.kazanci.com>) (Erişim tarihi: 20/05/2020); Köprülü/ Kaneti, s. 293; Akıntürk/Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 450; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 536; Öztan, Aile Hukuku, s. 1214; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 382; Özdemir, s. 67, 71.

⁶⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 797.

⁶¹ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 20.10.2011 tarihli ve 2011/10108 Esas, 2011/16027 Karar sayılı ilamında, "somut olayda; davacı 1991 doğumlu olup reşit ve sağlıklı olması nedeniyle çalışabilir konumda ise de; yaşı itibarıyla henüz öğrenim çağında olduğu ve açık öğretime kayıt yaptırdığı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki kanun hükmünde de belirtildiği gibi eğitimine devam eden çocuğa, ana ve baba eğitimi sona erinceye karar bakmakla yükümlüdür." şeklinde belirtilmiştir. (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁶² Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 06.06.2017 tarihli ve 2016/19061 Esas, 2017/9116 Karar sayılı ilamında, "...üniversite öğrencisi olan davacının okuduğu okul, yaşı, ihtiyaçları göz önüne alındığından nafaka yükümlüsünün gelir durumu nazara alınarak Türk Medeni Kanun'un 4.

1.3. NAFKA ALACAKLARININ TAHSİLİNE HİZMET EDEN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

II. Dünya Savaşı neticesinde oluşan ekonomik ve sosyal sorunların ortadan kaldırılması adına devletlerin kalkınma planları bireyleri refah seviyesi yüksek ülkelere doğru kitlesel göçe yöneltmiştir.⁶⁴ İlerleyen süreçte gelişen teknoloji ile birlikte, insanların daha iyi koşullarda yaşama arzusu bu göç hareketlerinde artışa sebep olmuştur. Bu göçler, farklı kültürden birçok insanın bir araya gelerek aile kurmasına katkı sağladığı gibi birçok ailenin parçalanmasına da sebep olmuştur. Nitekim ortaya çıkan bu uluslararası yer değiştirme hareketleri bireylerin aile hukukundan doğan yükümlülükleri yerine getirmelerini kimi zaman zorlaştırmış, kimi zaman da bu yükümlülükleri yerine getirmelerine engel olmuştur.⁶⁵ Bu takdirde geride kalan ve ekonomik zorluklarla yüzleşen yakınlar açısından ihtiyaç duyulan desteğin sağlanabilmesine ilişkin talepler uluslararası unsurlu nafaka taleplerine ilişkin uyumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Ancak farklı devletlerin yargı yetkisi kapsamına dâhil olan uluslararası nitelikli nafaka uyumsuzluklarının çözümünde ulusal hukuk mevzuatlarının yeterli olmayacağı anlaşılmış olup devletler arası iş birliği sisteminin geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur.⁶⁶ Bu sayede uluslararası nafaka uyumsuzlukları açısından uluslararası hukukun yeknesaklığının sağlanması kolaylaşarak, özellikle bakıma ihtiyaç duyan çocuklara ilişkin nafaka alacaklarının tahsilinin ivedi bir şekilde gerçekleştirilmesi konusunda devletler yönünden de duyarlılık kazanılmıştır.

maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun daha yüksek nafakaya hükmedilir...” şeklinde belirtilmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi’nin 19/10/2015 tarihli ve 2015/8392 Esas, 2015/16069 Karar sayılı ilamında da “yüksek lisans öğrenci müşterek çocuğun reşit olduğu, yardım nafakası hükmedilmesi gerektiği...” belirtilmiştir. (www.yargitay.gov.tr) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁶³Öztaş, Aile Hukuku, s. 1062; TÜRKMEN, Ahmet, “Eğitim Nafakası (TMK md. 328/II)”, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt:8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan Özel Sayısı, s. 2722, 2727. Yüksek lisans ve doktora ayırımı yapmaksızın, lisansüstü eğitimin bu kapsamda değerlendirilemeyeceğini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Baygın, s. 123.

⁶⁴ CONTINI, Paolo, “The United Nations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance”, St. John’s Law Review, Volume 31, Issue 1, 1956, s. 1; TOKER, Ali Gümrah, Milletlerarası Özel Hukukta İstinabe, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 104; AYGÜN, Mesut, Milletlerarası Özel Hukukta Nafakaya İlişkin Yeni Sistem, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 79.

⁶⁵ ÜNAL, Şeref, Nafaka Alacakları Konusundaki Uluslararası Sözleşmeler Üzerine Toplu Bir İnceleme, Hıfzı Timur’un Anısına Armağan, İstanbul, 1979, s. 957.

⁶⁶ EKŞİ, Nuray, “Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi”, Public and Private International Law Bulletin, Volume 35, Issue 2, 2015, s. 70.

Bu düşüncelerden hareketle, Birleşmiş Milletler ve Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından uluslararası nafaka tahsiline ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde, gerek nafaka alacaklarının tahsilinde tanınma ve tenfize ilişkin gerekse uygulanacak hukuka ilişkin birçok uluslararası sözleşme akdedilmiştir. Ancak bahse konu sözleşmelerde yer alan tahsil sistemlerinin uygulamada maliyetli olmaları, hızlı ve etkili sonuç doğuramamaları sebebiyle uyuşmazlıkların çözümünde yetersiz kalmışlardır.⁶⁷ Bu kapsamda, önceki tarihli uluslararası sözleşmelerde mevcut eksiklikler de gözetilerek hazırlanan, uluslararası nafaka uyuşmazlıklarını hızlı ve etkili bir yolla çözmesi arzulanan 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi önceki tarihli sözleşmelerin yerine geçmek üzere akdedilmiştir. Henüz çok dar bir uygulama alanına sahip olan 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi'ni imzalamayan devletler yönünden önceki tarihli uluslararası sözleşmelerin yürürlüğü devam etmektedir. Bu kapsamda çok geniş bir uygulama alanına sahip olan 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerden Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi de günümüzde yürürlüğünü korumaktadır.

Bu başlık altında nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin hükümler içeren 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerden Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi ile 2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi incelenecektir.

⁶⁷“*Outline on Hague Child Support Convention*”, HCCH, June 2012, s. 1. (<https://assets.hcch.net/docs/70cda9de-283c-4892-80ec-292daec4f667.pdf>) (Erişim Tarihi: 22/05/2020); Aygün, s. 107.

1.3.1. 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi

1.3.1.1. Sözleşmenin Yürürlüğü

20. yüzyılda süregelen ızdırap verici ve büyük insanlık kayıplarına yol açan Dünya Savaşları sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalan birçok insan geride eşini ve çocuğunu bırakmıştır. Kanunen geride kalan aile fertlerine bakmakla yükümlü olan ve yabancı ülkede yaşayan aile bireylerinin nafaka yükümlülükleri kapsamında ortaya çıkan uluslararası nitelikli nafaka uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanacak hukukun tespiti ve nafakanın tahsilinin sağlanması gerekliliği önem kazanmıştır.

İlk olarak 1925 yılında Milletlerarası Çocukları Himaye Cemiyeti (*Assosiation International pour la Protection de l'Enfance*) tarafından özellikle çocuklara yönelik nafakaların tahsilinin sağlanması için uluslararası sözleşmeler akdedilmesi gerekliliği düşüncesinden hareketle çalışmalara başlanılmıştır.⁶⁸ Milletler Cemiyeti'nin bu çalışmalara yaklaşımı ise tüm nafaka talepleri yönünden uygulama alanı bulan bir uluslararası sözleşme hazırlanması yönünde olmuştur.⁶⁹ Zira II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası unsurlu nafaka uyuşmazlıklarının daha da artış göstermesi üzerine bu tür uyuşmazlıkların hızlı ve kolay bir şekilde giderilmesi ihtiyacı doğmuştur.⁷⁰ Dolayısıyla, nafakanın uluslararası tahsilinde devletler arası iş birliğinin sağlanması amacıyla gerekli çalışmalara başlanarak, nafaka uyuşmazlıklarında uygulanacak hızlı ve basit çözüm yollarının bulunmasına gayret edilmiştir.⁷¹ İşte bu kapsamda, geçim şartlarını sağlayamayan geride kalanların yabancı bir ülkede yaşayan diğer aile ferdinden destek görebilmesi

⁶⁸ Document S.D.N. UDP. 1938 Etudes II: Dettes Alimentaries/ Doc. 13 (1). s. 307, SILBERNAGEL, Alfred, Vollstreckung von Alimentenurteilen im Ausland, SJZ 1925/26, s. 39 vd., zikr. Nomer, s. 160; DİZDAR, A. Murat, "Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili Hakkında New York Sözleşmesi", Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, No: 16, Yıl: 1979-80-81, İstanbul, 1985, s. 174-175.

⁶⁹ Dizdar, s. 175.

⁷⁰ Ekşi, s. 70.

⁷¹ Contini, s. 2; Ekşi, s. 71.

düşüncesinden hareketle 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin temelleri atılmıştır.⁷²

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından alınan 572 (XIX) sayılı Karar uyarınca, 29 Mayıs-20 Haziran 1956 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin New York eyaletinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler Bakım Yükümlülükleri Konferansı'nda Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi akdedilmiştir.⁷³ 1956 tarihli New York Sözleşmesi 14. maddede yer alan düzenleme gereği 25 Mayıs 1957 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁷⁴

Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi 26 Ocak 1971 tarihli ve 1331 sayılı Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsili ile ilgili Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun'un yürürlüğe girmesi ile onanmıştır.⁷⁵ Sözleşmenin onaylandığına ilişkin belge ise 22 Şubat 1971 gün ve 7/1983 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne iletilmiştir. Bu kapsamda Sözleşme 2 Temmuz 1971 günü yürürlüğe girmiştir.⁷⁶

1.3.1.2. Sözleşmeye Taraf Olan Devletler

Dünya üzerindeki en geniş uygulama alanına sahip olan nafaka sözleşmesi niteliği taşıyan 1956 tarihli New York Sözleşmesi 69 devlet tarafından

⁷² Contini, s. 1. 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin Türkçe metni için bkz. RG 18/03/1971 – 13782.

⁷³ Türkiye Cumhuriyeti 1956 tarihli New York Sözleşmesi'ni imzalamamış olup Sözleşme'nin 13. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen usul ile sözleşmeye katılmıştır. Bu husus Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ülke profillerinin gösterildiği listede de görülmektedir. (<https://treaties.un.org>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020); Dizdar, s. 176; Tanrıbilir, s.131; Ekşi, s. 72; Nomer, 162; Aygün, s. 96.

⁷⁴ 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin 14. maddesinde, “İşbu Sözleşme üçüncü onay veya katılma belgesinin 13'üncü maddesi hükümlerine uygun olarak tevdi edileceği tarihi takibedecek otuzuncu günde yürürlüğe girecektir. Üçüncü onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonra sözleşmeyi onaylayacak veya katılacak her devlet için sözleşme, bu devlet tarafından kendi onay veya katılma belgesinin tevdiini takip eden otuzuncu günde yürürlüğe girecektir.” şeklinde belirtilmiştir. Sözleşmenin katılımlına ilişkin bilgilere Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan “Convention on the Recovery Abroad of Maintenance” bölümünden ulaşılmaktadır.

(<https://treaties.un.org>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁷⁵ RG 18/03/1971 – 13782 (<https://resmigazete.gov.tr>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁷⁶ RG 18/03/1971 – 13782 (<https://resmigazete.gov.tr>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

akdedilmiştir.⁷⁷ İlgili sözleşme “*erga omnes/loi uniforme*” niteliği taşımamaktadır. Dolayısıyla Sözleşme yalnız sözleşmeye taraf olan devletler arasında hüküm doğurmakta olup, sözleşme taraf devletleri sözleşmeyi kabul ettikleri ölçüde bağlar. Bu husus Sözleşme’nin 18. maddesinde de açıkça belirtilmiştir.

Uluslararası nafaka tahsilini kolaylaştırmak için idari iş birliğine dayanan bu sözleşmeyi 12/05/2020 tarihi itibarıyla kabul eden devletler; Almanya, Arjantin, Avusturya, Avustralya, Barbados, Belçika, Beyaz Rusya, Bolivya, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Bosna Hersek, Brezilya, Burkina Faso, Cape Verde, Cezayir, Çekya, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, El Salvador, Estonya, Fas, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Haiti, Hırvatistan, Hollanda, Vatikan, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Karadağ, Kazakistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kamboçya, Kırgızistan, Kolombiya, Küba, Liberya, Lüksemburg, Macaristan, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Meksika, Moldova, Monako, Nijer, Norveç, Orta Afrika Cumhuriyeti, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Seyşeller, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Sri Lanka, Surinam, Şili, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Uruguay, Yeni Zelanda, Yunanistan’dır.⁷⁸

1.3.1.3. Sözleşmenin Amacı

1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi’nin amacına yer verilen 1. maddesinde; nafaka alacaklısının hakkı olduğunu iddia ettiği nafaka alacağının, başka bir âkit devlette bulunan ve o âkit devletin yargı alanına tabi olan nafaka borçlusundan tahsil edilmesini kolaylaştırmak olduğu belirtilmiştir.⁷⁹ Bu kapsamda Sözleşme’nin giriş bölümünde de belirtildiği üzere ilgili Sözleşme; farklı ülkelerde bulunan nafaka borçlusu ile nafaka alacaklılarının karşılaştıkları zorlukları gidererek, başka bir devlette açılan nafaka davalarının takibi veya nafaka ilâmlarının tanınmasını ve tenfizinin yarattığı

⁷⁷ Ekşi, s. 74; ŞANLI, Cemal/ ESEN, Emre/ ATAMAN FİGENMEŞE, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Şubat 2018, s. 201; ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, 16. Basım, Beta Yayınevi, İstanbul, Ocak 2020, s. 329; AKINCI, Ziya/ DEMİR GÖKYAYLA, Cemile, Milletlerarası Aile Hukuku, İstanbul, 2010, s. 106.

⁷⁸ 1956 tarihli New York Sözleşmesi’ne taraf olan devletlere ilişkin detaylı bilgiler için bkz. (<https://treaties.un.org>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

⁷⁹ Dizdar, s. 177-178.

zorlukların aşılması amacıyla akdedilmiştir.⁸⁰

1956 tarihli New York Sözleşmesi niteliği gereği tenfize ilişkin bir sözleşme olmadığı için nafaka alacaklısının elde ettiği nafaka kararlarının borçlunun bulunduğu âkit devletin yetkili makamları önünde sadece delil niteliğinde olduğu kabul edilmiştir.⁸¹ Doktrinde Ekşi, “Ancak belirtmek gerekir ki, New York Sözleşmesi, bir tenfiz sözleşmesi olmamakla beraber nafakaya ilişkin ilamın borçlunun bulunduğu ülkede tenfiz edilmesine engel bir durum yoktur. Hatta New York Sözleşmesi’nin 6(1). maddesinde, aracı kurumun, nafaka alacaklısı tarafından verilen yetki kapsamında nafakanın tahsili için sulh de dahil gerekli bütün adımları atacağı, gerekirse nafaka davası açacağı ve eğer nafakaya ilişkin bir mahkeme ilamı varsa bu ilamın icrası veya diğer adli bir yolla yerine getirilmesi için gerekli işlemleri yapacağı ifade edilmiştir. Bu madde kapsamında, nafaka alacaklısının bulunduğu devlet mahkemesi tarafından verilen bir ilamın, aracı kurum tarafından, nafaka borçlusunun bulunduğu devlette tenfizinin talep edilmesi mümkündür.” görüşünü ileri sürmüştür.⁸²

Sözleşmenin amacının yer aldığı 1. maddesinin 2. fıkrasında ise nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin sözleşme kapsamında düzenlenen hukukî yolların âkit devletlerin iç hukuklarında veya uluslararası hukukta mevcut olan diğer hukukî yolların yerine geçmediği, aksine o hukuki yolları tamamladığı belirtilmiştir. Dolayısıyla âkit devletler kendi iç hukuklarında ya da uluslararası hukukta öngörülen hukukî yollara ek olarak sözleşme çerçevesinde belirtilen hukukî yollara da başvurabilirler. Bu kapsamda Sözleşme’ye taraf devletler arasında meydana gelen nafaka uyuşmazlığına yönelik başvuruların 1956 tarihli New York Sözleşmesi kapsamında yerine getirilmesi zorunluluğu yoktur.⁸³

⁸⁰ Ekşi, s. 72.

⁸¹ ULUOCAK, Nihal, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul, 1989, s. 274; Ünal, s. 958; Dizdar, s. 178; Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 107.

⁸² Ekşi, s. 73.

⁸³ Ekşi, s. 73.

1.3.1.4. Sözleşmenin Uygulama Makamları

1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre sözleşme çerçevesinde âkit devletlere uluslararası nitelikli nafaka alacaklarının tahsilinin kolaylaştırılması için uygulayıcı makamlar tayin etme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu kapsamda yetkilendirilecek uygulayıcı makamlar; gönderici makam ve aracı kurumdur. Bu durumda, nafaka alacaklısının ülkesinde bulunan ve nafaka talebini ileten, idari veya adli bir makam olarak belirlenen gönderici makam ile nafaka borçlusunun ülkesinde bulunan ve nafakayı tahsil eden, kamusal veya özel bir teşekkül birim olan aracı kurum vasıtasıyla Sözleşme'nin işleyişi gerçekleşir.⁸⁴ Sözleşmeye taraf olan devletlerin iç hukukları çerçevesinde yetkili kıldıkları gönderici makamı ve aracı kurumu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirmeleri gerektiği ilgili maddenin 3. fıkrasında belirtilmiştir.

Sözleşme kapsamında merkezi makamlara ilişkin bir düzenleme yer almasa da nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin gönderici makamlar ve aracı kurumlar tarafından yapılan işlemlerin yabancı devletlerin yetkili makamlarına iletilmesi merkezi makamlar aracılığıyla gerçekleştirilir.⁸⁵ Dolayısıyla, âkit devletlerin yurtdışı temsilciliklerinin sözleşmenin uygulanmasına ilişkin herhangi bir görevleri yoktur.⁸⁶

1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin işleyişi açısından gönderici makam, nafaka tahsiline yönelik başvuruları merkezi makama iletmek ve başvurunun gerekli belgeleri taşıyıp taşımadığını tespit ederek gerektiğinde başvuru ile ilgili bilgi ve belge eksiklerinin tamamlanması ile yükümlü kılınmıştır.⁸⁷ Bu kapsamda gönderici makam başvurunun haklı olup olmadığını ve gerektiği takdirde nafaka alacaklısının adli yardımdan yararlanmasının gerekip gerekmediği hususundaki görüşünü de bildirir. Başvuruya ilişkin koşullar sağlandıktan sonra gönderici makam başvuru belgelerini nafaka borçlusunun aracı kurumuna gönderir.

Aracı kurum ise bahse konu başvuruları işleme koymak ve nafaka alacaklısının verdiği yetki sınırları dahilinde hareket ederek, alacaklı adına nafakanın

⁸⁴ Bu husus Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında belirtilmiştir.

⁸⁵ Ekşi, s. 79; Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 108.

⁸⁶ Dinç, s. 132; Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 108; Ekşi, s. 80; Aygün, s. 100.

⁸⁷ İlgili husus 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 4. fıkrasında belirtilmiştir.

tahsilini gerçekleştirmek için bağlı bulunduğu âkit devletin iç hukukunda yer alan gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.⁸⁸ Alınacak bu tedbirler, tarafları sulhe teşvik etmek, mevcut nafaka kararının tanınması ve tenfizine ilişkin usulü ya da nafaka kararı elde etmeye yönelik nafaka davasının açılmasına ilişkin bir usulü uygulamak olabilmektedir. Uygulanacak nafaka tahsil usulüne ilişkin kuralların nafaka borçlusunun bulunduğu âkit devletin uluslararası özel hukuk mevzuatı da göz önünde bulundurularak belirleneceği de ilgili hükümde belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından yetkili kılınan gönderici makamlar ve aracı kurumlar Cumhuriyet Başsavcılıklarıdır. Gönderici makam durumunda olan Cumhuriyet Başsavcılığı, yabancı bir devlette bulunan nafaka borçlusu hakkında nafaka tahsiline yönelik başvuruları kabul etmektedir. Buna karşın, aracı kurum durumunda olan Cumhuriyet Başsavcılıkları ise yabancı bir devlette bulunan nafaka alacaklısı namına Türkiye’de bulunan nafaka borçlusundan nafaka alacağının tahsilini sağlamakla görevlidir. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti’nin 1956 tarihli New York Sözleşmesi’nin uygulaması hususunda yetkili kıldığı merkezi makam Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü’dür.⁸⁹

1956 tarihli New York Sözleşmesi’nin Türkiye Cumhuriyeti açısından işleyişinde merkezi makam, sözleşmenin uygulanması görevini gönderici makam ile aracı kurum olan Cumhuriyet Başsavcılıkları aracılığıyla yerine getirmektedir.⁹⁰ Nitekim, Türkiye’de bulunan nafaka alacaklısının yabancı devletlerde nafaka tahsiline ilişkin başvuruları Cumhuriyet Başsavcılığı’na yapılmakta, bu şekilde gönderici makam olarak görev yapan Cumhuriyet Başsavcılığı ise bu başvuruyu Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü’ne iletmektedir. Keza, nafaka borçlusunun Türkiye’de bulunduğu uluslararası nitelikteki nafaka uyuşmazlıkları açısından da aracı kurum olarak görev yapan Cumhuriyet Başsavcılığı nafaka alacağının tahsilini sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.⁹¹ Bu açıdan aracı kurum kendisine iletilen nafakanın uluslararası tahsili

⁸⁸ Bu düzenleme 1956 tarihli New York Sözleşmesi’nin 6. maddesinde yer almaktadır.

⁸⁹ Bu hususlar Adalet Bakanlığı’nın 16/11/2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelgesi’nin “Sözleşmelerin Kapsamı ve Uygulama Alanı” başlıklı İkinci Bölümü’nün 10. maddesinde belirtilmiştir.

⁹⁰ Dinç, s. 132.

⁹¹ Nomer s. 167; Ünal s. 959; Şanlı/ Esen/ Ataman Figenmeşe, s. 201; Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 107; Ekşi, s. 81; Dinç, s. 132.

başvuruları açısından öncelikle tarafları sulhe teşvik etmektedir.⁹² Gerektiği takdirde nafaka borçlusunun malvarlığına uygulanacak ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz gibi geçici hukuki korumalardan faydalanılması için mahkemeye başvurabileceği gibi, nafaka borçlusuna karşı yeni bir nafaka kararı elde edilmesine yönelik nafaka davasının açılmasını da sağlar.⁹³ Ayrıca, açılan nafaka davası sonucunda alacaklı lehine hükmedilen nafakanın ödenmemesi halinde, gerekirse yalnız icra takibiyle de nafakanın tahsilini gerçekleştirir.

1.3.1.5. Sözleşmenin Kapsamı

1956 tarihli New York Sözleşmesi nafaka borçlusunun bulunduğu ülkede herhangi bir hukukî yola başvurmayan nafaka alacaklısının, nafaka alacağını bulunduğu ülkede tahsil etme imkânını veren uluslararası iş birliği sistemine sahiptir.⁹⁴ Nitekim, ilgili sözleşmede nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin uygulanacak hukuka ya da tanıma ve tenfize ilişkin usullere ve esaslara yer verilmemiştir.⁹⁵ Buna ilişkin olarak, 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin 5. maddesinde yer alan *“6'ncı maddede öngörülen muhakeme usulü, borçlunun Devletin kanununa göre ya bir tenfiz kararı veya tescil usulü olabilir ya da l inci fıkra hükümlerine göre intikal ettirilen karara müstenit yeni bir dava olabilir.”* hükmü gereği sözleşme çerçevesinde yapılan başvurularda borçlunun bulunduğu devletin iç hukuku kapsamında nafaka tahsilinin gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Bu açıdan 1956 tarihli New York Sözleşmesi çerçevesinde nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin yapılan başvuruların kapsamı âkit devletlerin ulusal hukuk mevzuatı ve uluslararası hukuk kuralları ile belirlenmektedir. Dolayısıyla Sözleşme kapsamında nafaka talep etme hakkına sahip olan kişiler ve hangi nafakaların sözleşme kapsamında talep edileceği nafaka borçlusunun bulunduğu âkit devletin iç

⁹² Nomer, s. 167.

⁹³ Dizdar, s. 192.

⁹⁴ Şanlı/ Esen/ Ataman Figenmeşe, s. 201; Ekşi, s. 74; Çelikel/ Erdem, s. 329; Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 120.

⁹⁵ Ekşi, s. 74.

hukukuna göre belirlenecektir.⁹⁶

Önemle belirtmek gerekir ki, 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin Giriş Bölümünde yer alan “*kanunen kendilerine bakmakla mükellef olan kimseleri yabancı memleketlerde bulunan ve ihtiyaç içinde olan şahısların karşılaştığı insani probleme bir çözüm yolu bulunması*” ifadesi ile sözleşmenin uygulama alanı yalnız kanunî nafaka talepleri ile sınırlandırılmıştır.⁹⁷ Dolayısıyla nafaka uyuşmazlığına ilişkin taraflar arasında akdedilen bir sözleşmeye dayanan nafaka talepleri 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin konusunu teşkil etmemektedir.⁹⁸ Yine, nafaka kararlarının değiştirilmesine ilişkin taleplerin de bu kapsamda değerlendirileceği Sözleşme'nin 8. maddesinde belirtilmiştir.

1956 tarihli New York Sözleşmesi'nin uygulanması için temel alınacak husus, nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusunun sözleşmeye taraf olan iki farklı devlette bulunmalarıdır.⁹⁹ Bu açıdan yapılan başvurunun sözleşmenin kapsamında değerlendirilmesi için tarafların yalnız o devletlerde bulunmaları yeterli olup, vatandaşlık kazanıp kazanmamaları ya da ikametgâha veya mutad meskene sahip olup olmadıklarının bir önemi yoktur.¹⁰⁰

1.3.1.6. Çekinceler

1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde âkit devletlere sözleşmenin kabulü sürecinde sözleşmede yer alan tüm hükümlere çekince koyma hakkı tanınmıştır. Sözleşme'nin 17. maddesinde düzenlenen bu hususa göre, bir âkit devlet sözleşme hükümlerine çekince koyduğu takdirde diğer âkit devletler yapılan bu çekince

⁹⁶ 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde sözleşmenin kapsamına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bahse konu Sözleşme'nin dibacesinde yer alan “*kanunen kendilerine bakmakla mükellef olan kimseleri*” ifadesinden ve yeknesak uygulamasından bakım nafakası, yardım nafakası, yoksulluk nafakası ve tedbir nafakasına ilişkin taleplerin sözleşme kapsamında değerlendirileceği anlaşılmaktadır. Çelikel/Erdem, s. 330.

⁹⁷ Nomer, s. 166; Contini, s. 7; Dizdar, s. 179.

⁹⁸ Contini, s. 12; Nomer, s. 166; Ekşi, s. 75.

⁹⁹ Ekşi, s. 74; Çelikel/ Erdem, s. 329-330.

¹⁰⁰ PELICHET, Michel, “*Maintenance Obligations*”, Note on the Operation of the Hague Convention Relating to Maintenance Obligations and of The New York Convention on the Recovery Abroad of Maintenance, HCCH, (https://assets.hcch.net/upload/wop/maint_rptMPe.pdf) (Erişim Tarihi: 20/05/2020) s. 959; Contini, s. 12; Şanlı/ Esen/ Ataman Figenmeşe, s. 201; Çelikel/ Erdem, s. 329-330; Ekşi, s. 76; Dizdar, s. 179.

konusunda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından bilgilendirmektedir. Bu konuda bilgilendirilen âkit devletler çekince metninin kendilerine gönderildiği tarihten itibaren doksan gün içinde yapılan çekinceye itiraz ederek, çekinceyi kabul etmediklerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirirler. Aksi halde, o âkit devletler tarafından çekincenin uygulanmasının kabulü yönünde sonuç doğmaktadır. Çekince hakkında yapılan bu itiraz sonucunda, itiraz eden devlet ile çekince koyan devlet arasında sözleşmenin yürürlüğe girmeyeceği ilgili maddenin 1. fıkrasında belirtilmiştir. Ayrıca, ilgili hükmün 2. fıkrasına göre âkit devletler tarafından konulan çekinceler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirilerek her zaman geri alınabilir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1956 tarihli New York Sözleşmesi kapsamında konulan bir çekince olmadığı gibi, diğer âkit devletler tarafından konulan çekincelere ilişkin bir itirazı da söz konusu değildir.

1.3.2. 2007 Tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi

1.3.2.1. Sözleşmenin Hazırlanması ve Yürürlüğe Girmesi

Nafakanın uluslararası tahsilinin etkili yollarla gerçekleştirilmesi düşüncesinden hareketle akdedilen 1956 tarihli New York Sözleşmesi ve önceki tarihli Lahey Sözleşmelerinde yer alan nafaka tahsil mekanizmaları, küreselleşmenin ve teknolojinin günden güne gelişmesiyle hedeflenen sonuçlara ulaşmaktan uzak kalmışlardır. Önceki tarihli sözleşmelerde yer alan hükümler nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin akılcı ve çağdaş çözümler üretemeyerek, ihtiyaçları karşılamaktan uzak kalmışlardır. Nitekim başvuru sahipleri de bu sorunların yarattığı nafakanın tahsile ilişkin gecikmeler ve artan maliyetler sebebiyle başvuru yapmaktan imtina etmekteydi.¹⁰¹ Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı'nın ve Birleşmiş

¹⁰¹ GROFF, Maja, "The Potential of the 2007 Child Support Convention: Addressing Global Poverty and Supporting Economic Rights", The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide, Edited

Milletler'in iş birliği ile nafakanın uluslararası tahsilinde ortaya çıkan bu sorunların giderilmesi için yapılan çalışmalar sonucunda, gerek tanıma ve tenfize ilişkin hükümler içeren gerekse uygulanacak hukuka ilişkin düzenlemelerin yer aldığı yeni bir sözleşme akdedilmesine karar verilmiştir.¹⁰² Bu kapsamda her iki konuya ilişkin düzenlemelerin de aynı sözleşme içinde yer alması halinde hukuk sistemlerindeki çözüm farklılıkları uygulama açısından istenilen sonucu doğurmayacağı anlaşılacak, iki ayrı sözleşme akdedilerek düzenlenmesine karar verilmiştir.¹⁰³

Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından uluslararası nafaka tahsilinin kolaylaştırılması için düzenlenen sözleşmelerden biri olan Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi 23 Kasım 2007 günü âkit devletlerce imzalanarak kabul edilmiştir.¹⁰⁴

2007 tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti tarafından 7 Ekim 2016 günü imzalanmıştır.¹⁰⁵ Sözleşmenin çekince ve beyanlarla katılmanın uygun bulunmasına ilişkin Onay Kanunu 05/05/2016 tarihli ve 29703 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁶ Sözleşme 9 Mayıs 2016 tarihinde 2016/8848 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış ve bu karar ile sözleşmenin metni 22/05/2016

by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 89.

¹⁰² BORRÁS, Alegria/ DEGELING, Jennifer, Explanatory Report of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, Text adopted by the Twenty-First Session, Edited by the Permanent Bureau of the Conference, 2013, s. 49-51.

¹⁰³ Tanrıbilir, s. 110; DUNCAN, William, "The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations", The New Hague Child Support Convention, Family Law Quarterly, Volume 43, Issue 1, 2009, s. 1; Borrás/Degeling, s. 51; ZUPAN, Mirela, "Innovations of The 2007 Hague Maintenance in The EU and Worldwide", Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 314; Aygün, s. 108.

¹⁰⁴2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin Türkçe metni için bkz. RG 22/05/2016 – 29719. LONG, Eimear, "The New Hague Maintenance Convention", International and Comparative Law Quarterly, Volume 57, Part 4, October 2008, s. 984; DUNCAN, William, "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", Yearbook of Private International Law, Volume 10, 2008, s. 314; BEAUMONT, Paul, "The Maintenance Project, The Hague Conference and The EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity", The Rabels Journal of Comparative and International Private Law, Volume 73, Issue 3, 2009, s. 514; O'CALLAGHAN, Elaine, "Annual Review of International Family Law 2009", The International Survey of Family, 2011 Edition, In: Bill Atkin (eds). The International Survey of Family Law. Bristol: Jordan Publishing, 2011, s. 4.

¹⁰⁵ Âkit devletler tarafından sözleşmenin imzalandığı tarihe ilişkin detaylı bilgiler için bkz. (www.hcch.net) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁰⁶ RG 22/05/2016 – 29719.

tarifli ve 29719 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Nitekim Sözleşme, 60. maddede bahsedilen belgelerin Türkiye Cumhuriyeti tarafından depoziter makama gönderildiği tarihten itibaren üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü olan 1 Şubat 2017 günü yürürlüğe girmiştir.

1.3.2.2. Sözleşmeye Taraf Olan Devletler

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi henüz küresel çapta geniş bir uygulama alanına sahip olmamakla birlikte, dünya üzerinde 46 devlet tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmenin hüküm doğurabilmesi için devletlerin karşılıklı olarak Sözleşme’yi uygulamayı kabul etmeleri gerektiğinden ve başka bir ifadeyle 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi “*erga omnes/loi uniforme*” niteliği taşımadığından, yalnız âkit devletler arasında uygulanmaktadır.¹⁰⁷ Sözleşme’yi imzalamayan devletlere karşı hüküm ifade etmemektedir.

11 Nisan 2020 günü itibariyle 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne taraf olan devletler; Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Avrupa Birliği, Avusturya, Belçika, Beyaz Rusya, Bosna Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Burkina Faso, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Çekya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Guyana, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hollanda, Honduras, Hırvatistan, İtalya, İrlanda, İspanya, İsveç, Kanada, Karadağ, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Macaristan, Kazakistan, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Nikaragua, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yeni Zelanda ve Yunanistan’dır.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Sözleşmenin *erga omnes* niteliğe sahip olması, sözleşme hükümlerinin “*herkese karşı ileri sürülebilmesi*” sonucunu doğurur.

¹⁰⁸ Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan “*status table*” kısmında ilgili sözleşmeye taraf olan devletler hakkında bilgilere de yer verilmiştir. (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

1.3.2.3. Sözleşmenin Yapısı ve Amacı

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi “giriş” kısmı ile dokuz bölümden oluşmaktadır. 65 maddeden oluşan Sözleşmenin “amaç, kapsam ve tanımlar” başlığını taşıyan birinci bölümünde sözleşmenin amacı ve kapsamı belirtilerek, bazı kavramların tanımlarına da yer verilmiştir (m. 1-3). Sözleşmenin “idari iş birliği” başlıklı ikinci bölümünde ise nafakanın uluslararası tahsilinde devletler arası iş birliği için yetkili kılınan merkezi makamların tayini ve görevleri düzenlenmiştir (m. 4-8). “Merkezi makamlar aracılığıyla başvurular” başlıklı üçüncü bölüm ise sözleşme kapsamında merkezi makamlar aracılığıyla gerçekleştirilecek başvuru usullerine ve belgelere ilişkin hükümler ile başvuruların diğer merkezi makamlara iletilmesi ve işleme konulmasına ilişkin düzenlemeleri içerir (m. 9-17). Sözleşmenin yalnız 18. maddesinin yer aldığı dördüncü bölüm ise “yasal girişime ilişkin kısıtlamalar” başlığını taşımakta olup bu bölümde hâlihazırda nafaka alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu âkit devlette verilen nafaka kararının değiştirilmesine ya da yeni bir nafaka kararının verilmesine ilişkin işlemler yönünden getirilen yasal kısıtlamalar düzenlenmiştir. Sözleşmenin “tanıma ve tenfiz” başlıklı beşinci bölümünde âkit devletin adli veya idari makam tarafından nafaka yükümlülüğüne ilişkin verilen bir hükmün başka bir âkit devlette tanınması ve tenfizine ilişkin hükümleri kapsamaktadır (m. 19-31). Altıncı bölüm ise “talepte bulunulan devlet tarafından tenfiz” başlığını taşımakta olup bu bölüm talepte bulunulan âkit devlette nafaka kararının icrasına ilişkin hükümleri içermektedir (m. 32-35). “Kamu organları” başlıklı Sözleşmenin yedinci bölümünde ise 36. madde yer almaktadır. Bu bölümde başvuru sahibi kamu organlarının tanıma ve tenfiz başvurularında başvuru usulü ve işlemlerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Sözleşmenin “genel hükümler” başlıklı sekizinci bölümünde doğrudan başvurular, kişisel verilerin korunması, gizlilik, başvurularda kullanılacak dil, temsil yetkisi, masrafların tahsili, sözleşmenin yorumu ve diğer nafaka tahsiline ilişkin uluslararası sözleşmelerle eşgüdümü gibi Sözleşme’nin uygulanmasında temel alınacak genel düzenlemeler yer almaktadır (m. 36-57). Sözleşmenin “nihai hükümler” başlığını taşıyan ve son bölümü olan dokuzuncu bölümünde ise sözleşmenin yürürlüğü ile çekincelere ve beyanlara ilişkin hükümlere yer verilmiştir (m. 58-65).

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin I. Bölümü'nde yer alan “amaç” başlıklı 1. maddesinde de belirtildiği üzere, Sözleşme'nin gayesi genel olarak çocuk nafakası ve diğer aile nafakası türlerinin uluslararası tahsilini etkili bir şekilde sağlamaktır.¹⁰⁹ İlgili madde metninde nafakanın uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesi için yerine getirilmesi gerekli görülen bazı yöntemler de vurgulanmıştır. Uluslararası nafaka tahsilinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için vurgulanan bu yöntemler; devletlerin yetkili kıldığı makamlar arasında kapsamlı bir iş birliği sistemi kurularak, nafaka kararının hızlı ve etkili bir şekilde tanınmasını, tenfizini ya da tesisini sağlayacak uygulamalar geliştirilip gerekli önlemler almaktır. Her ne kadar sözleşmenin amacını düzenleyen 1. maddesinde merkezi makamlar arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi hususu açıkça belirtilmişse de bu durum nafakanın uluslararası tahsili için yapılacak olan doğrudan başvurulara engel teşkil etmemektedir.¹¹⁰

Çocuklara ilişkin nafaka alacaklarının tahsili sürecinin sağlıklı işlemini sağlamak için özel hükümler getirilen 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 3. ve 27. maddelerine atıf yapılarak, âkit devletlerin çocukların “fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini” ve “çocuğun üstün yararını” gözeterek nafakanın uluslararası tahsilini gerçekleştirme yükümlülükleri altında oldukları belirtilmiştir.¹¹¹ Nitekim, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi geçmişte uluslararası nafaka uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanan 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile önceki tarihli Lahey Sözleşmeleri hükümlerinde karşılaşılan güçlüklerden ve giderilmesi gereken eksikliklerden hareket edilerek hazırlanmıştır.¹¹² Bu kapsamda Sözleşme'nin gerçek amacı; nafakanın uluslararası tahsili uygulamalarının sürecini basit ve daha az masraflı tutarak, başvuruların hızlı bir şekilde sonuçlandırılması için gereken etkili iletişimi

¹⁰⁹ Benzer yönde düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 1.

¹¹⁰ Borrás/Degeling, s. 67; “*Observations of the Drafting Committee on the text of the Preliminary Draft Convention*”, Prel. Doc. No 26 of January 2007 for the attention of the Twenty-First Session of November 2007, s. 3. (https://assets.hcch.net/upload/wop/maint_pd26e.pdf) (Erişim Tarihi: 20/05/2020).

¹¹¹ Tanrıbilir, s. 87.

¹¹² Duncan, “*The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations*”, s. 3.

gerçekleştirmek ve sürdürmektir.¹¹³ Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler de bu amacın gerçekleştirilmesine hizmet ederek, gerek âkit devletler arasındaki iletişimin sağlanmasında gerekse uygulamanın hızlı, etkili ve daha az masraflı olmasını sağlamaktadır.

1.3.2.4. Sözleşmenin Uygulama Makamları

Nafakanın uluslararası tahsilinin hızlı, etkili ve daha düşük maliyetli bir mekanizma ile gerçekleştirilmesi amacıyla hareketle 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile getirilen idari iş birliği sistemi kapsamında uygulayıcı makamlar görevlendirilmiştir. Sözleşmede yer alan nafaka tahsili mekanizmasındaki idari iş birliği her âkit devlet tarafından yetkili kılınan merkezi makamlar vasıtasıyla sağlanmaktadır.¹¹⁴ Önceki tarihli uluslararası sözleşmelerde olduğu gibi 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde de merkezi makam kavramının tanımına yer verilmemiştir. Böylece âkit devletlerin idari yapılarındaki ve hukuk düzenlerindeki farklılıklar göz önünde bulundurularak, merkezi makam kavramının sınırlandırılmasının da önüne geçilmiştir.¹¹⁵

1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde yer alan uygulayıcı makamlara ilişkin düzenlemelerin uygulanması sonucu ortaya çıkan aksaklıklar ve uygulamadaki eksiklikler gözetilerek, bu hususa ilişkin hükümler 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile yeniden düzenlenmiştir. Sözleşmenin işleyişini hızlandırarak, nafaka tahsilinin etkili bir şekilde sonuçlandırılmasında büyük rol oynayan merkezi makamlar, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 4. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir.¹¹⁶ Her âkit devlet

¹¹³ Handbook, s.16; Duncan, “*The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*”, s. 318.

¹¹⁴ Borrás/Degeling, s. 79; Duncan, “*The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations*”, s. 9-10.

¹¹⁵ “*The Guide to Good Practice under The Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*”, Part I – Central Authority Practice, Family Law, in Chapter II, Establishing and consolidating the Central Authority, Jordan Publishing, 2003, s. 22, (<https://assets.hcch.net/docs/de043c72-ee0e-477b-8bae-53726a4b8545.pdf>) (Erişim Tarihi: 22/05/2020); Borrás/Degeling, s. 79.

¹¹⁶ Aynı doğrultuda düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 2.

sözleşmenin uygulanması için bir merkezi makam tayin etmekle yükümlüdür.¹¹⁷ Sözleşme kapsamında birden fazla hukuk sistemine sahip âkit devletler ile federal veya bölgesel yönetim birimlerine ayrılan âkit devletler birden fazla merkezi makam tayin edebilme esnekliğine sahiptirler.¹¹⁸ Bu husus ilgili maddenin 2. fıkrasında da belirtilmiştir. İlgili düzenleme gereği, bir âkit devlet tarafından birden fazla merkezi makam tayin edildiği takdirde, sözleşme kapsamında yapılacak işlemlerin ve uygulamaların gerçekleştirilmesi için gerekli iletişimin sağlanması açısından tek bir merkezi makamı yetkili kılabilmektedir. Böylece, birden fazla merkezi makam yetkili olsa da tek bir elden iletişim kurularak uluslararası nafaka tahsili süreci etkili, hızlı ve basit bir yolla gerçekleştirilmektedir.¹¹⁹

Âkit devletlerin yetkili kıldıkları sözleşmeyi uygulayıcı makam olan merkezi makamları Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimî Bürosu'na bildirmeleri gerektiği Sözleşme'nin 4. maddesinin 3. fıkrasında da belirtilmiştir. Âkit devletler tarafından yapılacak bildirimde merkezi makamın işlevinin kapsamı ve iletişim bilgileri de yer alır. Bir âkit devlet tarafından yetkili kılınan birden fazla merkezi makam mevcut ise merkezi makamlar arasındaki iş bölümünün de Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimî Bürosu'na bildirilmesi gerekir. Uluslararası nafaka tahsilinde idari iş birliğinde âkit devletler arasındaki iletişimin aksatılmaması için merkezi makamlara ilişkin mevcut bilgilerde meydana gelen değişikliklerin de bildirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında merkezi makamların görevlerine ilişkin hükümlerde genel ve özel görev ayrımı yapılarak, bu hususta ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Sözleşme hükümlerinde merkezi makamların görevlerinin ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi uygulama birliğinin sağlanması açısından faydalı bir yaklaşım olsa da bu sistemin geliştirilmesi âkit devletlerin bireysel olarak yükümlülüklerini yerine getirip getirmemelerine bağlıdır.¹²⁰ Zira, merkezi makamların sözleşmede belirtilen görevlerini yerine getirebilmeleri için âkit devletler tarafından gerekli yetkilerinin verilmesi ve yeterli kaynağın sağlanması

¹¹⁷ WALKER, Lara, *Maintenance and Child Support in Private International Law*, Oxford Hart Publishing, 2015, s. 202; Tanrıbilir, s. 115; Aygün, s. 128.

¹¹⁸ Borrás/Degeling, s. 81.

¹¹⁹ Borrás/Degeling, s. 81.

¹²⁰ Walker, s. 47.

gerekir.¹²¹ Ancak, âkit devletlerin yetkili kıldıkları merkezi makamlarda görevlendirdikleri personelin sözleşme hükümlerine hâkim olmalarını sağlamak için gerekli eğitim verme yükümlülükleri bulunmamaktadır.¹²²

1.3.2.4.1. Merkezi Makamların Genel Olarak Görevleri

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 5. maddesinde merkezi makamların genel görevleri düzenlenmiştir.¹²³ İlgili düzenleme çerçevesinde sözleşmenin amacının gerçekleştirilmesi için diğer merkezi makamlarla iş birliğini gerçekleştirerek, uluslararası nafaka tahsili için yapılan işlemlerde ve uygulamalarda karşılaşılan güçlüklerle karşı mümkün olduğunca çözüm üreterek sonucu elde etmek merkezi makamların genel görevleridir.¹²⁴ Sözleşmenin ilgili hükmünde genel görevlerine ilişkin olarak merkezi makamlara takdir yetkisi verilmemiş olup bu genel görevlerin yerine getirilmesinin zorunluluğu vurgulanmıştır.¹²⁵

1.3.2.4.2. Merkezi Makamlara Özel Verilmiş Görevler

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde merkezi makamların genel görevlerinin yanı sıra özel görevleri de düzenlenmiştir. Genel olarak Sözleşme'nin 6. maddesinde düzenlenen özel görevler uluslararası nafaka tahsilinde merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvuruların iletilmesi ve alınması, başvurulara yönelik gerekli işlemlerin yapılmasının kolaylaştırılması ve bu kapsamda tüm uygun tedbirlerin alınmasına ilişkindir. Merkezi makamların özel görevlerinin düzenlendiği Sözleşmenin 6. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “*tüm uygun tedbirler*” ifadesi, merkezi makamın kendi yetkilerine ve kaynaklarına bağlı olarak gerekli sonucu elde

¹²¹ *The Guide to Good Practice under The Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, s. 24.

¹²² Walker, s. 47, 205-206.

¹²³ 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde yer alan gönderici makamın ve aracı kurumun görevleri benzer mahiyette düzenlemeler içermektedir. Ancak 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan merkezi makamın görevleri ilgili sözleşmeye nazaran daha geniş kapsamlı düzenlenmiştir. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 4,6.

¹²⁴ Walker, s. 204; Borrás/Degeling, s. 83.

¹²⁵ Sözleşmenin ilgili metninde yer alan “...eder.” ifadesi ile ilgili hükümde belirtilen görevlerin zorunlu niteliği vurgulanmaktadır. Borrás/Degeling, s. 83.

etmek için bağılı bulunduğu âkit devletin iç hukukunun izin verdiği ölçüde alabileceği her türlü önlemi ifade etmektedir.¹²⁶ Bu kapsamda nafakanın uluslararası tahsili sürecinde merkezi makamların özel görevlerinden biri adli yardım şartlarını taşıyan başvurular açısından adli yardım sağlayarak, başvuruların kolaylaştırılmasıdır. Yine, merkezi makamlar nafakanın uluslararası tahsili sürecinde borçlunun ya da alacaklının yerinin tespitine ilişkin edindikleri bilgilerle başvuru sahibine yol göstererek, gerektiğinde malvarlığının tespiti hususunda da nafaka alacaklısına yardımcı olmakla yükümlüdür. Ayrıca nafaka ödemelerine ilişkin gönüllülük esasına dayanan arabuluculuk, uzlaşma gibi benzer alternatif çözüm yollarını da kullanarak, tarafları dostane çözümlere teşvik etmek de merkezi makamların özel görevleri arasındadır. Buna ek olarak, yapılan başvurularda merkezi makamlar nafaka tahsiline ilişkin delillerin elde edilmesini kolaylaştırır. Merkezi makamlar bahse konu özel görevlerini gerçekleştirirken gerek kendi yetkileri dâhilinde gerekse mevcut delilin bulunduğu âkit devletin merkezi makamı ile iletişime geçerek delilin elde edilmesini sağlarlar. Nitekim merkezi makamlar yetki alanlarına ve sahip oldukları kaynaklara bağılı olarak, başvuru sürecinde ya da başvuru sonucu verilen bir karara ilişkin yapılacak tebligatların yurtiçi ve yurtdışında tebliğinin sağlanmasını kolaylaştırır. Buna ek olarak, nafakanın uluslararası tahsili için nafaka alacaklısı ile borçlusu arasındaki soybağının kurulmasının gerekli olduğu hallerde merkezi makamlar bu hususa ilişkin de taraflara yardımcı olurlar. Yine, ödenmemiş borçlar da dâhil olmak üzere nafaka kararlarının tahsilinin gerçekleştirilmesi için nafaka ödemelerinin düzenliliğinin garantisi için gerekli adımları atmak ve tahsil edilen nafaka ödemelerinin ivedi olarak başvuru sahibine iletilmesini kolaylaştırmak da merkezi makamların özel görevlerinden biridir.¹²⁷ Yine tahsil başvurusu öncesinde ya da sonrasında, başvurunun sonucunu güvence altına almayı amaçlayan gerekli geçici önlemlerin alınması için gereken işlemlerin ve uygulamaların sağlanması da merkezi makamların özel görevleri arasındadır.

Âkit devletlerin iç hukukları kapsamında yapılacak düzenlemelerle, merkezi makamların özel görevlerine ilişkin işlemlerin ve uygulamaların kamu kuruluşları veya yetkili makamlarının denetimine tabi olan diğer kurumlar tarafından da

¹²⁶ Borrás/Degeling, s. 87-89.

¹²⁷ Borrás/Degeling, s. 95

gerçekleştirilebileceği Sözleşme'nin 6. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir. İlgili sözleşme hükmü ile âkit devletlere sözleşme çerçevesinde nafaka tahsiline yönelik işlemlerin ve uygulamaların kolaylaştırılması için başka kamu kurumlarıyla iş birliği yapılabilir. Nitekim, bir borçluyu bulmak için bir adres veri tabanına erişimi olmayan bir merkezi makam, böyle bir erişimi olan bir ajansa başvurabilmektedir.¹²⁸ Bu noktada âkit devletlerin bahse konu işlemleri ve uygulamaları yapmakla görevlendirdikleri kamu kuruluşlarının ve diğer kurumlarının görevlerinin kapsamını ve iletişim bilgilerini Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimî Bürosu'na bildirmeleri gerekmektedir.

Merkezi makamların görevleri arasında yalnız mahkemelerin yetki alanına giren işlemlerin ve uygulamaların olması halinde ise bu görevlerin merkezi makamlar tarafından yerine getirilmesi gibi bir yükümlülük getirilmediği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin 4. fıkrasında da bu husus belirtilerek, merkezi makamların yetkilerinin sınırı net bir şekilde belirlenmiştir.¹²⁹

Merkezi makamlar tarafından görevleri gereği gerçekleştirdikleri işlemler ve uygulamalar sonucunda ortaya çıkan masraflardan bizzat sorumlu oldukları Sözleşme'nin 7. maddesinde belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin uygulanması hususunda yetkili kılınan makamın Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü olduğu Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimî Bürosu'na bildirilmiştir.¹³⁰

¹²⁸ Borrás/Degeling, s. 103.

¹²⁹ Borrás/Degeling, s. 103.

¹³⁰ *Turkey - Central Authority (Art. 4), Ministry of Justice General Directorate of International Law and Foreign Relations.* (<https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=1066>) (Erişim Tarihi:20/05/2020)

1.3.2.5. Sözleşmenin Kapsamı

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin I. Bölümü'nde yer alan “*Kapsam*” başlıklı 2. maddesinde ise sözleşmenin uygulama alanı belirtilmiştir.¹³¹ İlgili hükümde, Sözleşme'nin kural olarak 21 yaşından küçük çocuklarının ebeveynlik ilişkisinden doğan nafaka talepleri ile belirli şartlar dâhilinde eşin evlilik ilişkisinden doğan nafaka taleplerine uygulanacağı düzenlenmiştir.

1.3.2.5.1. Sözleşmenin Kapsamının Nafaka Alacaklısının Yaşına Bağlı Olarak Tayini

İlgili Sözleşme'nin çocuk ve ebeveyn ilişkisinden doğan nafaka yükümlülükleri açısından kapsamı çocuğun yaşı temel alınarak belirlenmiştir. Buna göre, sözleşmenin çocuklara ilişkin düzenlemelerinin kural olarak 21 yaşından küçük çocuklar için hüküm ifade edeceği Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde belirtilmiştir. Genel kural bu olmakla birlikte, ilgili hükümde âkit devletlere çocuklarla ilgili uyumsuzluklarda uygulanacak sözleşme hükümlerinin kapsamını genişletme ya da daraltma yetkisi verilmiştir.¹³²

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 4. fıkrasında da belirtildiği üzere çocuklara ilişkin sözleşme hükümleri, çocuğun evlilik birlikteliğinde ya da evlilik dışı ilişkide doğduğuna bakılmaksızın uygulanmaktadır. Bu husus, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 2. ve 27. maddelerine ilişkin atfa da uygun olarak, sözleşmenin ayırım gözetilmeksizin tüm çocuklara uygulanmasını sağlar.¹³³

¹³¹ 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde sözleşmenin kapsamına ilişkin bir düzenleme mevcut olmamakla birlikte Sözleşme metni ve yeknesak uygulaması bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bakım nafakasını, yardım nafakasını, yoksulluk nafakasını ve tedbir nafakasını kapsadığı anlaşılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. 3.1.5. Sözleşmenin Kapsamı

¹³² Âkit devletler Sözleşme'nin 62. maddesinde yer alan hüküm gereği bu yönde çekince koyma hakkına sahiptir. Yine, sözleşmenin uygulama alanını genişletmek için Sözleşme'nin 63. maddesi gereği âkit devletlere beyanda bulunma hakkı da verilmiştir. Bu kapsamda yapılan çekince ve beyanlar Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan “*status table*” kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020). Bu hususta daha ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.6. Çekinceler ve Beyanlar.

¹³³ Borrás/Degeling, s. 73.

1.3.2.5.2. Sözleşmenin Kapsamının Eşler Arasındaki Nafakalar Bakımından Tayini

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde çocuklara ilişkin nafaka talepleri dışında, evlilik ilişkisinden doğan nafaka yükümlülüklerine ilişkin uluslararası tahsil talepleri yönünden de düzenlemeler getirilmiştir. Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının b ve c bentlerinde eş nafakasının kapsamı iki farklı durum temel alınarak düzenlenmiştir. Buna göre, eş nafakasının çocuk nafakası ile birlikte talep edilmesi halinde bu başvuru tıpkı çocuklara ilişkin nafaka başvurusu gibi değerlendirilerek, sözleşmede yer alan tanıma ve tenfiz usulünün uygulanacaktır. Ancak, yalnız eş nafakasının uluslararası tahsiline yönelik bir başvuru yapılması halinde ise Sözleşme'de yer alan idari iş birliği ve merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurulara ilişkin sözleşmenin İkinci ve Üçüncü Bölümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda eş nafakasının uluslararası tahsiline ilişkin başvurular yönünden sözleşmede yer alan tahsil usullerinden yalnız yetkili makamlara yapılan doğrudan başvurulara ait hükümler uygulama alanı bulmaktadır.¹³⁴

1.3.2.6. Çekinceler ve Beyanlar

Özellikle çocukların üstün yararları gözetilerek, onların bireysel ve toplumsal gelişimlerinin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi çabalarının bir sonucu olan 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin dünya üzerindeki birçok devlet tarafından kabulünün sağlanması büyük bir önem taşımaktadır. Birbirinden farklı hukuk düzenlerine sahip devletler için ortak bir paydada buluşulmanın güç olduğu düşüncesinden hareketle, âkit devletlere sözleşmeye çekince koyma ve beyanda bulunma hakkı tanınarak, sözleşmenin mümkün olduğunca kabulünün gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

¹³⁴ Aygün, s. 122. Nafakanın uluslararası tahsilinde uygulanan doğrudan başvuru usulü Sözleşme'nin 37. maddesinde düzenlenmiştir. Doğrudan başvuru usulü ile ilgili detaylı anlatım için bkz. 2.2. Doğrudan Başvurular.

1.3.2.6.1. Çekinceler

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 62. maddesine göre sözleşmeye taraf devletler en geç sözleşmenin kabulü sürecini tamamlamadan önce ilgili hükümde belirtilen beş hususla sınırlı olarak sözleşmeye çekince koyma hakkına sahiptir. Bu beş husus dışında, âkit devletler tarafından sözleşmeye çekince konulamayacağı da açıkça belirtilmiştir. Bu kapsamda âkit devletler;

- Sözleşme'nin uygulama alanına ilişkin olarak 2. maddesinde,
 - tanıma ve tenfiz esaslarına ilişkin olarak 20. maddesinde,
 - nafaka düzenlemelerine ilişkin 30. maddesinde,
 - Sözleşme'de kullanılacak dil seçimine ilişkin 44. maddesinde,
 - Sözleşme'ye eklenen belgelerin değişikliği hususunda 55. maddesinde,
- yer alan hükümlere çekince koyma hakkına sahiptir.

- Âkit devletler tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne konulacak çekincelerden ilki, sözleşmenin uygulama alanına ilişkindir. Taraf devletler Sözleşmenin 2. maddesine çekince koyarak, sözleşmenin uygulama alanının kapsamını daraltabilmektedir. Nitekim, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasına göre âkit devletler ilgili hükümlerin 18 yaşından küçük çocuklara uygulanmasına ilişkin çekince koyabilmektedir. Nitekim Beyaz Rusya ve Ukrayna 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne bu yönde çekince koyarak, sözleşme hükümlerinin 18 yaşından küçük çocuklara uygulanacağını kabul etmiştir.¹³⁵ Sözleşme imzalanırken bu yönde bir çekince konulduğu takdirde diğer âkit devletlere karşı 18 ile 21 yaş arasındaki çocuklar yönünden nafakanın uluslararası tahsili yönünde sözleşme kapsamında bir talepte bulunulamayacağı ilgili hükümde belirtilmiştir. Dolayısıyla sözleşme

¹³⁵ Beyaz Rusya, Sözleşme'ye "In accordance with Article 2(2) of the Convention, the Republic of Belarus will apply the Convention to maintenance obligations arising from a parent-child relationship towards a person under the age of 18 years." şeklinde çekince koymuştur. Yine, Ukrayna bu hususta "In accordance with Article 62 of the Convention, Ukraine reserves the right to apply the Convention to maintenance obligations arising from a parent-child relationship towards a person under the age of 18." ifadesi ile çekince koyduğunu bildirmiştir.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

hükümlerinin 18 yaşından küçük çocuklara uygulanacağına ilişkin koyulan çekince karşılıklı bir etki yaratmaktadır.

- Ayrıca, Sözleşme’de yer alan tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin de âkit devletlere çekince koyma hakkı verilmiştir. Bu kapsamda âkit devletler Sözleşme’nin 20. maddesinin 1. fıkrasının c, e veya f bentleri ile ilgili olarak çekince koyma hakkına sahiptir. Bu takdirde her âkit devlet ilgili fıkralar kapsamında kabul edilen yetki tespitlerinin yetersiz olduğu düşüncesinden hareketle, dolaylı yetkinin yer aldığı bu fıkralar yönünden çekince koyabilmektedir.¹³⁶ Örneğin, âkit devletler sözleşme hükmünün c bendi gereği, nafaka alacaklısının mutad meskeninin nafaka talep edildiği sırada kararın verildiği devlette bulunması hususunun bir tanıma ve tenfiz şartı olarak yer almaması yönünde çekince koyabileceği gibi, ilgili hükmün e bendi gereği nafaka uyuşmazlığının tarafları arasında yargı yetkisine ilişkin yazılı bir anlaşma yapılamayacağı hususunda da çekince koyabilir. Yine, ilgili hükmün f bendi gereği, âkit devletler hem nafakaya hem de velayete ilişkin hükümler içeren kararların tanınması ve tenfizinde bu kararı veren makamın yetkisinin kabul edilmeyeceği yönünde de çekince koyma hakkına sahiptir.

Sözleşmenin 20. maddesinin 1. fıkrasının c, e ve f bentlerinde yer alan yetki şartlarına ilişkin bir çekince koyan bir âkit devletin iç hukukunda benzer durumlarda yetkili makamlarına yargı yetkisi tanınmış veya tanınabilecek olduğu takdirde, çekinceye rağmen bu kararın tanınacağı ve tenfiz edileceği ilgili düzenlemede belirtilmiştir.¹³⁷

Ayrıca borçlunun ikamet ettiği âkit devlette Sözleşme’nin 20. maddesinde yer alan bahse konu fıkralar kapsamında konulan bir çekince sebebiyle, nafaka kararının tanınmasının mümkün olmadığı hallerde ise bu âkit devletin alacaklının yararına karar verilmesi için gerekli bütün önlemleri alma yükümlülüğü ilgili maddenin 4. fıkrasında belirtilmiştir. Ancak bu hüküm, tanıma ve tenfiz için yapılan doğrudan başvurular ile çocuk nafakası ile birlikte talep edilen eş nafakasına yönelik bir kararın tanınması ve tenfizi taleplerine uygulanmaz.

¹³⁶ Duncan, “*The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations*”, s. 11.

¹³⁷ Bu husus Sözleşmenin 20. maddesinin 3. fıkrasında yer almaktadır.

Sözleşmenin 20. maddesinin 5. fıkrasında 18 yaşından küçük çocuk lehinde verilen bir kararın, yalnız ilgili maddede yer alan c, e veya f bentleri açısından konulmuş bir çekince sebebiyle tanınmıyorsa, bu kararın başvurunun iletildiği âkit devlette söz konusu çocuğun nafaka için uygunluğunun saptandığının kabul edilmiş olduğu belirtilmiştir.

Sözleşme'nin 20. maddesinin 6. fıkrasında ise nafaka kararının, yalnız nafaka kararının verildiği devlette hüküm ifade etmesi ve icra edilmesi söz konusu ise, talebin iletildiği âkit devlette de icra edileceği düzenlenmiştir.

- Âkit devletler Sözleşme'nin 30. maddesinde yer alan nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfiz edilmesine ilişkin usul hakkında da çekince koyma hakkına sahiptir. Buna göre, sözleşmeye taraf olan devletler "*nafaka ödemelerine ilişkin yetkili bir makam tarafından düzenlenmiş veya geçerli bir belge olarak onaylanmış olan; veya yetkili bir makam tarafından gerçekliği doğrulanmış veya karara bağlanmış, kaydedilmiş veya sunulmuş olan ve yetkili makamının inceleme ve değişiklik konusu olabilen; yazılı anlaşmalar*" olarak tanımlanan nafaka düzenlemelerini tanımama ve tenfiz etmeme hakkına sahiptirler.¹³⁸

- Sözleşme'de kullanılacak dil seçimi hususunda âkit devletler sözleşme çerçevesinde yapılacak işlemlerde ve uygulamalarda kullanılacak Fransızca ya da İngilizce dillerinden birisinin kullanımına ilişkin çekince koyabilmektedir.

- Son olarak, nafakanın uluslararası tahsili sürecinde gerçekleştirilecek işlemlerde ve uygulamalarda kullanılacak olan belgelere ilişkin de âkit devletler çekince koyma hakkına sahiptir. Sözleşmenin ilgili hükümlerine konulan çekincenin uygulamada kural olarak karşılıklı etki doğurmayacağı Sözleşme'nin 62. maddesinin 4. fıkrasında belirtilmiştir. Bu kuralın tek istisnası ise âkit devletler tarafından sözleşmenin kapsamına getirilen sınırlamaya ilişkin çekinedir. Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrası gereği, çocuklara ilişkin uygulanacak hükümlerin 18 yaşını doldurmayan çocuklara uygulanacağı yönünde getirilen sınırlama, nafakanın

¹³⁸ Nafaka düzenlemeleri hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. 7.4. Nafaka Düzenlemelerine İlişkin Tanıma ve Tenfiz Usulü.

uluslararası tahsiline ilişkin uygulamalar açısından karşılıklı etki doğuran tek çekince dir.¹³⁹

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne sözleşmeye taraf olan devletler tarafından konulan çekinceler her zaman geri alınır. Âkit devletler tarafından konulan çekincelerin geri aldığı nın bildirildiği tarihten itibaren üçüncü takvim ayının ilk günü çekince yürürlükten kalkar.¹⁴⁰

Türkiye Cumhuriyeti 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olurken Sözleşmenin yalnız 30. maddesinde yer alan nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizine ilişkin olarak çekince koyarak, bu tür başvuruları kabul etmeme hakkını saklı tutmuştur.¹⁴¹

1.3.2.6.2. Beyanlar

Âkit devletler gerek sözleşmeye katılma sürecinde gerekse sözleşmenin uygulanması sırasında diledikleri takdirde beyanda bulunarak, Sözleşme'nin 2., 11., 16., 24., 30., 44., 59. ve 61. maddelerinin kapsamını genişletebilirler. Sözleşmenin uygulanması açısından olumlu bir yaklaşım olan bu durum gerek başvuruları kolaylaştıran hususlarda gerekse tanıma ve tenfize ilişkin uygulanacak usulle ilgili düzenlemelere yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Buna göre devletler sözleşmeye taraf olurken;

- Sözleşme'nin uygulama alanına ilişkin olarak 2. maddesi,
- Sözleşme gereği yapılacak başvuruların içeriğine ilişkin 11. maddesi,
- çocuk merkezli mali durum araştırmasının kullanımına izin verilmesine ilişkin 16. maddesi,

¹³⁹ Nitekim 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 62. maddesinin 4. fıkrası açısından bu çekince dışındaki diğer çekincelerin karşılıklı etki yaratmayacağı belirtilmiştir. Borrás/Degeling, s. 69.

¹⁴⁰ Borrás/Degeling, s. 233.

¹⁴¹ Türkiye Cumhuriyeti'nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne koyduğu çekinceler Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "*status table*" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)
(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

- nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin tanıma ve tenfiz başvurularına yönelik alternatif usulün uygulanacağını kabul ettiği yönünde 24. maddesi,
 - nafaka düzenlemelerine ilişkin 30. maddesi,
 - Sözleşme’de kullanılacak dil seçimine ilişkin 44. maddesi,
 - Sözleşme’ye taraf olan Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütleri’nin sözleşmenin uygulama alanına ilişkin yetkileri hususunda 59. maddesi,
 - birleştirilmemiş hukuk sistemlerine ilişkin 61. maddesi,
- hakkında beyanda bulunabilirler.

- İlk olarak, âkit devletler Sözleşme’nin 2. maddesine ilişkin beyanda bulunarak, sözleşmenin uygulama alanının kapsamını genişletebilmektedir. Sözleşme’nin 2. maddesinin 3. fıkrasında yer alan bu düzenlemede âkit devletler çocuklara ilişkin nafaka uyuşmazlıkları ile ilgili hükümlerin 21 yaşındaki veya daha büyük yaştaki çocuklara uygulanacağı konusunda beyanda bulunabilirler.¹⁴² Nitekim, Arnavutluk Sözleşme’nin “*lise veya üniversiteye gitmeleri şartıyla, 25 yaşından küçük çocuklar*” açısından uygulanacak şekilde genişlettiğini beyan etmiştir.¹⁴³ Sözleşmenin kapsamını genişleten bu tür beyanların sonuç doğurabilmesi için sözleşme hükümlerini uygulayan her iki âkit devletin beyanlarının da sözleşmenin aynı bölümlerinde yer alan nafaka yükümlülüklerini kapsaması gerekir. Dolayısıyla bu yönde yapılan bir beyan sözleşmeyi bu kapsamda genişletmeyen âkit devletler açısından hüküm ifade etmemektedir. Bu kapsamda âkit devletler tarafından sözleşmeye konulan beyanlar karşılıklı şekilde aynı oldukları takdirde uygulama alanı bulmaktadırlar.¹⁴⁴

¹⁴² Âkit devletlerin sözleşmenin uygulama alanını genişletmek için Sözleşme’nin 63. maddesi gereği beyanda bulunabilirler. Bu kapsamda yapılan çekince ve beyanlar Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan “*status table*” kısmında yer almaktadır.

¹⁴³ Arnavutluk’un bu yöndeki beyanı, “*The Republic of Albania declares, in accordance with Article 2 (3) of the Convention, the right to enforce maintenance obligations even for adult children up to age of twenty-five years, provided that they attend the high school or university, according to Article 197 of the Family Code.*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu beyan “*status table*” kısmında yer almaktadır.

¹⁴⁴ Borrás/Degeling, s. 71.

Sözleşmenin uygulama alanına ilişkin olarak, her ne kadar Sözleşmenin 2. maddesinin 1. fıkrasının c bendinde eş nafakasının uluslararası tahsiline yönelik başvurular açısından uygulanacak tahsil usulünün yalnız doğrudan başvuru usulü olduğuna ilişkin genel bir kural getirilmişse de âkit devletler diğer tahsil usullerinin de uygulanması hususunda beyanda bulunabilmektedir. Nitekim ilgili maddenin 3. fıkrasında âkit devletlere eş nafakasına ilişkin başvurularda sözleşmede yer alan tüm usullerin uygulanacağı yönünde beyanda bulunma hakkı verilmiştir.¹⁴⁵

Ayrıca 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 3. fıkrası ile âkit devletlere özellikle korunmaya muhtaç kişilere ilişkin yükümlülükler de dâhil olmak üzere, aile ilişkisi, ebeveynlik, evlilik veya kayın hısımlığından doğan herhangi bir nafaka yükümlülüğünün de sözleşme kapsamına dâhil edilmesine dair beyanda bulunma hakkı verilmiştir.¹⁴⁶ Âkit devletler tarafından bildirilen bu yöndeki bir beyanın sonuç doğurabilmesi için her iki âkit devlet tarafından da karşılıklı olarak aynı nafaka yükümlülüğüne ilişkin beyanda bulunmuş olmaları gerekir.¹⁴⁷ Bu çerçevede sadece bir âkit devlet tarafından ileri sürülen beyanla sözleşmenin kapsamının genişletilmesi mümkün değildir.

- Âkit devletler Sözleşme'nin 11. maddesinde yer alan başvuru belgelerinin genişletilmesi yönünde beyanda bulunma hakkına sahiptir.¹⁴⁸ Bu kapsamda âkit devletlerin, nafaka kararının tanınması veya tenfizine ilişkin başvurular ile tenfizin durdurulması ya da sınırlandırılmasına yol açan bir kararın ya da idari işlemin tanınmasına ilişkin başvurular haricindeki diğer başvurular açısından kendilerine sunulacak belgeleri genişletme yetkisi vardır.

¹⁴⁵ Duncan, "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", s. 319; ÖZÖĞÜL, Mustafa, "2007 tarihli La Haye Sözleşmesi", Uluslararası Özel Hukuk Bülteni, Sayı: 8, Mayıs-Ağustos 2016, s. 37.

¹⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti "In accordance with the third paragraph, the application of the whole of the Convention shall be extended to the maintenances towards spouses, mentally and physically disabled children – who cannot sustain their lives – without any age limits and mothers and fathers who are in need of care." ifadesi ile ilgili Sözleşme'nin kapsamına ilişkin beyanda bulunmuştur. Bu husus, "status table" kısmında yer almaktadır. (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020).

¹⁴⁷ Borrás/Degeling, s. 71.

¹⁴⁸ Sözleşme'nin 11. maddesinde yer alan başvuru belgeleri hususunda detaylı bilgi için bkz. 5.1. Başvuruların İçeriği

- Her ne kadar çocuklara ilişkin ebeveyn-çocuk ilişkisinden doğan nafaka alacaklarının uluslararası tahsiline yönelik tüm başvurularda ücretsiz adli yardım sağlanması hususunda genel kural getirilmiş ise de Sözleşme'nin 16. maddesinde âkit devletlere çocuğun mali durumunun değerlendirilmesine yönelik yapılacak araştırmanın sonucuna göre adli yardım sağlanmasına karar vereceğine dair beyanda bulunma hakkı verilmiştir.¹⁴⁹ Ancak, bu beyan Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentleri kapsamındaki nafaka alacaklısı tarafından tanıma ve tenfize ilişkin başvurular ile 20. maddesinin 4. fıkrasında yer alan çekince sebebiyle kararın tanınmasının mümkün olmadığı davalar yönünden hüküm ifade etmemektedir.

- Sözleşmede yer alan nafakanın uluslararası tahsili usulleri açısından beyanda bulunarak, yapılacak tanıma ve tenfiz başvuruları yönünden yalnız Sözleşmenin 24. maddesinde düzenlenen alternatif başvuru usulünün uygulanacağını kabul edebilmektedir.¹⁵⁰

- Âkit devletler Sözleşme'nin 30. maddesinde yer alan nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizine ilişkin başvuruların sadece merkezi makamlar aracılığıyla yapılacağını beyan edebilmektedir.

- Sözleşme çerçevesinde yapılacak başvuru sürecinde başvuru belgelerinin tercümeden vazgeçilmediği sürece, beyanda bulunarak kabul ettiğini belirttiği başka bir dile tercümesi yapılır. Sözleşme'nin 44. maddesinde yer alan bu düzenleme gereği, ayrıca birden fazla resmi dile sahip devletler açısından sözleşmenin uygulanması sırasında yapılacak tercümelerin o devletin belirli bölgelerinde hangi dilde hazırlanarak sunulması gerektiğine ilişkin bildirimde bulunabilir.

- Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütleri de sözleşmeye taraf olmaları halinde sözleşmenin uygulama alanına ilişkin yetkilerine dair Sözleşme'nin 59. maddesi gereği beyanda bulunma hakkına sahiptir. Bu kapsamda ilgili örgütlerin sözleşmenin imzalanması, kabulü, onayı veya sözleşmeye katılımı sırasında Sözleşme'nin uygulama alanına ilişkin yetkilerinin kendilerine ait olduğunu ve ilgili

¹⁴⁹ Adli yardıma ilişkin bahse konu beyan hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.8.2. Adli Yardıma Etkin Erişim.

¹⁵⁰ Alternatif başvuru usulüne ilişkin bahse konu beyan hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. 7.3.2. Alternatif Başvuru Usulü

örgüte bu konudaki yetkilerini devreden üye devletlerin sözleşmeye taraf olmalarının bir sonucu olarak bu Sözleşme ile bağlı olduğunu bildirebilmektedir.

- Son olarak, birleştirilmemiş hukuk sistemleri açısından sözleşmenin uygulanmasının kolaylaştırılması için Sözleşmenin 61. maddesi gereği âkit devletlere beyanda bulunma hakkı tanınmıştır. Şöyle ki, âkit devletin Sözleşme’de yer alan konulara ilişkin farklı hukuk sistemleri barındıran iki veya daha fazla bölgesel birimi olduğu takdirde, imza, tasdik, kabul, onay sırasında bu Sözleşme’nin bölgesel birimlerini veya bir veya daha fazlasını kapsayabileceğini beyan edebilmektedir.

Sözleşme’ye taraf olan devletler sözleşmenin kabulü sürecinde bir beyanda buldukları takdirde sözleşmenin yürürlüğü ile beyanların da yürürlüğe gireceği Sözleşme’nin 63. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir. 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılan beyanların yürürlük tarihi ise beyana ilişkin bildirim Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı’na iletildiği tarihten itibaren üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günüdür. Beyanların yürürlük tarihine ilişkin bu husus, âkit devletler tarafından mevcut beyanların değişikliği ya da beyanların geri çekilmesi açısından da uygulama alanı bulmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin 2., 11., 24. ve 25. maddelerine ilişkin beyanda bulunmuştur.¹⁵¹ Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti ilgili sözleşmenin uygulama alanını genişleterek, sözleşmenin çocuklara ilişkin hükümlerinin “*eğitimine devam etmesi koşuluyla 25 yaşından küçük çocuklar*” yönünden uygulanacağını kabul etmiştir.¹⁵² Yine, sözleşmede yer alan hükümlerin “*herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın, hayatlarını sürdüremeyen eşlere, zihinsel ve bedensel engelli çocuklara ve bakıma muhtaç anne ve babalara*” da uygulanacağı

¹⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti’nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne ilişkin beyanları Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan “*status table*” kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁵² Türkiye Cumhuriyeti’nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin 2. maddesi ile ilgili çocuklar yönünden beyanı; “*The Republic of Turkey declares that: In accordance with subparagraph “a” of the first paragraph, the maintenance obligations shall be extended to the children who have not attained the age of 25 years, provided that the education of the children continues.*” şeklindedir. Bu husus Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan “*status table*” kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

yönünde de beyanda bulunmuştur.¹⁵³ Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti açısından Sözleşmenin kapsamına kardeşlerin nafaka yükümlülüğü, bakıma muhtaç durumda olmayan anneye ve babaya yönelik nafaka yükümlülükleri ile yansoy ve kayın hısımlığından doğan nafaka yükümlülüğü dahil değildir.¹⁵⁴

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında yapılacak başvurular açısından yetkili kılınan merkezi makam olan Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'ne sunulacak başvuru belgelerine yönelik beyanda bulunulmuş olup, Sözleşmenin 11. maddesinin 1. fıkrasının g bendi uyarınca yapılacak başvurularda özel olarak talep ettiğini beyan ettiği başvuru belgelerinin de başvuruya eklenmesi gerekir.¹⁵⁵ Türkiye Cumhuriyeti, 25. maddenin 3. fıkrasının "a" bendi uyarınca, menşee Devletteki yetkili makam tarafından verilen kararın onaylı bir nüshasının başvuruyla birlikte sunulması gerektiğini beyan etmiştir.

¹⁵³ Türkiye Cumhuriyeti'nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 2. maddesi ile ilgili bahse konu beyanı; *"In accordance with the third paragraph, the application of the whole of the Convention shall be extended to the maintenances towards spouses, mentally and physically disabled children – who cannot sustain their lives – without any age limits and mothers and fathers who are in need of care."* şeklindedir. Bu husus Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "status table" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁵⁴ Çelikel/ Erdem, s. 335; Aygün, s. 126.

¹⁵⁵ Türkiye Cumhuriyeti'nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 11. maddesinin g bendi gereği belgelere ilişkin beyanı; *"The Republic of Turkey may request the inclusion of following documents to the applications under the Convention:*

- *a certified copy of the complete text of the maintenance decision, and the decision amending this maintenance decision, if any;*
- *the documents indicating that the case and the court decision was served to the debtor, if required;*
- *the information and documents related with the identity of the debtor and if any, the photograph of the debtor;*
- *the information and documents related with the legal representative of the debtor and the creditor;*
- *the birth certificate and family registry of the child; if not, other documents proving paternity;*
- *the document about the marital status of the creditor in the requests of welfare allowance;*
- *the document, indicating that the education continues, in the requests towards accruing maintenance credits of the children who have attained the age of 18 years;*
- *the indexation method in case of adjusting the maintenance debt by indexation, the interest rate to be paid and the date of the beginning of the interest in case of an obligation of interest payment;*
- *the authorization certificate indicating that the applicant has authorized the Central Authority of the Republic of Turkey;*

- *the list of accrued maintenance debts, and payments, if any."* şeklindedir. Yine, *"The Republic of Turkey, in accordance with subparagraph "a" of the third paragraph of the Article 25 declares that a certified copy of the decision given by the competent authority in the State of origin must accompany the application."* şeklindedir. Bu husus Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "status table" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020) Bu belgelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 5.1. Başvuruların İçeriği

Türkiye Cumhuriyeti ayrıca nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin olarak yapılan tanıma ve tenfiz usulü başvuruları açısından Sözleşme'nin 24. maddesinde yer alan alternatif başvuru usulünün uygulanacağı hususunda da beyanda bulunarak, Türk Hukuk mevzuatında yer alan tanıma ve tenfiz usulüne uygun bir sözleşme uygulaması tercih etmiştir.¹⁵⁶

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin imzalanmasının ve onaylanmasının Kıbrıslı Türkleri ve Kıbrıslı Rumları bir bütün olarak temsil ettiği iddia edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin herhangi bir şekilde tanınması anlamına gelmediğine ve Sözleşme çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Cumhuriyeti ile herhangi bir anlaşmaya girme yükümlülüğünün olmadığına ilişkin beyanıdır. Zira, hukuken ve fiilen Kıbrıslı Türkleri ve Kıbrıslı Rumları bir bütün olarak temsil etme yetkisine sahip tek bir otorite olmadığı için, Kıbrıslı Rumlar kendileriyle eşit statüye sahip olan Kıbrıslı Türkleri ve tüm Kıbrıs Adası üzerinde idari otorite yetkisi, yargı yetkisi veya egemenlik talep edemeyeceği Türkiye Cumhuriyeti tarafından açıkça beyan edilmiştir.¹⁵⁷

¹⁵⁶Türkiye Cumhuriyeti'nin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 24. maddesi ile ilgili bahse konu beyanı; *"The Republic of Turkey declares that it shall prefer the Article 24 in the application of recognition and enforcement."* şeklindedir. Bu husus Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "status table" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)
(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁵⁷ Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Rum Yönetimi ile ilgili bahse konu beyanı; *"Turkey declares that her signing/ratification of the "Convention on the international recovery of child support and other forms of family maintenance" neither amounts to any form of recognition of the Greek Cypriot Administration's pretention to represent the defunct "Republic of Cyprus" as party to the "Convention on the international recovery of child support and other forms of family maintenance", nor should it imply any obligations on the part of Turkey to enter into any dealing with the so-called Republic of Cyprus within the framework of the said "Convention on the international recovery of child support and other forms of family maintenance"*

"The Republic of Cyprus" was founded as a Partnership State in 1960 by Greek and Turkish Cypriots in accordance with international treaties. This partnership was destroyed by the Greek Cypriot side when it unlawfully seized the state by forcibly ejecting all Turkish Cypriot members in all the state organs in 1963. Eventually, Turkish Cypriots who were excluded from the Partnership State in 1963 have organized themselves under their territorial boundaries and exercise governmental authority, jurisdiction and sovereignty. There is no single authority which in law or in fact is competent to represent jointly the Turkish Cypriots and the Greek Cypriots and consequently Cyprus as a whole. Thus, the Greek Cypriots cannot claim authority, jurisdiction or sovereignty over the Turkish Cypriots who have equal status or over the entire Island of Cyprus." şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu husus Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "status table" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)

1.3.2.7. Sözleşmenin Uygulanmasının İzlenmesi

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin hayata geçirilmesiyle birlikte, sözleşmenin nihai hedefinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için sözleşmenin uygulanmasının izlenmesi mekanizması getirilmiştir. Nitekim nafakanın uluslararası tahsilinde karşılaşılabilecek sorunların ve ortaya çıkacak eksiklerin tespiti ile sözleşme hükümleri çerçevesinde yapılan işlemlerin ve uygulamaların geliştirilmesi amacıyla getirilen bu gözlem mekanizması, Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Genel Sekreteri tarafından oluşturulacak özel komisyon tarafından gerçekleştirilir. Sözleşme'nin 54. maddesinde de belirtildiği üzere, özel komisyon belirli aralıklarla toplanarak sözleşmenin uygulanmasını gözden geçirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin uygulanmasının izlenmesi Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu'nun temel görevidir.¹⁵⁸

Âkit devletler yapılacak bu gözleme ilişkin Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu ile iş birliği yaparak, sözleşme gereği merkezi makamlar ve mahkemeler tarafından gerçekleştirilen uygulamalar hakkında istatistiki bilgileri ya da içtihatları paylaşmakla yükümlüdürler.¹⁵⁹ Buna ek olarak, doktrin ve sivil toplum kuruluşlarının sözleşmenin uygulanmasına yönelik araştırmaları ve görüşleri de bu iş birliğine katkı sağlamaktadır.¹⁶⁰

Toplanan bu bilgilerin işlenmesi sonucunda sözleşmenin verimli bir şekilde uygulanması sağlanmıştır. Nitekim bu durum aynı zamanda Sözleşme hükümlerinin uluslararası yeknesaklığının gerçekleştirilmesi açısından da ayrı bir önem arz etmektedir.¹⁶¹

(Erişim Tarihi: 20/05/2020); Tanınmayan devletlerle ilgili hususlar için bkz. ÖZKAN, Işıl, Tanınmamış Devletlerin Yasa, Hukuki İşlem ve Kararlarının Tanınması, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2017, s. 105 vd.; ALİBABA, Arzu, "MÖHUK Md. 24 Bağlamında Hukuk Seçiminin Seçilecek Hukuk Bakımından Sınırlandırılması", 10. Yılında MÖHUK Sempozyumu, Editörler Prof. Dr. Feriha Bilge Tanrıbilir ve Dr. Öğr. Üyesi Gülce Gümüşlü Tunçağıl, Adalet Yayınevi, Mayıs 2018, s. 516-540.

¹⁵⁸ Borrás/Degeling, s. 221.

¹⁵⁹ Tanrıbilir, s. 117; Borrás/Degeling, s. 223.

¹⁶⁰ Borrás/Degeling, s. 223.

¹⁶¹ Borrás/Degeling, s. 223.

1.3.2.8. Sözleşmenin Uygulanmasında Göz Önünde Bulundurulmuş İlkeler

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi nafakanın uluslararası tahsiline yönelik uyumsuzluklar yönünden çağdaş, hızlı, etkili ve düşük maliyetli çözümler getirmeyi hedeflemiştir. Bu hedefe ulaşmayı sağlayan ve Sözleşme'nin uygulanmasında göz önünde bulundurulmuş ilkeler; sözleşme sistemine etkin erişim, adli yardıma etkin erişim, kişisel verilerin korunması ve gizliliği ile tahsilde eşitliklerdir.

1.3.2.8.1. Sözleşme Sistemine Etkin Erişim

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında nafaka alacağına kavuşacak kişiler arasında korunmaya ve bakıma muhtaç olan çocuklar da vardır. Henüz ekonomik özgürlüklerini elde edememiş olan ve kendi gelişimleri için nafaka alacağına muhtaç olan çocuklar açısından sözleşmeden en hızlı ve etkili sürecin işlenmesi hayati bir önem taşımaktadır. Bu takdirde çocukların sözleşme sistemine etkin erişimlerinin gerçekleştirilmesi için merkezi makama yapılan başvuruların yetkililerin yardımı ile mümkün olduğunca eksiksiz bir şekilde ve nafaka tahsilinde etkili sonuç doğuracak nitelikte hazırlanmış olması gerekmektedir.¹⁶² Nitekim, nafaka alacaklısı çocuğun sözleşmeye etkin erişiminin sağlanmasının bir diğer yönü de tahsil edilen nafaka alacağının ivedi bir şekilde kendisine iletilmesidir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi, sistemine etkin erişimin gerçekleştirilmesi için asgari düzeyde hükümler içermekte olup bu hususa ilişkin verilecek hizmetleri sınırlamayıp, âkit devletlere mümkün olduğunca yüksek standartlarda hizmet vermeleri için hareket alanı bırakmıştır. Sözleşmeye taraf olan devletler, uygulamada sözleşmenin sistemine erişimi eşit olarak sağlamakla yükümlü oldukları için her ne kadar uygulanacak usuller ve yaklaşımlar farklı olsa da elde edilecek sonuç sözleşmeye erişimin etkili bir şekilde sağlanması olmalıdır.¹⁶³

Nafaka alacaklısının ya da borçlusunun yalnız ekonomik sıkıntılar yaşamaması sebebiyle sözleşmede öngörülen nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvuruda

¹⁶² Borrás/Degeling, s. 139.

¹⁶³ Borrás/Degeling, s. 139.

bulunamaması halinde başvuru sahibine adli yardım sağlanarak, sözleşmeye katılımı gerçekleştirilir ve yapılacak işlemler için gereken masraflar kendisinden tahsil edilmez. Ayrıca uluslararası nafaka tahsili başvuruları için yapılacak işlemler konusunda başvuru sahibine hukuki bilgisi ile destek olup, vekil ile takibi zorunlu hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesi için avukat görevlendirilmesi de başvuru sahibine sağlanacak adli yardımın kapsamındadır.¹⁶⁴ Dolayısıyla başvuru sahibine sağlanacak adli yardım, nafakanın uluslararası tahsili başvuruları için sözleşme sistemine etkin erişiminin gerçekleştirilmesine katkı sağlar.¹⁶⁵

Başvuru sahibine sağlanacak bu hizmetlerin yanı sıra Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu tarafından “*iSupport*” sistemi geliştirilerek, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin sistemine etkin erişimin sağlanması hedeflenmiştir. “*iSupport*” sisteminin genel amacı, âkit devletleri elektronik ortamda bir araya getirerek, iletişim halinde olmalarını ve ulusal yargı sistemleri arasında ortak bir platform üzerinden karşılıklı işlem yapabilmelerini sağlamak, yargısal dokümanların, karar ve bilgilerin elektronik ortamda değiş tokuşunu gerçekleştirmektir.¹⁶⁶ Bu sayede sözleşmeye taraf olan devletler arasında sözleşmenin yürütülmesi sırasında yapılacak işlemlerin gerçekleştirilmesi kolaylaşarak, bu işlemlerin yaratacağı zaman kaybı ve ortaya çıkacak masraflar da azalacaktır. Bu durum aynı zamanda nafakanın uluslararası tahsilinde devletler arası uygulama birliğinin de sağlanmasını mümkün kılar.

Sözleşme sistemine etkin erişimin gerçekleştirilmesi için geliştirilen “*iSupport*” sistemi ile merkezi makamlar arasındaki iletişim zamandan da tasarruf edilerek önemli ölçüde geliştirmiştir.¹⁶⁷ Nitekim, sözleşmenin âkit devletler

¹⁶⁴ Handbook, s. 58-59.

¹⁶⁵ Aygün, s. 137; Handbook, s. 58.

¹⁶⁶ “*Development of an International Electronic Case Management and Communication System in Support of the Future Hague Convention on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance*”, Info. Doc. No 1 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance, prepared by the Permanent Bureau.

(<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=4278&dtid=35>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁶⁷ LORTIE, Philippe, “*Developing Electronic Case Management and Communication System for the 2007 Hague Child Support Convention and 2009 EU Maintenance Regulation: The iSupport Project*”, The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 280-281; Aygün, s. 164-165.

tarafından uygulanması için birbirleriyle kuracakları iletişimde kullandıkları dillerin farklılığının sonucu olarak ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve çeviride meydana gelen aksaklıkların önüne geçilmesinde “*iSupport*” sistemi devreye girmektedir. Zira bu elektronik sistem ile aynı zamanda çeviri hizmeti de sunulmaktadır.¹⁶⁸ Bu sayede sözleşme gereği yapılan nafaka tahsili başvurularına ilişkin tüm işlemler yönünden gerekli olan tercüme masrafları da ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla sözleşmeye taraf olan devletlerin uluslararası nafaka tahsili için öngörülen işlemleri gerçekleştirirken düşük maliyetli ve hızlı bir usul izlemeleri için bu elektronik sistemi kullanmaları teşvik edilmiştir.¹⁶⁹

Nitekim bu sistemin bir başka yüzü de sözleşmenin uygulanmasında âkit devletler açısından her ne kadar farklı mevzuat, içtihat ve uygulama söz konusu olsa da nafakanın uluslararası tahsilinde merkezi makamlar tarafından yapılan işlemlerin yönetiminde uygulama birliğinin sağlanmasında etkili olmasıdır.¹⁷⁰ Buna ek olarak, sözleşme kapsamında yapılan işlemler yönünden başvurulacak yasal yollara ilişkin âkit devletlerin ulusal hukuklarından doğan farklı uygulamalar hakkında bilgi edinilmesi de kolaylaşmaktadır.

“*iSupport*” sisteminin getirdiği yeniliklerden birisi de ödenen nafaka bedeline ilişkin işlemlerin takibinin kolaylaştırılmasının sağlanmasıdır. Bu sayede yapılan ödemelere ilişkin banka işlemlerinin merkezi makamlar tarafından sisteme girilmesi sonucu gerek borçlunun ödeme yaptığı para birimiyle, gerekse alacaklının ikamet ettiği âkit devletin para birimiyle gösterilen vadesi gelen veya ödenen nafaka borçları sistem üzerinden görüntülenerek, nafakanın uluslararası tahsilinin sonuçlanıp sonuçlanmadığı tespit edilmektedir.¹⁷¹

Günümüzde “*iSupport*” sistemi ile nafakanın uluslararası tahsilinin sağlanması için yapılan ödemelerin sistem üzerinden nafaka alacaklısına doğrudan

¹⁶⁸General Description of the *iSupport* Project, (<https://assets.hcch.net/docs/27a09699-3030-48ef-81be-fccaca9ea4a9.pdf>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020); Lortie, s. 280-281; Aygün, s. 164-165.

¹⁶⁹ Groff, s. 92; Aygün, s. 166.

¹⁷⁰ General Description of the *iSupport* Project; Lortie, s. 280-281; Aygün, s. 164-165.

¹⁷¹ Hague Conference on Private International Law Proposal for *iSupport* - Cross-Border Recovery of Maintenance Obligations, May 2015, s. 91-92.

(<https://assets.hcch.net/docs/5e8d10c9-1b09-468b-92a4-5461f211dc6e.pdf>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

aktarımı mümkün değildir.¹⁷² Ancak Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu tarafından mevcut “iSupport” sistemi geliştirilmekte olup yapılan nafaka ödemelerinin aktarımının da gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.¹⁷³

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nde nafakanın uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran en önemli adımlardan biri olan ve 2014 yılından beri pilot olarak uygulanan “iSupport” sistemi günümüzde on beş âkit devlet tarafından kullanılmaktadır.¹⁷⁴ Bu sistemi uygulayan âkit devlet sayısı arttıkça nafakanın uluslararası tahsili açısından toplanacak veriler ve istatistiksel bilgiler de artacağından, bu sayede ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel olan uyumsuzluklar açısından nafakanın uluslararası tahsili sisteminin geliştirilmesi için de olumlu sonuçlar doğacaktır.

1.3.2.8.2. Adli Yardıma Etkin Erişim

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi nafakanın uluslararası tahsilini gerçekleştirmek amacıyla sözleşme sistemine etkin erişimin sağlanmasında taraf devletleri yükümlü kılarak, başvuru sahiplerinin ekonomik imkansızlıklar sebebiyle nafaka alacağına kavuşamamalarının önüne geçilmesini hedeflemiştir. Bu kapsamda, sözleşme hükümleri çerçevesinde özellikle nafaka alacaklısı çocuğun nafaka tahsiline ilişkin başvuruları başta olmak üzere, sözleşme kapsamında yapılan başvurularda nafaka alacaklısı, nafaka borçlusunu ve kamu kuruluşları için belirli koşullar altında adli yardım tanınmasına hükmedilmiştir.

Sözleşme’nin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin c bendinde, adli yardımın tanımına yer verilmiştir. Buna göre adli yardım “başvuranlara haklarını bilip ileri sürmelerine ve başvuruların talep edilen devlette bütün yönleriyle ve etkin bir şekilde

¹⁷² Hague Conference on Private International Law Proposal for iSupport - Cross-Border Recovery of Maintenance Obligations, s. 96.

¹⁷³ Hague Conference on Private International Law Proposal for iSupport - Cross-Border Recovery of Maintenance Obligations, s. 96

¹⁷⁴ iSupport sistemini kullanan devletler; Avusturya, Brezilya, Çekya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, Hollanda, Norveç, Portekiz, Slovakya, İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri’dir.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/specialised-sections/child-support/isupport1>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

ele alınmasını sağlamaya yönelik gerekli yardım” olarak tanımlanmıştır. Sözleşmeye etkin erişimin sağlanması için yapılan başvurularda ve işlemlerde hukuki danışmanlık verilmesi ve vekil ile temsil edilen işler yönünden vekil tayin edilmesi adli yardım kapsamında değerlendirilmiştir.¹⁷⁵

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile adli yardıma ilişkin özel olarak geliştirilen sistemin kapsamı Sözleşme'nin 14. ile 17. maddeleri arasında yer almaktadır.¹⁷⁶ Sözleşme'nin “*İşlemlere Etkin Katılım*” başlıklı 14. maddesinde, sözleşme sistemine etkin erişim sağlamakla yükümlü olan başvuruların iletildiği âkit devletin, başvuru sahibine belirli şartlar dâhilinde adli yardım sağlayacağına ve sözleşmenin uygulanmasına yönelik başvuru ve işlemler için çek, bono, poliçe, tahvil veya menkul kıymete ilişkin teminatların aranmayacağına hükmedilmiştir.¹⁷⁷ Bu düzenleme ile amaçlanan, nafaka tahsiline ilişkin talepte bulunan kişinin herhangi bir mali engelle karşılaşmamasını ve başvurunun caydırıcı olmamasını sağlamaktır.¹⁷⁸ Zira genel olarak ekonomik açıdan gerekli maddi desteğe ya da gelire sahip olmayan başvuru sahipleri açısından elde ettikleri ya da edecekleri bir karara dayanarak hak ettikleri nafaka alacağına erişemedikleri takdirde sözleşmenin nihai hedefi gerçekleşmemiş olacaktır.

Sözleşmeye taraf olan devletlere getirilen bu yükümlülük açısından kural bu olmakla beraber, başvurunun iletildiği âkit devlette başvurular açısından uygulanan işlemler adli yardıma gerek olmadan da yasal mevzuat gereği ücretsiz bir şekilde yapılabilirse, o âkit devletin sözleşme çerçevesinde adli yardım sağlama yükümlülüğü yoktur.¹⁷⁹ Bir bakıma sözleşme kapsamında sağlanacak adli yardımın o devletin iç hukuku gereği hâlihazırda sağlanıyor olduğu düşüncesinden hareket edilerek belirlenen bu husus Sözleşme'nin 14. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir.

¹⁷⁵ Borrás/Degeling, s. 143.

¹⁷⁶ Bu konu 1956 tarihli New York Sözleşmesinde farklı şekilde düzenlenmiştir. Zira, bahse konu Sözleşme'nin adli yardıma ilişkin hükümleri içerik olarak 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümlerine benzer düzenlemeler içerse de bu hükümlerde çocuklara ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 7, 9.

¹⁷⁷ Benzer nitelikte düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 9/2.

¹⁷⁸ Borrás/Degeling, s. 143-145.

¹⁷⁹ Bu husus benzer olarak, 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde “*Gönderici makamlar ve aracı kurumlar bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak ifa ettikleri hizmetler için hiçbir ücret tahsil etmezler.*” ifadesiyle yer almıştır. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 9/3.

Başvuru sahibine sağlanacak adli yardımın kapsamının, nafaka alacağıının tahsilinin talep edildiği âkit devletin iç hukukunda sağlanan adli yardım şartlarından daha azına imkân tanınması Sözleşme'nin 14. maddesinin 4. fıkrasına aykırılık teşkil edecektir. Nitekim bu düzenlemeyle ulusal davalarda sağlanan adli yardımın kapsamının, sözleşme çerçevesinde yapılan uluslararası nafaka başvuruları yönünden de aynı veya eş değer şartlar altında adli yardım hizmeti verilmesi amaçlanmıştır.

Çocukların yönünden sözleşme çerçevesinde uluslararası nafaka tahsili için yapılacak başvurular ve işlemler yönünden sağlanacak adli yardım hizmetine ilişkin düzenlemelere Sözleşme'nin 15. ve 16. maddelerinde özel olarak yer verilmiştir. Sözleşme gereği kural olarak 21 yaşından küçük çocuklara ilişkin nafaka tahsili başvurularında uygulanacak hususlar Sözleşme'nin 15. maddesinde yer alırken, belirli koşullarda bu kuralın istisnasını oluşturan haller ise Sözleşme'nin 16. maddesinde düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti çocuklar bakımından sözleşmenin ilgili hükümlerinin uygulanmasında temel alınacak yaşa ilişkin “*eğitimine devam etmesi koşuluyla 25 yaşını doldurmamış olan tüm çocuklara sözleşme hükümlerinin uygulanacağıının kabulü*” yönünde beyanda bulunulduğundan, kendisine iletilen nafaka alacağıının uluslararası tahsiline ilişkin başvurular açısından da uygulanacak adli yardım bu beyan dikkate alınarak sağlanacaktır.¹⁸⁰

Sözleşme'nin “*Çocuk Nafakası Başvurularına Yönelik Ücretsiz Adli Yardım*” başlıklı 15. maddesinin 1. fıkrasında; ilgili sözleşmenin III. Bölümü'nde yer alan merkezi makamlar aracılığıyla çocuklara ilişkin nafakanın uluslararası tahsiline yönelik yapılan tüm başvurular yönünden adli yardım sağlanacağı hususunda genel bir hüküm getirilmiştir.¹⁸¹ Bu kapsamda sözleşmeye taraf olan devletler kural olarak çocukların soybağından doğan nafaka alacakları için uluslararası nafaka

¹⁸⁰ Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi için sunduğu beyan ve çekincelerine Lahey Uluslararası Adalet Divanı'nın internet sitesinden ulaşılmaktadır. (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/statustable/notifications/?csid=1355&disp=resdn>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁸¹ Borrás/Degeling, s. 145; Handbook, s. 58-59; Duncan, “*The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*”, s. 323. Sözleşme'nin ilgili hükmünde merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurulara atıf yapıldığı için adli yardım sağlamaya ilişkin bu genel kural, nafaka tahsiline ilişkin doğrudan taleplerde geçerli değildir.

başvurularında uygulanacak tüm adli ve idari işlemler yönünden adli yardım sağlamakla yükümlüdür. Ancak ilgili hükmün 2. fıkrasında bu genel kurala istisnai bir hüküm getirilerek; âkit devletlere çocuklar lehine yapılan bazı nafaka tahsili başvuruları yönünden başvurunun dayandığı sebepleri inceleyerek, dayanılan gerekçelerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna vardıkları takdirde adli yardım talebini reddedebilme hakkı tanınmıştır. Söz konusu istisnai düzenlemenin uygulanmayacağı başvurular ise ilgili hükümde sınırlı bir şekilde sayılmıştır. Buna göre, çocuklara ilişkin nafaka alacaklarının uluslararası tahsiline yönelik Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerinde yer alan tanıma ve tenfiz başvuruları ile 20. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen âkit devletin koyduğu çekince sebebiyle nafaka kararının tanınmasının mümkün olmadığı durumlarda alınacak yeni bir nafaka kararı için yapılacak başvurular için uygulanan işlemlerde adli yardım uygulanacaktır. Bahsi geçen başvurular dışındaki diğer başvurular yönünden ise bir nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin nafaka başvurusunun veya buna ilişkin itiraz ya da temyiz yolunun dayandığı gerekçelerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varıldığı takdirde, âkit devletlerin başvuru sahibi çocuk da olsa ücretsiz adli yardım sağlama yükümlülüğü yoktur. Zira çocuk nafakasına ilişkin kararının bulunmadığı veya var olan nafaka kararının herhangi bir nedenle tanınmadığı veya uygulanmadığı durumlarda nafaka kararının alınması veya var olan nafaka kararının değiştirilmesine ilişkin başvurular açısından âkit devletler, başvurunun yasal dayanağını ve davadaki olayların başarılı bir şekilde sonuçlanmasının muhtemel olup olmadığını yapılacak olan “*a merits test*” ile tespit ederek de başvuru için adli yardım sağlanıp sağlanmayacağına karar verebilirler.¹⁸²

Sözleşmenin çocuklara ilişkin nafaka başvuruları için düzenlenen genel kuralına istisna teşkil eden bir başka durum ise âkit devletlerin çocuğun ekonomik durumunu araştırarak, maddi açıdan adli yardıma gerçekten ihtiyaç duyup duymadığının değerlendirilmesi sonucunda adli yardım sağlamalarına ilişkindir. Sözleşme'nin 16. maddesinde yer alan bu istisnai düzenlemeye göre, çocuklara ilişkin nafaka tahsili başvurularında kural olarak adli yardım sağlanması zorunlu

¹⁸² Sözleşme gereği başvuru sahibine adli yardım sağlanıp sağlanmayacağına belirlenmesi için kullanılan bu test, başvurunun yasal dayanağına göre başarılı bir şekilde sonuçlanıp sonuçlanmaması ihtimaline dayanır. Başvuruya ilişkin bu değerlendirilmenin yapılmasında ele alınacak kıstaslar testi kullanan âkit devlete bağlı olarak farklılık göstermektedir. Handbook, s. 39.

kılınmışsa da âkit devletler Sözleşme'nin 63. maddesi uyarınca beyanda bulunmak suretiyle çocukların ekonomik durumlarının değerlendirilmesine yönelik araştırma yapıldıktan sonra adli yardım temin edilip edilmeyeceğine karar verebilirler. Bu istisnai düzenleme gereği, başvuruların iletildiği âkit devletler bu yönde bir beyanda buldukları takdirde, çocuğun ekonomik durumunun tespitini “*a child centered means test*” ile gerçekleştirmektedir. Bu test, nafaka alacaklısı çocuğun bizzat sahip olduğu malvarlığı göz önünde bulundurularak, adli yardıma ihtiyaç duyup duymadığını tespit etmeye ilişkindir.¹⁸³ Âkit devletler başvuru sahibi çocuğun ebeveynlerinden bağımsız olarak mali gücünün olup olmadığını tespitini yaparak, adli yardıma gerçekten ihtiyacı olduğu takdirde çocuğa adli yardım sağlamaktadır. Dolayısıyla anne ve babasına ait olan malvarlığından bağımsız olarak, çocuğun tek başına sahip olduğu ekonomik değerler açısından yapılan değerlendirme sonucu adli yardıma ihtiyacının olmadığı sonucuna ulaşıyorsa, bu takdirde o âkit devlet yönünden adli yardım sağlama yükümlülüğü söz konusu olmamaktadır. Ancak uygulamada genellikle nafaka alacağına muhtaç olan çocuğun kendisine ait bir malvarlığı olmadığı için çoğu başvuru açısından adli yardıma hak kazanılmaktadır.¹⁸⁴

Uygulamada nafakanın uluslararası tahsili başvurularında çocuk ile ebeveyn arasında soybağının kurulmasının gerekli olduğu nafaka kararı elde edilmesine ilişkin talepler de yer almaktadır. Nitekim Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının c bendi gereği yapılan bu başvurularda nafaka kararı elde edilmesi için soybağı hususundaki uyuşmazlıklarının da giderilmesine ihtiyaç vardır. Başvurunun iletildiği âkit devletin iç hukukuna göre bu tür uyuşmazlıkların giderilmesi için genetik testlere ihtiyaç duyulması halinde test masraflarının da kime yükletileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Genetik test masraflarının çocukların soybağı ilişkisine dayanan nafaka talepleri yönünden olumsuz bir etki yaratmaması için sözleşmenin adli yardım hükümleri kapsamına dâhil edilmiştir.¹⁸⁵

Çocuğun ekonomik durumunun tespiti açısından başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı, başvuru sahibi tarafından sunulan bilgilerle ilgili yapacağı inceleme sonunda bu bilgilerin doğru olmadığına kanaat getirirse nafaka alacaklısı

¹⁸³ Handbook, s. 59.

¹⁸⁴ Handbook, s. 65; Borrás/Degeling, s. 149.

¹⁸⁵ Handbook, s. 66; Borrás/Degeling, s. 147.

çocuğun mali durumuna ilişkin daha fazla delil sunulması talebinde bulunabilir. Bu husus Sözleşme'nin 16. maddesinin 3. fıkrasında da belirtilmiştir.

Eğer başvurunun iletildiği âkit devlette soybağından doğan nafaka talepleri için hâlihazırda uygulanan adli yardım, sözleşme hükümlerinden daha geniş kapsamlıysa, bu beyanda bulunan devletlerin iç hukuklarında düzenlenen adli yardım hükümleri uygulanacağı ilgili maddenin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile başvuru sahibi çocuğun başvurusunun iletildiği âkit devlette her zaman mümkün olan, lehine en uygun adli yardımı almasının sağlanması amacıyla hareket edilerek bu düzenleme getirilmiştir.

Nafakanın uluslararası tahsilinde adli yardımdan faydalanan başvuru sahibinin talebinin reddi halinde adli yardım kapsamında yapılan masraflar Sözleşme'nin 43. maddesinin 2. gereği, aleyhine karar verilen tarafa yükletilmektedir.¹⁸⁶

1.3.2.8.3. Kişisel Verilerin Korunması ve Gizliliği

Günümüzde gelişen teknoloji ile bireylere ait kişisel bilgiler kolaylıkla ulaşılabilir olduğundan, bireylerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin önlemler alınması hususu ayrı bir önem arz etmektedir. Başvuruya konu olan kişisel verilerin korunması açısından ulusal hukuklar aynı gelişmişlik düzeyinde olmadıkları için, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile âkit devletler arasında kişisel verilerin korunmasında asgari bir koruma sağlanması amaçlanmış ve buna ilişkin özel hükümler getirilmiştir.¹⁸⁷ Bu kapsamda ilgili sözleşmede âkit devletlere nafaka tahsiline yönelik talepler sonucu elde edilen kişisel ve gizli verilerin korunması için önlem alma yükümlülüğü getirilmiştir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin bu hükümler başvuruyu alan ve kendisine başvuruyu iletilen her iki âkit devletin yetkili kıldığı merkezi makamlar, kamu kuruluşları veya diğer yetkili kurumlar için de aynı şekilde uygulanacaktır.¹⁸⁸ Ayrıca kişisel verilerin elektronik ortam vasıtasıyla

¹⁸⁶ Borrás/Degeling, s. 205-207.

¹⁸⁷ Borrás/Degeling, s. 201.

¹⁸⁸ Borrás/Degeling, s. 201. Handbook, s. 57.

iletilmesi söz konusu olduğundan yetkililer, sözleşme gereği başvuruya ilişkin işlemlerin gereklerini yerine getirmek için gerek iletişim araçlarına gerekse elektronik ortamda güvenliğin sağlanması için uygun tedbirleri alarak, bu verilerin korunması için gereklilikleri yerine getirmelidir.¹⁸⁹ Nitekim Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu tarafından sözleşmenin uygulanmasında güvenli iletişim sistemini sağlamak amacıyla da geliştirilen “iSupport” sistemi ile âkit devletlerin merkezi makamları ve yargı organları arasında güvenli bir iletişim ağı kurularak, kişisel verilerin korunması sağlanmaktadır.¹⁹⁰

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne âkit devletler arasında nafaka tahsil başvurusu için kullanılmak amacıyla aktarılan kişisel ve gizli verilerin korunması için önemli bazı sınırlamalar da getirilmiştir. Bu sınırlamalardan ilki, Sözleşme’nin 38. maddesinde de belirtildiği üzere, sözleşmenin uygulanması amacıyla toplanan veya iletilen kişisel verilerin toplanma veya iletme amaçları dışında kullanılmayacağıdır. Bu kapsamda devletler tarafından nafaka tahsilinin gerçekleştirilmesi için elde edilen isim, doğum tarihi, adres, iletişim bilgileri veya ulusal kimlik numaraları gibi kişisel bilgiler, yalnız sözleşmenin uygulanması amacıyla kullanılır.

Sözleşme’nin “Gizlilik” başlıklı 39. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, hem nafakanın uluslararası tahsili talebinde bulunulan âkit devletteki merkezi makam, hem de sözleşme hükümleri kapsamında başvuruda kullanılan kişisel verileri işleyen ve bu başvuruyu ileten diğer âkit devletin merkezi makamı elde ettikleri kişisel bilgilerin gizliliğini kendi ulusal hukukları ile sağlamak zorundadırlar. Dolayısıyla nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvurularda yer alan tüm kişisel bilgilerin iletiminde gizliliğe veya bilgilerin ulaşılabilirliğine izin verilmesi konusundaki kısıtlamalar devletlerin iç hukuklarında belirtilen yasal mevzuata göre belirlenir.¹⁹¹ Bununla birlikte, âkit devletler sözleşmenin bu hükmünün uygulanması

¹⁸⁹ Borrás/Degeling, s. 201.

¹⁹⁰ “*Development of an International Electronic Case Management and Communication System in Support of the Future Hague Convention on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance*”, Info. Doc. No 1 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance, prepared by the Permanent Bureau. (<https://www.hcch.net/en/projects/post-convention-projects/isupport1>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

¹⁹¹ Handbook, s. 57.

sonucu başvuru konusu kişisel bilgilerin gizlenmesi halinde bu gizliliğin aleyhine başvuru yapılan kişinin adil yargılanma ve savunma hakkına aykırı sonuçlar doğurmasını engellemekle de yükümlüdür.¹⁹²

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde toplanan veya iletilen kişisel verilerin işlenmesi sonucu elde edilen bilgilerin üçüncü kişilerle paylaşımı ve teyidi ile ilgili belirli sınırlamalar da getirilmiştir.¹⁹³ Nafaka tahsiline ilişkin başvurularda, başvuruyu alan merkezi makamlar tarafından kişisel verilerin açıklanması veya teyidinin sağlığa, güvenliğe ve özgürlüğe ilişkin bir risk oluşturabileceğini tespit edildiği takdirde toplanan veya iletilen bilginin açıklanmasına ve teyidine izin verilmez. Sözleşme'nin 40. maddesinin 1. fıkrasında da belirtilen bu husus, kişisel bilgilerin üçüncü kişilere iletilmesinden veya açıklanmasından kaynaklanabilecek tehlikelere karşı başvuru sahibini ya da ilgili kişileri korumak amacıyla düzenlenen çok yararlı ve önemli bir hükümdür.¹⁹⁴ İlgili maddenin 2. fıkrasında da özellikle çocuğun korunması ve aile içi şiddetin önlenmesi gibi bazı hassas durumlar özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile bir merkezi makam tarafından bilgilerin açıklanması halinde çocuğun zarar göreceğinin ya da aile içi şiddet gibi hassas durumların ortaya çıkacağına tespiti yapılmışsa, bu tespitin diğer merkezi makamlar tarafından da dikkate alınacağı vurgulanarak, onlar tarafından gerçekleştirilen risk değerlendirmelerine ilişkin tespitlere dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu tarafından özel olarak geliştirilen ve başvurularda kullanılması tavsiye edilen formlar da bu duruma özen gösterilerek, kişisel bilgilerin korunması sağlanacak şekilde tasarlanmıştır. Yapılacak başvuru hakkında bu yönde bir hassasiyetin söz konusu olduğu hallerde formda yer alan kişisel verilerin gizliliğine ilişkin kısmın da doldurulması gerekir. Başvuru belgeleri hazırlandıktan sonra başvuru konusu bilgilerin gizliliğinin sağlanması gerektiğine ilişkin risk değerlendirme tespitleri de bu belgeler arasına eklenmekte, ilgili diğer merkezi makam kendisine iletilen başvuruyu işlediği sırada başvuruda yer alan bu belgeleri ve risk değerlendirme tespitini dikkate almaktadır.¹⁹⁵ Bu şekilde, başvuru sahibi, kendisi ya da başvuru ile ilgili diğer kişiler için herhangi bir risk

¹⁹² Borrás/Degeling, s. 201.

¹⁹³ Handbook, s. 57.

¹⁹⁴ Borrás/Degeling, s. 201.

¹⁹⁵ Handbook, s. 57.

oluşturmadan, aleyhine başvuru yapılan kişiye ve yetkili makama başvuru konusu belge ve bilgilerin iletimi sağlanır.¹⁹⁶ Sözleşmede yer alan bu düzenlemede, bilgilerinin açıklanması veya teyidi halinde sağlığı, güvenliği veya özgürlüğü tehlikeye düşecek, korunmaya ihtiyacı olan bu kişi sınırlandırılmamıştır.¹⁹⁷ Dolayısıyla bu kişi sözleşme kapsamında yapılan nafaka tahsili başvurusunun tarafı olabileceği gibi başvuru dışı üçüncü bir kişi de olabilir.

Uygulama açısından nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin risk değerlendirilmesi sonucu başvuru adresinin başvuruya dâhil edilememesi halinde başvuru sahibinin iletişim adresi başvuruda bulunduğu merkezi makamın adresi olarak başvuru bilgilerine eklenir. Böylece başvuru sahibinin başvurunun durumu hakkında bilgilendirilmesi ya da tahsil edilen nafaka borcunun kendisine iletilmesi merkezi makam aracılığıyla gerçekleşir.¹⁹⁸

Her ne kadar 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli olduğu sürece uygulanan kişisel verilerin açıklanmasına ve teyidine ilişkin getirilen bu sınırlamalar mevcut olsa da bu durumun merkezi makamlar tarafından kişisel bilgilerin toplanmasını ve iletilmesini engellememesi gerektiği Sözleşme'nin 40. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir. İlgili hükmün düzenleniş amacı, üçüncü kişilerle ilgili bilgilerin ifşa edilmemesi hususunun yetkililer arasındaki bilgi iletişimini de engellememesi gerektiğini açıkça belirtmektir.¹⁹⁹ Dolayısıyla nafaka tahsil başvuruları için gerekli işlemleri yürütmekle görevli merkezi makamlar kişisel verilen korunması yönünden bu bilgilerin açıklanmamasını belirleme hakkına sahip olsalar da bu hakları sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ile sınırlandırılmıştır. Örneğin, nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvurularda herhangi bir riskli durum söz konusu olmadığı halde, nafaka borçlusunun iletişim ve adres bilgilerinin nafaka tahsiline ilişkin icra işlemlerinin yerine getirilmesinin önüne geçmek amacıyla

¹⁹⁶ Handbook, s. 57.

¹⁹⁷ Handbook, s. 57.

¹⁹⁸ Handbook, s. 57-58; Borrás/Degeling, s. 203.

¹⁹⁹ Borrás/Degeling, s. 203.

gizlenmesi bu kapsamda değerlendirilemeyeceği için ilgili hükme aykırılık teşkil eder.²⁰⁰

1.3.2.8.4. Tahsilde Eşitlik

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi gereği nafakanın tahsilinde sözleşmeye taraf olan devletler kendi ulusal hukuklarından doğan nafaka uyuşmazlıkları için uyguladıkları nafaka tahsil usulünü, sözleşme kapsamında tanınan ve tenfiz edilen nafaka kararların tahsili için de uygulamaları tahsilde eşitlik açısından önem arz etmektedir. Nitekim bu husus Sözleşme'nin 33. maddesinde "*Talep edilen Devlet, Sözleşmeye tâbi durumlarda da, en az iç hukukunda uyguladığı ile aynı kapsamdaki tenfiz usullerini sağlar.*" şeklinde vurgulanmıştır. Böylece, sözleşme çerçevesinde nafakanın tahsilini gerçekleştiren âkit devletin yetkili kıldığı icra makamı, nafaka kararının icrası için ulusal hukukunda mevcut olan icra usullerini uygular. Bu takdirde, sözleşme çerçevesinde nafaka kararı elde etmeye yönelik tahsil başvurularında ya da mevcut bir yabancı nafaka kararının tanınmasına ve tenfizine ilişkin tahsil başvurularında uygulanacak icra usulleri ile ulusal hukuktan doğan nafaka uyuşmazlıklarına uygulanacak icra usulleri açısından eşitlik söz konusu olmaktadır.

İlgili sözleşme maddesinde yer alan bu kurala göre; sözleşme çerçevesinde yapılan nafakanın uluslararası tahsili başvurularında uygulanacak icra usulleri, talep edilen devletin ulusal kararlarına uygulanan icra usullerinden daha ağır koşullara tabi tutulamaz. Sözleşme metnindeki ilgili düzenlemede "*en azından*" ifadesinin kullanılması, nafaka talep edilen devletin ulusal kararlarının tabi olduğu icra usullerinden başka çok daha geniş icra usulleri uygulayarak, yabancı kararlar lehine olumlu ayrımcılık yapılabileceğini de göstermektedir. Nitekim, uluslararası nafaka alacaklarının tahsili taleplerinin kendine özgü özelliği bazen özel icra usullerinin uygulanmasını da gerektirebilir.²⁰¹

²⁰⁰ Borrás/Degeling, s. 203.

²⁰¹ Borrás/Degeling, s. 195.

1.3.3. 1956 ve 2007 Tarihli Sözleşmelerin Uygulama Alanlarının Belirlenmesi

1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin uyumsuzluklar açısından dünya üzerindeki birçok devlet tarafından kabul edilerek geniş bir uygulama alanına sahip olmuştur. Gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlar sonucu sözleşmenin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ve ortaya çıkan eksiklerin giderilmesi amacıyla hareketle 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi hazırlanmıştır. 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi zamanla küresel çapta uygulama alanı kazandıkça önceki tarihli uluslararası sözleşmeler de ihtiyaçları karşılamayacak nitelikte olacaklarından uygulanma alanlarını yitirmektedir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin dünya üzerinde birçok devlet tarafından kabul edilmesi ile birlikte, âkit devletler tarafından imzalanan nafaka tahsili ile ilgili önceki tarihli uluslararası sözleşmelerin uygulanıp uygulanmayacağı hususu da ayrı bir önem kazanmıştır. 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi henüz küresel çapta uygulanan bir sözleşme niteliği kazanmamış olsa da sözleşmeye taraf olan devletlerin büyük bir çoğunluğu aynı zamanda 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi'ne de taraftır.²⁰²

Her iki sözleşmeye de taraf olan devletler açısından aynı konularda farklı düzenlemeler içeren sözleşme hükümlerinin birbirleriyle çakışması halinde hangi sözleşme hükmünün esas alınacağı sorunu ile karşılaşmaktadır. Bu durumun irtaya çıkardığı çakışmanın çözümü, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 49. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, her iki sözleşmeye de taraf olan devletler açısından sözleşme hükümlerinin çakışması halinde 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi'nin uygulanmayacağı belirtilmiştir. İlgili sözleşme hükmüyle her iki sözleşmenin eşgüdümü

²⁰² Hem 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne hem de 1956 tarihli New York Sözleşmesi'ne taraf olan devletler; Almanya, İtalya, İrlanda, İspanya, İsveç, Karadağ, Türkiye, Slovakya, Slovenya, Ukrayna, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Çekya, Bosna Hersek, Brezilya, Beyaz Rusya, Burkina Faso, Estonya, Hollanda, Avusturya, Belçika, Fransa, Norveç, Portekiz, Romanya, Polonya, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Arnavutluk, Finlandiya, Macaristan, Yeni Zelanda ve Yunanistan'dır.

(https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XX1&chapter=20&Temp=mtdsg3&clang=en) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

gerçekleştirilerek, gelişen toplum düzeni ve değişen ihtiyaçlara cevap veren 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan kuralların küresel çapta uygulanmasının sağlanması da pekiştirilmiştir.²⁰³ Bu sayede nafakanın uluslararası tahsiline yönelik uyuşmazlıklar yönünden çağdaş, hızlı, etkili ve düşük maliyetli uygulama alanı yaratılarak, uyuşmazlıkların çözümü gerçekleştirilmiştir.²⁰⁴

1.3.4. 2007 Tarihli Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Lahey Sözleşmesi'nin Diğer Lahey Nafaka Sözleşmeleri ile İlişkisi

Günümüzde uluslararası ilişkilerin gelişimi ile değişen toplum koşulları bireylerin ihtiyaçlarını da etkilediğinden, nafakanın uluslararası tahsili sisteminin modernleştirilmesi için atılan yeni adımlarla oluşturulan 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin önceki tarihli nafaka sözleşmeleri ile eşgüdümünün tespiti de sözleşmelerin uygulama alanlarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Zira, âkit devletler yönünden aynı anda yürürlükte olan, birden fazla uluslararası nafaka sözleşmesinin mevcudiyeti halinde, uygulanacak en etkili kuralın tespiti ve benzer olaylara farklı kuralların uygulanmasının önlenmesi için sözleşmeler arasındaki koordinasyonun sağlanması gerekir.²⁰⁵

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 48. maddesinde, Sözleşme'nin 1958 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi ile 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine ilişkin Lahey Sözleşmesi ile eşgüdümü düzenlenmiştir.²⁰⁶ İlgili hükme göre, Sözleşme'nin uygulanma kapsamı ile 1958 tarihli ve 1973 tarihli Lahey Sözleşmelerinin hükümlerinin çakışması halinde, 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin her iki sözleşmeyi de devre dışı bırakarak, uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir.

²⁰³ Borrás/Degeling, s. 213.

²⁰⁴ Şanlı/ Esen/ Ataman Figenmeşe, s. 206.

²⁰⁵ LORTIE, Philippe, "Co-ordination Between the Maintenance Project and Other International Instruments", First Secretary, Prel. Doc. No. 18 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance, s. 4.

²⁰⁶ Borrás/Degeling, s. 213; Çelikel/Erdem, s. 334.

1958 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi çocuklara yönelik uluslararası nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların tanınması ve tenfizi ile ilgili hükümler içermektedir. Bu açıdan 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan çocuklara yönelik nafakanın uluslararası tahsilinde uygulanan tanıma ve tenfiz hükümleri ile 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümleri aynı noktada kesiştiği için, ilgili 48. madde gereği 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi uygulama alanını yitirmiştir. Nitekim bu husus 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan bu kapsamdaki hükümler için de geçerlidir. Ancak henüz 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olmayıp, yine 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne de taraf olmamakla birlikte; 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan Lihtenştayn, Surinam ve Çin Halk Cumhuriyeti Makao Özel İdari Bölgesi için 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasına devam edilmektedir.²⁰⁷ Dolayısıyla 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin uygulama alanı yalnız 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan devletleri kapsamaktadır. Bu durum aynı zamanda yalnız 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine ilişkin Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan Andorra, Avustralya, Danimarka ve İsviçre için de geçerlidir.²⁰⁸

²⁰⁷ 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan devletler Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "*status table*" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=85>)(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

²⁰⁸ 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan devletler Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından hazırlanan "*status table*" kısmında yer almaktadır.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=38>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

BÖLÜM II

2007 TARİHLİ ÇOCUK NAFKASI VE DİĞER AİLE NAFKA TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TAHSİLİNE İLİŞKİN LAHEY SÖZLEŞMESİ KAPSAMINDA NAFKA TAHSİLİ MEKANİZMASI

2.1. GENEL OLARAK

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi, nafakanın tahsili konusunda âkit devletlerin merkezi makamları arasında kapsamlı bir iş birliği oluşturularak, etkili ve daha az masraflı bir sistem geliştirilerek, hızlı bir şekilde nafakanın tahsilinin sağlanması amacıyla kabul edilmiştir.²⁰⁹ Bu amaç doğrultusunda ilgili Sözleşme’de yer alan nafakanın uluslararası tahsili mekanizmasında başvuru yolları açısından iki farklı yol öngörülmüştür. Sözleşme’ye taraf olan devletler tarafından yetkili kılınan merkezi makamlara yapılacak başvuru ile nafakanın tahsilini kolaylaştıracak özel önlemlere ilişkin tedbirlerin uygulanması ve nafakanın tahsilinin gerçekleştirilmesi mümkündür. Nafakanın tahsiline ilişkin bu yol dışında başvuru sahibi, borçlunun veya onun malvarlığının bulunduğu âkit devlete giderek, nafaka tahsili ile yetkili kılınan mahkemelerine veya idari makamlarına yapacağı doğrudan başvuruyla da nafakanın uluslararası tahsili gerçekleştirilebilir. Yapılacak başvuru nafaka alacaklısı ya da nafaka borçlusu tarafından gerçekleştirilebileceği gibi korunmaya ihtiyacı olan kişilerin bakımları ile yükümlü olan kamu kurumları tarafından da yapılmaktadır. İlgili sözleşmede nafaka alacaklısının korunması adına başvuru kısıtlamaları da getirilmiştir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nde nafakanın tahsilinin hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için sözleşme hükümlerinde başvurularda gereken bilgi ve

²⁰⁹ Walker, s. 208; Borrás/Degeling, s. 85-87; Aygün s.132.

belgeler ile bu bilgi ve belgelerin dili açısından düzenlemeler getirilmiştir. Başvurularda ve işlemlerde kullanılması için özel olarak hazırlanan formlar sayesinde yapılan başvuruların işleme konulması ve değerlendirilmesi hızlandırılmış ve kolaylaştırılmıştır. Yapılan başvurularda yer alan kişisel bilgilerin açıklanmasının ya da teyit edilmesinin bir kişinin sağlığını, güvenliğini veya özgürlüğünü tehlikeye atabileceği tespit edildiği takdirde bu husus başvuru belgelerinde belirtilerek, diğer merkezi makamlar da bu durumdan haberdar edilmektedir. Ayrıca başvuru sahibinin talebi üzerine başvuru konusu kişisel bilgilerin gizlenmesi de mümkündür. Başvurularda elde edilen kişisel verilerin korunması konusunda âkit devletler sözleşme ile yükümlü kılınmıştır. Nafakanın uluslararası tahsili sürecinde merkezi makamlar bu başvuruların usule uygun olduğunu tespit ettikleri takdirde başvuruyu borçlunun ya da onun malvarlığının bulunduğu âkit devletin merkezi makamına iletirler.

Nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvurular kendisine iletilen diğer âkit devletin merkezi makamı ise bu başvuruları talebin içeriğine göre değerlendirerek, gerekli işlemleri gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda başvurulara uygulanacak işlem nafaka kararının tanınması ve tenfizi yoluyla nafakanın tahsilinin sağlanması olabileceği gibi, yeni bir nafaka kararı elde etmek ya da mevcut nafaka kararının değiştirilmesini sağlamak için nafaka davasının açılmasının sağlanması da olabilmektedir. Sözleşmede yer alan tanıma ve tenfiz usulleri çerçevesinde veya görülen dava sonunda elde edilen karar ile nafaka bedelinin tahsili süreci başlamaktadır.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi çerçevesinde yapılan nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin gereken işlemlerin yapılmasının ardından hak kazanılan nafaka alacağının tahsilinin ivedilikle gerçekleştirilmesi için uygulanacak usul başvurunun iletildiği âkit devletin iç hukukuna göre gerçekleştirilir. Dolayısıyla, başvurunun iletildiği âkit devlet tarafından yetkili kılınan icra makamı nafaka alacağının tahsili için kendi iç hukukunda yer alan işlemleri uygulamakla ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. İcra makamının bağlı bulunduğu âkit devletin iç hukukunda yer alan usul ve esasa ilişkin hükümler çerçevesinde nafaka borçlusunun nafaka bedelini ödemesi sağlanmaktadır. Nafakanın uluslararası tahsilinde nafaka borçlusunun ödeme yükümlülüğünün süresinin tespitinde nafaka kararının verildiği menşe devletin iç hukukunun uygulanması gerekir. Ayrıca vadesi geçmiş ve ödenmemiş

nafaka borçlarına uygulanacak zamanaşımı süresinin tespiti, nafaka kararını veren âkit devletin iç hukuku ile icra eden âkit devletin iç hukukunun karşılaştırılması sonucu daha uzun zamanaşımı süresi öngören âkit devletin iç hukukunun uygulanması şeklinde gerçekleşmektedir.

Sözleşmede tahsil edilen nafaka bedelinin nafaka alacaklısına aktarılması sürecinde kullanılacak yöntemin en düşük masraflı ve en etkili yöntem olması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim, sözleşmeye taraf olan devletlere bu konuda uluslararası sözleşmeler akdetmeleri konusunda tavsiyede bulunulmuştur. Ancak uygulamada tahsil edilen nafaka bedelinin uluslararası aktarımında gerçekleştirilen işlemler için belirlenen ücretler nafaka alacağından düşülerek tahsil edilmektedir. Yapılan bu kesintiler sonucunda da nafaka alacaklısı çocuğun yalnız bakımı ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenen nafaka bedelinin azalması söz konusudur. Ayrıca, yabancı para birimleri açısından yaşanan döviz kuru dalgalanmaları da uluslararası para aktarımında nafaka alacaklısı çocuk için olumsuz sonuçlar doğuran bir durumdur.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin sisteme hızlı ve etkili bir şekilde erişimin sağlanması özellikle çocuklar yönünden ayrı bir önem taşımaktadır. Bu sebeple sözleşme hükümlerinde çocukların nafaka tahsili sistemine etkin erişimlerinin sağlanması için özel düzenlemeler getirilmiştir. Nitekim sözleşme kapsamında başvuru sahibi çocuğun yaşadığı maddi sıkıntılar sebebiyle hak kazandığı ya da hak kazanacağı nafaka alacağının uluslararası tahsiline ilişkin başvurusunu yapamaması halinde adli yardımdan yararlanması mümkün kılınmıştır. Bu sayede sözleşme çerçevesinde yapılacak işlemler için gereken masraflar kendisinden tahsil edilmemektedir. Bu hususa ek olarak, sağlanacak adli yardım kapsamında hukuki danışmanlık verilmesi ve vekil ile takip edilmesi zorunlu hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesi için avukat görevlendirilmesi de sağlanacak adli yardım kapsamında değerlendirilmektedir. Böylece âkit devletler nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin işlemleri vakit kaybetmeden gerçekleştirmekte, başvuru açısından gereksiz masraflara yol açmadan tahsil mekanizmasını uygulamaktadırlar.

Başvuru sahibinin uluslararası unsurlu nafaka tahsili uyuşmazlıkları için tercih edebileceği diğer bir başvuru yolu ise doğrudan başvuru yoludur.²¹⁰ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 37. maddesinde düzenlenen bu başvuru yolunda başvuru sahibi, merkezi makamlara başvuru yapmadan, doğrudan nafaka tahsili talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili idari makamlarına başvuru yapmaktadır. Sözleşme'de yer alan tanıma ve tenfize ilişkin konular da dahil olmak üzere, başvuru sahibi yeni bir nafaka kararı alınmasına ya da mevcut kararın değiştirilmesine ilişkin doğrudan başvuru yoluna başvuru yapabilmektedir.

2.2. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURU TÜRLERİ VE KISITLAMALAR

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan hükümler çerçevesinde nafakanın uluslararası tahsilini sağlamak için iki başvuru yolu öngörülmüştür. Sözleşme hükümleri gereği; başvuru sahibi

- nafakanın tahsili için âkit devletlerin merkezi makamları aracılığıyla bir başvuru yapılabileceği gibi (merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurular),

- nafaka tahsili talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili idari makamlarına doğrudan başvuru yaparak da (doğrudan başvurular),

nafakanın uluslararası tahsilini gerçekleştirmektedir.

Bu başvuru yollarından ilki, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurulardır. Bu başvuru yolu niteliği gereği nafaka tahsili sürecinde sağladığı kolaylık ve düşük maliyetli bir usule sahip olması açısından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde nafakanın uluslararası tahsilinde başvurulacak esas yol olarak kabul edilmiştir.²¹¹

Sözleşme ile bahse konu nafaka tahsiline ilişkin başvuru yollarına bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Aynı nafaka alacağına ilişkin aynı mahiyette birçok farklı

²¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. 2.2. Doğrudan Başvurular

²¹¹ Borrás/Degeling, s. 111; Şanlı/ Esen/ Ataman/ Figenmeşe, s. 208.

karar verilmesini engellemek adına, nafaka alacaklısının mutad meskeni değişmediği sürece nafaka borçlusu tarafından o devlette verilen nafaka kararının değiştirilmesi mümkün değildir.²¹² Gerek nafakanın tahsiline ilişkin gerekse nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin akdedilen uluslararası sözleşmelerde yer almayan bu hüküm ilk defa 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile düzenlenmiştir.²¹³ Sözleşme'nin 18. maddesinde yer alan bahse konu düzenleme ile nafaka alacaklısının korunması amaçlandığı gibi tarafları ve konusu aynı olan birbirinden farklı sonuçlar doğuran kararlar verilmesini engellemek amaçlanmıştır.²¹⁴

Genel kural bu olmakla birlikte, ilgili maddenin 2. fıkrasında bu kuralın istisnasını oluşturan haller düzenlenmiştir.

Çocuklarla ilgili olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar dışında, söz konusu diğer âkit devletin yargı yetkisiyle ilgili tarafların yazılı olarak anlaşmış olması halinde nafaka alacaklısının mutad meskeninin değişip değişmediğine bakılmaksızın, borçlu tarafından nafaka kararının değiştirilmesi veya sınırlandırılması yönünde başvuru yapılabilir.

Yine, alacaklının açıkça belirterek ya da mümkün olan ilk fırsatta yargı yetkisine itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak söz konusu diğer âkit devletin yargı yetkisini onaylaması hâlinde de genel kural uygulanmayacaktır.

Genel kurala istisna oluşturan diğer iki hal ise; nafaka kararının verildiği devletin yetkili makamının kararı değiştirmek veya yeni bir karar vermek için yargı yetkisini kullanamaması veya kullanmayı reddetmesi hâli ile kararın verildiği devlette kararın değiştirilmesi veya yeni bir karar verilmesi işlemlerinin yapılması düşünölen âkit devlette tanınamaması ya da tenfizinin beyan edilememesi halidir.

²¹² Beaumont, s. 530; Aygün, s. 138.

²¹³ Aygün, s. 138.

²¹⁴ Aygün, s. 138.

2.2.1. Merkezi Makamlar Aracılığıyla Yapılan Başvurular

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde âkit devletler tarafından yetkili kılınan merkezi makamlar arasındaki iş birliğine dayanan bir nafaka tahsil sistemi getirilerek, nafakanın uluslararası tahsilini çağa uygun, düşük maliyetli ve hızlı başvuru usulleri ile gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.²¹⁵

Sözleşme'nin 9. maddesinde düzenlenen merkezi makam aracılığıyla yapılan başvurularda başvuru sahibi öncelikle ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına başvuru yapmaktadır. Bu başvurunun aleyhine başvuru yapılan kişinin ya da malvarlığının bulunduğu âkit devletin merkezi makamına iletilmesi ile uluslararası nafaka tahsili süreci de başlamış olur. Burada önemle belirtmek gerekir ki; başvuru sahibinin ikamet yerinin tespiti ilgili maddenin amacı doğrultusunda değerlendirilerek belirlenmelidir.²¹⁶ Başvuru sahibinin yalnız orada bulunuyor olması ikamet ettiği sonucunu doğurmayacaktır. Ancak ikamet etme halinin çok katı bir şekilde değerlendirilip uygulanması da sözleşmenin amacına aykırılık teşkil etmektedir. Dolayısıyla başvuru sahibinin ikamet ettiği devletin tespitinde, onun merkezi makama kolay bir şekilde erişiminin sağlanması ve nafakanın tahsili sonrası nafaka alacağına kendisine hızlı bir şekilde ulaştırılması amacından hareket etmek gerekir.²¹⁷ Bu kapsamda başvuru sahibinin ikametinin bulunduğu yer; sürekli kalmak amacıyla konutunun ve iş yerinin bulunduğu, hayatını idame ettirdiği yer olarak değerlendirilebilmektedir.

Bazı durumlarda başvuru sahibi ikamet ettiği ülkede nafaka alacağına ilişkin bir karar almış olup, ikamet ettiği ülkeyi değiştirebilmektedir. Bu takdirde, almış olduğu nafaka kararının uygulanabilmesi için orada ikamet etmese dahi geçmişte ikamet ettiği ülkenin merkezi makamına başvuruda bulunabilmektedir. Başvurulan merkezi makamın bağlı bulunduğu devletin iç hukuku izin verdiği ölçüde de bu başvuru kabul edilecektir. Ancak bu başvuru 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yer alan nafaka tahsiline ilişkin merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvuru olarak

²¹⁵ Aygün, s. 132. Benzer düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 3.

²¹⁶ Borrás/Degeling, s. 112-113.

²¹⁷ Borrás/Degeling, s. 113.

değerlendirilmeyeceği için iki ülke arasında sözleşme kapsamında uluslararası nafaka tahsiline ilişkin bir iş birliği yükümlülüğü de doğurmayacaktır.²¹⁸

Merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurularda, başvuru sahibinin başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı tarafından temsil edilmesi için bir vekaletnamenin gerekip gerekmeyeceği hususu ayrı bir önem arz etmektedir. Sözleşme'nin 42. maddesi gereği, talepte bulunulan devletin merkezi makamı kendisine iletilen başvuru ile ilgili adli ve idari işlemleri gerçekleştirirken bazı istisnai durumlarda başvuru sahibinden yasal temsilci atanmasını talep edebilir. Bu düzenleme ile nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin işlemlerde uygulanacak prosedürlerin de hızlı ve etkili bir şekilde sonuçlandırılması amaçlanmıştır.²¹⁹

Başvuru sahibinin merkezi makamlar aracılığıyla başvuruda bulunabilmesi için Sözleşme'nin 10. maddesinde belirtilen usuller çerçevesinde hareket etmesi gerekir.²²⁰ Sözleşmenin ilgili maddesinde yer alan bu usuller, nafaka alacaklısı ve nafaka borçlusunu için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Yapılan başvuruların sözleşmede aksine bir hüküm olmadıkça başvurunun iletildiği âkit devletin hukukuna göre belirleneceği ilgili maddenin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Ayrıca, bahse konu fıkranın son cümlesinde, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurular kapsamında, nafaka alacaklısı tarafından yeni bir nafaka kararı alınmasına yönelik başvuruları ile mevcut nafaka kararının başvurunun iletildiği devlette değiştirilmesine yönelik başvuruları, başvurunun iletildiği âkit devletin yetki kurallarına tabidir.²²¹ Bu durum aynı zamanda nafaka borçlusunun başvurunun iletildiği âkit devlette ya da başvurunun iletildiği devlet dışında verilen bir nafaka kararının değiştirilmesine ilişkin başvuruları açısından da geçerlidir.

²¹⁸ Borrás/Degeling, s. 111.

²¹⁹ Borrás/Degeling, s. 205; Handbook, s. 56.

²²⁰ Aygün, s. 133.

²²¹ Aygün, s. 133.

2.2.1.1. Nafaka Alacaklısı Tarafından Talep Edilen Nafaka Tahsili Başvuru Türleri

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde nafaka alacaklısının hak kazandığı nafaka alacağıın uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesi için basit, düşük maliyetli ve hızlı başvuru usulleri geliştirmiştir. Nafaka tahsili için nafaka alacaklısı tarafından sözleşme hükümleri çerçevesinde yapılacak olan başvuru türleri Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasında sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Sözleşmenin ilgili hükmü gereği nafaka alacaklısı tarafından altı farklı başvuru türü belirlenmiştir. Bu başvuru türleri;

- mevcut nafaka kararına ilişkin tanıma ve tenfiz başvuruları,
- talep edilen devlette verilen veya tanınan nafaka kararının icrasına ilişkin başvurular,
- yeni bir nafaka kararı alınmasına ilişkin başvurular,
- talep edilen devlette verilen mevcut nafaka kararında değişiklik yapılmasına ilişkin başvurular
- talep edilen devletten başka bir devlette verilen mevcut nafaka kararında değişiklik yapılmasına ilişkin başvurulardır.

Bu kapsamında nafaka alacaklısı alacağına kavuşmak amacıyla mevcut bir nafaka kararının tanınması veya tenfizine ilişkin başvuruda bulunabileceği gibi, nafaka borçlusunun ikamet ettiği tahsil talep edilen devlette verilen veya tanınan bir kararın tenfizine ilişkin de başvuruda bulunabilir. Yine, soybağının belirlenmesinin gerekli olduğu haller de dâhil olmak üzere, daha önce alınmış mevcut bir nafaka kararının bulunmaması sebebiyle talep edilen devlette yeni bir nafaka kararının verilmesi amacıyla da başvuru yapılabilir.

Ayrıca Sözleşme'nin 20. ve 22. maddeleri kapsamında belirtilen tanıma ve tenfizin şartlarına aykırılık sebebiyle mevcut nafaka kararının tanınması ve tenfizi talebinin reddedilmesi halinde alacaklı, borçlunun ikamet ettiği, başka bir deyişle talep edilen âkit devlet devlette yeni bir nafaka kararının verilmesi yönünde de başvuruda bulunabilir.

Nafaka alacaklısının sözleşme kapsamında başvurabileceği diğer iki yol ise mevcut nafaka alacağına yönelik kararın talep edilen devlette ya da talep edilen devlet dışında başka bir âkit devlette değiştirilmesine ilişkindir.

2.2.1.1.1. Mevcut Nafaka Kararına İlişkin Tanıma ve Tenfiz Başvuruları

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında alacaklı tarafından nafaka alacağının uluslararası tahsilini sağlamak için başvurabileceği yollardan ilki, alacaklının mevcut nafaka kararına ilişkin tanıma ve tenfiz başvurusu yoluyla nafaka alacağının tahsilidir. Nafaka alacaklısı için basit, hızlı ve düşük maliyetli olan nafaka tahsiline ilişkin bu başvuru yolu Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde düzenlenmiştir.²²²

Bahse konu başvuru usulünde alacaklı ikamet ettiği ülkede borçlu aleyhine nafaka yükümlülüğü doğuran bir mahkeme kararı elde ettiği takdirde, bu kararın borçlunun ikamet ettiği veya malvarlığı bulunan başka bir âkit devlette tanınmasını ve tenfizini sağlayarak, nafaka alacağına kavuşabilmektedir. Zira, alacaklı tarafından yapılan bu başvuru ile tanıma ve tenfiz süreci yoluyla, alacaklının ikamet ettiği devlette alınan bir karar başka bir âkit devlette, o devlette alınmış bir karar gibi aynı esasa göre sonuçlarını doğurma imkanına ulaşır. Nitekim nafaka alacaklısı geçmişte ikamet ettiği devlette elde ettiği nafaka kararını, taşındığı âkit devletin merkezi makamı aracılığıyla, borçlunun ikamet ettiği farklı bir âkit devlette de tahsil edilmesi için başvuruda bulunabilmektedir. Her iki durumda da önemli olan alacaklının elde ettiği nafaka kararının Sözleşme'nin 20. maddesi uyarınca, bir âkit devlette alınmış bir karar olmasıdır.²²³ Ancak bu hüküm sözleşmenin küresel çapta uygulanabilirliğinin sağlanması için sözleşmeye taraf olmayan devlette verilmiş nafaka kararının, talepte bulunulan devletin iç hukukuna göre tanınmasını ve tenfizini yasaklamamaktadır.²²⁴

Nitekim bu başvuru usulü ile alacaklı nafaka tahsiline ilişkin kararın uygulanacağı âkit devlete seyahat etme ve o âkit devlette bir karar alma

²²² Aynı doğrultuda bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 3.

²²³ Borrás/Degeling, s. 115.

²²⁴ Borrás/Degeling, s. 115.

zorunluluğundan da kurtulmaktadır.²²⁵ Çünkü nafaka alacaklısı mevcut olan nafaka kararının tanınması ve tenfizine ilişkin ikamet ettiği devletin yetkili makamı olan merkezi makamına başvuruda bulunacak, merkezi makam sözleşme kapsamında belirtilmiş sınırlı sayıdaki bilgi ve belgeleri içeren bu başvuruyu borçlunun ikamet ettiği ya da mallarının bulunduğu diğer âkit devletin merkezi makamına iletacaktır. Başvuru konusu nafaka kararının Sözleşmede yer alan tanıma ve tenfiz şartlarını sağladığının tespiti halinde başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı ya da bu hususta yetkilendirilmiş makamı başvuruyu işleme koyarak, nafaka kararının tanınmasını ya da hem tanınmasını hem de tenfizini sağlayarak nafaka alacağını tahsil edecektir. Dolayısıyla nafaka alacaklısı yalnız kendi ikamet ettiği devletin merkezi makamı ile işlem yapacağından, başvuru işlemleri alacaklı yönünden düşük maliyetle, basit ve hızlı bir şekilde gerçekleşecektir.²²⁶

2.2.1.1.2. Talep Edilen Devlette Verilen veya Tanınan Nafaka Kararının İcrasına İlişkin Başvurular

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde düzenlenen diğer bir başvuru yolu da nafaka alacaklısının talep edilen devlette verilmiş veya tanınmış bir nafaka kararının icrasına yönelik başvurusudur.²²⁷ Nafaka alacaklısının bu yola başvurmasının sebebi, başvurunun iletildiği âkit devlette hâlihazırda verilmiş ya da tanınmış bir nafaka kararının icrasını sağlayarak nafaka alacağına kavuşmaktır. Nitekim nafaka borçlusunun temerrüde düşmesi halinde ödenmeyen nafaka borcunun tahsili de bu kapsamdadır.²²⁸ Dolayısıyla bu başvuru aslında bir âkit devletin kendi kararını uygulanması talebini içermektedir.

Nafaka alacaklısının ikamet ettiği devletten nafaka kararı elde ettikten sonra taşınması halinde, mevcut nafaka kararının icrasını gerçekleştirmek için bu başvuru yolunu tercih etmektedir. Her iki devlet de sözleşmeye taraf olduğu takdirde, nafaka alacaklısı başvuru anında ikamet ettiği devletin merkezi makamına başvurusunu

²²⁵ Handbook, s. 69.

²²⁶ Handbook, s. 71.

²²⁷ Aynı doğrultuda düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi, m. 3/1.

²²⁸ Borrás/Degeling, s. 115

yapacaktır. Merkezi makam ise bu başvuruyu borçlunun ikamet ettiği ve aynı zamanda boşanma kararını verildiği âkit devletin merkezi makamına ileterek, nafaka kararının o ülkede icrasını sağlar. Borçlunun ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamı ise başvuruyu işleme koyar ve kararın icrasının sağlanması için yetkili makama bu hususu iletir. Bunun sonucunda tahsil edilen nafaka alacağına ilişkin ödemeler de nafaka alacaklısına iletilir. Bu süreç aynı zamanda nafaka borçlusunun ikamet ettiği âkit devlette o devletin ulusal hukuku çerçevesinde tanınan kararlar için de geçerlidir.

Nafaka alacaklısının başvurusu üzerine talepte bulunduğu ikamet ettiği devletteki merkezi makam, sözleşmede belirlenen bilgi ve belgeleri bir araya getirerek, gerekli formların veya belgelerin başvuruya dâhil edilmesini sağlayarak, bu başvuruyu eksiksiz bir şekilde nafaka alacağının tahsilinin talep edildiği âkit devletteki merkezi makama göndermekle yükümlüdür. Kendisine gönderilen bu başvuruyu yetkili icra makamına ileten merkezi makam, kendi iç hukuk kurallarıyla verilen nafaka kararının sonucunun doğurması için gerekli icra işlemlerini gerçekleştirecektir.

Yapılan başvuruya konu olan nafaka kararı talep edilen devlette tanınan bir nafaka kararı ise kararın tahsili açısından farklı bir usul uygulanır. Şöyle ki, yetkilendirildiği devletin ilgili mercii tarafından tanınan bir nafaka kararı kendisine iletilen merkezi makam, öncelikle bu karara icra kabiliyeti kazandırmak için tenfiz işlemlerinin gerçekleştirilmesi için ilgili adli ya da idari makama başvuruyu gönderir. Böylece verilen tenfiz kararı sonucunda tanınmasına ve tenfizine karar verilen nafaka kararı tıpkı o devletin iç hukuku kapsamında verilen bir nafaka kararı gibi hukuki sonuçlarını doğurmuş olur. Merkezi makam bahse konu nafaka kararında yer alan nafaka alacağının tahsili için gerekli işlemlere başlanması için başvuruyu ve tenfiz kararını yetkili icra makamına iletir. Bu çerçevede nafaka borçlusunun nafaka kararının tahsiline ilişkin söz konusu uygulamalar açısından yapacağı itirazlar, ilgili devletin iç hukuk kuralları çerçevesinde çözülmektedir.

2.2.1.1.3. Yeni Bir Nafaka Kararı Alınmasına İlişkin Başvurular

Hâlihazırda verilmiş bir nafaka kararı bulunmayan nafaka alacaklısı alacağına kavuşmak amacıyla yeni bir nafaka kararı alınması için Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının c ve d bentleri uyarınca başvuru yapabilmektedir. Nitekim bu başvuru yoluna nafaka kararının bulunmadığı hallerde başvurulacağı gibi, mevcut nafaka kararının Sözleşme'nin 20. maddesi veya 22. maddesinin b ve e bentleri gereği tanınmadığı ya da tenfiz edilemediği için yeni bir nafaka kararına ihtiyaç duyulduğu hallerde de başvurulabilmektedir.

Alacaklı tarafından çocuk lehine hükmedilmiş, yeni bir nafaka kararı alma sürecini içeren bu başvuru gerektiği takdirde nafaka borçlusunun çocuğun babası olup olmadığına yönelik soybağı tespitini de içermektedir.

Yeni bir nafaka kararının alınmasına ilişkin başvurularda, diğer başvuru yollarında var olan tanıma ve tenfiz işlemlerine ihtiyaç olmadan, hızlı ve verimli bir süreç işleyecektir.²²⁹ Böylece nafaka miktarının belirlenmesi için borçlunun ödeme kabiliyetinin doğru bir şekilde tespiti sağlanarak, borçluya ait olan malvarlığının tespiti de kolay bir şekilde gerçekleştirilecektir. Gerçekten, âkit devletler açısından da kendi ulusal hukukları kapsamında yapılacak bir yargılama ya da değerlendirme sonucunda nafaka alacağına ilişkin verilen kararın tahsile ilişkin icra sürecinin daha hızlı ve etkili bir şekilde yürütüleceği açıktır.

Evlilik dışı birliktelikte doğan çocuğun nafaka talebinin ikamet ettiği âkit devletin ulusal hukukunda hukuki bir karşılığının olmadığı, başka bir deyişle ulusal hukuku kapsamında bu hususta bir düzenleme olmaması ya da aksine olumsuz nitelikte bir düzenleme olması sebebiyle nafaka alacağının doğmadığı, dolayısıyla nafaka alacağına ilişkin bir karar elde edemediği hallerde; nafaka alacaklısı nafaka alacağını doğuran bir kararın verilmesi için ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına başvurabilmektedir. Bahse konu başvuru nafaka borçlusunun ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına iletilir. Ancak talepte bulunulan âkit devlet tarafından gerekli görüldüğü takdirde soybağının tespitine yönelik gerekli genetik

²²⁹ Borrás/Degeling, s. 117.

testlerin yapılması da söz konusu olmaktadır. Nitekim, yapılan başvurularda nafaka borçlusu tarafından nafaka alacaklısı çocuğun kendisiyle genetik bir bağının bulunmadığı yönünde bir itiraz ileri sürmesi halinde, talepte bulunulan âkit devletin iç hukukuna göre genetik test yapılmasının gerekip gerekmediğinin tespiti konusunda merkezi makamlar taraflara yol göstermektedir.²³⁰

Ayrıca başvuruyu ileten âkit devletin merkezi makamının, soybağının kurulması talebini de içeren nafakanın uluslararası tahsili başvurularını gönderirken, bu başvuru ile birlikte herhangi bir biyolojik kanıtı göndermesine gerek yoktur. Çünkü yapılan başvurunun merkezi makam tarafından kabul edilmesi halinde biyolojik kanıtların varlığı aranmaktadır.²³¹ Merkezi makamlar soybağının tespiti için gerekli genetik testlerin yapıldığı kurumlar hakkında taraflara yardımcı olmakla yükümlüdür.²³²

2.2.1.1.4. Mevcut Nafaka Kararının Değiştirilmesine İlişkin Başvurular

Çocuklar yaş aldıkça ihtiyaçlarında değişikliklerin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Yıllar geçtikçe çocukların ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanması ebeveynler için de zorlaştığı için hukuk sistemleri bu süre zarfında gerek ödenen nafaka miktarında gerekse ödeme zamanlarında değişiklik yapılması yönünde düzenlemeler getirmişlerdir.

Nitekim 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi de çocuklar ve aileleri yönünden bu ihtiyacın karşılanması adına birtakım düzenlemeler getirmiştir. Bu kapsamda Sözleşme'nin 10. maddesi ile nafaka alacaklısına nafaka alacağına ilişkin önceden elde ettiği nafaka kararını değiştirmesi yönünde başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Nafaka alacaklısının elde ettiği nafaka kararının talep edilen devlette ya da talep edilen devletten başka bir devlette alınmış olması başvuruya engel değildir. Nitekim, nafaka alacaklısı talep edilen devlette verilen nafaka alacağına ilişkin kararda

²³⁰ Handbook, s. 160.

²³¹ Borrás/Degeling, s.115-117.

²³² Merkezi makamların özel görevlerinden biri de Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasının h bendinde de belirtildiği üzere nafaka tahsili için gerektiğinde soybağının kurulmasına yardımcı olmaktır. Merkezi makamların özel görevlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.4.2. Merkezi Makamlara Özel Olarak Verilmiş Görevleri.

değişiklik yapılması için başvuruda bulunuyorsa Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının e bendi gereği başvuru yapacak, eğer talep edilen devletten başka bir devlette verilen nafaka kararının değiştirilmesini talep edecekse, bu yönündeki başvurusunu Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının f bendi hükümleri çerçevesinde yapacaktır.²³³ Âkit devletlerin yetkili makamları olan merkezi makamlar ise kendilerine yapılan bu başvurular üzerine mevcut nafaka kararlarının değiştirilmesi için başvuruların iletilmesini sağlayarak, gerektiğinde değiştirilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkin süreci de takip eder.²³⁴

Mevcut nafaka kararlarının değiştirilmesi için sözleşme kapsamında yapılan başvurular hakkında uygulanacak hukuk, kural olarak başvurunun iletildiği âkit devletin milletlerarası özel hukuku çerçevesinde kanunlar ihtilafı sisteminde yer alan bağlama kurallarına göre tespit edilmektedir. Bağlama kuralları ile uygulanacak hukukun tespiti sonucunda belirlenen iç hukukunda mevcut nafaka kararlarının doğurduğu sonuçların değiştirilmesine yönelik yasal mevzuat var olsa da farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Nitekim mevcut nafaka kararının değiştirilmesine yönelik bir kararın verilmesinin mümkün olmadığı, ancak yeni bir nafaka kararının verildiği bir usule sahip olan iç hukuklar açısından da kabul gören görüş; yasal olarak mevcut nafaka kararının değiştirilmesi sonucunu doğuran yeni bir karar verme usulünün de pratikte aynı sonuçları doğurmasından hareket edilerek aynı nitelikte olduğu kabul edilmiştir.²³⁵

Bu kapsamda mevcut nafaka kararının değiştirilmesi talebini içeren uluslararası nafaka tahsili başvurularında uygulanacak hukuk Sözleşmenin temel ilkelerini çerçevesinde hızlı, etkin ve düşük maliyetli adil çözümleri getirerek, gerektiği takdirde ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde uluslararası iş birliğini de sağlamalıdır.²³⁶

²³³ Aynı doğrultuda düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 8.

²³⁴ Handbook, s. 177.

²³⁵ Handbook, s. 178; Borrás/Degeling, s.119.

²³⁶ Handbook, s. 178.

2.2.1.1.4.1. Talep Edilen Devlette Verilen Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Başvuru

Nafaka alacaklısı nafaka alacağı doğuran nafaka kararının değiştirilmesi için Sözleşme'nin 10. maddesine göre ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına başvuruda bulunmaktadır. Bahse konu değişiklik talebi nafaka miktarındaki artışa ilişkin olabileceği gibi nafakanın ödeme sıklığının arttırılması gibi talepler içerebilmektedir.

Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde, talep edilen devletin hukuku çerçevesinde verilen nafaka alacağına ilişkin bir kararın değiştirilmesi için alacaklı tarafından yapılacak başvuru yolu düzenlenmiştir. İlgili düzenlemede değiştirilmesi talep edilen nafaka kararı aslında bahse konu kararı değiştirecek ulusal hukuk tarafından verilmiştir. Şöyle ki, nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusunun evlilik birliği süresince birlikte yaşadıkları devlette nafaka alacağını da içeren bir boşanma kararı aldıklarını, ardından nafaka alacaklısının müşterek çocuğuyla birlikte başka bir âkit devlete taşındığı düşünülürse, bahse konu nafaka kararının değiştirilmesi için yapılacak başvuru yine müşterek çocuğun ebeveynlerinin evlilik birliği içindeyken yaşadıkları âkit devlete iletilecektir. Dolayısıyla bu başvuru türünün avantajı, kararı veren âkit devletin yine kendi yargı yetkisi ve hükümlerinin uygulanması ile kendi kararını değiştirmesidir. Bu takdirde, nafaka kararının değiştirilmesi için uygulanacak ulusal hukuki düzenlemeler de kararı veren âkit devletin kanunlarına tabidir.

2.2.1.1.4.2. Talep Edilen Devletten Başka Bir Devlette Verilen Bir Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Başvuru

Nafaka alacaklısı, yapılacak başvurunun iletileceği âkit devletin dışında, sözleşmeye taraf olup olmadığına bakılmaksızın başka bir devlette verilen nafaka alacağına ilişkin kararın değiştirilmesi yönünde de başvuruda bulunabilir.²³⁷ Alacaklı

²³⁷ Borrás/Degeling, s. 117.

mevcut nafaka kararının değiştirilmesi hususundaki başvurusunu Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının f bendi kapsamında gerçekteştirir.

Mevcut nafaka kararının sonuçlarını tümüyle doğuracağı ulusal hukuk düzeninden ayrılarak, değişen koşullara uyumlu sonuçlar doğurmasını sağlamak amacıyla bu başvuru yolu tercih edilmektedir. Kaldı ki, bu başvurunun mevcut nafaka kararının değiştirilmesi yönünde düzenlemeler içermeyerek, yalnız yeni bir nafaka alacağına ilişkin karar veren uygulamaya sahip bir âkit devlete yöneltilmesi halinde de ortaya çıkan sonuç değişmemektedir.²³⁸ Her ne kadar bu hukuki terimi kullanmayı tercih etseler de yapılan başvuru açısından her iki bakımdan da aynı sonuç doğacağından, bütün ulusal hukuklar sözleşmenin yükümlülüklerini yerine getirmiş olmaktadır.²³⁹ Bu takdirde, yapılan başvuru nafaka alacaklısının ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamı tarafından talep edilen devletin merkezi makamına iletilecek ve talep edilen devletin iç hukukuna göre uygun bulunduğu takdirde nafaka kararının değiştirilmesine karar verilecektir.

2.2.1.2. Nafaka Borçlusunu Tarafından Yapılan Başvuru Türleri

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde nafaka borçlusunun taleplerini de karşılamak adına, sözleşmenin amacına uygun olarak basit, düşük maliyetli ve hızlı başvuru usulleri borçlu lehine de düzenlenmiştir. Nafaka borçlusunu bir ebeveyn, eş veya kararın verildiği yerin kanunları uyarınca nafaka ödeme yükümlülüğü olan herhangi biri olabilir.²⁴⁰ Mevcut bir nafaka borcuna ilişkin aleyhine nafaka borcu doğuran bir nafaka kararı verilen nafaka borçlusunu, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında yer alan şartlar çerçevesinde, kendisinden talep edilen nafaka alacağına ilişkin belirli başvuru ve işlemleri gerçekteştirme hakkına sahiptir. Ancak nafaka tahsiline ilişkin borçlu tarafından yapılan bu başvurular alacaklının yapacağı başvuru

²³⁸ Borrás/Degeling, s. 119.

²³⁹ Borrás/Degeling, s. 119.

²⁴⁰ Handbook, s. 71.

usullerine nazaran daha sınırlıdır.²⁴¹ Bu kapsamında nafaka borçlusu tarafından Sözleşme çerçevesinde yapılan başvurular;

- talep edilen devlette önceki kararın icrasının durdurulması ya da sınırlandırılmasına yol açan bir kararın ya da eş değerde bir işlemin tanınmasına ilişkin başvurular,

- talep edilen devlette verilen bir kararın değiştirilmesine ilişkin başvurular,

- talep edilen devlet dışında başka bir devlette verilen bir kararın değiştirilmesine ilişkin başvurulardır.

Ayrıca, nafaka borçlusu tarafından yapılan başvurularda başvurunun mahiyeti gereği Sözleşme'nin 18. ve 22. maddelerinde belirlenen sınırlamalardan etkilenmeyeceği de başvuruda açıkça belirtildiği takdirde başvurunun işleme konulmasını kolaylaştıracaktır.²⁴²

2.2.1.2.1. Talep Edilen Devlette Önceki Kararın İcrasının Durdurulması ya da Sınırlandırılmasına Yol Açan Bir Kararın ya da Eş Değerde Bir İşlemin Tanınmasına İlişkin Başvurular

Bir borçlu, daha önceki bir nafaka kararının uygulanmasını durdurmak veya sınırlandırmak amacıyla başka bir âkit devletin nafaka kararının veya eşdeğer bir işlemin tanınması için başvuru yapabilir. Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde yer alan bu düzenlemeye göre nafaka borçlusu nafakanın değiştirilmesi ya da sınırlandırılmasına ilişkin elde ettiği nafaka kararının tanınmasını ya da aynı sonucu doğuracak başka bir işlem ile mevcut nafaka kararının sonuçlarını değiştirme amacıyla hareket eder. Bu durumda talepte bulunulan devlette nafaka kararının icrasını durduran ya da sınırlayan bir kararın veya eş değer bir işlemin tanınması için merkezi makama başvuru yapabileceği düzenlenmiştir. Yapılan başvuru üzerine borçlunun ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamı, bahse konu başvuruyu

²⁴¹ Aygün, s. 133. Benzer düzenlemeler için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 3/1.

²⁴² Borrás/Degeling, s. 121. Sözleşmenin 18. ve 22. maddelerinde yer alan tanıma ve tenfiz şartlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 7.2. Tanınmanın ve Tenfizin Şartları.

değişikliğine veya sınırlandırılmasına karar verilen kararın verildiği diğer âkit devletin merkezi makamına iletacaktır. Dolayısıyla sözleşme hükümlerine göre nafaka borçlusu, sadece hâlihazırda verilmiş nafaka kararının icrasının durdurulması ya da doğurduğu nafaka yükümlülüğünün sınırlandırılması için elde ettiği nafaka kararının tanınması için başvuruda bulunabilir.

Sözleşme düzenlenirken âkit devletlerin ulusal hukukunda yer alan, nafaka kararının değiştirilmesi ya da durdurulmasında kullanılan farklı sistemler de dikkate alınmıştır. Nitekim borçlunun yalnızca bir nafaka kararın uygulanmasının askıya alınmasını veya sınırlandırılmasını sağlayacak bir kararın tanınmasına yönelik talebi bu yönde bir uygulamaya sahip olmayan bir devlete yöneltildiği takdirde, o âkit devletin uyguladığı eş değer diğer işlemlerle de yerine getirilmesi mümkündür.²⁴³ Bir bakıma bahse konu nafaka kararına eş değer işlem ile nafaka kararının değiştirilmesi ya da durdurulması o âkit devletin iç hukuk mevzuatının bir gereğidir.²⁴⁴ Kendi iç hukuklarında mahkeme kararlarına eş değer işlemlerin tanınması yönünde sistemleri de konu eden ve bu usulü uygulayan âkit devletler, uyguladıkları bu usul hakkında Lahey Uluslararası Hukuk Daimî Bürosu'na Sözleşme'nin 57. maddesi uyarınca bilgi vermelidir.²⁴⁵ Sözleşmenin küresel çapta uygulanabilirliğinin sağlanması ve âkit devletlerin iç hukuklarıyla kolaylıkla bütünleştirilmesi amacıyla, nafaka kararının icrasının durdurulması ya da sınırlandırılmasına ilişkin eş değer işlemlerin tanınmasına da Sözleşme'de yer verilmiştir.

2.2.1.2.2. Talep Edilen Devlette Verilen Bir Kararın Değiştirilmesine İlişkin Başvurular

Nafaka borçlusu, genellikle ödediği ya da ödeyeceği nafaka bedelinin azaltılmasını, nafaka borcunun sona erdirilmesini ya da nafaka borcunun ödeme zamanını ve koşullarını değiştirilmesi için bu hususları içeren nafaka kararının değiştirilmesini talep edebilir. Nafaka borçlusunun sözleşme hükümleri gereği

²⁴³ Borrás/Degeling, s. 121.

²⁴⁴ Borrás/Degeling, s. 121.

²⁴⁵ Borrás/Degeling, s. 121.

yaptığı başvuru, nafaka borçlusunun ikamet ettiği âkit devletteki merkezi makam tarafından talep edilen âkit devletin merkezi makamına iletilir.

Nafaka borçlusunun nafaka alacağına ilişkin kararın verildiği ülkeden taşınması halinde, nafaka kararının değiştirilmesi yönündeki talebinin kararın verildiği ülkeye iletilmesi gerekir. Bu durumda alacaklının nafaka kararının verildiği ülkede ikamet etmesi halinde, borçlunun kararın değiştirilmesi yönündeki başvurusu Sözleşmenin 10. maddesinin 2. fıkrasının b bendi kapsamında gerçekleştirilecektir. Başka bir deyişle, ilgili düzenlemede nafaka kararının verildiği ülke aynı zamanda değişiklik başvurusunun talep edildiği ülkedir. Bu düzenleme gereği, aleyhinde nafaka kararı olan nafaka borçlusu talep edilen devlette verilen bir nafaka kararında değişiklik yapılmasını talep edebilir. Bu düzenleme ile nafaka borçlusunun nafaka kararının değiştirilmesi için kararın verildiği ülkeye giderek, doğrudan o ülke makamlarına başvuru yapması zorunluluğu ortadan kalkarak, nafaka borçlusu için etkin ve daha düşük maliyetli bir başvuru yolu sağlanmıştır. Bu takdirde, nafaka borçlusu tarafından başvurulmuş merkezi makam değişiklik talebini diğer âkit devletin merkezi makamına iletilecektir.

Borçlu tarafından başvurulmuş merkezi makam bu başvuruyu diğer âkit devletin merkezi makamına ilettikten sonra merkezi makam bu başvuruyu değerlendirmek üzere yetkili makama iletilecek ve değişiklik talebine yönelik inceleme başvurusunun iletildiği âkit devletin yasalarına göre değerlendirilir.²⁴⁶

Nafaka kararının değiştirilmesi yönünde bir karar verilirse, kararın verildiği ülkenin merkezi makamı kararın bir örneğini borçlunun ikamet ettiği ya da malvarlığının bulunduğu âkit devletin merkezi makamına gönderecektir. Böylece nafakanın değişikliğine ilişkin karar borçlunun ikamet ettiği ya da malvarlığının bulunduğu âkit devlette uygulanacak tanıma ve tenfiz usulü sonucunda nafaka alacağının tahsili gerçekleşecektir. Ancak nafaka kararının değiştirilmesine yönelik başvurunun, değişiklik kararının ilk kararın devamı niteliğinde olduğu gerekçesiyle tanıma ve tenfiz usulünü uygulamadan da icra edilebilir şekilde sonuçlarını

²⁴⁶ Handbook, s. 183.

doğuracağıının kabul edildiği bir devlete yöneltilmesi halinde bu usul işletilmeyecektir²⁴⁷

2.2.1.2.3. Talep Edilen Devlet Dışında Başka Bir Devlette Verilen Bir Kararın Değiştirilmesine İlişkin Başvurular

Sözleşme'nin 18. maddesinde kural olarak nafaka alacaklısının ikametinin bulunduğu âkit devlette verilmiş bir nafaka kararı mevcutsa, alacaklı kararın verildiği âkit devlette ikamet ettiği sürece nafaka borçlusu nafaka kararının değiştirilmesi için başka bir âkit devlette dava açamaz. Bu durumda, nafaka alacaklısı nafaka kararının verildiği ülkeden başka bir ülkeye taşındığı takdirde, nafaka borçlusu kararın değiştirilmesine ilişkin talebini alacaklının ikamet ettiği âkit devlete de yapabilir.

Nafaka borçlusunun aleyhindeki nafaka kararının değiştirilmesi yönündeki başvurusunda uygulanan usulün bir başka yönü de Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasının c bendinde düzenlenmiştir. İlgili düzenlemenin uygulama alanı bulması için, nafaka alacaklısının nafaka kararının verildiği ülkeden taşınmış olması, değişiklik başvurusu yapılacağı sırada kararın verildiği ülkeden başka bir ülkede ikamet etmesi gerekir. Alacaklının nafaka kararı verilen ülkeden taşınmasının borçlunun değişiklik başvurusu açısından farklı görünüşleri mevcuttur.

Alacaklının kararın verildiği ülkeden taşınmış olmasına rağmen, borçlunun kararın verildiği ülkede ikamet ediyor olması halinde borçlu merkezi makam aracılığıyla alacaklının ikamet ettiği âkit devlette nafaka kararının değiştirilmesi için başvuru yapabilmektedir. Borçlu ikamet ettiği ve kararın verildiği âkit devletin merkezi makamına başvuru yaptığı zaman, bu başvuru alacaklının ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına iletilir. Nafaka kararının değiştirilmesine ilişkin işlemlerde alacaklının ikamet ettiği âkit devletin ulusal hukuku uygulanır.²⁴⁸ Nafaka kararının değiştirilmesi yönünde karar verildiği takdirde de yine merkezi makamlar aracılığıyla değişiklik kararı iletilerek, borçlunun ikamet ettiği âkit devlette

²⁴⁷ Handbook, s. 183.

²⁴⁸ Handbook, s. 186-187.

uygulama alanı bulabilmek için tanıma ve tenfiz prosedürlerinin tamamlanması gerekecektir.

Hem nafaka alacaklısı hem de nafaka borçlusu nafaka kararının verildiği ülkeden taşınmışsa ve her ikisi de farklı ülkelerde ikamet ediyorsa; borçlu ikamet ettiği âkit devletinin merkezi makamı aracılığıyla nafaka kararının değiştirilmesi için başvuruda bulunabilir, bu başvuru alacaklının ikamet ettiği başka bir âkit devletin merkezi makamına iletilir. Nafaka kararının değiştirilmesi yönündeki bir karar verildiği takdirde, alacaklının ikamet ettiği ülke kararın verildiği ülke olduğundan, borçlunun bu değişiklik kararının uygulanması için öncelikle kendi ikamet ettiği âkit devlette tanınması ve tenfizi gerekecektir. Bu durumda borçlu Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasının a bendi uyarınca bir başvuru yapması gerekir.²⁴⁹

2.2.1.3. Kamu Kurumları Tarafından Yapılan Başvuru Türleri

Çocuklara yönelik nafaka alacaklarının soybağı ilişkisinden doğarak çocuğun annesi ya da babasından talep edilmekte, çocuğun ihtiyaç duyduğu nafaka alacağı da çocuğa fiilen bakma yükümlü olmayan ebeveyn tarafından karşılanmaktadır. Kural bu olmakla birlikte, dünya üzerindeki farklı hukuk sistemleri açısından nafaka tahsiline ilişkin düzenlemeler ve uygulamalar farklılık göstermektedir. Bu kapsamda, nafaka alacaklısı lehine nafaka tahsilinin sağlanması için başvuruda bulunabileceği gibi; nafaka tahsili için uygulanan işlemler sonucu nafakanın tahsil edilememesi halinde bu konuda ilgili hukuk düzeni tarafından yetkilendirilmiş kamu kurumu devreye girerek, bakıma ihtiyaç duyan kişilere daha sonra nafaka borçlusundan tahsil etmek üzere nafaka bedeli oranında gerekli maddi yardımı sağlar.²⁵⁰ Almanya ve Avusturya açısından kendi iç hukuk kuralları tarafından çocuklar yönünden nafaka yerine geçecek bakım bedeli ödeme konusunda da yetkilendirilen Gençlik Dairesi (*Jugendamt*) bu nitelikte bir kamu kurumudur.²⁵¹ Yine, Hollanda da bu amaçla

²⁴⁹ Handbook, s. 189.

²⁵⁰ Borrás/Degeling, s. 197; Long, s. 993; Çelikel/Erdem, s. 338.

²⁵¹ MARTINY, Dieter, “*Jurisdiction, Recognition and Enforcement in Case of Reimbursement Claims by Public Bodies*”, The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 487.

faaliyet gösteren Nafaka Tahsilat Ulusal Bürosu (*Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen*) da nafaka alacaklısı gibi hareket ederek, sözleşme çerçevesinde nafaka tahsili başvurusunda bulunmakla yetkili kamu kurumudur.²⁵²

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile nafaka alacaklısı ve borçlusu dışında, bu kapsamdaki kamu kurumlarına da nafakanın uluslararası tahsilini gerçekleştirmek için taraflar adına sınırlı koşullar altında başvuruda bulunma hakkı tanınmıştır. Sözleşme'nin 36. maddesinde yer alan hüküm gereği kamu kurumu, nafaka alacaklısının yerine geçerek mevcut nafaka kararına ilişkin tanıma ve tenfiz yoluna ya da başvurunun iletildiği devlette verilen veya tanınan bir nafaka kararına ilişkin başvuruda bulunarak nafaka alacağı tahsilini sağlayabilir. Dolayısıyla bu nitelikte bir kamu kurumu sınırlı olarak sözleşmede alacaklı için öngörülen başvuru yollarından yalnız Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerinde düzenlenen tanıma ve tenfize yönelik başvuru yollarını kullanabilir. Buna ek olarak, kamu kurumları tanıma ve tenfiz başvurularının dışında, Sözleşme'nin 20. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen şartlar dâhilinde tanınması ve tenfizi mümkün olmayan nafaka kararları açısından da gerekli adımların atılmasını sağlayarak, nafaka alacaklısının yararına karar verilmesi için başvuruda bulunabilirler.

Bu kapsamda kamu kurumları nafaka alacaklısı lehine sonuç doğurması için Sözleşmede öngörülen uluslararası nafaka tahsiline ilişkin tanıma ve tenfiz başvurusunu yapabilirler. Ayrıca ilgili kamu kurumu tarafından yetkili kılındığı iç hukuk gereği nafaka alacaklısına hâlihazırda sağladığı nafaka yerine geçen maddi yardımın kendisine ödemesini talep etmek için de tanıma ve tenfiz başvurusunda bulunabilir. Önemle belirtmek gerekir ki, kamu kurumlarının nafaka alacaklısına ödediği nafaka yerine geçen maddi yardımların nafaka yükümlüsü borçludan tahsilini talep edebilmesi için öncelikle kendi iç hukuk düzenlemeleri ile kendisine tahsil hakkının tanınmış olması gerekir.²⁵³ Sözleşme'nin 36. maddesinin 4. fıkrasında da belirtildiği üzere, kamu kurumunun yetkili kılındığı iç hukuk gereği yapılan

Jugendamt hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/leistungen/was-macht-das-jugendamt/>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

²⁵²Martiny, s. 487. Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<https://www.lbio.nl>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

²⁵³ Borrás/Degeling, s. 197.

ödemelerin karşılıksız olduğu yönünde bir düzenleme mevcut olduğu takdirde buna ilişkin sözleşme kapsamında bir başvuru da söz konusu olmayacaktır.

Nafakanın uluslararası tahsilini sağlamak için kamu kurumları tarafından yapılan başvurularda, talep edildiği takdirde, nafaka alacaklısına nafaka yerine geçen maddi yardım sağladığına ilişkin belgeler ile kendi iç hukukuna çerçevesinde kendisine bu yönde talep hakkı verildiği hususundaki bilgileri başvurunun iletildiği âkit devlete sunmak zorundadır. Bu husus Sözleşme'nin 36. maddesinin 5. fıkrasında düzenlenmiş olup, belgelerin niteliği konusunda bir ayırım yapılmadığı için bu hususları belirten tüm belgelerle ispat mümkündür.²⁵⁴

2.2.2. Doğrudan Başvurular

2007 tarihli Lahey Sözleşmesinde yer alan bir diğer başvuru yolu da Sözleşmenin 37. maddesinde düzenlenen doğrudan başvuru yoludur. Bu başvuru yolunda başvuru sahibi merkezi makamlara başvuru yapmadan, nafaka tahsili talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili idari makamlarına doğrudan başvuru yapmaktadır. Bu açıdan başvuru sahibi Sözleşme'de yer alan tanıma ve tenfize ilişkin konular da dahil olmak üzere, yeni bir nafaka kararı alınmasına ya da mevcut kararın değiştirilmesine ilişkin başvurular yönünden de bu başvuru yolunu tercih edebilmektedir.²⁵⁵

Sözleşmenin ilgili maddesinde doğrudan başvuru yolları için uygulanacak sözleşme hükümleri sınırlı kapsamda düzenlenmiştir. Sözleşme'nin 37. maddesinin 2. fıkrasına göre Sözleşme'nin üçüncü bölümünde yer alan, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurulara etkin erişime ilişkin hükümler bir bütün olarak doğrudan başvurular için uygulama alanı bulmamaktadır.²⁵⁶ Bununla birlikte, doğrudan başvurular için Sözleşme'nin 14. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen özel

²⁵⁴ Borrás/Degeling, s. 199.

²⁵⁵ Borrás/Degeling, s. 199; Aygün, s. 139.

²⁵⁶ Borrás/Degeling, s. 201.

hükümler ve 17. maddesinin b bendinde yer alan hükümler tanıma ve tenfiz için yapılan doğrudan başvurularda da geçerlidir.²⁵⁷

Sözleşme çerçevesinde yalnız eş nafakası ile korunmaya muhtaç yetişkinlere ilişkin nafaka başvurularında doğrudan başvuru yolunun uygulanması zorunlu tutulmuştur. Zira, Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının c bendi gereği, yalnız eş nafakası yönünden yapılan başvurular yönünden sadece Sözleşme'de yer alan doğrudan başvuru hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

Yine, korunmaya muhtaç kişiler tarafından yapılan nafaka tahsil başvuruları merkezi makamlar aracılığıyla değil, yalnız doğrudan başvuru yolu ile gerçekleştirilebilmektedir.²⁵⁸ Ancak Sözleşme'nin 37. maddesinin 3. fıkrası ile doğrudan başvurularda korunmaya muhtaç kişilere karşı nafaka yükümlülüğünü sınırlı olarak genişletilmiştir.²⁵⁹ İlgili hükümde her ne kadar doğrudan başvurular yönünden adli yardım hükümlerinin uygulanmayacağına ilişkin genel bir kural getirilmişse de Sözleşmenin ilgili maddesinde haklarında verilen nafaka kararlarının çocukluk döneminde alındığının veya 21 yaşını doldurduktan sonra bedensel zayıflığı veya hastalığı nedeniyle alındığını ispatlamak kaydıyla, korunmaya muhtaç kişiler de Sözleşme'nin 14. maddesinin 5. fıkrası ile 17. maddesinin b bendi kapsamında adli yardımdan yararlanabilmektedir.²⁶⁰

Çalışmamızda doğrudan başvuru yolu kapsam dışı bırakıldığından, Sözleşme çerçevesinde düzenlenen başvuru yoluna ilişkin ilgili hükümler genel nitelikleriyle incelenmiş olup çalışmamızda bu konuya yer verilmemiştir.

²⁵⁷ Sözleşme'nin 14. maddesinin 5. fıkrasında “Hiçbir menkul kıymet, bono veya mevduat, ne şekilde tanımlanmış olursa olsun, Sözleşme kapsamındaki davaya ait masraf ve giderlerin teminatı olarak istenemez.”; Sözleşme'nin 17. maddesinde “Bu Sözleşme kapsamında 15. veya 16. madde kapsamına girmeyen tüm başvurularda:

a) Ücretsiz adli yardım hükmü, mali durum ya da gerçek değer tespitine tabi tutulabilir.

b) Menşe Devlette ücretsiz adli yardımdan faydalanan başvuran, tanıma ve tenfiz davalarında, aynı koşullarda talepte bulunulan Devletin hukuku tarafından sağlanan ücretsiz adli yardımdan en azından aynı ölçüde faydalanma hakkına sahiptir.” şeklinde düzenlenmiştir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin ilgili hükmüyle, 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine ilişkin Lahey Sözleşmesi'nin 15. ve 16. maddesinde yer alan düzenlemenin korunduğu görülmektedir. Borrás/Degeling, s. 201.

²⁵⁸ Beaumont, s. 530.

²⁵⁹ Borrás/Degeling, s. 201; Aygün, s. 139.

²⁶⁰ Borrás/Degeling, s. 201.

2.3. NAFKA TAHSİLİNDE ÖZEL ÖNLEMLERE İLİŞKİN BAŞVURULAR

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile nafakanın uluslararası tahsilinin en hızlı ve daha az maliyetli bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla uygun olarak, sözleşme kapsamındaki tanıma ve tenfiz ya da nafaka kararının tesisi yönündeki başvuruları yollarına başvurmadan önce ya da hâlihazırda yapılan başvuruların işleme alınması sırasında alınacak özel önlemler ile nafaka tahsili kolaylaştırılmıştır. Sözleşme'nin 7. maddesinde sınırlı olarak düzenlenen ve diğer âkit devletlerin merkezi makamları aracılığıyla sağlanan bu özel önlemler, nafaka alacağının doğrudan tahsiline yönelik olmayıp nafaka alacağının tahsiline yardımcı olmak amacıyla gerçekleştirilir.

Sözleşme'nin 7. maddesinin 1. fıkrası gereği, nafakanın uluslararası tahsili için 10. madde kapsamında bir başvurunun henüz yapılmadığı durumlarda merkezi makamlar arasındaki iş birliğiyle gerçekleştirilecek bu tedbirler Sözleşme'nin 6. maddenin 2. fıkrasının b, c, g, h, i ve j bentlerinde düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre, merkezi makam nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerinin ya da malvarlığının tespitine yönelik bilgi edinerek, başvurunun yöneltileceği devletin tespiti konusunda diğer merkezi makama yardımcı olur. Yine, nafaka başvurusunun sonucunun güvence altına alınması için gerekli olan geçici önlemleri sağlamak adına gerekli işlemleri kolaylaştırmak ve yapılacak tebligatların usulüne uygun bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak da bu önlemler arasında yer almaktadır. Sözleşme kapsamında yapılacak muhtemel bir başvuru için gerekli olduğu takdirde taraflar arasındaki soybağının kurulmasına ve başvuruya konu delillerin elde edilmesine de yardımcı olur.

Kendisine özel önlemlere ilişkin bir talebin iletildiği merkezi makam, bu önlemlerin alınmasının uluslararası nafaka tahsili başvurusu için gerekli olduğu kanaatine vardığı takdirde bu talebi kabul ederek uygun önlemleri alır. Aksi halde, yapılması muhtemel başvurular için özel önlemlerin alınmasını gerekli görmeyerek, talebi reddedebilir.²⁶¹

²⁶¹ Borrás/Degeling, s. 105.

Sözleşme'nin 7. maddesinin 2. fıkrası ise bir âkit devlette görülmekte olan nafaka tahsiline ilişkin uluslararası unsur barındıran bir davayla ilgili olarak alınması gerekli görülen özel önlemlere yönelik talepler için getirilmiştir. Buna göre, bir merkezi makam başka bir âkit devletin merkezi makamından Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrasında yer alan özel önlemlerin alınmasını talep edebilir. Önemle belirtmek gerekir ki, ilgili maddenin 1. fıkrasından farklı olarak, burada alınacak önlemlerle ilgili bir sınırlama getirilmemiştir.²⁶² Sözleşmenin ilgili hükmü gereği kendisine bu türden taleplerin iletildiği merkezi makam başvuruları değerlendirirken takdir yetkisine sahiptir.²⁶³ Zira, ilgili maddenin 1. fıkrasında yer alan “...uygun önlemleri alır.” ifadesinin aksine, 2. fıkrada “...özel önlemler alabilir.” ifadesi ile bu taleplerin kabul edilmesi hususunda merkezi makamlara bir yükümlülük getirilmemiştir.

Alınan özel önlemler için gerekli olan masrafların kural olarak talep sahibine yükletilemeyeceği Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. İstisnai olarak, talepte bulunulan devletin iç hukukunda yer alan düzenlemeler gereği alınacak bazı önlemler için gerekli olan istisnai masrafların başvuru sahibine de yükletilmesi söz konusu olabilir. Ancak bu halde, başvuru sahibinin gerekli olan masraflar hakkında önceden bilgilendirilmesi ve bu masrafları ödemeyi kabul etmesi gerekmektedir.²⁶⁴ Hangi masrafların istisnai nitelikte olduğu her âkit devletin iç hukuku kapsamında belirleneceği gibi, ayrıca Sözleşme'nin 51. maddesinin 2. fıkrası gereği devletler arasında ikili veya çok taraflı sözleşmelerle de belirlenmektedir.²⁶⁵ Özel önlem taleplerinin iletildiği âkit devletin iç hukuku, bahse konu özel önlem talepleri yönünden başvuru sahibi tarafından yapılan masrafların daha sonraki aşamalarda yapılacak olan uluslararası nafaka tahsil başvurularında karşı taraftan tanzim edilmesi yönünde hükümler içerdiği takdirde, bu masraflar aleyhine önlem uygulanandan da tazmin edilmektedir.²⁶⁶

²⁶² Borrás/Degeling, s.107; Handbook, s. 212.

²⁶³ Borrás/Degeling, s. 107.

²⁶⁴ Handbook, s. 214, Borrás/Degeling, s. 109.

²⁶⁵ Borrás/Degeling, s. 109.

²⁶⁶ Handbook, s. 214.

2.4. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURULARDA DİL

Uluslararası ölçüde uygulama alanına sahip olan 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde nafakanın tahsiline ilişkin başvurular ve işlemler için kullanılacak bilgi ve belgeler ile bu bilgi ve belgelerin dili hakkında da düzenlemeler getirilmiştir. Sözleşme'nin 44. ve 45. maddelerinde düzenlenen hükümler ile âkit devletler arasında iletişim konusunda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların da önüne geçilmesi ve çeviri ihtiyacının azaltılması hedeflenmiştir.

Sözleşme'nin 44. maddesi uyarınca, sözleşme kapsamında yapılan tüm başvurular ve başvuruya eklenen belgelerin aslı ve nafaka tahsili talep edilen devletin diline tercüme edilmiş örneği talep edilen devletin merkezi makamına sunulacaktır. Kural olarak merkezi makamlar arasındaki iletişim talep edilen Devletin resmi dilinde yapılabileceği gibi İngilizce veya Fransızca da yapılabilir. Bununla birlikte, sözleşmeye taraf olan devletler 62. maddeye göre İngilizce veya Fransızca dillerine ilişkin çekince koyarak, bu dillerin kullanılmaması hususunda çekince koyabilirler.

Nitekim âkit devletler Sözleşme'nin 63. maddesine göre beyanda bulunarak, kendi ülke sınırları içindeki bölgeler açısından kabul edilmiş dillere göre tahsil başvurularının yapılmasını talep edebilir. Bu husus eyalet gibi bölgesel birimlere ayrılan veya birden fazla resmi dili olan âkit devletler için önem taşımaktadır.²⁶⁷

2.5. NAFKA TAHSİLİNE YÖNELİK BAŞVURULAR İÇİN GEREKLİ BİLGİ VE BELGELER

Nafakanın uluslararası tahsili başvurularında başvuru sahibinin başvurusunu kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmesinin sağlanması sözleşmenin ruhuna ve amacına uygun olmaktadır. Nitekim başvuruların eksiksiz ve usulüne uygun olarak yapılması, âkit devletler yönünden de tahsil sürecinin hızlı ve etkin bir şekilde işleme konulması ve tamamlanması açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda nafaka

²⁶⁷ Kanton ya da eyalet gibi bölgesel yönetim birimlerine ayrılmış ya da birden fazla resmi dile sahip âkit devletler, Sözleşme'nin 63. maddesi çerçevesinde herhangi bir bölgesel birim için hangi dilin kullanılacağını belirten bir beyanda da bulunabilmektedir. Bahse konu beyan hakkında ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.6.2. Beyanlar.

tahsiline ilişkin başvurularda kullanılmak üzere özel olarak hazırlanan ve sözleşme ekinde yer alan başvuru formlarının başvuru sahibi tarafından eksiksiz olarak doldurulması ve gerekli tüm belgelerin başvuruya eklenmesi nafaka tahsili başvurularının sonuçlandırılmasını hızlandıracaktır. Ayrıca sözleşme hükümlerine uygun olarak hazırlanan başvuru formları ve belgelerle, başvuruların tek düze olması ve bu belgelerde aranacak bilgilerin kolaylıkla tespit edilmesi de sağlanmıştır.

2.5.1. Başvuruların İçeriği

Sözleşme hükümleri çerçevesinde yapılacak nafakanın uluslararası tahsili başvurularının içeriğine ilişkin düzenlemeler Sözleşme'nin 11. maddesinde düzenlenmiştir.²⁶⁸ İlgili maddede yer alan düzenlemeler gereği başvuruda bulunması gereken bilgiler;

- Başvuranın, aleyhine başvuru yapılanın ve nafaka alacağıın muhatabının kişisel bilgileri ile iletişim bilgileri,

- Yapılan başvurunun niteliğine ilişkin başvuru sahibinin beyanı,

- Başvurunun niteliğine göre nafaka alacağına ilişkin talebin gerçekleştiğine dayanan gerekçeler,

- Nafaka alacaklısı tarafından yapılan başvurularda nafaka alacağıın gönderileceği hesap bilgileri ile yapılan ödemenin elektronik olarak iletileceği hususunda bilgi,

- Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a bendi ile 2. fıkrasının a bendi kapsamındaki başvurular hariç olmak üzere, sözleşme kapsamında nafaka alacağına ilişkin yapılan başvurunun iletildiği âkit devlet tarafından bir beyanla belirtilen herhangi bir bilgi veya belge,²⁶⁹

²⁶⁸ 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde başvuruya ilişkin bilgiler 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne göre daha sınırlı kapsamda düzenlenmiştir. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 3/4.

²⁶⁹ Sözleşmeye taraf olan devletler, ilgili hükümde belirtilen başvurular dışındaki diğer başvurular açısından başvuruların değerlendirilmesi için gerekli gördükleri bilgi ve belgeleri Sözleşme'nin 63.

- Sözleşme kapsamında nafaka alacağına ilişkin yapılan başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamında başvurunun işleme konulması ile sorumlu kişi ya da birimin adı ve iletişim bilgileridir.

Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrasında ise başvuru sahibi tarafından bilindiği ve başvurunun niteliğine uygun düştüğü takdirde, nafaka alacaklısının mali durumu, nafaka borçlusunun işverenin kişisel ve iletişim bilgileri ile nafaka borçlusunun mallarının mahiyeti ve konumu da dâhil olmak üzere borçlunun mali durumu, ayrıca aleyhine başvuru yapılan kişinin yerleşim yerinin tespitine yardımcı olabilecek her türlü bilgi de başvuruya eklenir.

Başvuru sahibinin ücretsiz adli yardımdan yararlanması halinde yararlanmasını sağlayan ve bu durumu destekleyici belgeler de Sözleşme'nin 11. maddesinin 3. fıkrası gereği başvuruya eklenir.

Önemle belirtmek gerekir ki, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurular açısından başvuru usulünün basitleştirilmesi için Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından kullanılması tavsiye edilen formlar da kullanılabilir. Bu husus Sözleşme'nin 11. maddesinin 4. fıkrasında da belirtilmiştir. Sözleşme ekinde yer alan bu formlar vasıtasıyla âkit devletlerin merkezi makamları açısından da başvuruların işleme konulması kolaylaştırılmıştır.

Ayrıca ilgili maddede nafaka alacaklılarının mevcut nafaka kararının tanınması ve tenfizine ilişkin başvuruları ile nafaka borçlularının talep edilen devlette nafaka kararının icrasını durduran ya da sınırlayan bir kararın tanınmasına ilişkin başvurularında yalnız Sözleşme'nin 25. maddesinde sayılan belgeler eklenir. Yukarıda bahsi geçen Sözleşme'nin 11. maddesinde sayılan belgeler söz konusu başvurulara eklenmez.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili kıldığı merkezi makam olan Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından kendisine iletilen başvurular açısından Sözleşme'nin 11. maddesinin 1. fıkrasının g bendi gereği ayrıca talep edeceği beyan edilen belgeler ise;

maddesi kapsamında beyanda bulunarak belirleyebilmektedir. Bahse konu beyan hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.6.2. Beyanlar.

- Nafaka kararının tam metninin ve varsa bu nafaka kararını değiştiren kararın onaylı bir kopyası,

- Gerektiğinde davanın ve mahkeme kararının borçluya sunulduğunu gösteren belgeler,

- Borçlunun kimliği ve varsa borçlunun fotoğrafı ile ilgili bilgi ve belgeler,

- Borçlunun ve alacaklının yasal temsilcisi ile ilgili bilgi ve belgeler,

- Çocuğun doğum belgesi ve aile kaydı; değilse, babalık kanıtlayan diğer belgeler,

- Sosyal yardım taleplerinde alacaklının medeni haline ilişkin belge,

- 18 yaşını doldurmuş çocukların bakım kredilerinin tahakkuk ettirilmesine yönelik taleplerde, eğitimin devam ettiğini gösteren belge,

- Bakım borcunun endeksleme ile ayarlanması durumunda endeksleme yöntemi, ödenecek faiz oranı ve faiz ödemesi yükümlülüğü olması durumunda faizin başlangıcı tarihi,

- Başvuru sahibinin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Makamına yetki verdiğini gösteren yetki belgesi,

- Tahakkuk eden bakım borçları ve varsa ödemelerin listesidir.

2.5.2. Tanıma ve Tenfiz Başvurularına Eklenecek Belgeler

Sözleşme'nin "*Belgeler*" başlıklı 25. maddesine göre nafaka tahsiline ilişkin tanıma ve tenfiz başvurularında eklenecek belgeler düzenlenmiştir. Bu kapsamda başvurularda kullanılacak olan belgeler;

- Kararın tam metni,

- Kararın verildiği devlette kararın uygulanabilir olduğunu belirten belge ve kararın bir idari makam tarafından verilmesi durumunda bahse konu kararın verildiği devlet, 57. madde uyarınca idari makamlarının kararlarının her zaman koşulları

yerine getirdiğini belirtmemiş ise 19. maddenin 3. fıkrasında belirtilen koşulların sağlandığını belirten belge,

- Aleyhine başvuru yapılan tarafın, kararın verildiği devletteki yargılama sürecinde duruşmaları takip edememiş ve duruşmalarda edilmemiş ise bu kişiye davanın ihbarının usulüne uygun olarak yapılmış ve kendini savunma imkânının olduğunu veya davalıya kararın usulüne uygun bir şekilde bildirildiği ve maddi vakıa ve hukuki hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânının sunulduğunu tasdik eden belge veya belgeler,

- Başvuru konusuna göre gerekli olduğunda vadesi geçtiği halde ödenmemiş nafaka borcunun miktarının ve söz konusu borç miktarının hesaplandığı tarih aralığını gösteren bir belge,

- Otomatik olarak uyarlamayı öngören bir karar varsa, uygun hesaplama yapmak için gerekli bilgiyi sağlayan bir belge,

- Gerektiğinde, başvuru sahibinin nafaka kararını veren devlette aldığı ücretsiz adli yardım kapsamını gösteren belgedir.

Bu belgelere ek olarak, Sözleşme'nin 23. maddesinin 7. fıkrasının c bendi uyarınca başvuru sahibinin itiraz veya temyiz yoluna ilişkin başvurularında, kararın verildiği devletteki yetkili makam tarafından onaylanmış karar suretinin de başvuruya eklenmesi gerekmektedir.

Genel kural bu olmakla birlikte, Sözleşme'nin 57. maddesinde âkit devletlerin kendilerine yapılacak olan nafakanın uluslararası tahsili başvurularında başvuru konusu nafaka kararının, kararın verildiği devletteki yetkili makam tarafından onaylanan suretinin başvuruya ekleneceğini bildirilebilecekleri düzenlenmiştir. Ayrıca âkit devletler başvuruya konu nafaka kararının tam metni yerine, kararın özetinin ya da bir bölümünün de başvurularda kabul edileceğini Sözleşme'nin 57. maddesi çerçevesinde bildirebilirler. Başvuru konusu nafaka kararının özeti ya da bir bölümü kararın verildiği devlet tarafından Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından belirlenen ölçütlere göre hazırlanan ve kullanılması tavsiye edilen formatta da hazırlanabileceği ilgili maddede belirtilmiştir. Bu kapsamda nafaka kararının tam metni yerine bir bölümünün ya da

kararın özetinin başvuruya konu edilmesinin kabulü, tercüme masraflarının azaltılması ve başvurunun hızlı bir şekilde işleme konulması açısından başvuru sahibi için de olumlu sonuçlar doğuran bir yaklaşımdır.²⁷⁰

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 19. maddenin 3. fıkrasında belirtilen idari makam tarafından verilen kararların sözleşmede yer alan geçerlilik koşullarının yerine getirildiğini belirten bir belgenin istenmeyeceği de âkit devletler tarafından Sözleşme'nin 57. maddesi kapsamında beyan edilebilir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne ilişkin başvurularda kullanılacak bilgi ve belgeler yönünden beyanda bulunmuş olup, beyanında sözleşme hükümleri gereği yapılacak başvurulara bazı belgelerin eklenmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁷¹

2.5.3. Başvuruların Geçerliliği

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde yapılan başvuruların geçerliliği konusunda, başvuru ve eklerinin imzalanmasının gerekip gerekmediği hususunda bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak, sözleşmenin uygulayıcılarına yönelik hazırlanan ve uygulamaya yönelik rehber niteliği taşıyan Practical Handbook for Caseworkers under the 2007 Hague Child Support Convention'da sözleşme kapsamında kullanılacak bilgi ve belgelerin başvuru sahibi tarafından imzalanmamış olsa dahi sözleşme kapsamında geçerli olduğu belirtilmiştir.²⁷² Ayrıca tanıma ve tenfiz başvurularında nafaka kararı da dâhil olmak üzere, başvuruya eklenen belgelerin birer suretleriyle de başvuru yapılabilir. Ancak nafaka başvurularına ilişkin tanıma ve tenfiz süreci devam ederken, yetkili makam başvuruyu işlemek veya cevaplamak için gerekliyse, belgelerin herhangi birinin yetkili makam tarafından onaylanmış bir suretini de isteyebilir.²⁷³ Buna ek olarak, bazı devletler elektronik ortamda gönderilen elektronik belgeleri de kabul etmektedir.²⁷⁴

²⁷⁰ Borrás/Degeling, s. 183.

²⁷¹ Türkiye Cumhuriyeti'nin Sözleşmeye ilişkin beyanları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.6.1. Beyanlar.

²⁷² Handbook, s. 43.

²⁷³ Handbook, s. 43.

²⁷⁴ Aygün, s. 136.

2.6. BAŞVURULAR HAKKINDA MERKEZİ MAKAMLARCA YAPILACAK İŞLEMLER

Sözleşmenin hazırlık aşamasında, yapılan başvuruların hızlı, düşük maliyetli ve etkin bir şekilde işleme konulmasını sağlamak amacıyla hareket edilerek sözleşmenin nihai amacının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Yapılan başvurularda bilgi ve belge eksiklerinin mevcudiyeti ya da başvurunun niteliğinin net bir şekilde tespit edilememesi gibi durumlar başvuru sürecini uzatmakta, hatta gereksiz masraflara sebep olmaktadır. Bu durumun önüne geçilmesi için başvuru sürecindeki adımların kontrollü bir şekilde, usule uygun olarak gerçekleştirildiğinin tespiti gerekmektedir. Nitekim usule uygun olarak, doğru ve eksiksiz bir şekilde yapılan başvurunun da hızlı bir şekilde işleme alınması ve iletilmesi için sözleşme hükümleri ile sürelerle yönelik bazı sınırlamalar getirilmiştir. Başvuru sürecindeki adımların belirli bir zaman aralığında yerine getirilmesi sonucunda başvurunun işleme konulması da etkin ve verimli bir şekilde tamamlanmaktadır. İşte sözleşmenin hazırlık aşamasında bu tür eksikliklerin ve gecikmelerin öngörülmesi sonucu başvurunun işleme konulması için yapılan düzenlemelerde bu husus da dikkate alınmıştır.

2.6.1. Merkezi Makamlar Aracılığıyla Nafaka Başvurularının İletilmesi

Başvuru sahibinin ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına yapılacak bir başvuru ile başlayan bu süreç, Sözleşme'nin 12. maddesinde düzenlenmiştir.²⁷⁵ Öncelikle, başvurun değerlendirilmesi için gereken tüm bilgi ve belgelerin başvuruya eksiksiz bir şekilde eklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda başvuru sahibinin ikamet ettiği âkit devletin merkezi makâmı, kendisine yapılan başvuruya ilişkin bilgi ve belgeleri Sözleşme'nin 11. ve 25. maddelerinde düzenlenen hükümler çerçevesinde inceleyerek, başvurunun eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini tespit etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük genel anlamda, başvuru sahibi için

²⁷⁵ Benzer yönde düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 3/1, 4, 5.

gerekli olan en iyi başvurunun hazırlamasına yardımcı olmaktır.²⁷⁶ Dolayısıyla başvuru sahibinin ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamı başvuru için gereken bilgi ve belgelerin hazırlanmasına yardımcı olmak için gerektiği takdirde başvurunun iletileceği merkezi makama da danışarak bu yükümlülüğünü yerine getirir. Merkezi makam başvuru belgeleri arasında bir eksiklik tespit ettiği takdirde, söz konusu eksikliğin giderilmesi için başvuru sahibine yardımcı olma yükümlülüğü altındadır.

İlgili maddenin uygulanması için her bir âkit devletin merkezi makamını başvurunun iletileceği devletlerin sözleşmenin imzalanması aşamasındaki beyanlarına erişerek, bilgi ve belgelere ilişkin beyanlarına bakarak ona göre başvurunun düzenlenmesini sağlayacaktır.

Merkezi makamlar kendilerine yapılan başvuruları Sözleşme'nin 10. ve 11. maddesinde öngörülen usul çerçevesinde inceleyerek, başvuruların sözleşme hükümlerine uygun olup olmadığını değerlendirir. Bu değerlendirme sonucunda, yapılan başvuruların sözleşmede belirtilen usuller çerçevesinde yapıldığını ve başvuruya konu bilgi ve belgelerin eksiksiz olduğunu tespit ettiği takdirde bu başvuruları başvuran adına talep edilen âkit devletin merkezi makamına iletir.²⁷⁷ Sözleşme'nin 12. maddesinin 2. fıkrası gereği, sözleşmede yer alan tüm başvuru türlerinde uygulanmak üzere, yapılan başvuruların diğer merkezi makama iletilmesi için Sözleşme ekinde yer alan teslimat formunun da başvuru belgelerinin arasına eklenmesi zorunludur.²⁷⁸ Zira, başvuruların gönderilmesi için basit ve yeknesak nitelikteki bu formun kullanılmasıyla merkezi makamların başvuruların işleme alınması sırasında yapacakları işlemler açısından da kolaylık sağlanır.

²⁷⁶ Borrás/Degeling, s. 131. Bu husus 1956 tarihli New York Sözleşmesi'nde de yer almaktadır. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 4/2.

²⁷⁷ Borrás/Degeling, s. 111; Aygün, s. 133. Bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 4/1.

²⁷⁸ Handbook, s. 225. Sözleşme'nin 12. maddesinin 2. fıkrasında "*transmittal form*" olarak ifade edilen bu formdaki kişisel bilgiler Sözleşme'nin 40. maddesi kapsamında değerlendirilerek korunur.

2.6.2. Merkezi Makamlar Tarafından Nafaka Başvurularının Alınması ve İşleme Konulması

Merkezi makamların başvuruların mahiyetini doğru bir şekilde değerlendirerek, başvuruları en hızlı şekilde işleme koymalarına ilişkin husus Sözleşmenin 12. maddesinde düzenlenmiştir.²⁷⁹ Başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı, yapılan başvurunun işleme alınıp alınmadığını, başvuruya ilgili olarak hangi adımların atılacağını ve nasıl bir yol izleneceğini altı hafta içinde talep eden devletin merkezi makamına iletir.²⁸⁰ Yine, bu altı haftalık süre içinde başvurunun iletildiği merkezi makam tarafından talep eden devletin merkezi makamına bilgi vermekle yükümlü bir kişi görevlendirilir ve bu kişinin bilgileri de talep eden devlete bildirilir. Sözleşmede başvuruya ilişkin işlemlerin sürekliliğini sağlamak ve başvurunun göz ardı edilmesini önlemek için, her davadan sorumlu kişi veya birimin iletişim bilgileri hakkında bilgi verilmesi önemli görülmüştür.²⁸¹

İletilen başvurunun işleme konulduğu yönünde bildirim yapılmasını takip eden üç ay içinde talepte bulunulan merkezi makam başvuru durumunu ve ilerleme sürecini başvuruyu ileten âkit devletin merkezi makamına bildirir. Yapılan bu bildirimden sonraki üç ay içinde başvuruya ilgili meydana gelen gelişmelerin ve bu gelişmelerin akabinde atılacak olan adımların ayrıntılı olarak açıklanmasına ilişkin bildirim raporlarını sunarlar.²⁸² Dolayısıyla bahse konu bilgilerin iletilmesi konusunda en hızlı ve en etkili araçların kullanılması gereklidir. Sözleşme'nin 13. maddesinde sözleşme kapsamında yapılan başvurulara ya da iletilen bilgi ve belgelere ilişkin ilgili merkezi makamlar arasında yalnız iletişim ortamları veya araçları nedeniyle itiraz edilemeyeceği belirtilmiştir.²⁸³

Sözleşme'nin 12. maddesinin 8. fıkrasında başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı kendisine iletilen başvurunun sözleşmede yer alan başvuru

²⁷⁹ Benzer yönde düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 5.

²⁸⁰ Çelikel/ Erdem, s. 338.

²⁸¹ Borrás/Degeling, s. 135.

²⁸² Sözleşme'nin 12. maddesinin 4. fıkrasında yer alan bu düzenleme kapsamında yapılacak olan bildirim sözleşmenin ekinde yer alan "*status of application report*" olarak ifade edilen bildirim formu kullanılarak gerçekleştirilir. Bu formun kullanılması ile merkezi makamlar arasında yapılacak bu iletişimlerde yer alan bilgilerin eksiksiz bir şekilde iletilmesi sağlanmış olur. Borrás/Degeling, s. 135; Handbook, s. 250.

²⁸³ Borrás/Degeling, s. 139.

şartlarının yerine getirilmediği açıkça tespit edilmedikçe, başvuru işleme konulur. Ancak sözleşme şartlarının yerine getirilmediği başvurular açısından merkezi makamların başvuruyu kabul etme yükümlülükleri olmadığından başvuru reddedilir. İlgili düzenlemede başvurunun işleme konulmasının reddedildiği durumlarda merkezi makam ret sebebini derhal başvurunun yapıldığı merkezi makama bildirilir.

Ayrıca, başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı yalnızca ek bilgi veya belgelerin gerekli olduğu gerekçesiyle başvuruyu da reddedemeyecek, bahse konu ek bilgi ve belgenin eksikliğini gidermek için başvurunun yapıldığı merkezi makamlarla iletişime geçecektir. Başvuruya konu eksik olan ek bilgi ve belgeler hakkında başvurunun yapıldığı âkit devletin merkezi makamına bilgi verilmesi üzerine bu eksiklik giderilecektir. Ancak bu eksiklik üç ay veya daha uzun bir süre içinde giderilemez ve ek bilgi ve belgeler temin edilemezse, başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı artık başvuruyu yürütemeyeceğine dair bir karar verebilir.²⁸⁴ Verilen bu karar başvuruyu ileten merkezi makama da bildirilir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde öngörülen başvuru usullerine ve hizmetlerine etkili bir erişimin gerçekleştirilmesi sözleşmenin temel amaçlarından biri olduğundan; özellikle çocuk lehine doğan nafakanın uluslararası tahsili başvurularında uygulanmak üzere, sözleşme hükümlerine etkin erişim ve adli yardım hakkının tanındığı bir sistem getirilmiştir.²⁸⁵ Zira, sözleşmeden yararlanacak başvuru sahiplerinin yeterli maddi imkanları olmaması halinde, başvuruya ve sözleşme usullerine erişimlerinin engellenmemesi özellikle çocuklar yönünden hayati önem taşımaktadır. Nitekim bu hususa ilişkin olarak, başvurunun iletildiği âkit devletin başvurudan doğan usule ve esas hakkındaki işlemlere etkin erişimi sağlayacağı Sözleşme'nin 14. maddesinde vurgulanmıştır.²⁸⁶ Ayrıca ilgili maddede başvurunun iletildiği âkit devletin etkin erişimin sağlanması için kural olarak adli yardım sağlayacağı da belirtilmiştir. Ancak kendisine nafaka başvurusu iletilen devletin iç hukuku adli yardıma ihtiyaç duymadan başvuruya ilişkin işlemleri ücretsiz olarak gerçekleştirilmesine ilişkin düzenlemeler içeriyorsa, sözleşme kapsamında adli

²⁸⁴ Bu hususlar Sözleşme'nin 12. maddesinin 9. fıkrasında yer almaktadır. Handbook, s. 101.

²⁸⁵ Borrás/Degeling, s. 139; Aygün, s 137.

²⁸⁶ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümlerine etkin erişimle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.8.1. Sözleşme Sistemine Etkin Erişim.

yardım sağlama yükümlülüğü altına girmemektedir.²⁸⁷ Buna ek olarak, sağlanacak adli yardıma ilişkin kriterler ve yardımın niteliği, en azından yükümlü olan âkit devletin ulusal hukukunda görülen davalar ya da işlemler açısından sağlanan adli yardım açısından belirlenen kapsamda olacağı ilgili maddenin 4. fıkrasında belirtilmiştir. Bu kapsamda sözleşme hükümleri gereği yapılan başvurular açısından uygulanacak işlemlerin masrafları ve giderleri için menkul kıymet, bono veya mevduat gibi araçlar ile teminat talep edilemez.²⁸⁸

Bu çerçevede başvurunun iletildiği merkezi makamlar çocukların nafaka başvurularında sağlanacak adli yardıma ilişkin özel olarak düzenlenen Sözleşme'nin 15. maddesine göre, âkit devletler soybağından doğan nafaka alacakları için yapılan sözleşme kapsamındaki uluslararası nafaka başvurularında uygulanacak tüm adli ve idari işlemler yönünden kural olarak adli yardım sağlamakla da yükümlüdür. Ancak ilgili maddenin 2. fıkrasında; Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerinde yer alan başvurular ile 20. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen durumlar hariç olmak üzere, bir âkit devlet yapılan nafaka başvurusunun veya buna ilişkin itiraz ya da temyiz yolunun dayandığı gerekçelerin açıkça temelsiz olduğu sonucuna vardığı takdirde, çocukların nafaka başvurusu olsa dahi ücretsiz adli yardımı reddedebilir. Buna ek olarak, âkit devletler çocukların ekonomik durumlarının değerlendirilmesine yönelik araştırma yaptıktan sonra adli yardım temin edip edilmeyeceğine karar vermeleri hususunda da beyanda bulunmuş olabilmektedir. İlgili Sözleşme'nin 16. maddesinde düzenlenen bu husus açısından da Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerinde yer alan başvurular ile 20. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen durumlar ayrı tutulmuştur. Çocuğun ekonomik durumunun tespiti açısından başvurunun iletildiği devlet, başvuru sahibi tarafından sunulan bilgilerin doğru olmadığı yönünde haklı sebeplerin olduğuna kanaat getirirse nafaka alacaklısı çocuğun mali durumuna ilişkin daha fazla delil talebinde bulunabilir. Eğer başvurunun iletildiği âkit devlette soybağından doğan nafaka talepleri için hâlihazırda uygulanan adli yardım, sözleşme hükümlerinden daha geniş kapsamlı

²⁸⁷ Sözleşmede yer alan adli yardım hususlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.8.2. Adli Yardıma Etkin Erişim.

²⁸⁸ İlgili düzenleme Sözleşme'nin 14. maddesinin 5. maddesinde düzenlenmiş olup, bu husus sözleşmeye etkin erişimin sağlanması amacıyla getirilmiştir. Başvuru konusu dava ve işlemler yönünden teminat aranmayacağı özellikle belirtilmesi, âkit devletlerin iç hukuk düzenlemelerinde getirilen teminat yükümlülüğü açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

olduğu takdirde bu beyanda bulunan devletlerin iç hukuklarında düzenlenen adli yardım hükümleri uygulanacağı ilgili maddenin 4. fıkrasında düzenlenmiştir.²⁸⁹

2.7. ÂKİT DEVLETLERDEN BİRİNDE VERİLEN NAFAKA KARARININ TANINMASINDAN VE TENFİZİNDEN SONRA NAFAKA TAHSİLİ

2.7.1. Genel Olarak

Gerek nafaka alacaklarının uluslararası tahsiline gerekse nafaka kararlarının tanınmasına ve tenfizine ilişkin hükümler içeren 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin küresel olarak uygulanmasının sağlanması adına sözleşmenin birçok devlet tarafından kabulünün gerçekleştirilmesi için geniş kapsamlı düzenlemeler geliştirilmiştir.²⁹⁰ Bu kapsamda tanıma ve tenfiz hakkında verilen kararın gözden geçirilmesine ilişkin getirilen kısıtlamalar ile aleyhine tanıma ve tenfiz kararı verilen kişinin itirazda bulunabilmesi, istisnai durumlar olmadıkça tanıma kararının itiraz ve temyiz yolluna tabi tutulamayacağı gibi hususlar da düzenlenmiştir.²⁹¹ Nitekim sözleşmenin amacının hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için getirilen bu düzenlemeler sayesinde tanıma ve tenfiz sürecinin ayrıntılı bir şekilde gözden geçirilmesi halinde doğacak gecikmelerin önüne geçilmiş, ayrıca uygulanacak bu işlemlerden doğan masrafların da nafaka alacaklısına yük olmaması sağlanmıştır.²⁹²

Sözleşme'nin "*Tanım ve Tenfiz*" başlıklı V. Bölümünde yer alan 19. ile 31. maddeleri arasında düzenlenen tanıma ve tenfiz usulünde merkezi makamlar aracılığıyla tanıma ve tenfiz başvurularında bulunabileceği gibi âkit devletlerin yetkili makamlarına da doğrudan başvuru yaparak tanıma ve tenfiz işlemlerini gerçekleştirerek nafakanın uluslararası tahsilini sağlayabilirler.

²⁸⁹ Sözleşmede yer alan sözleşme hükümlerine etkin erişim ve adli yardım hususları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. 3.2.8.1. Sözleşme Sistemine Etkin Erişim ve 3.2.8.2. Adli Yardıma Etkin Erişim.

²⁹⁰ Duncan, "*The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*", s. 324; Long, s. 990; Outline on Hague Child Support Convention, s. 3.

²⁹¹ Walker, s. 147; Aygün, s. 141.

²⁹² CARLSON, Mary Helen, "*United States Perspective on the New Hague Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*", Family Law Quarterly, Volume 43, Issue 1, 2009, s. 32.

Sözleşme'nin 19. maddesinde, sözleşme kapsamında tanıma ve tenfiz işlemlerinin uygulanacağı nafaka yükümlülüğü doğuran kararların kapsamı belirtilmiştir. İlgili düzenleme gereği, sözleşmede düzenlenen tanıma ve tenfiz işlemleri, nafaka yükümlülüğü doğuran adli veya idari makamlar tarafından verilen bir karara uygulanabildiği gibi, makam huzurunda veya bu makam tarafından varılmış bir çözüm veya anlaşmayı da içerir. Bahse konu nafaka yükümlülüğü doğuran kararda geçmişe dönük nafaka borcu, faizi ve masraflarının ifası istemi ya da değişen hayat koşulları açısından bireylerin alım gücü ile uyumunun sağlanması için nafaka borcunun artırılmasına yönelik bir talep içerebilir. Ayrıca bu bölümde düzenlenen hükümlerin talepte bulunulan devletin yetkili makamına doğrudan başvuru yapılarak da tanıma ve tenfiz talebinde de uygulanır.

Nafaka yükümlülüğü bakımından adli veya idari makamlar tarafından verilen bir karara ilişkin tanıma ve tenfiz usulünün kapsamı Sözleşme'nin 19. maddesinde belirtilmiştir.²⁹³ Sözleşme metninde yer alan "karar" terimi adli ve idari makam huzurunda veya bu makamlar huzurunda varılmış bir çözüm veya anlaşmayı da içerir. Dolayısıyla nafaka alacağına ilişkin taraflar arasında yapılan sulhler de kararlar gibi sözleşme kapsamında tanınarak, tenfiz edilir.²⁹⁴ Ayrıca ilgili hükümde tanıma ve tenfize konu olan kararın; nafaka borçlusunun temerrüdü halinde geçmişe dönük olarak nafaka alacağının, faizinin ve masraflarının tahsili talebini içerebileceği gibi, yine hayatın değişen koşullarına uyum sağlanması için nafaka bedelinin artışına ilişkin bir karar da olabilir.²⁹⁵ Ancak, sözleşme kapsamında tanıma ve tenfize konu

²⁹³ Bahse konu hükümde 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde karar teriminin kapsamı, 1958 ve 1973 tarihli nafaka alacaklarına ilişkin kararların tanınması ve tenfizi hakkında Lahey Sözleşmelerinin kapsamından geniştir. Zira, 1958 tarihli ve 1973 tarihli Lahey Sözleşmeleri nafaka düzenlemelerini bu kapsama dahil etmeyerek, nafaka yükümlülüğüne ilişkin sulhler açısından uygulanacağı belirtilmiştir. Çelikel/Erdem, s. 334. Bkz. 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 1/2, 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2.

²⁹⁴ Sözleşme'nin 19.maddesinin 3. fıkrasında idari makam kavramı tanımlanmıştır. Buna göre, idari makam bağlı bulunduğu devletin iç hukukuna göre kararları temyize tabi olan ya da adli bir makam tarafından inceleme konusu yapılabilen, ayrıca aynı konuda adli bir makamın kararıyla benzer bir kuvvet ve etkiye sahip olan kamu kuruluşunu ifade eder. Borrás/Degeling, s. 157; Aygün, s. 142.

²⁹⁵ Sözleşme metninde yer alan "A decision may include automatic adjustment by indexation and a requirement to pay arrears, retroactive maintenance or interest and a determination of costs or expenses" ifadesi ile vurgulanan, nafaka alacaklısının enflasyon artışı karşısında alım gücünün düşmesini engellemek için nafaka bedelinin periyodik olarak artırılmasının sağlanması için öngörülen "indeksleme yoluyla otomatik tahsis" sisteminin de alınacak tedbirler kapsamında olduğudur. Belirli dönemlerde ÜFE, TÜFE gibi nafaka kararında kabul edilen periyodik artırma sistemine bağlı olarak meydana gelen nafaka artışları sayesinde nafaka kararının değiştirilmesi ihtiyacı doğmadan da nafakanın değişen koşullara uygunluğu sağlanmış olur. Borrás/Degeling, s. 157-159. Handbook, s. 35.

olan bir karar aynı zamanda nafaka yükümlülüğü dışında boşanma gibi başka konuları da içeriyorsa, o takdirde sözleşmenin ilgili bölümünde yer alan hükümler yalnız nafaka yükümlülüğüne ilişkin kısma uygulanacaktır.

Nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin sözleşme kapsamındaki tanıma ve tenfize ilişkin başvuruların iletildiği, başka bir deyişle başvuru konusunun talep edildiği âkit devletlerin merkezi makamları, kendilerine iletilen başvuruları incelerken; mevcut nafaka karar verilirken baz alınan ve yargılama konusu olarak kabul edilen, yargılama konusunun dayandırıldığı maddi vakıalarla bağlıdır. Bu husus Sözleşme'nin 27. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda mevcut kararın verildiği âkit devletin yargı mercii tarafından kabul edilen delillerin de talep edilen âkit devletin merkezi makamı tarafından kabul edilmesi zorunludur.²⁹⁶ Bu noktada, mevcut nafaka kararının verilmesi sürecinde kararın verildiği âkit devletin yetkili makamına sunulan maddi vakıalar baz alınarak, nafaka alacaklısının kendi ülkesinde ikamet ettiği yönünde bir karar verdiği takdirde; bu karara ilişkin sözleşme kapsamında yapılan başvurunun iletildiği âkit devlet alacaklının ikametine yönelik bu kararı esas almak zorundadır.²⁹⁷ Böylece talep edilen devletin merkezi makamı tanıma ve tenfize konu olan mevcut nafaka kararına ilişkin hususların gerçeğe aykırı olduğu gerekçesiyle kendisine sunulan delilleri dikkate almayacaktır. Buna ek olarak, Sözleşme'nin 28. maddesi gereği mevcut nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin tahsil başvurularında, mevcut kararın esasına ilişkin bir inceleme yapılamayacağı da düzenlenmiştir.

Sözleşmede tanıma ve tenfiz başvurularına ilişkin talep edilen devlet tarafından gerçekleştirilen işlemler sırasında, başvuranın ya da nafaka alacaklısı çocuğun başvurusuna ilişkin delillerin sunulmasının ve telefon veya video gibi alternatif iletişim araçları aracılığıyla çocuğun başvuruya ilişkin beyanda bulunmasının sağlanması için her iki merkezi makamın da iş birliği içinde çalışmaları ayrı bir önem taşımaktadır.²⁹⁸ Şartların mevcut olması halinde bu imkanların başvuru sahibi ya da nafaka alacaklısı çocuğa tanınması sözleşmenin nihai hedefine ulaşılması için önemli bir adımdır. Dolayısıyla Sözleşme'nin 29.

²⁹⁶ Borrás/Degeling, s. 185.

²⁹⁷ Borrás/Degeling, s. 185.

²⁹⁸ Handbook, s. 207; Borrás/Degeling, s. 185-187.

maddesinde yer alan “Çocuğun veya başvuranın hazır bulunması, bu Bölüm kapsamında talepte bulunulan Devletin herhangi bir işleminde aranmaz.” ifadesi ile başvurunun iletildiği devlet tarafından gerçekleştirilen işlemlerde fiziksel varlığın gerekip gerekmediğinin belirtilmesinden ziyade başvurular hususunda beyanların alınmasının ve delillerin sunulmasının sağlanması amaçlanmıştır. Kaldı ki, çocuğun veya başvuru sahibinin bahse konu işlemlerde hazır bulunmasını zorunlu kılmak sözleşmenin hızlı, verimli ve erişilebilir bir nafaka tahsili sistemini gerçekleştirmesi amacına da aykırılık teşkil edecektir.

2.7.2. Tanımın ve Tenfizin Şartları

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında yapılan tanıma ve tenfiz başvurularının işleme alınması için başvurularda belirli şartların varlığının aranacağı Sözleşme'nin 20. maddesinde düzenlenmiştir.²⁹⁹ İlgili maddede, nafakaya ilişkin verilen bir kararın başka bir devlette de aynı sonuçlarını doğurabilmesi için tanınması ve tenfizi konusunda karar verilebilmesi için gereken koşullar belirlenmiştir. Sözleşmenin küresel çapta uygulama alanı bulması adına sözleşmede belirlenen bu şartlar önceki tarihli nafaka sözleşmelerine nazaran daha geniş kapsamlı düzenlenmiştir.³⁰⁰ Sözleşme'nin 20. maddesine göre tanıma ve tenfiz işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için yapılan başvurunun kabulü iki şarta bağlı kılınmıştır. Bu şartlardan ilki, sözleşmeye taraf olan devletlerin yetkili makamları tarafından verilmiş bir nafaka kararının varlığı halinde sözleşme kapsamında nafaka alacağına ilişkin tanıma ve tenfiz başvurusu yapılabilir. Ancak bahse konu nafaka kararı yönünden Sözleşme'nin 22. maddesi kapsamında da tenfizin ret sebeplerinin bulunmaması gerekir. Söz konusu bu iki şartın sağlandığı her nafaka kararı sözleşme kapsamında tanıma ve tenfiz usulü ile nafaka tahsiline konu olacaktır.

²⁹⁹ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin tanıma ve tenfiz şartlarının yer aldığı düzenleme, 1958 tarihli ve 1973 tarihli nafaka alacaklarına ilişkin kararların tanınması ve tenfizi hakkında Lahey Sözleşmelerinde yer alan tanıma ve tenfiz şartları ile aynı doğrultuda düzenlenmiştir. Bkz. 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 4, 5 ve 6.

³⁰⁰ Aygün s. 145.

2.7.2.1. Yetkili Makam Tarafından Verilmiş Nafaka Kararının Mevcudiyeti

Sözleşme hükümleri çerçevesinde bir nafaka kararının tanıma ve tenfiz usulü ile uluslararası tahsilinin sağlanması için gerekli başvuru şartlarından ilki, kararı vermekle yetkili kılınan bir makam tarafından verilen nafaka kararının başvuruya konu edilmesidir. Ancak bazı hallerde nafaka kararının taraflarıyla gerçek bir bağı olmadığı gibi, nafaka kararına konu uyumsuzlukla ilgili de gerçek bir irtibatı olmayan bir makam tarafından da nafaka kararı verilmiş olabilir. Sözleşmenin uygulanmasına yönelik olarak kararı veren makamın yetkisi konusunda problemlerin çıkmasının önlenmesi için Sözleşme'nin 20. maddesinin 1. fıkrasında yetkiye ilişkin bazı şartlar getirilerek, nafaka kararını veren makamlar yetkili kılınmıştır.³⁰¹ Gerçekte yetkili olmayan bir makamın sözleşme hükmü ile yetkili kılındığı haller sınırlı sayıda olup bu haller dışında hiçbir makamın yetkisi kabul edilmediği için bu yöndeki başvurular açısından tanıma ve tenfiz başvuru şartı gerçekleşmemiş olmaktadır.³⁰² Dolayısıyla sözleşme hükümlerinde yer alan bu şartları içermeyen bir başvuru, yetkisiz bir makam tarafından verilen bir nafaka kararının tanınmasına ve tenfize ilişkin olduğu için kabul edilmemektedir.

Tanıma ve tenfize ilişkin yetki şartları açısından âkit devletler, Sözleşme'nin 62. maddesi uyarınca c, e veya f bentlerinde yer alan yetki şartlarına yönelik çekince koyabilmektedir. Sözleşme'nin 20. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen bu husus yönünden istisnai bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre, bir âkit devletin iç hukukunda hâlihazırda c, e ve f bentlerine benzer düzenlemeler yer alıyorsa, o âkit devlet ilgili bentler gereği çekince koymuş olsa da iç hukukunda nafaka kararını vermeye yetkili makamına bu yönde bir yargılama yetkisi tanımış olduğundan o âkit devlet söz konusu kararı tanıyarak ve tenfiz eder.³⁰³

Ayrıca nafaka borçlusunun mutad meskeninin bulunduğu bir âkit devletin bu kapsamda koyduğu çekince otürü nafaka kararını tanıması mümkün değilse, o âkit devlet iç hukuku ile benzer durumlarda yetkili makamlarına yargılama yetkisi

³⁰¹ Borrás/Degeling, s. 161. Bkz. 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 3; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 4.

³⁰² Borrás/Degeling, s. 161. İlgili düzenleme 1958 tarihli Lahey sözleşmesinin 2. maddesinin 1. bendinde yer almakta olup benzer bir düzenlemeyi içerir.

³⁰³İlgili düzenleme Sözleşme'nin 20. maddenin 3. fıkrasında belirtilmiştir. Borrás/Degeling, s. 165.

tanımış veya tanıyabilecek olduğu takdirde söz konusu nafaka kararını tanır ve tenfiz eder.³⁰⁴ Ayrıca çocuk lehine hükmedilen nafaka alacağına ilişkin bir karar, yalnız c, e ve f bentlerine çekince konulması sebebiyle tanınmadığı takdirde, bahse konu bu nafaka kararı başvurunun iletildiği devlette çocuğun nafaka alacağı hakkının bulunduğu yönünden tespit hükmü niteliği taşır.³⁰⁵ Niteliği gereği yalnızca verildiği devlette hukuki sonuçlarını doğuran kararın tanıma ve tenfize ilişkin bir başvuruya konu edilmesi halinde, bu başvurunun kabul edilerek kararın tanınıp tenfiz edileceği Sözleşme'nin 22. maddesinin 6. fıkrasında yer almaktadır.

Nafaka kararının tüm sonuçları itibariyle tanınıp tenfiz edilmesinin mümkün olmadığı haller de Sözleşmede öngörülmüştür. Bu durumun yaratacağı olumsuzlukların giderilmesi için Sözleşme'nin 21. maddesi düzenlenmiştir. Buna göre, nafaka kararına yönelik tanıma ve tenfiz başvurusunun iletildiği devlet nafaka kararını tüm hukuki sonuçlarıyla tanıyamadığı veya tenfiz edemediği takdirde, kararın bölünebilen herhangi bir kısmını tanıyabilir veya tenfiz edebilir. Dolayısıyla nafaka alacağına ilişkin uluslararası tahsili başvurularında başvuru sahipleri diledikleri takdirde nafaka kararının kısmen tanınmasını ve tenfizini talep edebilirler.

Gerçekte yetkili olmayan bir makamın sözleşme hükmü ile yetkili kılındığı haller aşağıda belirtilmiştir.

2.7.2.1.1. İşlemlerin Başladığı Dönemde Davalının Mutad Meskeninin Menşe Devletinde Bulunması

Nafaka kararını veren makamın sözleşme ile yetkili kılındığı hallerden ilki, Sözleşmenin 20. maddesinin 1. fıkrasının a bendine göre "*işlemlerin başladığı dönemde davalının mutad meskeni menşe Devletinde bulunması*"dır.³⁰⁶ Buna göre nafaka başvurusu yapıldığı sırada aleyhine başvuru yapılan kişinin mutad meskeninin kararın verildiği menşe devletinde bulunması halinde de tanıma ve tenfiz

³⁰⁴ Ancak bu hususun, Sözleşme'nin 19. maddesinin 5. fıkrasında yer alan doğrudan taleplere ve 2. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde düzenlenen nafaka taleplerine uygulanmayacağı, ilgili maddenin 4. fıkrasında belirtilmiştir.

³⁰⁵ Bu husus Sözleşme'nin 20. maddenin 5. fıkrasında belirtilmiştir. Borrás/Degeling, s. 165.

³⁰⁶ Bkz. benzer olarak 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/1, 3/1; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 7/1.

usulü uygulanacaktır. Bu noktada önemli olan başvuru yapıldığı sırada aleyhine başvuru yapılan kişinin mutad meskeninin kararın verildiği devlette bulunması olup daha sonra meydana gelen mutad mesken değişiklikleri dikkate alınmadan tanıma ve tenfiz hususu değerlendirilir.³⁰⁷

2.7.2.1.2. Davalının Yargı Yetkisine Açıkça İtiraz Etmemesi ya da Davanın Esasına İlişkin Savunma Yaparak Yargı Yetkisini Onaylanması

Bu hallerden ikincisi ilgili düzenlemenin b bendinde yer alan “*davalı açıkça belirterek ya da mümkün olan ilk fırsatta yargı yetkisine itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak yargı yetkisini onaylanması*” halinde gerçekleşir.³⁰⁸ Davalının yalnız esasa ilişkin savunma yaparak örtülü bir şekilde veya açıkça kararı veren makamın yetkisini kabul etmiş olması halinde de nafaka kararını veren devletin makamı yetkili olacağından, tanıma ve tenfiz başvurusu kabul edilir. Dolayısıyla davalı nafaka kararına ilişkin başvuru yönünden karar merciinin yetkisinin hukuka uygun olmadığı kanaatindeyse, menşe devletin iç hukukuna uygun olarak ilk fırsatta yetki itirazında bulunmak zorundadır.

2.7.2.1.3. İşlemlerin Başladığı Dönemde Alacaklının Mutad Meskeninin Menşe Devlette Bulunması

Sözleşmenin 20. maddesinin 1. fıkrasının c bendinde yer alan, “*İşlemlerin başladığı dönemde alacaklının mutad meskeninin menşe Devlette bulunması*” halinde de sözleşme kapsamında tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin başvuru kabul edilecektir.³⁰⁹ Zira ilgili fıkranın c bendinde yer alan bu düzenlemeye göre aleyhine başvuru yapılan kişi, nafaka alacaklısının mutad meskeninin menşe devlette olması sebebiyle nafaka kararını veren menşe devlet makamının yetkisiz olduğunu ileri sürerek tanıma ve tenfiz başvurusuna itiraz edemez.

³⁰⁷ Borrás/Degeling, s. 161.

³⁰⁸ Bkz. aynı doğrultuda 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/1, 3/3; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 7/3.

³⁰⁹ Bkz. aynı doğrultuda 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin m. 2/1, 3/2; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 7/1.

2.7.2.1.4. Davalının Menşe Devlette Çocukla Birlikte Yaşamış ve Çocuğa Bakmış Olması Şartıyla, İşlemlerin Başladığı Dönemde Hakkında Nafaka Kararı Verilen Çocuğun Mutad Meskeninin Söz Konusu Menşe Devlette Bulunması

Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizinin sağlanması açısından aranan diğer bir şart ise ilgili hükmün 1. fıkrasının d bendinde düzenlenen “*davalının menşe Devlette çocukla birlikte yaşıyor olması veya orada yerleşim yeri edinmiş ve çocuğa destek sağlamış olması şartıyla, işlemlerin başladığı dönemde kendisine nafaka bağlanması kararı verilen çocuğun mutad meskeni söz konusu menşe Devlette bulunması*”dır.³¹⁰ Çocuğun geçmişte ebeveyni ile birlikte yaşadığı ve nafaka kararı elde ettiği günümüzdeki mutad meskenine ilişkin bir yetki şartı önceki tarihli Lahey Sözleşmelerinde yer almayan yeni bir hükümdür.³¹¹ Buna göre, menşe devlette çocukla birlikte yaşamış veya oraya yerleşerek çocuğa bakan davalının başka bir devlete giderek orada yaşaması halinde, çocuğun nafaka alacağına ilişkin tanıma ve tenfiz başvurusunun yapıldığı sırada çocuğun kararın verildiği devlette ikamet etmesi gerekir.³¹² Dolayısıyla nafaka alacağına ilişkin kararı veren makamın yetkisi tanıma ve tenfiz başvuruları yönünden de kabul edilmiş olur. Eşlerin evlilik birliği içinde yaşarken buldukları devletin yetkili kıldığı makamın tanıma ve tenfiz başvuruları yönünden de yetkili olduğunun kabulü nafaka alacaklısı çocuğun alacağına kavuşması açısından da sözleşme ile getirilen bir kolaylıktır.³¹³

2.7.2.1.5. Çocuklara İlişkin Nafaka Yükümlülüklerindeki Anlaşmazlıklar Dışında, Taraflar Arasında Yargı Yetkisine İlişkin Yazılı Bir Anlaşma Yapılması

Sözleşme kapsamında tanıma ve tenfiz usulü için diğer bir şart da Sözleşmenin 20. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde yer alan, “*çocuklarla ilgili*

³¹⁰ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin orijinal metninde yer alan ilgili hükmü, “*the child for whom maintenance was ordered was habitually resident in the State of origin at the time proceedings were instituted, provided that the respondent has lived with the child in that State or has resided in that State and provided support for the child there;*” şeklindedir.

³¹¹ Borrás/Degeling, s. 163.

³¹² Aygün, s. 147.

³¹³ Walker, s. 154.

olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar dışında, taraflar arasında yargı yetkisine ilişkin yazılı bir anlaşma yapılması”dır. Taraflar arasında irade serbestisi çerçevesinde yapılan yargı yetkisine ilişkin anlaşmalar tanıma ve tenfiz usulüne yönelik başvurularda geçerli kabul edilmiştir. Ancak ilgili hükümde de belirtildiği üzere bu yetki şartı, çocuklarla ilgili olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar için uygulanma alanı bulmamaktadır.

2.7.2.1.6. Yargı Yetkisi, Yalnızca Taraflardan Birinin Tabiiyetine Dayandırılmadıkça, Kişisel Statü Veya Velayet Sorumluluğuyla İlgili Söz Konusu Yargı Yetkisini Gerçekleştiren Bir Makam Tarafından Karar Verilmesi

Sözleşme hükümleri çerçevesinde tanıma ve tenfiz usulü için son yetki şartı ise “*yargı yetkisi, yalnızca taraflardan birinin tabiiyetine dayandırılmadıkça kişisel statü veya velayet sorumluluğuyla ilgili söz konusu yargı yetkisini gerçekleştiren bir makam tarafından karar verilmesi*”dir.³¹⁴ Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi için getirilen bu yetki şartı, tanıma ve tenfize konu olan kararın hem nafakaya hem de velayete ilişkin hükümler içermesi halinde önem kazanmaktadır.

Yetki hususunda düzenlenen bu hükmün uygulanması için mevcut nafaka kararının aynı zamanda velayete ilişkin hükümler içermesi de gerekir. Dolayısıyla, bu hükümde velayete veya soybağına ilişkin bir karar vermeye yetkili makamın aynı zamanda nafaka hükmetmeye yetkili olduğu kabul edilmiştir. Bahse konu yetkili makam tarafından bu yönde verilmiş bir kararın tanınması ve tenfizine yönelik başvurularda bu yetki şartı da göz önünde bulundurularak başvuru değerlendirilecektir.³¹⁵

³¹⁴ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin orijinal metninde yer alan ilgili hükmü, “*the decision was made by an authority exercising jurisdiction on a matter of personal status or parental responsibility, unless that jurisdiction was based solely on the nationality of one of the parties.*” şeklindedir.

³¹⁵ Borrás/Degeling, s. 163. Sözleşmede yer alan bu husus, 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi’nin 8. maddesi ile aynı doğrultudadır. Bkz. 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 8. Akıncı/Demirgökyayla, s. 97-98.

2.7.2.2. Tanımanın ve Tenfiz Ret Sebeplerinin Bulunmaması

Nafaka alacaklarının uluslararası tahsiline ilişkin tanıma ve tenfiz başvuruları açısından başvuruların değerlendirilmesi noktasında üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise başvurularda Sözleşme'nin 22. maddesinde yer alan tanıma ve tenfize ilişkin ret sebeplerinin bulunmamasıdır.³¹⁶ Bu haller bir bütün olarak ele alınmamakta olup her birinin tek başına varlığı tanıma ve tenfiz için engel olmaya yeterlidir.³¹⁷ Ancak yapılan başvuruda tanıma ve tenfiz engellerinden biri mevcut olsa dahi yetkili makamın tanıma ve tenfiz başvurusunu reddetme yükümlülüğü yoktur.³¹⁸ Zira, sözleşme kapsamında yapılan başvuruların nafaka alacağına muhtaç, ekonomik açıdan yoksun bireyler tarafından gerçekleştirildiği de göz önünde bulundurulduğunda, âkit devletlerin kendilerine yapılan bahse konu başvurular açısından sözleşmenin ilgili hükmünde belirtilen sebeplere dayanarak nadiren başvurunun reddine karar vermeleri gerekir.³¹⁹ Bu kapsamda başvuru engellerinin sözleşmede düzenlenmiş olması da sözleşmenin amacının gerçekleştirilmesinin önüne geçmemiş olacaktır.

Sözleşmeye göre tenfiz talebinin reddine yol açan başlıca haller; kamu düzenine aykırılık, sahtecilik, derdestlik, talep edilen devlette verilen başka bir kararla bağdaşmama, bazı savunma haklarının ihlal edilmesi ve nafaka alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu devlet makamı dışında verilen kararlar dolayısıyla ret halidir.

³¹⁶ 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin tanıma ve tenfiz engellerinin yer aldığı düzenleme, 1958 tarihli ve 1973 tarihli nafaka alacaklarına ilişkin kararların tanınması ve tenfizi hakkında Lahey Sözleşmelerinde yer alan tanıma ve tenfiz engelleri ile aynı doğrultuda düzenlenmiştir. Bkz. 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 5.

³¹⁷ Duncan, "The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations", s. 12.

³¹⁸ Sözleşmenin ilgili metninde yer alan "...koşullarda reddedilebilir." ifadesi ile tanıma ve tenfiz gerekçelerinin değerlendirilmesi konusunda âkit devletlere bir yükümlülük yüklenmemiş olup takdir hakkı tanınmıştır. Borrás/ Degeling, s. 169.

³¹⁹ Borrás/Degeling, s. 169.

2.7.2.2.1. Kamu Düzenine Aykırılık

Eğer bir nafaka kararının başvurunun iletildiği devlette tanınıp tenfiz edilmesi halinde o devletin kamu düzenine (*ordre public*) açıkça aykırılık meydana getiriyorsa, bu takdirde o kararın tanınması ve tenfizine engel bir durum söz konusudur.³²⁰ Başvurunun iletildiği âkit devlet kamu düzenine aykırılık gerekçesi ile başvuruyu reddedebilir.³²¹ Sözleşme ile tanıma ve tenfiz engeli olarak kabul edilen kamu düzeni kavramının yapılan başvuruların incelenmesi sırasında geniş yorumlanması gerekir. Nitekim, âkit devletler kendilerine iletilen ya da doğrudan yapılan bu başvuruları inceledikleri sırada iç hukuklarında küçük bir çelişki meydana gelme ihtimalinde kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle başvuruyu reddetmemelidirler. Ayrıca âkit devletlerin yetkili makamları tarafından nafaka kararının kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle yeniden esasının incelenmesi Sözleşme'nin 28. maddesine de aykırılık teşkil eder.³²²

2.7.2.2.2. Sahtecilik

Nafaka kararının tesisinde uygulanan usule ilişkin sahtecilik iddiasına dayanan bir itirazın mevcut olması halinde de âkit devlet bu iddianın doğruluğunu sunulan kanıtlarla tespit ettiği takdirde tanıma ve tenfiz başvurusunu reddedebilir. Bu açıdan nafaka kararına uygulanan usulle ilgili sahtecilik iddiası Sözleşme'nin 22. maddesinin 1. fıkrasının b bendi gereği tanıma ve tenfiz engeli olarak kabul edilmiştir.³²³ Sahtecilik kavramının tespitine ve istisnalarına ilişkin hususlar ulusal hukuklar açısından farklılık gösterdiği için uluslararası karar ahenginin, hukuki güvenliğin ve istikrarın sağlanması bakımından sözleşmenin ilgili hükmünün uygulamasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Sözleşme gereği tanıma ve tenfiz

³²⁰ Bkz. aynı doğrultuda 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/5; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 5/1.

³²¹ Handbook, s. 104.

³²² Borrás/Degeling, s. 169.

³²³ Bkz. aynı doğrultuda 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 5/2.

engelleri arasında yer alan sahteciliğin varlığının tespiti için başvuru sahibinin kasten ya da hileli davranış ve işleminin varlığı aranır.³²⁴

2.7.2.2.3. Derdestlik

Sözleşme'nin 22. maddenin 1. fıkrasının c bendinde düzenlenen hüküm gereği, başvurunun iletildiği âkit devlette aynı taraflar arasında aynı sebebe dayanılarak hâlihazırda derdest bir davanın mevcut olması halinde, yapılan başvuru yönünden tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin ret kararı verilir.³²⁵

2.7.2.2.4. Talep Edilen Devlette Verilen Başka Bir Kararla Bağdaşmama

Başvuruya konu edilen nafaka kararı, başvurunun iletildiği âkit devlette ya da başka bir devlette aynı sebebe dayanılarak verilmiş ve talep edilen devlette tanıma ve tenfiz için gerekli bütün şartları taşıyan bir kararla sonuç itibariyle bağdaşmıyorsa, bu takdirde tanıma ve tenfiz başvurusu reddedilir.³²⁶ Zira tarafları ve konusu aynı olan iki nafaka kararının farklı sonuçlar doğurmasını engellemek adına bu düzenlemenin önemli bir işlevi vardır. Tanıma ve tenfiz başvuruları açısından bu engelin uygulanması ile uluslararası karar ahengi, hukuki güvenlik ve istikrar da sağlanmış olacaktır.³²⁷ Sözleşme hükmünde birbiriyle çelişen kararların hangisine uygulama önceliği verileceği konusunda açık bir düzenleme yer almamaktadır. Borrás-Degeling'e göre bu hususun değerlendirilmesi hâkimin veya tanıma ve tenfizle yetkili kılınan makamın bilgeliğine bırakılmıştır.³²⁸ Dolayısıyla tanıma ve tenfiz başvurularına ilişkin her bir başvuru barındırdığı somut olaya ilişkin ayrı ayrı değerlendirilerek, hangi çelişen kararlardan hangisinin temel alınacağına karar vermek hâkimin ya da yetkili makamın takdir yetkisindedir.

³²⁴ Borrás/Degeling, s. 169.

³²⁵ Bkz. aynı doğrultuda 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/4-2. cümle; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 5/3.

³²⁶ Bkz. aynı doğrultuda 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/4; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 5/4.

³²⁷ Aygün, s. 151.

³²⁸ Borrás/Degeling, s. 171.

2.7.2.2.5. Bazı Savunma Haklarının İhlâl Edilmesi

Nafaka kararının verildiği yargılama ya da idari işlemler süresince aleyhine hüküm kurulan tarafın, bu süre zarfında davada hazır bulunmadığı ya da temsil edilmediği durumlarda da başka bir tanıma ve tenfiz engeli ortaya çıkmaktadır. 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 22. maddesinin e bendinde yer alan bu şart ile adil yargılanma hakkı çerçevesinde hukuki dinlenilme ve savunma hakkının gerçekleştirilmiş olması aranmaktadır.³²⁹ Tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin bu engel nafaka kararı vermek için yetkilendirilen adli makamlar ve idari makamlar yönünden de aranmaktadır. Sözleşme hükmüne bakıldığında, bahse konu hükümde yer alan tanıma ve tenfiz engelinin iki farklı uygulaması olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, sözleşme gereği nafaka kararını vermek için yetkili kılınan adli makam aleyhine nafaka davası açılan kişiyi kendi ulusal hukukunda düzenlenen davet usulüne aykırı bir şekilde davanın ihbarını gerçekleştirdiğinden davalının savunma hakkı kısıtlanmışsa, tanıma ve tenfiz engeli ortaya çıkmaktadır. Bu husus nafaka kararının tesisinde, nafaka alacağı yönünde aleyhinde başvuru yapılan kişinin ilgili idari makama davet edilerek savunmasının alınmasına ilişkin bir prosedürüne sahip idari makamlar için de geçerlidir. Dolayısıyla nafaka borçlusunun nafaka kararını veren makamın karşında savunma hakkının kısıtlanması halinde, bu kararın tanınması ve tenfizine yönelik başvuru da bu gerekçeyle reddedilmektedir. Nafaka kararı vermeye yetkili idari makamların tabi olduğu usulde aleyhine başvuru yapılan kişinin makama davet edilerek, bu husustaki beyanlarının alınması yönünde bir uygulama mevcut olmayabilir. Nitekim, Avusturalya ve Norveç gibi idari makamlar aracılığıyla nafaka kararı tesis edilen devletler açısından uygulama bu yönde olduğu için sözleşmenin ilgili düzenlemesinde de bu husus dikkate alınmıştır.³³⁰ Bu kapsamda düzenlenen e bendinin diğer bir alt bendinde ise idari makam tarafından verilen nafaka kararının aleyhine başvuru yapılan tarafa iç hukukun belirlediği usule uygun şekilde bildirilmesi gerekir. Yapılan bu bildirim nafaka kararına konu maddi vakıalara ve hukuki sebeplere ilişkin itiraz yolu hakkındaki bilgileri de içermesi gerekmektedir.

³²⁹ Bkz. benzer olarak 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 2/2; 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi m. 6.

³³⁰ Borrás/Degeling, s. 171.

Bu hususlara dikkat edilmeden ya da usule uygun olarak bildirim yapılmayan nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi de bu kapsamda reddedilebilir.³³¹

2.7.2.2.6. Nafaka Alacaklısının Mutad Meskeninin Bulunduğu Devlet Makamı Dışında Verilen Kararlar Dolayısıyla Ret

Sözleşme'nin 18. maddesini ihlal ederek verilen bir nafaka kararının tanınması ve tenfizi başvuruları açısından da tanıma ve tenfiz engeli ortaya çıkmaktadır. Bu husus Sözleşmenin 20. maddesinin f bendinde düzenlenmiştir. Nitekim, nafaka alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu âkit devlette verilen bir nafaka kararının değiştirilmesi ya da aynı hususta başka bir karar verilmesi için başka bir âkit devlette yapılan başvuruların kabulü söz konusu değildir. Aynı konuda iki farklı kararın ortaya çıkmasını engellemek için ortaya konulan bu düzenlemede, önemli olan nafaka alacaklısının mutad meskeni değişmemesidir. Sözleşmenin 18. maddesinde yer alan genel kuralın istisnaları da ilgili maddenin ikinci fıkrasında yer almaktadır. İşte bu kural ve istisnai düzenlemelere aykırı bir şekilde verilen kararın tanınması ve tenfize yönelik başvurular tanıma ve tenfiz engeli söz konusu olduğu gerekçesiyle âkit devlet tarafından reddedilir.

2.7.3. Tanıma ve Tenfiz Başvuru Usulü

Mevcut nafaka kararları, sulhler ve nafaka anlaşmalarının hukuki sonuçlarının başka bir âkit devlette doğması amacıyla yapılan sözleşme kapsamındaki tanıma ve tenfiz başvurularında izlenecek usul Sözleşme'nin 23. ve 24. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Düşük maliyet ile hızlı ve etkili sonuç doğurma amacıyla düzenlenen bu hükümlerle gecikmesizin nafaka alacağının tahsil edilmesinin sağlanması hedeflenmiştir.³³² Sözleşmenin ilgili hükümleri çerçevesinde nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi bakımından uygulanacak iki farklı başvuru usulü getirilmiştir. Bu başvuru usullerinden ilki, sözleşmenin nihai

³³¹ Borrás/Degeling, s. 171; Aygün s. 152.

³³² Duncan, "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", s. 324.

amacının gerçekleştirilmesi için tanıma ve tenfiz başvurularında uygulanacak asıl usul olan “Kayıt veya İlan Usulü”dür. Sözleşmenin küresel çapta uygulanabilirliğinin sağlanması için Sözleşme’nin 23. maddesinde yer alan bu usule alternatif olarak bir başka usul daha getirilmiştir. “Alternatif Başvuru Usulü” olarak adlandırılan tanıma ve tenfiz başvuru usulü de Sözleşme’nin 24. maddesinde düzenlenmiştir.

Sözleşme hükümleri çerçevesinde yapılan tanıma ve tenfiz başvuru usullerine ilişkin genel düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte; sözleşmeye taraf devletlerin Sözleşme’nin 23 ve 24. maddelerinde yer alan tanıma ve tenfiz usullerine ek olarak, bu usuller ile taraflara tanınan haklar ve koruma mekanizması ile uyumlu olan daha basit ve daha hızlı tanıma ve tenfiz usulleri geliştirdikleri takdirde, bu başvuru usulleri kapsamında da tanıma ve tenfiz başvurularını kabul edebilirler.³³³

2.7.3.1. Kayıt veya İlan Usulü

Tanıma ve tenfiz başvuruları açısından uygulanacak olan usul kural olarak Sözleşme’nin 23. maddesinde düzenleme alanı bulan kayıt veya ilan usulüdür. İlgili düzenlemeye göre, başvurunun iletildiği âkit devletin ulusal hukuku çerçevesinde tanıma ve tenfiz işlemleri gerçekleştirilecektir.

Merkezi makamlar aracılığıyla yapılan nafaka kararının tanınması ve tenfizine yönelik başvurular talep edilen devletin merkezi makamına iletildiğinde, merkezi makam ilk olarak niteliği itibarıyla nafaka kararının tanınması ve tenfizi hakkındaki başvuruda aleyhine başvuru yapılan kişinin bu ülkede yaşayıp yaşamadığını tespit edecektir.³³⁴ Buna ek olarak, taraf olduğu sözleşme kapsamında kendisine gönderilen bu başvurudaki bilgi ve belgelerde eksiklik olup olmadığını tespit ederek, mevcut eksikleri başvurunun yapıldığı merkezi makamlarla iletişime geçerek giderir. Merkezi makam bu işlemlerden sonra bahse konu başvuruyu derhal kararın icra edilebilirliğini gecikmeksizin beyan edecek ya da icrası için kararı kayıt

³³³ Sözleşmenin 52. maddesi ile düzenlenen bu hususta dikkat edilmesi gereken, hızlandırılmış ve basitleştirilmiş bu prosedürlerin özellikle tarafların yapılan tanıma ve tenfiz işlemlerinden haberdar olmalarına ve verilen karara karşı itiraz veya temyiz yoluna başvurma haklarının kullanılmasının hızlandırılmış prosedüre uygun olması gerektiğidir.

³³⁴ Borrás/Degeling, s. 171-172; Handbook, s. 100.

altına alacak olan yetkili makama yönlendirir. Tanıma ve tenfiz işlemlerini gerçekleştirmekle yetkili kılınan makamın merkezi makam olması halinde ise merkezi makam bu usulü bizzat kendisi gerçekleştirmekle yükümlüdür.³³⁵

Nafaka kararının tanınması ve tenfizi başvuruları kendisine iletilen yetkili makam, kararın icrası için tanınması ve tenfizi için kayıt altına alma ya da nafaka kararının icra edilebilirliğini ilan etme yoluyla Sözleşme'nin 23. maddesinde öngörülen tanıma ve tenfiz usulünü gerçekleştirir.³³⁶ Bu kapsamda âkit devletler kendi iç hukuk düzenlemeleri çerçevesinde tanıma ve tenfiz işlemlerini gerçekleştirecek yetkili makamın uygulaması çerçevesinde yerine getirecektir. Örneğin, sözleşmeye taraf olan Avustralya'da tanıma ve tenfiz işlemleri için uygulanan usul, bir nafaka kararının kaydının yapılması şeklinde gerçekleşen kayıt usulüdür.³³⁷

Sözleşme çerçevesinde yapılacak tanıma ve tenfiz başvurularında uygulanacak kayıt veya ilan usulünde başvurunun iletildiği âkit devlet kamu düzenine aykırılık sonucu doğacağı gerekçesiyle re'sen başvurunun reddine karar verebilir.³³⁸ Sözleşme'nin 23. maddesinin 4. fıkrasında yer alan bu husus, sözleşmenin hedeflediği hızlı, basit ve etkin bir tanıma ve tenfiz usulünün gerçekleştirilmesi amacına da uygundur.³³⁹ Ayrıca bu ret kararına karşı başvurunun taraflarının itiraz veya temyiz yoluna başvuru haklarının da bulunmadığı sözleşmenin ilgili hükmünde yer almaktadır.

Tanıma ve tenfiz başvurularına ilişkin kayıt veya ilan usulünde yetkili makam tarafından başvuru konusunda verilen karar hakkında başvuru taraflarının

³³⁵ Sözleşme'nin 23. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, başvuru sahibinin tanıma ve tenfiz ile yetkili makama doğrudan başvuru yaptığı takdirde ise yetkili makam derhal nafaka kararın uygulanabilir olduğunu bildirerek, tenfiz kararını kayıt altına alır.

³³⁶ Handbook, s. 92-93.

³³⁷ The Registrar of the Child Support Agency in Australia

(<https://www.directory.gov.au/portfolios/social-services/services-australia/child-support-registrar>)

(Erişim Tarihi: 20/05/2020); Handbook, s. 92.

³³⁸ Başvurunun iletildiği âkit devlette kayıt veya ilan usulünün uygulanması halinde Sözleşme'nin 22. maddesinin 1. fıkrasının a bendi kapsamında kamu düzenine açıkça aykırılık sonucunun doğması halinde merkezi makama re'sen başvuru reddine karar verebilme yetkisi verilmiştir.

³³⁹ Duncan, "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", s. 324; Walker, s. 166.

bilgilendirilmesi gerekir.³⁴⁰ Bu bilgilendirme ile taraflar verilen karara karşı usule ve esasa ilişkin itiraz edebilir ya da temyiz yoluna başvurabilirler. İlgili hükmün 5. fıkrasında yer alan bu düzenlemede, taraflara bu bildirim yapıldığı tarihten itibaren 30 gün içinde itiraz ya da temyiz yoluna başvurabilecekleri belirtilmiştir. Ancak itiraz veya temyiz yoluna başvuran tarafın yerleşim yeri, bildirim ya da tanıma ve tenfiz işlemine ilişkin kaydın yapıldığı veya reddedildiği âkit devlette değilse, itiraz veya temyiz süresi bildirim yapıldığı tarihten itibaren 60 gündür. İtiraz veya temyiz yoluna ilişkin sözleşme hükümleri ile getirilen bu süreler, nafaka alacağının tahsilini hızlandıracak önemli bir yeniliktir.³⁴¹

İlgili sözleşme maddesinin 7. fıkrasında başvuru taraflarının tanıma ve tenfize ilişkin yetkili makam tarafından verilen karara karşı tanıma ve tenfizin şartlarına ilişkin itiraz veya temyiz yoluna başvuru yapabilirler. Ayrıca yapılan başvuruya eklenen, Sözleşme'nin 25. maddesinin 1. fıkrasının a, b veya d bentlerinde yer alan belgeler ile 3. fıkrasının b bendinde yer alan belgelerin gerek eksik olduğu gerekse aslına uygun olmadığı yönünde de yetkili makam tarafından verilen karara karşı başvuru tarafları itiraz veya temyiz yoluna başvurabilir. Tüm bunlara ek olarak, aleyhinde nafaka kararı verilen nafaka borçlusu vadesi dolmuş bir nafaka borcuna ya da hâlihazırda ödemiş olduğu bir nafaka alacağı için tanıma ve tenfiz başvurusu yapıldığı gerekçesiyle de itiraz veya temyiz yoluna başvurabilir.³⁴² Başvuru tarafları yapılan bu itiraz veya temyiz başvuruları yönünden gecikmeksizin bilgilendirilir.

Taraflar yetkili makam tarafından verilen tanıma ve tenfize ilişkin karara karşı itiraz ve temyiz yoluna başvurmuş olsalar da bu başvuru kural olarak kararın icrasını durdurmaz. Ancak istisnai olarak, nafaka tahsiline ilişkin başvurunun iletildiği devletin ulusal hukuku itiraz ve temyiz yoluna başvurularda da icranın durdurulmasına izin verebilir.³⁴³ Bu husus Sözleşme'nin 23. maddesinin 10. fıkrasında yer almaktadır.

³⁴⁰ Handbook, s. 93; Borrás/Degeling, s. 175.

³⁴¹ Sözleşme'nin 23. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenmiştir. Borrás/Degeling, s. 175; Walker, s. 166.

³⁴² İlgili hüküm bazı durumlarda haksız sonuçların doğmasına engel olmak adına borçlu lehine getirilmiş olup ilgili maddenin 8. fıkrasında düzenlenmiştir. Walker, s. 167.

³⁴³ Borrás/Degeling, s. 177; Aygün, s. 155.

Sözleşme'nin 23. maddesinin 11. fıkrasında yer alan “*Herhangi bir temyiz de dâhil olmak üzere, tanıma ve tenfiz kararı alırken yetkili makam süratle hareket eder.*” şeklindeki düzenleme Sözleşme'nin 52. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde yer alan hüküm ile pekiştirilmiştir. Gerçekten Sözleşme'nin 52. maddesinde yer alan düzenleme gereği, âkit devletler iki ya da çok taraflı uluslararası anlaşmalar çerçevesinde daha basit veya daha hızlı prosedürlerle de bu usulün hızlı bir şekilde sonuçlandırılması hedeflenmiştir.³⁴⁴

2.7.3.2. Alternatif Başvuru Usulü

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin öngörülen diğer bir seçenek ise alternatif başvuru usulüdür. Sözleşmedeki asıl başvuru usulü olan kayıt veya ilan usulüne alternatif bir sistem getirilmesindeki amaç sözleşmeye daha fazla devletin taraf olmasının sağlanmasıdır. İlgili sözleşmenin âkit devletlerin iç hukukları ile uyumlu olması sözleşmenin uygulanabilirliğini de kolaylaştırdığından, bu olumlu yaklaşımla hareket edilerek sözleşme hükümlerinde alternatif bir başvuru usulüne de yer verilmiştir.³⁴⁵ Sözleşme'nin 24. maddesinde düzenlenen alternatif başvuru usulünde yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi için doğrudan o devletin adli makamına başvuruda bulunmak yeterlidir.

Âkit devletler Sözleşme'nin 63. maddesi gereği, kendilerine iletilen tanıma ve tenfiz başvuruları açısından alternatif usulün uygulanacağını beyan edebilirler. Sözleşme'nin 24. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen bu husus ile âkit devletlere tercih yapma imkânı sunulmuştur. Buna ilişkin olarak, Türkiye Cumhuriyeti de sözleşmeye taraf olurken tanıma ve tenfiz işlemlerinde bu usulü uygulanacağını beyan etmiştir.³⁴⁶

Merkezi makamlar aracılığıyla sözleşme kapsamında yapılan tanıma ve tenfiz başvurularında, talep edilen devletin merkezi makamı kendisine iletilen bu

³⁴⁴ Borrás/Degeling, s. 177.

³⁴⁵ Borrás/Degeling, s. 177.

³⁴⁶Sözleşme'nin 63. maddesi gereği, Türkiye Cumhuriyeti tanıma ve tenfiz başvurusunda 24. maddeyi uygulayacağı yönünde beyanda bulunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin Sözleşmeye ilişkin beyanları için bkz. 3.2.6.2. Beyanlar.

başvuruyu derhal tanıma ve tenfiz hakkında kararı vermekle yükümlü kılınan makama iletir. Yetkili makam ise bu başvuru hakkında derhal usulüne uygun olarak aleyhine başvuru yapılan tarafı bilgilendirerek, tarafların savunmaları için gerekli imkânı sağladıktan sonra tanıma ve tenfizin esası hakkında karar verir. Eğer tanıma ve tenfize ilişkin kararı vermekle yükümlü kılınan makam aynı zamanda merkezi makam ise bu başvuruya ilişkin işlemleri kendisi gerçekleştirerek tanıma ve tenfize ilişkin kararı verir. Sözleşme'nin 24. maddesinin ilgili fıkralarında yer alan bu düzenlemeler açısından Türk Hukukunda tanıma ve tenfiz kararını vermekle yükümlü kılınan makam mahkemeler olduğundan, merkezi makam kendisine iletilen sözleşme kapsamındaki tanıma ve tenfiz başvurularını adli makamlara yönlendirmekle görevlidir.

Yetkili kılınan makam kendisine merkezi makam aracılığıyla gönderilen tanıma ve tenfiz başvurularında Sözleşme'nin 22. maddesinin 1. fıkrasının a, c ve d bentlerinde yer alan tanıma ve tenfiz engellerinin olup olmadığını re'sen inceleyerek, başvurunun reddine karar verebilir. Eğer aleyhine başvuru yapılan taraf yetkili makam huzurunda bahse konu başvuruda tanıma ve tenfiz şartlarına aykırılık olduğu veya tanıma ve tenfiz engellerinin mevcut olduğu ya da Sözleşme'nin 23. maddesinin 7. fıkrasının c bendinde belirtilen hususlar yönünde bir itirazda bulunduğu takdirde bu itirazı yetkili makam tarafından incelenecektir. Ayrıca yetkili makam, bu hususlara ilişkin şüpheli bir durumu Sözleşme'nin 25. maddesinde yer alan belgeler ile açıkça tespit ettiği takdirde, buna ilişkin itiraz olmasa da inceleme yapar.³⁴⁷

Sözleşme'nin 24. maddesinin 5. fıkrasında, tanıma ve tenfiz başvurusuna konu olan nafaka kararında hükmedilen nafaka borcunun yerine getirilmiş ya da zamanaşımı geçmiş bir nafaka borcuna ilişkin olduğu gerekçesiyle de başvurunun reddedilebileceği belirtilmiştir.

Taraflar yetkili makam tarafından verilen karara karşı itiraz ve temyiz yoluna başvurmuş olsalar da kural olarak bu durum kararın icrasını durdurmaz. Ancak istisnai olarak, nafaka tahsiline ilişkin başvurunun iletildiği devletin ulusal hukuku

³⁴⁷ Bu hususlar Sözleşme'nin 24. maddesinin 4. fıkralarında belirtilmiştir. Handbook, s. 111.

itiraz veya temyiz yoluna başvuru halinde de kararın icranın durdurulması yönünde düzenlemeler içerebilir. Bu takdirde itiraz veya temyiz yoluna başvuru yapıldığında kararın icrası itiraz ve temyiz incelemesi sonuna kadar yerine getirilmez.³⁴⁸ Bu husus Sözleşme'nin 24. maddesinin 6. fıkrasında yer almaktadır.

Nafakanın uluslararası tahsilinin sağlanması için sözleşme kapsamında yapılan tanıma ve tenfiz başvurularına ilişkin karar veren yetkili makam ile verilen karara karşı itiraz ve temyiz incelemesi yapmakla görevli makam, önlerine gelen bu başvuruları gecikmeksizin sonlandırır. Bu husus sözleşmenin amacına uygun olarak başvuruların hızlı sonuçlandırılması için vurgulanmıştır. İlgili fıkranın amacına da uygun olarak âkit devletler, Sözleşme'nin 52. maddesi gereği, tek taraflı olarak veya uluslararası anlaşmalar imzalayarak tanıma ve tenfiz usullerinin daha basit veya daha hızlı sonuçlandırılmasını sağlayabilirler.³⁴⁹

2.7.4. Nafaka Düzenlemelerine İlişkin Tanıma ve Tenfiz Usulü

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında yer alan ve Sözleşme'nin 30. maddesinde düzenlenen nafaka düzenlemelerinin tanınmasına ve tenfizine ilişkin başvurular yönünden uygulanacak usul Sözleşme'de özel olarak düzenlenmiştir. Nitekim, Sözleşme'nin "*Nafaka Düzenlemeleri*" başlıklı 30. maddesinde, "*nafaka ödemelerine ilişkin yetkili bir makam tarafından düzenlenmiş ya da geçerli bir belge olarak onaylanmış olan veya yetkili bir makam tarafından gerçekliği doğrulanmış veya karara bağlanmış, kaydedilmiş veya sunulmuş olan ve yetkili makamının inceleme ve değişiklik konusu olabilen yazılı anlaşmalar*" açısından da Sözleşme hükümlerinin uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir.³⁵⁰

Sözleşme metninde "*maintenance arrangement*" olarak yer alan nafaka düzenlemesi, düzenlendiği âkit devletin iç hukukuna göre bir yargı kararı gibi icra edilebilir nitelikte olması şartıyla nafaka alacağı tahsiline konu olur. Dolayısıyla her

³⁴⁸ Handbook, s. 111.

³⁴⁹ Borrás/Degeling, s. 177-179.

³⁵⁰ Nafaka düzenlemeleri, 1958 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi'nin kapsamına girmemektedir. Çelikel/Erdem, s. 335.

ne kadar Sözleşme'nin 30. maddesinin 1. fıkrası hükmünde “*arrangement*” sözcüğü ile düzenleme ifadesinin kullanılması tercih edilmişse de taraflar arasında yapılan sözleşme niteliği taşıyan her düzenleme ya da anlaşma tanıma ve tenfize konu edilemez.

Nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfize ilişkin uygulanacak usul Sözleşme'nin 30. maddesinde düzenlenmiş olup, ilgili hükme göre başvuru sahibi elde etmiş olduğu bu nafaka düzenlemesi ile Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentleri ile 2. fıkrasının a bendi kapsamında başvuru yaparak nafaka alacağına kavuşabilir. Bu kapsamda nafaka alacaklısı gerek mevcut nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfize ilişkin, gerekse başvurunun iletildiği devlette verilen ya da tanınan bir nafaka düzenlemesinin icrasına ilişkin başvuruda bulunabilmektedir. Nitekim nafaka borçlusu da başvurunun iletildiği devlette önceki kararın icrasının durdurulması ya da sınırlandırılmasına yol açan bir nafaka düzenlemesinin tanınmasına ilişkin başvuruda bulunma hakkına sahiptir.³⁵¹ Başvuru sahibi yapacağı tanıma ve tenfiz başvurusuna nafaka düzenlemesinin tam metni ile kararın düzenlendiği ülkede icra edilebilir olduğuna ilişkin bir belge ekler.

Nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizi için yapılan başvurular; yalnız tanıma ve tenfiz sonucunda kararın icra edildiği âkit devletin kamu düzenine açıkça aykırılık meydana geldiği hallerde, nafaka düzenlemesi tahrifat veya sahtecilik yoluyla elde edilmesi halinde ve nafaka düzenlemesinin tarafları arasında aynı amaca ilişkin düzenlenen bir karar ile çelişmesi halinde reddedilir. Bu husus Sözleşme'nin 30. maddesinin 4. fıkrasında yer alan bu düzenleme ile yapılan başvurunun reddine ilişkin gerekçeler diğer kararlar yönünden daha sınırlı bir şekilde düzenlenmiştir.

Âkit devletlerin nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizi başvuruları açısından kayıt veya ilan usulünü kabul etmeleri halinde, tanıma ve tenfizle yetkili kılınan makam yapılan bu başvurunun kamu düzenine aykırı sonuçlar doğurup doğurmayacağını re'sen inceleyerek, başvuruyu reddedebilir.³⁵² Sözleşme'nin 30. maddesinin 5. fıkrası gereği tanıma ve tenfiz engellerinden yalnız kamu düzenine ilişkin re'sen inceleme yetkisi verilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda başvuru

³⁵¹ Handbook, s. 112.

³⁵² Aygün, s. 144.

konusu nafaka düzenlemesi hakkında kayıt veya ilan usulü uygulandığı takdirde, bu yönde verilen karara karşı itiraz ve temyiz yolu da sözleşme hükümleri arasında düzenlenmiştir. Bu kapsamda ilgili fıkranın b bendi gereği, uygulanan kayıt veya ilan usulü sonucu verilen karara karşı itiraz ve temyiz yoluna gidilmesi için verilen kararın kamu düzenine aykırılı olduğuna, nafaka düzenlemesinin hileli işlemler sonucu ya da gerçeğe aykırı olan belgelerle elde edildiğine, nafaka düzenlemesiyle bağdaşmayan tarafları ve konusu aynı başka bir kararın mevcudiyetine ve hâlihazırda başvuruya eklenmiş belgelerin aslına uygun olmadığına ya da eksik olduğuna dayanılır.³⁵³

Nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizi başvuruları açısından alternatif başvuru usulünün uygulanacağını beyan eden âkit devletler yönünden de yetkili makam tarafından kamu düzenine ilişkin sonuç doğurup doğurmadığı re'sen incelenir.³⁵⁴ Ayrıca, tanıma ve tenfiz başvurusunu incelemekle yetkili kılınan makam, ilgili maddenin 3. fıkrasında yer alan tanıma ve tenfizin reddi sebepleri ile başvuruya eklenen belgelerin gerçeğe aykırı ya da eksik olduğuna ilişkin sebeplerini, bu durumun açıkça belgelerden anlaşılması ya da aleyhine başvuru yapılan kişi tarafından ileri sürüldüğü takdirde yeniden inceleme konusu yapılabilir.³⁵⁵ Nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizi işlemleri sırasında nafaka düzenlemesine yönelik itiraz söz konusu olduğu takdirde, Sözleşme'nin 30. maddesinin 6. fıkrası gereği itirazın yetkili makam tarafından inceleninceye kadar tanıma ve tenfiz işlemleri durdurulur.

Türkiye Cumhuriyeti gibi iç hukuklarında nafaka düzenlemelerine ilişkin hükümlerin yer almadığı bazı âkit devletler açısından da sözleşmenin kabul edilebilirliğinin sağlanması için Sözleşmenin 62. maddesi uyarınca âkit devletlere çekince koyma hakkı tanınmıştır. Böylece, nafaka düzenlemelerini tanımama ve tenfiz etmeme haklarını saklı tutarak, sözleşme gereği bu husus açısından yükümlülük altına da girmemiş olurlar. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti de

³⁵³ Aygün, s. 144-145.

³⁵⁴ Bu husus Sözleşme'nin 30. maddesinin 5. fıkrasının c bendinde düzenlenmiştir.

³⁵⁵ Aygün, s. 145.

Sözleşmenin 62. maddesi gereği nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizine ilişkin çekince beyan etmiştir.³⁵⁶

Ayrıca Sözleşme'nin 30. maddesinin 7. fıkrasında yer alan düzenleme gereği âkit devletlerin nafaka düzenlemelerinin tanınması ve tenfizi başvurularının yalnız âkit devletlerin merkezi makamları aracılığıyla gerçekleştirileceği yönünde beyanda bulunabilirler.³⁵⁷

2.8. NAFKA DAVASI AÇILARAK NAFKANIN TAHSİLİ

Nafaka alacağına ilişkin verilmiş bir nafaka kararının bulunmadığı veya mevcut nafaka kararının Sözleşme'nin 20. ve 22. maddesinde yer alan gerekçelerle tanınmadığı ve tenfiz edilemediği hallerde, nafaka alacaklısı nafaka alacağına yönelik bir nafaka kararının tesis edilmesi için Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının c ve d bentleri gereği başvuru yapabilir. Gerektiği takdirde, nafaka kararının verilmesi yönündeki başvuru tarafların ebeveyn olup olmadığına ilişkin soybağının tespitini de içerir.

Nafaka kararının alınmasına yönelik yapılan başvurularda uygulanacak usul, her bir devletin iç hukukunda yer alan hükümlere bağlı olarak önemli ölçüde farklılık gösterir. Nitekim sözleşmeye taraf olan bazı devletler nafaka kararının tesisi için adli makamları yetkili kılmışken, diğerleri ise idari makamları yetkili kılmıştır.

Her ne kadar nafaka kararını vermekle görevli ve yetkili kılınan makam kendi ulusal hukuku çerçevesinde karar verse de merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurular açısından Sözleşme'nin 12. maddesi hükmü uygulama alanı bulur. Bu kapsamda nafaka alacaklısı tarafından yapılan nafaka kararının verilmesine ilişkin başvurular yönünden de genel olarak diğer başvuruyla aynı usul izlenir.

³⁵⁶ Türkiye Cumhuriyeti tarafından yetkili makam olan Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'ne sözleşme kapsamında nafaka düzenlemesinin konu edildiği tanıma ve tenfiz başvurularının iletilmesi halinde, söz konusu çekince gereği başvuru reddedilecektir.

(<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1355&disp=resdn>)
(Erişim Tarihi: 20/05/2020)

³⁵⁷ Âkit devletler tarafından yapılacak olan bu beyan, Sözleşme'nin 63. maddesine tabidir.

Nafaka alacaklısının ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının c ve d bentleri uyarınca yaptığı başvurusu, nafaka borçlusunun ikamet ettiği veya malvarlığının bulunduğu âkit devletin merkezi makamına iletilir. Talep edilen âkit devletin merkezi makama, başvurunun kendisine iletiildiği tarihten itibaren altı hafta içinde alacaklının ikamet ettiği âkit devletin merkezi makamına başvurunun alındığını bildirerek, başvuru ile ilgili olarak öncelikle hangi adımların atıldığı ya da atılacağı hakkında bilgi verir. Ayrıca, bu süre içinde yapılan başvurunun ilerleyişi hakkında bilgi vermekle görevlendirilen kişi ya da kurumun bilgileri de başvurunun yapıldığı merkezi makama bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde, talep edilen merkezi makam başvuru durumunu başvuruyu ileten merkezi makama bildirir.³⁵⁸

Talep edilen devletin merkezi makama kendisine iletilen bu başvuruyla ilgili yapacağı ilk incelemede başvuru şartlarının yerine getirilip getirilmediği, başvuru belgelerinde eksiklik olup olmadığı kontrol ederek, başvurunun eksiksiz bir şekilde işleme alınmasını sağlayacaktır.³⁵⁹ Özellikle nafaka borçlusunun kendi ülkesinde ikamet edip etmediğine veya o devlette malvarlığının olup olmadığına ilişkin şüphe duyulduğu takdirde, merkezi makam tarafından bu hususa ilişkin araştırma yapılması gerekir.³⁶⁰ Merkezi makam, kendisine iletilen başvuruyu sözleşmede yer alan başvuru şartlarının yerine getirilmediği gerekçesiyle reddedebilir. Ayrıca başvuru belgelerinde bir eksiklik tespit edildiğinde, merkezi makamın eksik bilgi ve belgelerin kendisine gönderilmesi talebinin sözleşmede belirlenen süreler içinde yanıtız bırakılması halinde de başvurunun işleme konulmamasına karar verilebilir.³⁶¹ Böyle bir durumda, merkezi makam ret sebeplerini derhal başvuruyu ileten diğer âkit devletin merkezi makamına bildirir.

³⁵⁸ Sözleşme'nin 12. maddesinde belirtilen bu husus açısından başvurunun iletiildiği âkit devletin merkezi makama tarafından sunulacak olan başvurunun durumuna ilişkin raporun hazırlanmasının kolaylaştırılması ve tek tip form kullanılması halinde bilgilerin eksiksiz bir şekilde iletileceğinden hareketle hazırlanan ve sözleşme ekinde yer alan "*status report*"un kullanılması tavsiye edilmiştir. Handbook, s. 161.

³⁵⁹ Handbook, s. 154.

³⁶⁰ Handbook, s. 156.

³⁶¹ Sözleşme'nin 12. maddesinin 9. fıkrasında yer alan hükme göre başvuru belgelerinde tespit edilen eksiklik, başvuruyu ileten merkezi makam tarafından talebin bildirilmesinden itibaren üç ay ya da eksikliğin giderilmesini talep eden âkit devlet tarafından belirlenen daha uzun süre içerisinde giderilmediği takdirde, bahse konu başvurunun işleme konulmamasına karar verilebilir.

Merkezi makam tarafından başvuru hakkındaki ilk inceleme tamamlandıktan sonra bahse konu başvuru nafaka kararı vermekle yetkili kılınan makama en kısa zamanda gönderilir.

Talepte bulunan devletin nafaka kararı vermekle yetkilendirdiği makam, nafaka kararını kendi iç hukukunda yer alan usul ve esasa ilişkin hükümler çerçevesinde verecektir. Sözleşmeye taraf olan bazı devletler sözleşme kapsamında yapılan başvuruların hızlı bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak için tarafları alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına veya sulhlere teşvik etmektedir. Nafaka alacaklısı başvurusunda verilen nafaka kararının icrasına ilişkin de talepte bulunmuşsa, kararın verildiği âkit devletin bu hususta yetkili kıldığı makam tarafından nafaka kararı icra edilir.

Sözleşme kapsamında yapılan bir başvuruda nafaka alacaklısı çocuğun soybağının tespiti ve tesisi yönünde de bir talebin mevcut olması halinde, çocuğun soybağının tespitinde çocuk ile ebeveyn arasındaki soybağının ispatı açısından genetik test yapılmasının gerekip gerekmediği başvurunun iletildiği âkit devletin iç hukukunda yer alan hükümler çerçevesinde belirlenir.³⁶² Eğer âkit devletin iç hukuku gereği soybağının tespitinde genetik testin yapılması gerekiyorsa, bu durum merkezi makamlar aracılığıyla başvuru sahibine ileterek, uygulamanın hızlandırılması için gerekli işlemlerin yapılması sağlanmalıdır. Çocukların nafaka alacağına yönelik başvuruları açısından yapılacak genetik teste ilişkin tüm işlemler de Sözleşme'nin 15. maddesi gereği adli yardım kapsamındadır.³⁶³ Yapılan adli yardıma ilişkin masrafların başvurunun iletildiği âkit devletin merkezi makamı tarafından nafaka borçlusundan tahsil edilip edilemeyeceği, merkezi makamın bağlı olduğu âkit devletin iç hukuku kapsamında belirlenir.³⁶⁴ Ancak aleyhine başvuru yapılan borçlunun soybağına ilişkin çocuğun annesi ya da babası olmadığı yönünde bir itiraz olduğu takdirde, merkezi makam genetik testleri yapan test kurumları hakkında borçluya bilgi vererek yardımcı olur.³⁶⁵ Buna ek olarak, merkezi makam başvuruya konu genetik testin sonucunu başvuru sahibine de diğer âkit devletin merkezi

³⁶² Handbook, s. 160.

³⁶³ Handbook, s. 160.

³⁶⁴ Handbook, s. 164.

³⁶⁵ Borrás/Degeling, s. 59; Handbook, s. 161.

makamı aracılığıyla iletilmesinde de rol oynar. Soybağı ile ilgili uyuşmazlıklar yapılan genetik testler sonucu giderildikten sonra başvuruyu inceleyen âkit devletin ulusal hukukunda yer alan hükümler gereği nafaka kararı verilir.

Nafaka kararının verilmesine ilişkin sözleşme kapsamında yapılan başvurular açısından yapılan adli ya da idari işlemler sonucunda nafaka borcunun belirlenmesi için uygulanan yöntem âkit devletlerin uygulamalarına göre farklılık gösterecektir.

Yetkili makam tarafından yapılan inceleme sonucunda nafakaya ilişkin bir karar verildikten sonra kararın taraflara bildirilmesi gerekir. Talepte bulunan merkezi makam, başvurucuya yetkili makam tarafından verilen bu nafaka kararının sonucunu bildirir ve gerektiğinde kararın bir kopyasını sağlamaktan sorumludur.³⁶⁶ Nafaka kararının verildiği âkit devletin iç hukuku uyarınca tarafların nafaka kararına karşı itiraz ya da temyiz yoluna başvurma hakları olduğu da başvuru sahibi nafaka alacaklısına bildirilecektir. Adli yardımın gerekli olduğu durumlarda, talepte bulunan devletin merkezi makamı tarafından itiraz veya temyiz yoluna başvurular için de adli yardım sağlanır. Sözleşme çerçevesinde hızlı ve etkili bir nafaka tahsil sürecinin sağlanması açısından itiraz ve temyiz yoluna başvurular açısından başvuru sürelerinin getirilmesi sözleşmenin amacına da uygun olur.

Başvurunun iletildiği âkit devlette verilen nafaka kararı kesinleştiği takdirde kararın sonuçlarını doğurması için yetkili kılınan icra makamına iletilmesi gerekir. Nafaka alacağına ilişkin nihai kararın icra edilebilmesi için başvuru sahibinin bu yöndeki beyanın da başvuru bilgileri arasında yer alması gerekir.³⁶⁷

³⁶⁶ Handbook, s. 161.

³⁶⁷ Handbook, s. 161.

2.9. NAFKA ALACAKLARININ TAHSİLİ

2.9.1. Genel Olarak

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi çerçevesinde yapılan nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin başvurular için gerekli işlemlerin yapılması sonucunda hak kazanılan nafaka alacağının tahsilinin vakit kaybetmeden gerçekleştirilmesi için uygulanacak usul Sözleşme'nin "*Talepte Bulunulan Devlet Tarafından Tenfiz*" başlıklı VI. Bölümü'nde 32. ve 35. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Nafaka tahsilinin vakit kaybetmeden sağlanması, korunmaya ve bakıma muhtaç nafaka alacaklısı çocuğa ivedi bir şekilde iletilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Bu açıdan merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvurularda tanıma ve tenfiz usulünün uygulanması sonucu verilen kararın icra makamı tarafından yerine getirilmesi için nafaka alacaklısının başvuruda bulunmasına ya da herhangi bir işlem yapmasına gerek yoktur. Böylece, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan başvuruların bir an önce sonuçlandırılması sağlanarak, nafaka alacaklısına gereksiz külfetler de yüklenmeden nafaka alacağı tahsil edilmiş olur.

İlgili sözleşme çerçevesinde uygulanacak olan icra işlemleri, Sözleşme'nin 32. maddesinde de belirtildiği üzere başvurunun iletildiği âkit devletin iç hukukuna göre gerçekleştirilir. Dolayısıyla başvurunun iletildiği âkit devlet bir bakıma başvuruya konu olan nafaka kararını tıpkı kendi mevzuatı gereği verilmiş bir nafaka kararını icra eder gibi kendi iç hukukunda yer alan işlemleri uygulayarak, nafaka alacağını tahsil edilecektir. Nafaka tahsil sürecinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların ivedilikle giderilmesi için sözleşmeye taraf olan her devlet gereken tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde bu tedbirlere ilişkin olarak sınırlayıcı düzenlemeler getirilmeyerek, âkit devletlere geniş bir uygulama alanı bırakılmıştır. Ancak âkit devletlerin uygulayacakları tedbirler açısından uygulama birliğinin sağlanması amacıyla Sözleşme'nin 34. maddesinde uygulanması tavsiye edilen tedbirler de düzenlenmiştir.

Nafakanın uluslararası tahsilinde nafaka borçlusunun nafaka ödeme yükümlülüğünün süresinin tespitinde nafaka kararının verildiği menşe devletin iç

hukukunda yer alan tüm hukuk kurallarının göz önünde bulundurulması gerektiği, Sözleşme'nin 32. maddesinin 4. fıkrasında belirtilmiştir. Bu kapsamda sözleşmeye taraf olan bir devletin iç hukukunun da bir parçası olan 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin hükümleri de nafaka yükümlülüğünün süresinin tespitinde önem taşımaktadır. Dolayısıyla uluslararası nafaka tahsili başvurularına uygulanacak sözleşme hükümlerinin kapsamının çocuğun yaşı ile sınırlandırılmasına ilişkin Sözleşme'nin 62. maddesi gereği çekince koyan bir âkit devlet bakımından nafaka yükümlülüğünün süresi bu çekince göz önünde bulundurularak tespit edilecektir.

Uluslararası nafaka tahsilinde üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise ödenmemiş nafaka borçlarına uygulanacak zamanaşımı süresinin tespiti noktasındadır. Nafaka alacakları yönünden uygulanacak olan zamanaşımı süresi için nafaka kararını veren devletin iç hukukunun mu yoksa başvurunun iletildiği ve icra işlemlerini gerçekleştiren makamın bağlı olduğu iç hukukun mu temel alınacağı sorusu icra makamının karşısına çıkmaktadır. Bu sorunun çözümünde ise Sözleşme'nin 32. maddesinin 5. fıkrası ile uygulayıcılara yol gösterir nitelikte bir düzenleme getirilerek, her iki âkit devletin iç hukuklarında belirledikleri zamanaşımı sürelerinin karşılaştırılması yoluyla içlerinden en uzun zamanaşımı süresinin temel alınacağı kabul edilmiştir.

Tahsil edilen nafaka borcunun alacaklıya iletilmesi için uluslararası para aktarımı için gereken işlemler uygulanır. Bu konuda Sözleşme'nin 35. maddesinde, sözleşmeye taraf olan devletlere nafaka ödemelerinin uluslararası aktarımı için en az masraflı ve en etkili yolları kullanılmaları ile tavsiye edilmiştir. Sözleşmede ayrıca âkit devletlere gerektiğinde uluslararası anlaşmalar imzalayarak da bu tür uygulamalar için masrafsız ve etkili yollar geliştirebilecekleri belirtilmiştir. Buna ek olarak, terörizmin finansmanın önlenmesi gibi amaçlarla hareket eden devletler açısından uluslararası para aktarımı işlemlerine getirilen kısıtlamaların nafaka ödemelerinin iletilmesini sekteye uğratmaması için bu ödemelere yüksek öncelik tanınacağı da sözleşme metninde belirtilmiştir.³⁶⁸

³⁶⁸ Borrás/Degeling, s. 197.

Nafaka borçlusu tarafından ödenen nafaka borcunun merkezi makam tarafından nafaka alacaklısına aktarılması sırasında yapılan uluslararası para aktarımına ilişkin masrafların bedeli nafaka bedeli ile kıyaslandığında azımsanamayacak ölçüde fazladır. Yapılan işlemlerin ödenen nafaka bedelinden kesinti yapılarak tahsil edilmesi de uyuşmazlığın tarafları açısından olumsuz bir durum ortaya koymaktadır. Ayrıca uluslararası para aktarımında yabancı para birimi ile ödenen nafaka bedelinin nafaka alacaklısının bulunduğu devletin kullandığı para birimine çevrilmesi için gereken işlemlerin masrafları ve döviz kuru farklılıkları sebebiyle para biriminde yaşanacak değer kayıpları da nafaka alacaklısı yönünden olumsuz durumlar oluşturmaktadır. Bu hususlara ilişkin masrafların da Sözleşme'nin adli yardım hükümleri kapsamında değerlendirilmesi başvuru tarafları için de olumlu bir yaklaşım olacağı kanaatine varılmıştır. Böylece âkit devletlerin uluslararası nafaka tahsili uygulamalarında söz konusu işlemlere yönelik ücretler yönünden uluslararası uygulama birliği de sağlanmış olur.

Uygulamada âkit devletler tarafından nafaka bedelinin periyodik olarak döviz kuru dalgalanmalarını temel alarak güncellenmesini sağlan bir sistem geliştirilmesi durumunda da ödenecek nafaka bedelinin tespitinde yaşanan sorunların da giderilmesi mümkündür.

Nafakanın uluslararası tahsili sürecinde nafaka borçlusu bazı özel durumlar mevcut olduğunda nafaka borcuna itiraz edebilmektedir. İtiraza konu olan bu özel durumlar, icra makamının bir hesap hatasına ilişkin olabileceği gibi, mevcut koşulların değişmesi sonucu nafaka kararının uygulanabilirliğini yitirmesi halinde de söz konusu olabilir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 31. maddesinde yer alan düzenleme gereği, tedbir mahiyetinde verilen nafaka kararlarının sözleşme kapsamında değerlendirilerek, nafakanın uluslararası tahsiline konu edilebilecekleri de kabul edilmiştir.³⁶⁹

³⁶⁹ Çelikel/Erdem, s. 335. Bahse konu “*ara ve teyit emirleri sonucu alınan kararlar*” başlıklı Sözleşme hükmü; “*Bir karar, bir ülkede verilen ara emir ve söz konusu ara emri teyit eden bir başka ülkenin yetkili makamı tarafından verilen emrin birlikte sonucu olarak alınıyorsa:*
a) *Bu Devletlerin her biri bu Bölümün amaçları çerçevesinde menşe Devlet olarak kabul edilir;*

2.9.2. Nafaka Kararlarının Uygulanmasının İvediliği

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin nafakanın uluslararası tahsili başvurularında hedeflediği nafaka alacaklısının nafakasına en hızlı ve etkili şekilde kavuşmasının sağlanması olduğu gibi, aynı zamanda nafaka borçlusunun hak kaybına uğramaması yönünde gerekli hükümlerin en hızlı şekilde uygulanmasıdır. Bu kapsamda tanıma ve tenfiz usulleri de dâhil olmak üzere, merkezi makamlar ile tanıma ve tenfiz işlemleri için yetkili kılınan makamlar tarafından yapılacak işlemlerin ivedi bir şekilde tamamlanması gerekir.

Nitekim Sözleşme'nin 32. maddesinin 2. fıkrasında da “*Tenfiz vakit kaybetmeden gerçekleştirilir.*” ifadesi ile bu husus vurgulanmıştır. Sözleşmenin diğer bölümlerine de paralel olarak, ilgili fıkra uyarınca nafakaya ilişkin nihai kararının uygulanması ivedi bir şekilde gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla nafaka kararı tanınıp tenfiz edildiği ya da kararın verildiği âkit devletin kanunları gereği uygulanacak usule ve esasa ilişkin kurallar uyarınca kararın nihai sonuçlarını en hızlı şekilde doğurmasını sağlayacak işlemlerin yapılması gerekir. Ayrıca yapılacak işlemlerle ilgili olarak merkezi makamların da gelişmelerden haberdar edilmesi uygulama açısından önemlidir.³⁷⁰

2.9.3. Nafakanın Tahsilinde Uygulanacak Tedbirler

Nafaka kararlarının ivedi bir şekilde uygulanması için tüm âkit devletler en azından ulusal hukuktan kaynaklı nafaka uyuşmazlıkları açısından uyguladıkları tedbirleri sözleşme kapsamındaki bu uyuşmazlıklar açısından da uygulamakla yükümlüdür. Nitekim nafaka kararlarının icra edilebilirliği, âkit devletlerin bağlama kuralları ile uygulanacak hukukun tespiti sonucunda belirlenen iç hukuklarına tabi

b) eğer davalı, teyit eden Devletteki işlemler hakkında usulüne uygun olarak bilgilendirilmiş ve kendisine ara emrin teyidinde itiraz etme imkânı sunulmuşsa, 22. Maddenin e fıkrasında belirtilen koşullar sağlanır;

c) eğer karar, teyit eden (onaylayan) devlette tenfiz edilebilir nitelikte ise, madde 20 (6)'da belirtilmiş olan, kararın menşe devlette tenfiz edilebilir nitelikte olması gerekliliği sağlanır; ve

d) Madde 18, her iki Devletten birinde başlatılan kararın değiştirilmesi işlemlerine engel teşkil etmez.” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Borrás/Degeling, s. 191.

³⁷⁰Handbook, s. 168.

olduğundan, uygulanacak olan tedbirler her âkit devlette farklılık göstermektedir.³⁷¹ Bazı devletlerde nafaka alacağına yönelik kararın icrası için yetkili kılınan makamlar öncelikle borçlunun nafaka alacağını düzenli bir şekilde ödemesini ya da maaşından kesintiler yapılarak nafaka alacağının tahsil edilmesini sağlamaya çalışırken; bazı devletler ise nafaka borçlusuna alacağın ödenmemesi halinde uygulanacak yaptırımı bildirerek borçluya söz konusu yaptırımlar uygulanmadan önce nafaka alacağını ödemesi için kendisine süre verir.³⁷² Buna ek olarak, bazı devletler bu yaptırımları idari makamları yetkili kılarak yerine getirirken, bazı devletlerde ise adli makamlar tarafından bu tedbirler uygulanır. Dolayısıyla nafaka kararında belirtilen nafaka alacağı ödenmediği takdirde uygulanacak tedbirler âkit devletlerin iç hukuk düzenlemeleri gereği çeşitlilik gösterir.

Sözleşmeye taraf olan devletlerin iç hukuk düzenlemeleri çerçevesinde getirilen tedbirler arasında nafaka borçlusunun borcunu ödememesi sebebiyle seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasına yönelik olarak pasaport başvurularının reddedilmesi veya askıya alınması söz konusu olabileceği gibi, yine ödeme yeteneği olduğu halde nafaka borcunu ödemediği tespit edilen nafaka borçlusuna hapis cezası verilmesi ya da borçluya ait piyango gelirlerin, sigorta ödemelerinin ve davalardan elde ettiği tazminatlar ile gelirlerin kesilmesi gibi tedbirler yer alır.³⁷³

Her ne kadar uluslararası niteliği gereği sözleşme kapsamındaki nafaka tahsili başvuruları yönünden her devlette farklı tedbirlerin uygulanması kaçınılmaz bir durum olsa da 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 34. maddesi ile uygulanacak tedbirler açısından yeknesaklığın sağlanması için âkit devletlere uygulanacak tedbirler tavsiye edilmiştir. Bu kapsamda âkit devletler kendi iç hukuklarında yer alan tedbirlere ek olarak bu tedbirleri de uygulayabilirler. Bu tedbirlerden bazıları nafaka alacağının ödenmesi hususunda doğrudan işlemler yapılarak tahsilin sağlanmasına yönelik olduğu gibi; bazı tedbirler ise borçlu üzerinde baskı kurarak dolaylı olarak nafaka borcunun ödenmesini sağlamaya yöneliktir.³⁷⁴

³⁷¹Handbook, s. 168.

³⁷²Handbook, s. 168.

³⁷³Handbook, s. 170.

³⁷⁴ Borrás/Degeling, s. 195.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin 34. maddesinde “*wage withholding*” ifadesi ile Sözleşmenin Türkçe metninde ise “*ücret stopajı*” olarak yer alan ilk tedbir, nafaka borçlusunun gelirinin bir kısmının nafaka alacağına tahsili amacıyla kesilerek, icra makamına gönderilmesi şeklinde gerçekleşir. Nafaka borçlusunun gelir miktarına göre yapılacak kesinti belirleneceği için her bir nafaka uyuşmazlığında kesinti miktarı farklılık gösterir. İcra işlemleri ile yetkili kılınan makam re'sen borçlunun gelirinden kesinti yapılmasına yönelik işlemleri yapmaktadır. Borçlunun gelirindeki bu kesinti borçlunun talebi üzerine de yapılabilir.³⁷⁵

Sözleşmenin ilgili hükmünde “*garnishment*” ifadesi ile yer alan, nafaka borçlusuna ait banka hesaplarına ve diğer gelir kaynaklarına uygulanacak haciz işlemi de bir diğer nafaka alacağına tahsili yaptırımıdır. İcra işlemleri ile yetkilendirilen makam öncelikle nafaka borçlusuna nafaka alacağına ödenmemesi halinde haciz işlemi yapılacağını bildirir. Bildirim üzerine ödenmeyen nafaka borcu borçlunun gelir kaynaklarına haciz işlemi uygulanarak, nafaka alacağı tahsil edilir. Uygulanacak haciz işlemi âkit devletin iç hukukunda yer alan düzenlemelere göre yapılacağı için bazı gelir kaynakları haczedilmez nitelikte olabilir. Ancak sözleşme kapsamında haczedilemez nitelikte olduğu belirtilen bir gelir kaynağı belirtilmediği için borçluya ait banka hesaplarına, vergi iadelerine, kira veya hizmet karşılığı yapılan ödemelere haciz işlemi uygulanabilir.³⁷⁶

Nafaka borçlusuna ait sosyal güvenlik kurumları tarafından yapılan ödemelerden gerçekleştirilen kesintilerle nafaka borcunun ödenmesi de sözleşme kapsamında âkit devletlere tavsiye edilen tedbirler arasında yer almaktadır. Bu kapsamda nafaka borçlusunun almaya hak kazandığı bu tür ödemelerde yapılacak kesintilerle nafaka borcunun tahsili sağlanmış olur.

Sözleşmeye taraf devletlere tavsiye edilen diğer bir nafaka alacağına tahsiline ilişkin yaptırım ise borçlunun taşınır ve taşınmaz mallarına uygulanacak rehin tesisi veya icra makamı aracılığıyla bahse konu malların satışidir. Nafaka borçlusu aleyhine uygulanan icra işlemleri sonucunda borçlunun malvarlığı arasında

³⁷⁵Handbook, s. 168.

³⁷⁶ Handbook, s. 169.

bulunan taşınmaz malların satışıyla veya bu malların mülkiyet hakları üzerine rehin tesis edilerek elde edilecek gelir ile ödenmeyen nafaka borcunun tahsili sağlanır. Bu kapsamda satışa konu olacak mallar arazi ya da bina gibi taşınmaz mallar olabileceği gibi araba, tekne gibi taşınır mallar da olabilir.³⁷⁷ Âkit devletlerin icra makamları tarafından gerçekleştirilen bu satış işleminde nafaka borçlusunun rızası dışında aktif malvarlığında bir azalma meydana gelmektedir.

Bazı devletlerde, vergi mükellefleri tarafından ödenen vergilerin iç hukuk prosedürleriyle belirlenen bazı hallerde geri ödemesi yapılabilir. İşte bu gibi durumlarda, vergi mükellefi aynı zamanda bir nafaka borçlusuna da olabilir. Sözleşme kapsamında bu durum da öngörülerek, iç hukuklarında vergi iadesi yapan devletler için buna ilişkin bir tedbir de tavsiye edilmiştir. Sözleşmenin Türkçe metninde “*vergi iadesi stopajı*” olarak yer alan bir diğer tedbir ise nafaka borçlusuna iade edilen vergi ödemesinde yapılacak kesinti ile nafaka alacağının tahsilinin gerçekleştirilmesidir. Bu yaptırımda icra makamları tarafından nafaka borçlusuna ödenecek vergi ödemelerinin iadesi sürecinin durdurulması ve bu iade edilecek vergi ödemesinin kesintisi söz konusu olur.³⁷⁸

Emeklilik maaşlarına uygulanacak olan kesinti ile nafaka alacağının tahsilinin sağlanması da sözleşme kapsamında âkit devletlere uygulanması tavsiye edilen yaptırımlardan biridir. Bazı devletlerde nafaka borçlusuna emekliliğe hak kazandığında kendisine ödenecek olan tazminat ya da ilişkili diğer ödemelerde kesinti yapılarak, nafaka alacağı tahsil edilebilir.

Sözleşme kapsamında nafaka kararının icrasını sağlamak için âkit devletlere tavsiye edilen bir diğer tedbir ise Sözleşmenin Türkçe metninde “*kredi bürosu raporlaması*” olarak yer alan, nafaka borçlusunu dolaylı olarak etkileyip nafaka alacağının tahsil edilmesini sağlayan yaptırımdır.³⁷⁹ Nafaka borçlusuna nafaka borcunu ödemediği takdirde, icra makamları mevcut nafaka borcuna ilişkin bilgilerin raporlanması için kredi raporlama kurumu ile iletişime geçer. Bu kapsamda hazırlanan kredi raporları ise kredi veren finansal kuruluşlara bildirir. Bunun üzerine

³⁷⁷ Handbook, s. 169.

³⁷⁸ Handbook, s. 169.

³⁷⁹ Sözleşme'nin 34. maddesinde yer alan bu tedbir “*Credit Bureau Reporting*” olarak ifade edilmektedir.

mevcut borçlarını dahi ödemeyen bir borçlunun yapacağı kredi başvuruları kredi kuruluşları tarafından büyük bir olasılıkla reddedilecektir. Böylece nafaka borçlusu olumsuz sonuçlar doğuran bu durumun önüne geçmek için mevcut nafaka borcunu öder.

“Çeşitli ruhsatların verilmemesi, askıya alınması veya iptali” ise nafaka borcunun tahsilini dolaylı bir şekilde sağlamayı amaçlayan bir diğer tedbirdir. Bu yaptırımın konusu nafaka borçlusunun gerek günlük yaşamda kullandığı motorlu taşıtların kullanması için kendisine verilen ehliyetleri, gerekse mesleğini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu işyeri açma ve çalışma ruhsatları gibi kanunlardan doğan herhangi bir özel izindir. Nafaka kararının icra etmekle yetkili kılınan icra makamı, ödenmemiş nafaka borcu sebebiyle borçluya ait ehliyetlerin ve ruhsatların sınırlandırılmasını, hatta reddedilmesini talep edebilir. Bu takdirde, nafaka borçlusu sahip olduğu ehliyet ve ruhsatların sınırlandırılmaması ya da reddedilmemesi için nafaka borcunu ödeme konusunda istekli olacaktır. Dolayısıyla bu yaptırım nafaka borcunun doğrudan tahsiline yönelik olmayıp, borçlusunun yaptırımın sonuçlarını göz önünde bulundurarak nafaka borcunu ödemesini sağlar.

Nafaka borcunun tahsili ile yetkili icra makamları nafaka borçlusu tarafından ödenen nafaka miktarları ile ilgili kayıtlar tutarak, yapılan nafaka ödemeleri ile borcun tamamlanıp tamamlanmadığını tespit eder. Bu durum aynı zamanda nafaka borçlusunun nafaka borcunu ödememesi halinde, âkit devletlerin icra makamları tarafından ulusal icra mevzuatları gereği borçlu aleyhine ya da alacaklı lehine herhangi bir tedbir veya yaptırımın uygulanıp uygulanmayacağı hususunun da kolaylıkla belirlenmesi sağlanmaktadır. Örneğin, uluslararası nafaka tahsiline ilişkin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’ne taraf devletlerden birisi olan Kanada’da yetkili icra makamları, nafaka borçlusunun üç ay boyunca nafaka borcunu ödemeyerek temerrüde düşmesi halinde ya da ödenmemiş nafaka borcunun 3.000 Kanada Doları veya daha fazla olması halinde; borçlunun pasaportunu askıya alarak, pasaportunun iade edilmesini talep eder. Pasaport nafaka borçlusu tarafından iade edilmediği takdirde, nafaka borçlusu 5000 Kanada Doları kadar para cezasına veya altı aya

kadar hapis cezasına hükmedilir.³⁸⁰ Bu düzenlemelerin bir benzeri de Türk Hukukunda yer almakta olup, nafaka borcunun tamamının ya da taksitlendirilmesi halinde taksitinin üç ay boyunca ödenmemesi halinde alacaklının şikâyeti üzerine, nafaka borçlusuna hakkında üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir.³⁸¹ Dolayısıyla ulusal hukuklar çerçevesinde değişiklik gösteren bu tedbirler başvurunun iletiildiği âkit devletin bağlama kuralları ile uygulanacak hukukun tespiti sonucunda belirlenen iç hukuku kapsamında belirlenir.

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde nafaka alacağının tahsili sürecinde arabuluculuk, uzlaşma veya benzeri süreçlerin işletilmesi yönünde de âkit devletlere tavsiyede bulunulmuştur. Gerçekten, hukuk sistemlerinin gelişmesiyle beraber birçok devlette nafaka uyuşmazlıkları açısından da alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri uygulanmaktadır. Çünkü tarafların nafakaya ilişkin hususlarla ilgili bir uyum içerisinde hareket etmeleri hem ödenmemiş borçların ödenmesinde hem de nafaka borçlusunun gelecekte temerrüde düşme olasılığını azaltmada son derece etkilidir.³⁸² Âkit devletlerin alternatif çözüm uyuşmazlıklarını uygulamaları ile nafaka alacağının tahsiline ilişkin uyuşmazlıklar daha hızlı ve etkili bir şekilde sonuçlandırılmış olur.

2.9.4. Tahsil Edilecek Meblağa İlişkin Bazı Meseleler

Nafaka alacağının uluslararası tahsili sürecinde borçlu tarafından ödenen paranın nafaka alacaklısı çocuğa iletilmesi konusunda âkit devletlerin uygulamaları farklılık göstermektedir. Uygulamada nafaka alacağının doğrudan alacaklının hesabına gönderilmesi söz konusu olabildiği gibi, ödenen nafakanın başvuruyu ileten âkit devletin merkezi makamı aracılığıyla nafaka alacaklısına iletilmesi de söz konusudur.

³⁸⁰ Kanada'nın icra mevzuatı kapsamında ödenmemiş borçlar için 3000 \$ asgari bir borç eşiği belirlenmiş olup bu eşiğin aşılması sonucunda icra hukukundan doğan yaptırım ve tedbirlerin uygulanması düzenlenmiştir. (<https://www.justice.gc.ca/eng/fl-df/enforce-execution/pwo-pqp.html>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

³⁸¹ Nafaka borçlusuna hakkında verilen cezai hükmün uygulanmasına başlandıktan sonra nafaka kararında belirtilen nafaka alacağı ödediği takdirde borçlu tahliye edilir. İlgili düzenlemeler İcra İflas Kanunu'nun 344. maddesinde yer almaktadır.

³⁸²Handbook, s. 170.

Tanıma ve tenfize konu olan nafaka kararı niteliği itibariyle bir yabancı adli ya da idari makam kararı olduğu için kararda belirtilen nafaka alacağı da yabancı bir devlete ait para birimi ile tespit edilmiştir. Bu noktada nafaka kararının tahsilini gerçekleştiren icra makâmı yabancı para birimiyle belirtilen nafaka borcuna ilişkin hükmü yerine getirirken değişen döviz kurunun yarattığı belirsizlikler sonucu nafaka borcunun tespitinde zorluklarla karşılaşmaktadır.³⁸³ Çünkü nafaka kararında yer alan yabancı para birimi ile belirtilen nafaka borcunun farklı bir para birimine dönüştürülmesinde temel alınacak döviz kurunda meydana gelen dalgalanmalar nafaka borcunun sabit bir değer olmasının önüne geçmektedir. Bu durum nafaka borçlusunun zaman zaman nafaka bedelini eksik yatırmasına sebep olacağı gibi nafaka bedelinden daha fazla nafaka ödemesini yapması sonucunu da doğurabilmektedir. Örneğin, Avustralya’da verilen nafaka kararının 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi uyarınca tanınması ve tenfizine karar veren Hollanda tarafından yetkili kılınmış icra makâmı, kararda belirtilen aylık 400 Avustralya Doları bedelin tahsilini Hollanda’da gerçekleştireceği için öncelikle o zaman dilimindeki döviz kurunu baz alarak, nafaka bedelini kendi para birimine çevirir. Nafaka borçlusu tespit edilen 237, 65 Euro nafaka bedelini ödemekle yükümlüdür.³⁸⁴ Bu bedel aslında bir bakıma Avusturalya’da verilen nafaka kararındaki borç miktarının dönemsel olarak karşılığıdır. Dolayısıyla nafaka borçlusunun kararda belirtilen nafaka bedelini nafaka yükümlülüğü devam ettiği süre boyunca ödemesi gerekir. Aksi halde, nafaka borcunun tam olarak ifa edilmesi söz konusu olmaz. Ancak döviz kurundaki dalgalanmalar sonucunda yaşanabilecek hesap hataları sebebiyle nafaka borçlusunun ödediği nafaka bedeli, sorumlu olduğu nafaka bedelinden fazla olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda icra makamlarının döviz kuruna göre kendi para birimlerine çevirdikleri borç miktarını borçluya bildirdikleri tarihten sonra yeniden güncelleme yapacak bir sisteme sahip olmamalarından da kaynaklanmaktadır. Nafaka borçlusu icra makâmı tarafından kendisine bildirilen nafaka borcunu döviz kurundaki değişiklikleri dikkate almadan ödemeye devam ettiği sürece nafaka borcunun eksik ifa edilmesi sonucunu da doğurmaktadır.³⁸⁵

³⁸³ Handbook, s. 173.

³⁸⁴ Handbook, s. 174.

³⁸⁵ Handbook, s. 174.

Nafaka borçlusu icra makamı tarafından kendisine bildirilen döviz kuruna göre yabancı para biriminden dönüştürülerek tespit edilen nafaka bedelini ödediği takdirde, yapılan bu ödemenin aynı zamanda nafaka alacaklısının ikamet ettiği devletin para birimine de dönüştürülmesi gerekir. Bu takdirde, nafaka alacaklısı çocuğun nafaka bedelini elde etme anına kadar geçen sürede döviz kurunda meydana gelen dalgalanmalar ödenen nafaka bedeli açısından farklılıklara yol açabilmektedir.³⁸⁶ Bu takdirde, nafaka alacaklısı açısından döviz kurunda gerçekleşen değer kayıpları elde edilen nafaka bedelinin azalmasına yol açarak, nafaka alacaklısını olumsuz olarak etkileyebilmektedir.

Nafaka bedelinin uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan döviz alımı ve satımı işlemleri ile nafaka bedelinin uluslararası transferi için ödenen işlem ücretleri de nafaka alacaklısı ve borçlusu için ayrı bir külfettir. Uygulama açısından, özellikle uluslararası para transferi ücretleri kimi zaman nafaka borçlusuna yükletilerek işlem sırasında tahsil edilebildiği gibi, nafaka bedeli için transfer edilen bedelden de tahsil edilebilmektedir. Her iki durum açısından da nafaka kararının tarafları için olumsuz bir durum söz konusu olmaktadır. Çünkü nafaka borçlusu için bir külfet olan bu durum, aynı zamanda nafaka alacaklısı yönünden de daha az nafaka bedeli elde etme sonucunu doğurmaktadır. Özellikle çocuklara ilişkin nafaka kararlarının uluslararası tahsili açısından bu tür işlemlere ait ücretlerin yatırılan nafaka bedelinden tahsil edilmesi halinde, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde belirlenen nafaka bedelinden kesinti yapılarak, çocuğun aleyhine bir durum söz konusu olmaktadır.

Uluslararası nafaka tahsilinin mahiyeti gereği uygulanması gereken bu işlemlerden doğan sorunların çözümüne ilişkin 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak, âkit devletler arası iş birliğinin geliştirilmesiyle yukarıda bahsi geçen olumsuz durumların bir kısmının giderilmesi mümkündür. Zira âkit devletler tarafından yetkili kılınan merkezi makamlar ile icra makamları arasında kurulacak sağlam temellere dayanan iletişim sayesinde nafaka borçlarının hesaplanmasında uygulanan yöntemlere ilişkin iç hukuk kuralları

³⁸⁶Handbook, s. 174.

hakkında bilgi sahibi olmaları tahsil sürecinin başarılı olmasını da kolaylaştıracak ve daha az aksaklık meydana gelecektir.

Ayrıca her âkit devletin kendi iç hukuk kurallarını yeniden revize etmesiyle birlikte, icra makamlar tarafından değişen döviz kuruna göre nafaka kararında belirtilen nafaka bedelinin periyodik olarak güncellenmesini sağlayacak bir sistem geliştirildiği takdirde yaşanan bu aksaklıklar büyük oranla önlenecektir.

Sözleşmede ve ilgili kaynaklarında nafaka tahsilinde para transferine ilişkin işlem ücretlerinden doğan yükümlülüklerin giderilmesi noktasında bir düzenleme yer almamakla birlikte, özellikle çocuklara ilişkin nafakanın uluslararası tahsilinde uygulanmak üzere, bankalar ya da diğer özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen döviz alımı ve satımına ilişkin işlemleri ile uluslararası para transferi işlemlerinin ücretsiz olarak yapılabilmesinin sağlanması uygulamadaki bu konudaki mevcut sorunların giderilmesine yardımcı olabilir. Bahse konu işlem ücretlerinin Sözleşme’de yer alan çocuklara ilişkin adli yardım hükümleri kapsamında değerlendirilmesi ile çocukların sözleşmeye etkin erişiminin de gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılmıştır. Nitekim, bu sayede âkit devletler tarafından benzer uygulamalar açısından uygulanacak bu hükümler ile uluslararası yeknesaklığın sağlanması da mümkündür.

Bahse konu işlem ücretlerinin Sözleşme’de yer alan adli yardım hükümleri kapsamında değerlendirilmemesi halinde ise nafaka alacaklısının ihtiyaç duyduğu nafaka bedelinin bu işlem ücretlerinin de dahil edilerek tespit edilmesi en azından nafaka alacaklısını koruyacaktır. Nafaka kararı vermeye yetkili adli ve idari makamlar uluslararası nafaka uyuşmazlıklarında nafaka bedelini tespit ederken, bu tür transfer işlemi ücretlerini de temel alarak ihtiyaç analizi çerçevesinde de nafaka takdir edebilirler. Bu durumda nafaka alacaklısının ihtiyacına uygun olarak tespit edilen nafaka bedeli de tahsil edilmiş olmaktadır.

2.9.5. Nafaka Ödemelerinin Uluslararası Transferi

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi’nin 35. maddesinde nafakanın uluslararası tahsili için nafaka borçlusu tarafından ödenen nafakaların alacaklıya iletilmesi için

mevcut olan en az masraflı ve en etkili yöntemlerin kullanılması önerilmiş olup bu konuda düzenlenecek uluslararası anlaşmalara taraf olunması teşvik edilmiştir.³⁸⁷

Nafaka tahsili başvurusunun ileildiği âkit devletin yetkili icra makamı kendi iç hukukunda düzenlenen tahsil işlemleriyle nafaka alacağı tahsil edildikten sonra alacaklıya doğrudan aktarılabilmesi gibi başvuru yaptığı merkezi makamlar aracılığıyla da nafaka alacaklısına iletilebilir.³⁸⁸ Nafaka bedelinin aktarım şekli ya da para transferinde kullanılan araçlar da âkit devletlerin iç hukuklarına göre değişiklik göstermektedir. Yapılan bahse konu para aktarım işlemleri toplu olarak tek seferde ya da belirli periyotlar halinde nafaka alacaklısına gönderilir.³⁸⁹ Yine, ödenen nafaka bedelinin nafaka alacaklısına aktarılması için elektronik ortamdan uluslararası para transferiyle ya da çek, bono, poliçe gibi diğer parasal araçlarla gerçekleştirilebilir. Her ne kadar âkit devletlerin icra makamlarının para transferinin şekli ve zamanına ilişkin uygulamaları farklılık göstermekle birlikte, korunmaya muhtaç nafaka alacaklısı çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması için nafakanın borçlu tarafından yatırıldığı zaman en hızlı şekilde çocuğa ulaştırılması gereklidir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise uluslararası para transferinde kullanılacak olan para birimine ilişkindir. Bu konuda da devletler arasında görüş ve uygulama birliği olmadığı gibi, bazı devletler açısından nafaka ödemelerinin kendi para birimi kullanılarak aktardığı görülmekteyken, bazı devletler ise nafaka ödemelerinin gönderilmeden önce alacaklının ikamet ettiği devletin para birimine dönüştürülerek transfer etmektedir.

Günümüzde terörizmin finansmanının önlenmesi gibi özel durumlar için uluslararası para aktarımını kontrollü bir şekilde gerçekleştiren âkit devletler yönünden nafakanın uluslararası tahsilinin aksatılmaması gerektiği düşüncesinden hareketle Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrası ile bir düzenleme getirilmiştir.³⁹⁰ Her ne kadar âkit devletlerin iç hukuk mevzuatlarında uluslararası para aktarımını sınırlayan düzenlemelere yer verilmiş olsa da ilgili düzenleme gereği, nafakanın

³⁸⁷ Bu husus Sözleşme'nin "*fon transferi*" başlıklı 35. maddesinde düzenlenmiştir.

³⁸⁸ Handbook, s. 170.

³⁸⁹ Handbook, s. 170. Benzer düzenleme için bkz. 1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 10.

³⁹⁰ Borrás/Degeling, s. 195-197.

uluslararası tahsilinin gerçekleştirilmesi için mevcut kuralların esnetilerek, nafaka bedelinin ulaştırılması için gerekli işlemler öncelikli olarak yapılır.

2.9.6. Nafaka Borcunun Tahsilinde Uygulanacak Hukuka İlişkin Özel Durumlar

Âkit devletler kendi iç hukuklarında yer alan hükümler çerçevesinde nafakanın uluslararası tahsilini gerçekleştirdikleri için nafakanın tahsilinden doğan diğer hususlarla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıkları da kendi iç hukukları dâhilinde çözümler. Sözleşme'nin 32. maddesinin 1. fıkrası hükmünde nafakanın tahsili işlemlerinin başvurunun iletildiği, bir başka deyişle talep edilen âkit devletin iç hukukunda yer alan hükümler çerçevesinde gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. İlgili hükümle de vurgulanan bu durum açısından nafaka yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırımlarda da dâhil olmak üzere, ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde icra makamını yetkili kılan devletin iç hukuku temel alınır. Kural bu olmakla birlikte, zamanaşımı süreleri ve nafaka yükümlülüğünün süresine ilişkin hususlar açısından sözleşmede bazı özel düzenlemeler de getirilmiştir.

2.9.6.1. Nafaka Borçlarında Zamanaşımı

Özel hukuk ilişkilerinden doğan her alacak gibi nafaka alacağı için de zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Ulusal hukuklar yönünden nafaka borcunun tahsilinde temel alınan bu süre sınırlamaları yönünden de farklı uygulamalar söz konusudur. Nafakanın tahsilinde uygulanacak zamanaşımı süresinin belirlenmesi için nafakaya ilişkin kararın verildiği âkit devletin mi, yoksa yapılan başvurunun iletildiği âkit devletin mi iç hukukunun esas alınacağı ayrı bir önem arz etmektedir. Zira, bir âkit devlette kabul edilen zamanaşımı süresinin, diğer âkit devletteki zamanaşımı süresinden daha kısa ya da daha uzun olması halinde uygulanacak zamanaşımı süresi ile ilgili çelişki ortaya çıkacaktır. Bu çelişkinin ortadan kaldırılması için Sözleşme'nin 32. maddesinin 5 fıkrasında "*Menşee devlet ya da talep edilen devletin kurallarından hangisi daha uzun bir süre öngörüyor ise, ödenmemiş borçların*

tenfizinin tâbi olduğu zamanaşımı süresi olarak belirleneceği” şeklinde özel bir düzenleme getirilmiştir. Bu takdirde, nafaka alacaklısının nafaka kararını kendi ikamet ettiği devlette aldığı varsayımından hareket edildiğinde; nafaka kararını veren devletin iç hukukunda belirlenen zamanaşımı süresi ile tanıma ve tenfiz başvurusunun iletildiği âkit devletinin yasaları gereği belirlenen zamanaşımı süresi karşılaştırılarak, mevcut iç hukuk düzenlemelerinden hangisi daha uzun bir süre öngörüyorsa, o devletin zamanaşımına ilişkin belirlediği süre uygulanacaktır. Bu noktada, kararın verildiği devlet ile kararı uygulayan devlet farklı olduğu için, nafakanın tahsili başvurusunun iletildiği devletin icra makamı kararın verildiği devletin iç hukukunda öngörülen zamanaşımı süresiyle de ilgili araştırma yapması ve gerektiğinde diğer devletle iletişime geçerek bu konuda bilgi alması da gerekir.

2.9.6.2. Çocuklara İlişkin Nafakalarda Nafaka Yükümlülüğünün Süresi

Çocuk lehine nafaka alacağı hükmedilen kararlarda borçlunun nafakayı ödeyeceği süre hususunda da düzenlemeler yer alabilir. Bu düzenlemelerde çocuğun yaşına ya da çocuğun erginliğine atıf yapılabilir. Bu düzenlemeler nafaka kararının verildiği devletin iç hukukuna ve uluslararası anlaşmalara göre belirlenir. Verilen kararda yer alan nafaka borcunun ne kadar süre ile uygulanacağı da o devletin ilgili düzenlemeleri çerçevesinde tespit edilerek, kararda da belirtilebilir.

Sözleşme kapsamında yapılan başvurulara konu edilen çocuk nafakasına ilişkin kararlar açısından ödenecek nafaka yükümlülüğünün süresine ilişkin kararda bu konuda bir hüküm bulunmadığı takdirde, icra makamı kararı veren menşe devletin iç hukukuna ve uluslararası özel hukuk kurallarına bakacaktır. Dolayısıyla tanıma ve tenfiz kararını icra eden yetkili icra makamı nafaka yükümlülüğünün süresini belirlerken bir bakıma yabancı hukuku uygulayacaktır. Zira, nafaka yükümlülüğüne ilişkin düzenlenen Sözleşme'nin 32. maddesinin 4. fıkrası uyarınca da nafaka borcunun ödeneceği sürenin belirlenmesinde nafaka kararının verildiği devlette uygulanan tüm kurallarının göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir. Sözleşmenin ilgili hükmünde yer alan “*menşe devletinde uygulanan tüm kurallar*” ifadesi ile nafaka kararının verildiği devletin bağlama kuralları ile uygulanacak hukukun tespiti sonucunda belirlenen iç hukukunda yer alan kuralların yanı sıra uluslararası özel

hukuk kurallarını da içerir.³⁹¹ Bu takdirde tanıma ve tenfiz işlemleri sonucunda icra makamı tarafından nafaka ödeme yükümlülüğünün süresinin belirlenmesi için nafaka kararını veren devlet tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne konulan çekincelerinin ve beyanlarının da değerlendirmesi gerekmektedir. Zira, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrası ile çocuklara ilişkin hükümlerin kapsamının sınırları çizildiğinden, âkit devletin 62. madde gereği çekince koyup koymadığının tespiti de ayrı bir önem arz etmektedir. Dolayısıyla çocuk lehine hükmedilen nafaka alacağına tahsilinden doğan nafaka yükümlülüklerinin süresinin yabancı hukuka göre tespiti açısından Sözleşme'nin 32. maddesinin 4. fıkrasının, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hüküm ile birlikte değerlendirilmesi gerekir.³⁹²

Nafaka kararını veren âkit devlet sözleşmeye taraf olurken Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasına çekince koyarak sözleşmeden doğan yükümlülüklerini çocuğun yaşını baz alarak genişletmiş olabileceği gibi, bu kapsamı daraltmış da olabilir. Nitekim ilgili hüküm uyarınca âkit devletler, sözleşmenin 21 yaş ve üstündeki çocuklara uygulanmasını beyan ederek sözleşmeden doğan yükümlülüklerini genişletebilecekleri gibi, sözleşme hükümlerinin 18 yaşının altındaki çocuklara uygulayacakları yönünde de çekince koyabilirler. Böyle bir durumda, nafaka kararının tanınması ve tenfizi işlemi sonrası tahsilini gerçekleştiren icra makamları bu kararın doğurduğu nafaka yükümlülüğünün süresini belirlerken, kararı veren âkit devletin beyan ettiği çekinceyi de baz alacaktır.³⁹³

Sözleşme kapsamında herhangi bir çekince koymayan, dolayısıyla sözleşmeden doğan yükümlülüklerin çocuğun 21 yaşına gelene kadar devam edeceğini kabul eden bir âkit devlette verilen nafaka kararının; bu hususta çekince koyan başka bir âkit devlette tanınması ve tenfizi işlemleri sonucunda doğan nafaka yükümlülüğünün süresinin tespiti için kararı veren devletin tüm kuralları göz önünde bulundurulacaktır. Bu kapsamda nafaka alacaklısı çocuğun 18 yaşını tamamlaması ile nafaka kararı sona ermeyecek olup kararı veren devletin sözleşme yükümlülükleri

³⁹¹ Borrás/Degeling, s. 193.

³⁹² Borrás/Degeling, s. 193.

³⁹³ Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrası gereği, Türkiye Cumhuriyeti "*eğitimine devam etmesi koşuluyla 25 yaşını doldurmamış olan tüm çocuklara sözleşme hükümlerinin uygulanacağını kabulü*" yönünde beyanda bulunulduğundan nafaka yükümlülüğünün süresinin tespitinde bu husus da göz önünde bulundurulacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Sözleşme'ye ilişkin beyanları için bkz. 3.2.6.2. Beyanlar.

çerçevesinde uygulama yapılacağı için nafaka alacaklısı çocuğun 21 yaşına girdiği tarihe kadar nafaka borcu devam edecektir.³⁹⁴ Nafaka kararının tenfiz edildiği âkit devlette verilen kararlar yönünden bu süre çocuğun 18 yaşına girmesi ile hükmünü yitirse dahi, tanınan ve tenfiz edilen kararın verildiği âkit devletin hukukunun temel aldığı süreyi uygulayacaktır. Çünkü ilgili Sözleşme'nin 32. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, nafaka borcunun ödeneceği sürenin belirlenmesinde nafaka kararının verildiği devletin hukuku uygulanacağı için kararı veren devletin sözleşmeyi imzalarken koyduğu çekince de uygulanacaktır.³⁹⁵

2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde çocuk lehine verilen nafaka kararının tanıma ve tenfiz işlemine konu olması halinde uygulanacak özel bir düzenleme getirilerek; nafaka kararını veren âkit devletin tüm hukuk kurallarına atıf yapıldığı için, başka bir âkit devletin aslında kendi iç hukuk kuralları arasında da yer alan sözleşme hükümlerini, nafaka kararını veren âkit devletin kabul ettiği kapsamda uygulaması sağlanmıştır. Dolayısıyla nafaka kararını veren devlette elde ettiği nafaka alacağına hak kazandığı süre, diğer âkit devlette uygulanan tanıma ve tenfiz süreci sonunda sırf âkit devletin sözleşmede kabul ettiği yükümlülüğün kapsamının dışına çıkılarak, çocuk aleyhine kısaltılmamış olacaktır.

2.9.6.3. Nafaka Borcuna İlişkin İtirazlarda Özel Durumlar

Nafakanın uluslararası tahsili kapsamında tanıma ve tenfize konu olan bir nafaka kararının tahsili sürecinde nafaka borçlusunun bu borcuna ilişkin itirazları olabilir. Borçlunun bu itirazı icra ile yetkili makamın bir hatasına ilişkin olabileceği gibi, nafaka kararında yer alan hükümlerin gelişen koşullarda uygulanabilirliğini yitirmesi sonucu nafaka borcunda meydana gelen değişikliklere ilişkin de olabilir. Örneğin, icra makamı ödenmemiş borçları hesaplarken, ödenmiş olan nafaka borçlarını da bu kapsamda değerlendirerek, nafaka borçlusuna bildirdiği takdirde nafaka borçlusu haklı olarak bu duruma itiraz edecektir.³⁹⁶ Yine, lehine nafaka kararı verilen iki çocuk için nafaka borcu ödeyen borçlu, çocuklardan birinin nafaka

³⁹⁴ Handbook, s. 172, Borrás/Degeling, s. 193.

³⁹⁵ Handbook, s.173.

³⁹⁶ Handbook, s. 173.

hakkının yasal olarak sona ermesi neticesinde yükümlü olduğu nafaka borcunun da azalacağından hareket ederek itirazda bulunabilir. Bu noktada üzerinde durulması gereken en önemli husus, nafaka borçlusunun bu itirazlarını tanıma ve tenfiz başvurusunu inceleyen yetkili makama karşı da yapıp yapmadığının değerlendirilmesi gerekliliğidir. Çünkü nafaka borçlusu sözleşme kapsamında yapılan tanıma ve tenfiz başvurusunu inceleyen yetkili makama karşı ileri sürdüğü itirazları, tahsil sürecinde tanıma ve tenfiz kararını icra etmekle yetkili icra makamına karşı tekrar ileri süremez.³⁹⁷ Dolayısıyla bu özel düzenlemeyle hukuka uygunluğu önceden değerlendirilerek kabul edilmiş ve vadesi gelmiş borçlara ilişkin aynı konuda itiraz edilerek nafaka tahsilinde vakit kaybı yaşanmadan, çocuğun ihtiyaç duyduğu ve bakımı için gerekli olan nafaka alacağına kavuşması sağlanır. Ancak değişen koşullar söz konusu olduğunda, ödenen nafaka borcunun yeniden talep edilmesi ya da icra makamının nafaka alacağına ilişkin hesap hatasının mevcut olması halinde borçlunun itirazının yeniden değerlendirilmesi gerekir.

³⁹⁷ Bu husus Sözleşme'nin 23. maddesinin 8. fıkrasında belirtilmiştir. Handbook, s. 173.

SONUÇ

Teknolojik gelişmeler sonucu iletişim ve ulaşım imkânlarının artmasıyla birlikte, çocuklara ilişkin uluslararası unsurlu nafaka uyuşmazlıklarında meydana gelen artış devletlere bu sorunun çözümünde hızlı, düşük maliyetli ve etkili nafaka tahsili yollarının geliştirilmesi gereksinimi doğurmuştur. Bu ihtiyacın karşılanması için devletler tarafından uluslararası sözleşmeler akdedilmiştir. Uluslararası nafaka tahsiline ilişkin olarak akdedilen uluslararası sözleşmeler arasında çağa uygun, teknolojik gelişmelerle uyumlu, hızlı ve etkili bir tahsil sistemi içeren 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi, 23 Kasım 2007 tarihinde kabul edilmiştir. Bahse konu Sözleşme önceki tarihli nafaka uyuşmazlıklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin yerine geçmek üzere akdedilmiş olup henüz çok dar bir uygulama alanına sahiptir. Dolayısıyla, ilgili sözleşmeyi imzalamayan devletler yönünden önceki tarihli uluslararası sözleşmelerin yürürlüğü devam etmektedir. Bu kapsamda çok geniş bir uygulama alanına sahip olan 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerden Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi günümüzde de yürürlüğünü korumaktadır.

Gerek uluslararası nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin, gerekse nafakanın uluslararası tahsiline ilişkin idari iş birliği sistemi öngören hükümler barındıran 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi ile çağa uygun, etkili, hızlı, az masraflı, teknoloji ile uyumlu ve sonuçlarını hızlı bir şekilde doğuran bir tahsil mekanizması getirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda geliştirilen “*iSupport*” sistemi de sözleşmeye taraf olan devletlerin adli ve idari makamları arasında güvenli bir iletişim ağı kurularak, sözleşme gereği yapılacak tahsil işlemlerinin vakit kaybetmeden ve gereksiz masraflar yapılmadan gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Henüz sözleşmeye taraf olan çok az sayıda devlet tarafından uygulanmakta olan bu elektronik sistem, tüm âkit devletlerce uygulandığı takdirde uluslararası nafaka tahsili sürecinde karşılaşılan zorlukların bir kısmının giderilmesi mümkün hale gelecektir. Bu açıdan, nafakanın uluslararası tahsili sistemine ilişkin en gelişmiş düzenlemeler içeren bu Sözleşme’nin küresel çapta uygulama alanına sahip olması

arzu edilmektedir. Dünya üzerindeki birçok devletin sözleşmeye taraf olması ile bu durum gerçekteştiğinde, nafakanın uluslararası tahsilinde modern ve yeknesak bir sistem uygulanmış olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti açısından da 7 Ekim 2016 günü imzalanan ve 1 Şubat 2017 günü yürürlüğe giren 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin uygulamasının netlik kazanması, Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanacak Genelge'nin yayımlanması ile mümkün olacaktır. Genelge'nin yayımlanmasıyla Sözleşme'nin uygulayıcılarına ve başvuru sahiplerine de yol gösterilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

AKINCI, Ziya/ DEMİR GÖKYAYLA, Cemile, Milletlerarası Aile Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Medenî Hukuk, 23. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017.

AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, İkinci Cilt, 19. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

AKİPEK, Jale G./AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Cilt I, Yenilenmiş 13. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

AKYÜZ, Emine, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, Genişletilmiş 5. Basım, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2016.

ALİBABA, Arzu, “MÖHUK Md. 24 Bağlamında Hukuk Seçiminin Seçilecek Hukuk Bakımından Sınırlandırılması”, 10. Yılında MÖHUK Sempozyumu, Editörler Prof. Dr. Feriha Bilge Tanrıbilir ve Dr. Öğr. Üyesi Gülce Gümüştü Tunçağıl, Adalet Yayınevi, Mayıs 2018, s. 516-540.

AYGÜN, Mesut, Milletlerarası Özel Hukukta Nafakaya İlişkin Yeni Sistem, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017.

BADUR, Emel, “Kadının Şiddet Nedeniyle Uğradığı Zararların Tazmini ve Nafaka”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, Nisan 2018, s. 11-28.

BAYGIN, Cem, Soybağı Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

BEAUMONT, Paul, “The Maintenance Project, The Hague Conference and The EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity”, The Rabels Journal of Comparative and International Private Law, Volume 73, No. 3, 2009, s. 509-546.

BORRÁS, Alegria/ DEGELING, Jennifer, Explanatory Report of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, Text adopted by the Twenty-First Session, Edited by the Permanent Bureau of the Conference, 2013.

CARLSON, Mary Helen, “*United States Perspective on the New Hague Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*”, Family Law Quarterly, Volume 43, No. 1, 2009, s. 21-35.

CONTINI, Paolo, “*The United Nations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance*”, St. John’s Law Review, Volume 31, Issue 1, 1956, s. 1-48.

ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayınevi, 16. Basım, İstanbul, Ocak 2020.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, UNICEF, 2002.

DİNÇ, Feriha Bilge, Nafaka İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1985.

DİZDAR, A. Murat, “*Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili Hakkında New York Sözleşmesi*”, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, No: 16, Yıl: 1979-80-81, İstanbul, 1985, s. 174-175.

DUNCAN, William, “*The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations*”, The New Hague Child Support Convention, Family Law Quarterly, Volume 43, Issue 1, 2009, s. 1-21.

DUNCAN, William, “*The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*”, Yearbook of Private International Law, Volume 10, 2008, s. 313-331.

DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Alper, Türk Özel Hukuku Aile Hukuku, Cilt III, 15. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan, Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku, Cilt II, 20. Basım, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.

EKŞİ, Nuray, “*Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi*”, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 35, Issue: 2, 2015, s. 69-105.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

ERGENEKON, Yılmaz, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları, 1. Basım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1966.

İNAN, Ali Naim, Çocuk Hukuku, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1968.

İNAN, Ali Naim, Türk Medeni Hukuku, 3. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

GROFF, Maja, “*The Potential of the 2007 Child Support Convention: Addressing Global Poverty and Supporting Economic Rights*”, The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford: Hart Publishing, 2014, s. 89-100.

HATEMİ, Hüseyin/ KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu, Aile Hukuku, 2. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

HATEMİ, Hüseyin, Kişiler Hukuku Dersleri, 2. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

HATEMİ, Hüseyin/ SEROZAN, Rona, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Aile Hukuku, 2. Basım, Turhan Kitabevi, 2016.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 17. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Medeni Hukuk, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016.

KÖPRÜLÜ, Bülent/ KANETİ, Selim, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.

LONG, Eimear, “*The New Hague Maintenance Convention*”, International and Comparative Law Quarterly, Vol. 57, Part 4, October 2008, 984-996.

LORTIE, Philippe, “*Co-ordination Between the Maintenance Project and Other International Instruments*”, First Secretary, Prel. Doc. No. 18 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance.

LORTIE, Philippe, “*Developing Electronic Case Management and Communication System for the 2007 Hague Child Support Convention and 2009 EU Maintenance Regulation: The iSupport Project*”, The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 275- 283.

MARTINY, Dieter, “*Jurisdiction, Recognition and Enforcement in Case of Reimbursement Claims by Public Bodies*”, The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014.

NOMER, Ergin, Devletler Hususi Hukukunda Nafaka, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1252, İstanbul, 1967.

O’CALLAGHAN, Elaine, “*Annual Review of International Family Law 2009*”, The International Survey of Family, 2011 Edition, In: Bill Atkin (eds). The International Survey of Family Law. Bristol: Jordan Publishing, 2011.

OĞUZMAN, M. Kemal/ DURAL, Mustafa, Aile Hukuku, 3. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer/ OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler, 16. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa/ RUHİ, Ahmet Cemal, Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2016.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa, “*Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 100, 2014, s. 65-78.

ÖZKAN, Işıl, Tanınmamış Devletlerin Yasa, Hukuki İşlem ve Kararlarının Tanınması, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2017.

ÖZOĞUL, Mustafa, “*2007 tarihli La Haye Sözleşmesi*”, Uluslararası Özel Hukuk Bülteni, Sayı: 8, Mayıs-Ağustos 2016.

ÖZTÜRK, Necla, “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler*”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 8, Sayı. 1, 2017.

ÖZTAN, Bilge, Aile Hukuku, 6. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.

ÖZTAN, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, 42. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

SEROZAN, Rona, Çocuk Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

SEROZAN, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 7. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

ŞANLI, Cemal/ ESEN, Emre/ ATAMAN FİĞENMEŞE, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Şubat 2018.

TANRIBİLİR, Feriha Bilge, Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları, Yetkin Yayınevi, Kasım 2011.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 7. Basım, İstanbul, 1990.

TOKER, Ali Gümrah, Milletlerarası Özel Hukukta İstinabe, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

TÜRKMEN, Ahmet, "Eğitim Nafakası (TMK md. 328/II)", Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt:8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Özel Sayısı, s. 2707-2764.

ULUOCAK, Nihal, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, 2. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.

USTA, Sevgi, Velayet Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2016.

ÜNAL, Şeref, "Nafaka Alacakları Konusundaki Uluslararası Sözleşmeler Üzerinde Toplu Bir İnceleme", Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, İ.Ü.H.F. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1979, s. 957-972.

WALKER, Lara, Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford Hart Publishing, 2015.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1985.

ZEVKLİLER, Aydın/ ACIBEY, M. Beşir/ GÖKYAYLA, K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuk, 6. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000.

ZUPAN, Mirela, “*Innovations of The 2007 Hague Maintenance in The EU and Worldwide*”, Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken, Oxford Hart Publishing, 2014, s. 311-328.

İNTERNET KAYNAKLARI

Council of Europe Treaty Series- No. 210, Explanatory Report to the council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Explanatory Report – CETS 210 – Violence against women and domestic violence, (<https://rm.coe.int/16800d383a>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

“*Development of an International Electronic Case Management and Communication System in Support of the Future Hague Convention on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance*”, Info. Doc. No 1 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance, (<https://www.hcch.net/en/projects/post-convention-projects/isupport1>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

General Description of the iSupport Project, HCCH, (<https://assets.hcch.net/docs/27a09699-3030-48ef-81be-fccaca9ea4a9.pdf>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

Hague Conference on Private International Law Proposal for iSupport - Cross-Border Recovery of Maintenance Obligations, May 2015, s. 91-92.

(<https://assets.hcch.net/docs/5e8d10c9-1b09-468b-92a4-5461f211dc6e.pdf>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

Jugendamt hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/leistungen/was-macht-das-jugendamt/>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

“*Observations of the Drafting Committee on the text of the Preliminary Draft Convention*”, Prel. Doc. No 26 of January 2007 for the attention of the Twenty-First Session of November 2007. (https://assets.hcch.net/upload/wop/maint_pd26e.pdf) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

Kanada'nın icra hukukundan doğan tedbirler ve yaptırımlara ilişkin bkz. (<https://www.justice.gc.ca/eng/fl-df/enforce-execution/pwo-pqp.html>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen hakkında daha fazla bilgi için bkz. (<https://www.lbio.nl>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

PELICHET, Michel, “*Maintenance Obligations*”, Note on the Operation of the Hague Convention Relating to Maintenance Obligations and of The New York Convention on the Recovery Abroad of Maintenance, HCCH, (https://assets.hcch.net/upload/wop/maint_rptMPe.pdf) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

“*The Guide to Good Practice under The Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*”, Part I – Central Authority Practice, Family Law, in Chapter II, Establishing and consolidating the Central Authority, Jordan Publishing, 2003. (<https://assets.hcch.net/docs/de043c72-ee0e-477b-8bae-53726a4b8545.pdf>) (Erişim Tarihi: 22/05/2020)

The Registrar of the Child Support Agency in Australia, (<https://www.directory.gov.au/portfolios/social-services/services-australia/child-support-registrar>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020);

Turkey - Central Authority (Art. 4), Ministry of Justice General Directorate of International Law and Foreign Relations. (<https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=1066>) (Erişim Tarihi:20/05/2020)

Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi için sunduğu beyan ve çekincelerine Lahey Uluslararası Adalet Divanı'nın internet sitesinden ulaşılmaktadır. (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/statustable/notifications/?csid=1355&disp=resdn>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (<http://www.tdk.gov.tr>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020).

1956 tarihli New York Sözleşmesi'ne taraf olan devletlere ilişkin detaylı bilgiler için bkz. (<https://treaties.un.org>) (Erişim Tarihi: 20/05/2020)

EKLER

EK 1: ÇOCUK NAFKASI VE DİĞER AİLE NAFKA TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TAHSİLİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

Bu Sözleşme'ye Taraf olan Devletler,
Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşme'ye yönelik Devletler arasında işbirliğini geliştirme arzusuyla,
Sonuç veren ve erişilebilir, hızlı, verimli, uygun maliyetli, duyarlı ve adil usullere yönelik ihtiyacın bilincinde olarak,
Mevcut Lahey Sözleşmeleri, diğer uluslararası belgeler, özellikle 20 Haziran 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin en iyi özelliklerini esas almayı arzu ederek,
Teknolojilerindeki gelişmelerden yararlanma ve ihtiyaçların değişmesi ve teknolojidaki ilerlemelerin yeni fırsatlar yaratması sebebiyle gelişmeye devam eden esnek bir sistem oluşturma arayışıyla,
20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 3. ve 27. maddeleri uyarınca aşağıdaki durumları hatırlatarak,

- Çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde, çocuğun üstün yararı temel alınmalıdır,
- Her çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli yaşam standardına sahip olma hakkı vardır,
- Ebeveyn/Ebeveynler veya çocuktan sorumlu diğer kişiler, kendi imkanları ve mali güçleri ölçüsünde, çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarını sağlama konusunda başlıca sorumluluğa sahiptir, ve
- Taraf Devletler, uluslararası anlaşmaların akdi de dâhil olmak üzere, ebeveyn/ebeveynler veya çocuktan sorumlu diğer kişilerden, özellikle de söz konusu kişilerin çocuktan farklı bir ülkede yaşadığı durumlarda, çocuğun nafakasının tahsil edilmesini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almalıdır,

Bu Sözleşme'yi akdetmeye karar vermişler ve aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

BÖLÜM I – AMAÇ, KAPSAM VE TANIMLAR

Madde 1

Amaç

Bu Sözleşme'nin amacı, özellikle aşağıdaki hususları gerçekleştirerek çocuk nafakası ve diğer aile nafaka türlerinin etkin bir şekilde uluslararası tahsilini sağlamaktır:

- a) Âkit Devletlerin makamları arasında kapsamlı bir işbirliği sistemi kurarak;
- b) Nafaka kararlarının tesis edilmesi için elverişli uygulamalar yaparak;
- c) Nafaka kararlarının tanıma ve tenfizini sağlayarak; ve
- d) Nafaka kararlarının hızlı bir şekilde tenfizi için etkin önlemler şart koşarak.

Madde 2

Kapsam

(1) Bu Sözleşme aşağıdaki hususlara uygulanır:

- a) 21 yaşından küçüklere yönelik ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine;
- b) a) bendi kapsamında bir taleple başvuru yapıldığında eş nafakasına yönelik bir kararın tanınması ve tenfizi veya tenfizine; ve
- c) Bölüm II ve III hariç olmak üzere, eş nafakasına.

(2) Herhangi bir Âkit Devlet, 62. madde uyarınca, 18 yaşını doldurmamış kişilere Sözleşme'nin uygulanmasını sınırlama hakkına 1. fıkranın a) bendi kapsamında çekince koyabilir. Bu çekinceyi koyan bir Âkit Devlet, çekinceyle hariç tutulan söz konusu yaştaki kişilere Sözleşme'nin uygulanmasını talep etme hakkına sahip olamaz.

(3) Herhangi bir Âkit Devlet, 63. madde uyarınca bu Sözleşme'nin tümünü veya bir bölümünü, özellikle korunmaya muhtaç kişilere ilişkin yükümlülükler de dâhil olmak üzere, aile ilişkisi, ebeveynlik, evlilik veya kayın hısımlığından doğan herhangi bir nafaka yükümlülüğüne kadar genişleteceğini beyan edebilir. Böyle bir beyan, iki

Âkit Devlet arasında, ancak beyanlarının aynı nafaka yükümlülüklerini ve Sözleşme'nin aynı bölümlerini kapsaması durumunda, sorumluluk doğurur.

(4) Bu Sözleşme'nin hükümleri çocuklara ebeveynlerinin medeni hallerine bakılmaksızın uygulanır.

Madde 3

Tanımlar

Bu Sözleşme'nin amacı bakımından:

a) "Alacaklı", nafakanın ödeneceği veya ödeneceği iddia edilen kişiyi ifade eder;

b) "Borçlu", nafaka borcu olan veya boru olduğu iddia edilen kişiyi ifade eder;

c) "Adli yardım", başvurulara haklarını bilip ileri sürmelerine ve başvuruların talep edilen Devlette bütün yönleriyle ve etkin bir şekilde ele alınmasını sağlamaya yönelik gerekli yardımı ifade eder. Bu tür yardım sağlama araçları, gerektiği şekilde hukuki danışmanlık, yetkili makam önünde dava açma hususunda yardım, yasal temsil ve dava masraflarından muafiyeti içerebilir;

d) "Yazılı anlaşma", herhangi bir araçla kayıt altına alınmış ve içeriğinin daha sonra referans olarak kullanılabilir şekilde erişilebilir olduğu anlaşmayı ifade eder;

e) "Nafaka düzenlemesi", nafaka ödemelerine ilişkin

i) yetkili bir makam tarafından düzenlenmiş veya geçerli bir belge olarak onaylanmış olan; veya

ii) yetkili bir makam tarafından gerçekliği doğrulanmış veya karara bağlanmış, kaydedilmiş veya sunulmuş olan ve yetkili makamının inceleme ve değişiklik konusu olabilen;

yazılı anlaşmayı ifade eder:

f) "Korunmaya Muhtaç Kişi", kişisel yetilerindeki bir noksan veya yetersizlik nedeni ile kendisine bakamayan kişiyi ifade eder.

BÖLÜM II – İDARİ İŞBİRLİĞİ

Madde 4

Merkezi Makamın Tayini

- (1) Âkit Devletler, Sözleşme tarafından verilen görevleri yerine getirmesi için bir Merkezî Makam tayin ederler.
- (2) Federal Devletler, birden fazla hukuk sistemi olan Devletler veya özerk bölgesel birimlere sahip Devletler birden fazla Merkezi Makam atayabilir ve görevlerine yönelik bölgesel veya kişisel kapsamını belirler. Bir Devletin birden fazla Merkezi Makam atadığı durumlarda, herhangi bir bildirim söz konusu Devlet içindeki uygun Merkezi Makama iletmesi için bir Merkezi Makam belirler.
- (3) Merkezi Makam veya Merkezi Makamların tayini, iletişim bilgileri ve 2. fıkrada belirtildiği üzere gerekli hallerde işlevlerinin kapsamı, onay veya katılım belgesi tevdi edildiğinde veya 61. madde uyarınca beyanname verildiğinde Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimi Bürosu'na bir Âkit Devlet tarafından bildirilir. Taraf Devletler, herhangi bir değişikliği derhal Daimi Büro'ya bildirir.

Madde 5

Merkezi Makamların Genel Görevleri

Merkezi Makamlar:

- a) Birbirleriyle işbirliği yapar ve Sözleşme'nin amaçlarına ulaşabilmek için Devletlerinde bulunan yetkili makamlar arasında işbirliğini teşvik eder;
- b) Sözleşme'nin uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle karşı mümkün olduğunca çözüm arayışında olurlar.

Madde 6

Merkez Makamların Özel Görevleri

- (1) Merkezi Makamlar, Bölüm III'te düzenlenmiş olan başvurulara ilişkin yardım sağlar. Özellikle;
- a) Bu tür başvuruları iletir ve alır;
 - b) Bu tür başvurularla ilgili usulî işlemleri başlatır veya söz konusu işlemlerin yapılmasını kolaylaştırır.

(2) Bu tür başvurulara ilişkin aşağıdaki hususları sağlamak üzere tüm uygun önlemleri alır:

- a) Koşullar gerektirdiğinde, adli yardım sağlamak veya kolaylaştırmak;
- b) Borçlu veya alacaklının yerini tespit etmeye yardımcı olmak;
- c) Borçlu veya alacaklıların gelire ilgili ve gerektiği takdirde mallarının yerinin tespiti de dâhil olmak üzere diğer mali koşullarına ilişkin ilgili bilgi edinmeye yardımcı olmak;
- d) Nafakanın gönüllü ödenmesini sağlamak için uygun olduğu durumlarda arabuluculuk, uzlaşma veya benzer süreçler kullanarak dostane çözümler teşvik etmek;
- e) Ödenmemiş borçlar da dâhil olmak üzere nafaka kararlarının devam eden tenfizini kolaylaştırmak;
- f) Nafaka ödemelerinin tahsil edilmesini ve hızlı transferini kolaylaştırmak;
- g) Yazılı veya diğer delillerin elde edilmesini kolaylaştırmak;
- h) Nafakanın tahsili için gerektiğinde soybağının kurulmasına yardım sağlamak;
- i) Mahiyeti ülkesellik barındıran ve bekleyen nafaka başvurusunun sonucunu güvenceye almayı amaçlayan gerekli geçici önlemleri sağlamak için dava işlemlerini başlatmak veya başlatılmasını kolaylaştırmak;
- j) Tebligatı kolaylaştırmak.

(3) Bu madde kapsamında Merkezi Makamın görevleri, kendi Devletinin yasalarının izin verdiği ölçüde, kamu kuruluşları veya söz konusu Devletin yetkili makamlarının denetimine tabi olan diğer kurumlar tarafından gerçekleştirilebilir. Söz konusu kamu kuruluşları veya diğer kurumların tayini, iletişim bilgileri ve görev kapsamı, bir Âkit Devlet tarafından Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimi Bürosu'na bildirilir. Taraf Devletler, herhangi bir değişikliği derhal Daimi Büro'ya bildirir.

(4) Bu maddedeki veya 7. maddedeki hiçbir durum, talep edilen Devletin hukukuna göre sadece adli makamlar tarafından icra edilebilen yetkileri kullanmak üzere Merkezi Makama yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanamaz.

Madde 7

Özel önlem talepleri

(1) Bir Merkezi Makam, 10. madde kapsamındaki bir başvuru işlem görmekte değilse Madde 6 (2) b), c), g) h) i) ve j) uyarınca başka bir Merkezi Makama nedenlerini belirterek uygun özel önlemler alması yönünde talepte bulunabilir. Talepte bulunulan Merkezi Makam, söz konusu önlemlerin Madde 10 bağlamında başvuruda bulunabilecek kişinin olası başvurusuna yardımcı olmak için ya da böyle bir

başvurunun başlatılıp başlatılmamasını belirlemede gerekli olduğu yönünde kanaate ulaşırsa, uygun önlemleri alır.

(2) Bir Merkezi Makam ayrıca talep eden Devlette görülmekte olan nafaka tahsiline ilişkin uluslararası bir unsur barındıran bir davayla ilgili olarak bir başka Merkezi Makamın talebi üzerine özel önlemler alabilir.

Madde 8

Merkezi Makam masrafları

(1) Her Merkezi Makam bu Sözleşme'yi uygularken kendine ait masrafları karşılar.

(2) Merkezi Makamlar, 7. madde uyarınca özel önlem talebinden doğan istisnai masraflardan başka Sözleşme kapsamındaki hizmetlerin sağlanmasına yönelik başvurudan herhangi bir ücret talebinde bulunamaz.

(3) Talep edilen Merkezi Makam bu maliyetteki söz konusu hizmetlerin sağlanması için başvuranın izni olmadan 2. fıkrada belirtilen hizmetlerin masraflarını tahsil edemez.

BÖLÜM III – MERKEZİ MAKAMLAR ARACILIĞIYLA BAŞVURULAR

Madde 9

Merkezi Makamlar Aracılığıyla Başvuru

Bu bölüm kapsamındaki bir başvuru, başvuranın yerleşim yerinin bulunduğu Âkit Devletin Merkezi Makamı aracılığıyla talepte bulunulan ülkenin Merkezi Makamına yapılır. Bu hükmün amaçları çerçevesinde, yerleşim yeri sadece orada bulunmayı kapsamaz.

Madde 10

Başvuru Olanakları

(1) Aşağıdaki başvuru kategorileri, bu Sözleşme kapsamında talep eden Devlette nafaka tahsil etmeyi amaçlayan alacaklı için uygundur:

- a) Bir kararın tanınması veya tanınma ve tenfizi;
- b) Talep edilen Devlette verilen veya tanınan bir kararın tenfizi;
- c) Soybağının belirlenmesinin gerekli olduğu haller de dâhil olmak üzere, hiçbir mevcut kararın bulunmadığı talep edilen Devlette bir kararın verilmesi;
- d) Talepte bulunulan devlette bir kararın tanınma ve tenfizi, 2. Madde kapsamında tanınma ve tenfizin esasına ilişkin bir eksiklik ya da 22. Maddenin b) veya e) fıkralarında belirtilen nedenler yüzünden mümkün değilse ya da reddedilmişse, söz konusu talepte bulunulan devlette bir kararın verilmesi;
- e) Talep edilen Devlette verilen bir kararın değiştirilmesi;
- f) Talep edilen Devlet dışında bir Devlette verilen bir kararın değiştirilmesi;

(2) Bu Sözleşme kapsamında talep eden Devlette aleyhine nafaka kararı bulunan borçlu aşağıdaki başvurulardan yararlanabilmelidir:

- a) talep edilen devlette önceki bir kararın tenfizinin durdurulması ya da sınırlandırılmasına yol açan bir kararın ya da eşdeğerde bir işlemin tanınması;
- b) Talep edilen Devlette verilen bir kararın değiştirilmesi;
- c) Talep edilen Devlet dışında bir Devlette verilen bir kararın değiştirilmesi;

(3) Bu Sözleşme’de aksine hüküm bulunmadıkça, 1. ve 2. fıkralardaki başvurular talep edilen Devletin hukukuna göre belirlenir ve fıkra 1 c)- f) ve 2 b) ve c)’deki başvurular talep edilen Devletteki yetki kurallarına tabidir.

Madde 11

Başvuru içeriği

- (1) 10. madde kapsamındaki tüm başvurular asgari olarak aşağıdaki hususları içerir:
- Başvuru veya başvuruların mahiyetine ilişkin açıklama;
 - Başvuranın adres ve doğum tarihi de dâhil olmak üzere adı ve iletişim bilgileri;
 - Muhatabın (karşı tarafın) adı ve biliniyor ise adres ve doğum tarihi;
 - Kendisi için nafaka istenen kişinin adı ve doğum tarihi;
 - Başvurunun dayandığı gerekçeler;
 - Alacaklı tarafından yapılan bir başvuruda, nafaka ödemesinin nereye gönderileceği veya elektronik olarak iletileceğine ilişkin bilgi;
 - Madde 10 (1) a) ve (2) a) kapsamındaki başvuru hariç, Talep edilen Devlet tarafından 63. madde uyarınca bir beyanla belirtilen herhangi bir bilgi veya belge;
 - Talep eden Devletin Merkezi Makamında başvuruyu işleme koymakla sorumlu kişi veya birimin adı ve iletişim bilgileri.
- (2) Uygun olduğu ve bilindiği ölçüde, başvuru ayrıca, özellikle aşağıdaki hususları içerir:
- Alacaklının mali durumu;
 - Borçlunun işverenin adı ve adresi ile borçlunun mallarının mahiyeti ve konumu da dâhil olmak üzere, borçlunun mali durumu;
 - Ve davalının yerinin tespitine yardımcı olabilecek başka herhangi bir bilgi.
- (3) Başvurana ücretsiz adli yardım sağlamaya ilişkin belgeler de dâhil olmak üzere, gerekli destekleyici bilgi veya belgeler başvuruya eklenir. Madde 10 (1) a) ve (2) a) kapsamındaki başvurularda, başvuruya yalnızca 25. maddede sıralanan belgeler eklenir.
- (4) 10. madde kapsamındaki bir başvuru, Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından önerilen ve yayınlanan formla yapılabilir.

Madde 12

Başvuruların ve davaların Merkezi Makamlar aracılığıyla iletilmesi, alınması ve işleme konulması

(1) Talep eden Devletin Merkezi Makamı, başvurunun değerlendirilmesinde gerekli olduğu bilinen tüm bilgi ve belgelerin başvuruya eklenmesi konusunda başvurana yardımcı olur.

(2) Talep eden Devletin Merkezi Makamı, başvurunun Sözleşme hükümlerine uygun olduğuna kanaat getirdiğinde başvuruyu başvuran adına ve onun rızası ile talep edilen Devletin Merkezi Makamına iletir. Başvuruya Ek 1’de belirtilen teslimat formu eklenir. Talep eden Devletin Merkezi Makamı, talep edilen Devletin Merkezi Makamı tarafından istendiğinde, Madde 16 (3), 25 (1) a), b) ve d) ve (3) b) ve 30 (3) kapsamında belirtilen herhangi bir belgenin menşe Devletin yetkili makamı tarafından onaylanmış tam suretini temin eder.

(3) Talep edilen Merkezi Makam, başvurunun alındığı tarihten itibaren altı hafta içinde, Ek 2’de belirtilen şekilde başvurunun alındığını bildirir ve talep eden Devletin Merkezi Makamını başvuru ile ilgili olarak öncelikle hangi adımların atıldığı ya da atılacağı hakkında bilgilendirir ve gerekli olan başka bilgi ve belgeyi talep edebilir. Aynı altı haftalık süre içinde, talep edilen Merkezi Makam, talep eden Merkezi Makama başvurunun ilerleyişiyle ilgili bilgi vermekle sorumlu kişi veya birimin adı ve iletişim bilgilerini sağlar.

(4) Bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde, talep edilen Merkezi Makam başvuru durumunu talep eden Merkezi Makama bildirir.

(5) Talep eden ve talep edilen Merkezi Makamlar aşağıdakilerle ilgili olarak birbirlerine bilgi verir:

- a) Belirli bir davadan sorumlu kişi veya birim;
- b) Davanın ilerleyişi,

Söz konusu Makamlar ayrıca talep edilen bilgileri vaktinde sağlamalıdır.

(6) Merkezi Makamlar konuların düzgün bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacak en kısa sürede davayı işleme koyar.

(7) Merkezi Makamlar en hızlı ve etkili iletişim araçlarını kullanırlar..

(8) Talep edilen Merkezi Makam, bir başvuruyu işleme koymayı ancak Sözleşme şartlarının yerine getirilmediğinin açık olduğu durumlarda reddedebilir. Böyle bir durumda, Merkezi Makam ret sebeplerini derhal talep eden Merkezi Makama bildirir.

(9) Talep edilen Merkezi Makam yalnızca ek belge veya bilgilerin gerekli olduğu gerekçesiyle bir başvuruyu reddedemez. Bununla beraber, talep edilen Merkezi Makam talep eden Merkezi Makamdan söz konusu ek bilgi ve belgeleri isteyebilir. Talep eden Merkezi Makam üç ay içinde veya talep edilen Merkezi Makam tarafından belirlenen daha uzun bir süre içinde istenen bilgi ve belgeleri sağlamazsa talep edilen Merkezi Makam artık başvuruyu işleme koymama kararı alabilir. Böyle bir durumda, talep eden Merkezi Makama kararını bildirir.

Madde 13

İletişim araçları

Âkit Devletlerin merkezi makamları tarafından bu Bölüm uyarınca yapılan herhangi bir başvuru ve ona eklenmiş veya bir merkezi makam tarafından sağlanmış herhangi bilgi ya da belgeye, yalnızca ilgili merkezi makamlar arasında kullanılan iletişim ortam ve araçları nedeniyle karşı tarafça itiraz edilemez.

Madde 14

İşlemlere Etkin Katılım

- (1) Talep edilen Devlet, başvuranın, tenfiz ve temyiz yolları da dâhil olmak üzere, bu Bölüm kapsamındaki başvurulardan kaynaklanan işlemlere etkin katılımını sağlar.
- (2) Söz konusu etkin katılımı sağlamak için talep edilen Devlet, üçüncü fıkranın uygulandığı durumlar hariç olmak üzere, 14 ve 17. Madde uyarınca adli yardım sağlar.
- (3) Talep edilen Devlet, başvuranın gerekli işlemleri böyle bir yardıma gerek olmadan yapabilmesine imkân tanıdığı ve Merkezi Makamın bu gibi gerekli hizmetleri ücretsiz olarak sağladığı ölçüde, başvurana ücretsiz adli yardım sağlamaya mecbur değildir.
- (4) Ücretsiz adli yardım eşdeğer ulusal davalarda sağlanandan daha az olamaz.
- (5) Hiçbir menkul kıymet, bono veya mevduat, ne şekilde tanımlanmış olursa olsun, Sözleşme kapsamındaki davaya ait masraf ve giderlerin teminatı olarak istenemez.

Madde 15

Çocuk nafakası başvurularına yönelik ücretsiz adli yardım

(1) Talep edilen Devlet, 21 yaşından küçüklere yönelik ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine ilişkin bu Bölüm kapsamında alacaklı tarafından yapılan tüm başvurularda ücretsiz adli yardım sağlar;

(2) Birinci fıkradaki düzenlemeye rağmen, talep edilen Devlet, Madde 10 (1) a) ve b) kapsamındaki başvurular ve Madde 20 (4)'te düzenlenen davalar hariç olmak üzere, başvuru veya temyiz dayandığı gerekçenin açıkça temelsiz olduğu sonucuna varırsa ücretsiz adli yardımını reddedebilir.

Madde 16

Çocuk merkezli mali durum araştırmasının kullanımına izin verilmesi beyanı

(1) Madde 15 (1)'deki düzenlemeye rağmen, bir Devlet 63. madde uyarınca çocuğun mali durumunun değerlendirilmesine yönelik araştırmaya bağlı olarak Madde 10 (1) a) ve b) kapsamındaki başvurular ve Madde 20 (4)'te düzenlenen davalar hariç olmak üzere, ücretsiz adli yardım sağlayacağını beyan edebilir.

(2) Bir Devlet, böyle bir beyanda bulunurken, araştırmayı tamamlamak için gereken mali ölçütler de dâhil olmak üzere, çocuğun mali durumunun değerlendirilmesinde uygulanacak yönteme ilişkin Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimi Bürosu'na bilgi sağlar.

(3) Birinci fıkrada belirtilen başvuru, aynı fıkrada belirtilen beyanda bulunmuş olan bir Devlete yapılmışsa, başvuran tarafından verilmiş olan çocuğun mali durumunun 2. Fıkrada belirtilen ölçütleri karşıladığını belirten resmi bir onayı içerir. Talep edilen Devlet, yalnızca başvuranın sağladığı bilgilerin doğru olmadığına ilişkin haklı gerekçelerin bulunduğu kanaat getirirse çocuğun mali durumuna ilişkin daha fazla kanıt talebinde bulunabilir.

(4) Ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine ilişkin bu Bölüm kapsamındaki başvurular açısından talep edilen Devletin hukuku tarafından sağlanan en elverişli adli yardım, çocuk için 1. ve 2. fıkralar kapsamında sağlananlardan çok daha elverişli ise, en elverişli adli yardım sağlanır.

Madde 17

15. ve 16. madde kapsamına girmeyen başvurular

Bu Sözleşme kapsamında 15. veya 16. madde kapsamına girmeyen tüm başvurularda:

- a) Ücretsiz adli yardım hükmü, mali durum ya da gerçek değer tespitine tabi tutulabilir.
- b) Menşe Devlette ücretsiz adli yardımdan faydalanan başvuran, tanıma ve tenfiz davalarında, aynı koşullarda talepte bulunulan Devletin hukuku tarafından sağlanan ücretsiz adli yardımdan en azından aynı ölçüde faydalanma hakkına sahiptir.

BÖLÜM IV– YASAL GİRİŞİME İLİŞKİN KISITLAMALAR

Madde 18

Yasal girişimlere ilişkin kısıtlamalar

(1) Alacaklının mutad meskenin bulunduğu Âkit Devlette verilen bir kararda, kararın değiştirilmesi veya yeni bir kararın verilmesine ilişkin işlemler borçlu tarafından, alacaklının mutad meskeni kararın verildiği Devlette olduğu sürece, herhangi bir başka Âkit Devlette yapılamaz.

(2) 1. fıkra aşağıdaki durumlarda uygulanamaz:

- a) Çocuklarla ilgili olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar dışında, söz konusu diğer Âkit Devletin yargı yetkisiyle ilgili tarafların yazılı olarak anlaşmış olması halinde;
- b) Alacaklının açıkça belirterek ya da mümkün olan ilk fırsatta yargı yetkisine itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak söz konusu diğer Âkit (Taraf) Devletin yargı yetkisini onaylaması halinde;
- c) Menşe Devletin yetkili makamının kararı değiştirmek veya yeni bir karar vermek için yargı yetkisini kullanamaması veya kullanmayı reddetmesi halinde; veya
- d) Menşe Devlette verilen bir kararın, değiştirilmesi veya yeni bir karar verilmesi işlemlerinin yapılması düşünülen Âkit Devlette tanınmaması ya da tenfizinin beyan edilememesi halinde.

BÖLÜM V – TANIMA VE TENFİZ

Madde 19

Bölümün Kapsamı

- (1) Bu bölüm, nafaka yükümlülüğü bakımından adli veya idari makam tarafından verilen bir karara uygulanır. "Karar" terimi, söz konusu makam huzurunda veya bu makam tarafından varılmış bir çözüm veya anlaşmayı da içermektedir. Bir karar, indeksleme yoluyla otomatik tashihi ve ödenmemiş borçlar ile geriye dönük nafaka veya faizlerin ifası istemini ve masraf ya da giderlerin belirlenmesini içerebilir.
- (2) Bir karar yalnızca nafaka yükümlülüğüne ilişkin değilse, bu Bölüm hükümleri söz konusu kararın sadece nafaka yükümlülüklerini ilgilendiren kısmına uygulanır.
- (3) 1. fıkranın amacı doğrultusunda, "idari makam" kurulduğu Devletin hukukuna göre, kararları,
- a) temyiz konusu olabilen ya da adli bir makam tarafından inceleme konusu yapılabilen; ve
 - b) Aynı konuda adli bir makamın kararıyla benzer bir kuvvet ve etkiye sahip olan kamu kuruluşunu ifade eder.
- (4) Bu Bölüm ayrıca 30. maddeye tabi nafaka düzenlemelerine de uygulanır.
- (5) Bu Bölümün hükümleri, 37. madde uyarınca talepte bulunulan Devletin yetkili makamına doğrudan yapılan tanıma ve tenfiz talebine de uygulanır.

Madde 20

Tanıma ve tenfizin esasları;

- (1) Bir Âkit Devlette ("menşe Devlet") alınmış bir karar aşağıdaki koşullarda diğer Âkit Devletlerde tanınır ve tenfiz edilir:
- a) İşlemlerin başladığı dönemde davalının mutad meskeni menşe Devlette bulunuyor ise;
 - b) Davalı açıkça belirterek ya da mümkün olan ilk fırsatta yargı yetkisine itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak yargı yetkisini onaylamış ise;
 - c) İşlemlerin başladığı dönemde alacaklının mutad meskeni menşe Devlette bulunuyor ise;

- d) Davalının menşe Devlette çocukla birlikte yaşıyor olması veya orada yerleşim yeri edinmiş ve çocuğa destek sağlamış olması şatiyla, işlemlerin başladığı dönemde kendisine nafaka bağlanması kararı verilen çocuğun mutad meskeni söz konusu menşe Devlette bulunuyor ise;
- e) Çocuklarla ilgili olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar dışında, taraflar arasında yargı yetkisine ilişkin yazılı bir anlaşma yapılmış ise; veya
- f) Yargı yetkisi, yalnızca taraflardan birinin tabiiyetine dayandırılmadıkça kişisel statü veya velayet sorumluluğuyla ilgili söz konusu yargı yetkisini gerçekleştiren bir makam tarafından karar verilmiş ise.
- (2) Bir Âkit Devlet, 62. madde uyarınca, fıkra 1 c), e) veya f) ile ilgili olarak çekince koyabilir.
- (3) 2. fıkra kapsamında çekince koyan bir Âkit Devlet, kendi kanunu benzer durumlarda yetkili makamlarına yargı yetkisi tanımış veya tanıyabilecek olduğu takdirde, söz konusu kararı tanır ve tenfiz eder.
- (4) 2. fıkra kapsamında konulan bir çekineden ötürü kararın tanınması mümkün değilse ve borçlunun yerleşim yeri Âkit Devlette ise, bu Âkit Devlet alacaklının yararına karar verilmesi için gerekli bütün önlemleri alır. Yukarıdaki cümle, 19. maddenin 5. fıkrası kapsamında tanınma ve tenfiz için yapılan doğrudan taleplere veya Madde 2 (1) b)'de atıfta bulunulan nafaka talebine uygulanamaz.
- (5) 18 yaşından küçük bir çocuğun lehinde verilen bir karar, yalnızca 1. fıkranın c), e) veya f) bentleri açısından konulmuş bir çekince sebebiyle tanınmıyor ise, bu kararın talepte bulunulan Devlette söz konusu çocuğun nafaka için uygunluğunu saptadığı kabul edilir.
- (6) Bir karar, yalnızca menşe Devlette bir sonuç doğuruyorsa tanınır ve yalnızca menşe Devlette tenfizi mümkün ise tenfiz edilir.

Madde 21

Bölünebilirlik ve kısmi tanıma ve tenfiz

- (1) Talepte bulunulan Devlet kararın tamamını tanıyamadığı veya tenfiz edemediği takdirde, kararın bölünebilen herhangi bir kısmını tanıyabilir veya tenfiz edebilir ki karar bu şekilde de tanınabilir veya tenfiz edilebilir olsun.
- (2) Kararın kısmi olarak tanınmasına veya tenfizine her zaman başvurulabilir.

Madde 22

Tanım ve tenfizi reddetme gerekçeleri

Kararın tanınması ve tenfizi aşğıdaki koşullarda reddedilebilir:

- a) Kararın tanınması ve tenfizi talepte bulunulan Devletin kamu düzenine ("ordre public") açıkça aykırı ise;
- b) Karar, usule ilişkin bir konu ile ilgili olarak sahtecilikle elde edilmişse;
- c) Aynı taraflar arasında ve aynı amacı taşıyan davalar talepte bulunulan Devletin yetkili makamı huzurunda görülmekte ise ve söz konusu davalar ilk kez açılıyorsa;
- d) Karar, talepte bulunulan Devlette veya başka bir Devlette, aynı taraflar arasında verilen ve aynı amacı taşıyan kararla uyuşmadığında, söz konusu uyuşmayan kararın talepte bulunulan Devlette tanınması ve tenfizi için gerekli şartları taşıması koşuluyla;
- e) Davalının menşee Devletteki davada hazır bulunmadığı ve temsil edilmediği durumlarda:
 - i) Menşee Devlet hukukunun davanın ihbarına olanak sağlamasına karşın davalıya usulüne uygun ihbar yapılmamış ve kendisini savunma hakkına sahip olamamışsa; veya
 - ii) Menşee Devlet hukuku davanın ihbarına olanak sağlamıyor, karar davalıya usulüne uygun bir şekilde bildirilmemiş ve maddî vakıa ve hukukî hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânı sunulmamışsa; veya
- f) Kararın 18. maddeyi ihlal ederek verildiği durumlarda.

Madde 23

Tanım ve tenfiz başvurusuna ilişkin usul

(1) Bu Sözleşme'nin hükümlerine göre, tanım ve tenfiz usulleri talepte bulunulan Devletin hukukuna tâbi olur.

(2) Bölüm III uyarınca bir kararın tanım ve tenfiz başvurusu Merkezi Makam aracılığı ile yapıldığında yerlerde, talep edilen Merkezi Makam derhal:

- a) Başvuruyu, kararın tenfizini gecikmesizin beyan edecek ya da tenfizi için kararı kayıt altına alacak olan makama yönlendirir; veya
- b) Yetkili makam kendisi ise, söz konusu tedbirleri kendisi alır.

- (3) 19. maddenin 5. fıkrası uyarınca talepte bulunulan Devletteki yetkili makama doğrudan talepte bulunulduğunda, söz konusu makam vakit kaybetmeksizin kararın uygulanabilir olduğunu bildirir veya tenfiz kararını kayda geçirir.
- (4) Beyan etme ve kayda geçirme yalnızca madde 22 a)'da belirtilen gerekçeye dayanarak reddedilebilir. Bu aşamada ne başvuru sahibi ne de davalının herhangi bir görüş sunma hakkına sahiptir.
- (5) Başvuru sahibi ve davalı, 2. ve 3. fıkralar kapsamında yapılan beyan veya kayıt veya bunlara ilişkin olarak 4. fıkra kapsamındaki ret hakkında gecikmeksizin bilgilendirilirler ve söz konusu kişiler esas ya da usule ilişkin olarak itiraz veya temyiz yoluna başvurabilirler.
- (6) İtiraz veya temyize, 5. fıkra kapsamında bildirim yapıldığı tarihten itibaren 30 gün içinde gidilir. İtiraz veya temyiz başvurusunda bulunan tarafın yerleşim yeri, bildirim veya kaydın yapıldığı veya reddedildiği Âkit Devlette değilse, itiraz veya temyize bildirim yapıldığı tarihten itibaren 60 gün içinde gidilir.
- (7) İtiraz veya temyiz, aşağıdaki hususlara dayanabilir:
- a) 22. maddede belirtilen tanıma ve temyizi reddetme gerekçeleri;
 - b) 20. madde kapsamında tanıma ve temyiz esasları;
 - c) Madde 25 (1) a), b) veya d) veya (3) b) gereğince iletilen herhangi bir belgenin aslına uygunluğu veya bütünlüğü.
- (8) Davalının itiraz ya da temyizi, tanıma ve tenfiz vadesi dolmuş ödemelere ilişkin olduğu ölçüde, borcun yerine getirildiği hususuna da dayanabilir.
- (9) Başvuru sahibi ve davalı, itiraz veya temyizi takiben karar hakkında gecikmeksizin haberdar edilir.
- (10) Talepte bulunulan Devletin hukuku izin verdiği takdirde, yeni bir temyiz istisnai bir durum olmadığı sürece kararın tenfizini askıya alma sonucu doğurmaz.
- (11) Herhangi bir temyiz de dâhil olmak üzere, tanıma ve tenfiz kararı alırken yetkili makam süratle hareket eder.

Madde 24

Tanıma ve tenfiz başvurularına yönelik diğer usuller

- (1) 23. maddenin 2. ila ve 11. fıkrâ hükümlerine rağmen, bir Devlet, 63. madde uyarınca, bu maddede belirtilen tanıma ve tenfiz usulünü uygulayacağını beyan edebilir.
- (2) Bölüm III uyarınca bir kararı tanıma ve tenfiz başvurusu Merkezi Makam aracılığı ile yapıldığında, talep edilen Merkezi Makam derhal;
 - a) Ya tanıma ve tenfiz uygulamasına karar verecek yetkili makama başvuruyu yönlendirir; ya da
 - b) Kendisi yetkili makam ise, söz konusu kararı kendisi alır.
- (3) Tanıma ve tenfiz kararı, dava usulüne uygun olarak ve derhal davalıya ihbar edildikten ve iki tarafın da kendilerini ifade edebilmeleri için yeterli imkân verildikten sonra, yetkili makam tarafından verilir.
- (4) Yetkili makam, Madde 22 a), c) ve d)'de belirtilen tanıma ve tenfizi reddetme gerekçelerini re'sen (kendiliğinden) dikkate alabilir. Yetkili makam, madde 20, 22 ve 23 (7) c)'de belirtilen hususları, davalı tarafından ileri sürülmüş olması halinde ya da bu hususlara ilişkin şüphelerin 25. maddeye istinaden sunulan belgelerin metinlerinden açıkça anlaşılması halinde dikkate alabilir.
- (5) Tanıma ve tenfizin reddi, tanıma ve tenfiz vadesi dolmuş ödemelere ilişkin olduğu ölçüde, borcun yerine getirildiği hususuna da dayanabilir.
- (6) Talep edilen Devletin hukuku izin verdiği takdirde, herhangi bir temyiz istisnai bir durum olmadığı sürece kararın tenfizini askıya alma sonucu doğurmaz.
- (7) Herhangi bir temyiz de dâhil olmak üzere, tanıma ve tenfiz kararı alırken yetkili makam süratle hareket eder.

Madde 25

Belgeler

- (1) 23. madde veya 24. madde kapsamındaki tanıma ve tenfiz başvurusuna aşağıdaki belgeler eklenir:
 - a) Kararın tam metni;
 - b) Menşê Devlette kararın uygulanabilir olduğunu belirten belge, ve kararın bir idari makam tarafından verilmesi durumunda söz konusu Devlet, 57. madde uyarınca idari makamlarının kararlarının her zaman koşulları yerine getirdiğini

belirtmemiş ise 19. maddenin 3. fıkrasında belirtilen koşulların sağlandığını belirten belge;

c) Davalı, menşe devletteki duruşmalarda hazır bulunmamış ve temsil edilmemiş ise, davalıya davanın ihbarının usulüne uygun olarak yapılmış ve kendini savunma imkânının sunulmuş olduğunu veya davalıya kararın usulüne uygun bir şekilde bildirildiği ve maddî vakıa ve hukukî hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânının sunulduğunu tasdik eden belge veya belgeler;

d) gerektiğinde, ödenmemiş borç miktarını ve söz konusu miktarın hesaplandığı tarihi gösteren bir belge;

e) gerektiğinde, indeksleme yoluyla otomatik tahsis sağlayan bir karar durumunda, gereken hesaplamaları yapmak için lüzumlu bilgiyi içeren bir belge;

f) gerektiğinde, başvuru sahibinin menşe Devlette aldığı ücretsiz adli yardım kapsamını gösteren belge.

(2) Madde 23 (7) c) uyarınca bir itiraz veya temyiz durumunda veya talepte bulunulan Devletteki yetkili makamın talebi üzerine, ilgili belgenin menşe Devletteki yetkili makamınca onaylanmış tam sureti derhal aşağıdakiler tarafından sağlanır:

a) Başvurunun Bölüm III uyarınca yapıldığı hallerde, talep eden Devletin Merkezi Makamı tarafından;

b) İstemin talepte bulunulan Devletin yetkili makamına doğrudan yapıldığı hallerde, başvuru sahibi tarafından.

(3) Bir Âkit Devlet 57. madde uyarınca aşağıdaki hususları belirtebilir;

a) Kararın menşe Devletteki yetkili makam tarafından onaylanmış tam suretinin başvuruya eklenmesi gerektiği;

b) Kararın tam metni yerine, Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından önerilen ve yayımlanan formatta da olabilecek menşe Devletin yetkili makamı tarafından verilen kararın özeti veya bir bölümünü, kabul edeceği durumları; veya

c) 19. maddenin 3. fıkrası koşullarının yerine getirildiğini belirten bir belgenin istenmediği.

Madde 26

Kararın tanınmasına yönelik başvuruya ilişkin usul

Bu bölüm hükümleri, niteliğine uygun düştüğü şekilde, bir kararın tanınması başvurularına uygulanır, meğer ki tenfiz istemi, kararın Menşe Devlette geçerli olması istemi ile değiştirilmiş olsun.

Madde 27

Maddî Vakıalara İlişkin Kararlar

Talepte bulunulan Devletin herhangi bir yetkili makamı, menşe Devletin yargı yetkisini dayandırdığı maddî vakıalara ilişkin kararlarla bağlıdır.

Madde 28

Esasa İlişkin İnceleme Yapılmaması

Bir kararın esasına ilişkin olarak talepte bulunulan Devletin herhangi bir yetkili makamı tarafından inceleme yapılamaz.

Madde 29

Çocuğun veya başvuranın hazır bulunmasının gerekli olmaması

Çocuğun veya başvuranın hazır bulunması, bu Bölüm kapsamında talepte bulunulan Devletin herhangi bir işleminde aranmaz.

Madde 30

Nafaka düzenlemeleri

(1) Bir Âkit Devlette yapılan nafaka düzenlemesi, menşe Devlette tenfizi mümkün bir karar olması koşuluyla, bu Bölüm kapsamındaki bir kararın tanınması ve uygulanması hakkına sahiptir.

(2) Madde 10 1) a) ve b) ve (2) a) bağlamında "karar" terimi nafaka düzenlemesini kapsar.

(3) Nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizi başvurusuna aşağıdaki belgeler eklenir:

- a) Nafaka düzenlemesinin tam metni; ve
- b) belirli bir nafaka düzenlemesinin menşee Devlette karar olarak uygulanabilir olduğunu belirten bir belge.
- (4) Nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizi aşağıdaki koşullarda reddedilebilir:
- a) tanıma ve tenfiz talepte bulunulan Devletin kamu düzenine açıkça aykırı ise;
- b) nafaka düzenlemesi tahrifat veya sahtecilik yoluyla elde edilmişse;
- c) nafaka düzenlemesi, talepte bulunulan Devlette veya başka bir Devlette, aynı taraflar arasında verilen ve aynı amacı taşıyan bir kararla çeliştiğinde, söz konusu çelişen kararın talepte bulunulan Devlette tanınma ve tenfizi için gerekli şartları taşıması koşuluyla;
- (5) Madde 20, 22, 23 (7), 25 (1) ve (3) hariç bu bölümün hükümleri aşağıdaki haller dışında nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizine uygun düştüğü şekilde uygulamaktadır:
- a) Madde 23 (2) ve (3) uyarınca yapılan bir bildiri veya kayıt yalnızca 4 a) fıkrasında belirtilen nedenden dolayı reddedilebilir;
- b) Madde 23 (6)'da bahsedildiği şekilde bir itiraz veya temyiz yalnızca aşağıdaki hususlara dayanabilir:
- i) 4. maddede belirtilen tanıma ve temyizi reddetme gerekçeleri;
- ii) 3. fıkra gereğince iletilen bir belgenin aslına uygunluğu ve bütünlüğü;
- c) Madde 24(4)'te belirtilen usule göre, yetkili makam bu maddenin 4. fıkrasının a bendinde yer alan tanıma ve tenfizin reddi nedenine ilişkin re'sen (kendiliğinden) incelemede bulunabilir. Yetkili makam, bu maddenin 4. Fıkrasında yer alan bütün tanıma ve tenfizin reddi nedenlerini ve 3. Fıkra uyarınca iletilen herhangi bir belgenin aslına uygunluğu ya da doğruluğunu, davalı tarafından ileri sürülmüşse veya söz konusu hususlara ilişkin şüpheler, belgelerin metinlerinden açıkça anlaşılıyorsa yeniden inceleme konusu yapabilir.”
- (6) Nafaka düzenlemesinin tanınması ve tenfizi işlemleri, düzenlemeye ilişkin bir itirazın Âkit Devletin yetkili bir makamı tarafından incelenmekte olması halinde durdurulur.
- (7) 63. madde uyarınca bir Devlet nafaka düzenlemesinin tanınmasına ve tenfizine ilişkin başvuruların sadece Merkezî Makamlar aracılığıyla yapılacağını beyan edebilir.

(8) 62. madde uyarınca bir Âkit Devlet nafaka düzenlemesini tanımama ve tenfiz etmeme hakkını saklı tutabilir.

Madde 31

Ara ve teyit emirleri sonucu alınan kararlar

Bir karar, bir ülkede verilen ara emir ve söz konusu ara emri teyit eden bir başka ülkenin yetkili makamı tarafından verilen emrin birlikte sonucu olarak alınmıyorsa:

- a) Bu Devletlerin her biri bu Bölümün amaçları çerçevesinde menşe Devlet olarak kabul edilir;
- b) eğer davalı, teyit eden Devletteki işlemler hakkında usulüne uygun olarak bilgilendirilmiş ve kendisine ara emrin teyidine itiraz etme imkanı sunulmuşsa, 22. Maddenin e fıkrasında belirtilen koşullar sağlanır;
- c) eğer karar, teyit eden (onaylayan) devlette tenfiz edilebilir nitelikte ise, madde 20 (6)'da belirtilmiş olan, kararın menşe devlette tenfiz edilebilir nitelikte olması gerekliliği sağlanır; ve
- d) Madde 18, her iki Devletten birinde başlatılan kararın değiştirilmesi işlemlerine engel teşkil etmez.

BÖLÜM VI – TALEPTE BULUNULAN DEVLET TARAFINDAN TENFİZ

Madde 32

İç hukuk kapsamında tenfiz

- (1) Bu bölüm hükümlerine göre, tenfiz, talep edilen Ülke hukukuna göre gerçekleştirilir.
- (2) Tenfiz vakit kaybetmeden gerçekleştirilir.
- (3) Bir kararın V. Bölüm hükümlerine göre tenfiz edilebilir olduğu bildirildiğinde ya da tenfizi tescil edildiğinde, başvurunun merkezi makamlar aracılığıyla yapılması durumunda, tenfiz, başvuran tarafından başka bir işlem yapılmasına gerek olmadan devam eder.
- (4) Nafaka yükümlülüğünün süresine ilişkin kararın menşe devletinde uygulanan tüm kuralların etkisi göz önüne alınır.

(5) Menşe devlet ya da talep edilen devletin kurallarından hangisi daha uzun bir süre öngörüyor ise, ödenmemiş borçların tenfizinin tâbi olduğu zamanaşımı süresi olarak belirlenecektir.

Madde 33

Eşit İşlem Yapma

Talep edilen Devlet, Sözleşmeye tâbi durumlarda da, en az iç hukukunda uyguladığı ile aynı kapsamdaki tenfiz usullerini sağlar.

Madde 34

Tenfiz tedbirleri

- (1) Âkit Devletler, bu Sözleşme uyarınca kararları tenfiz için iç hukuklarında etkili tedbirleri alırlar.
- (2) Bu tür tedbirler şunları kapsayabilir:
 - a) ücret stopajı;
 - b) banka hesapları ve diğer kaynaklardan haciz;
 - c) sosyal güvenlik ödemelerinden kesinti;
 - d) rehin tesisi veya mülkün cebrî satışı;
 - e) vergi iadesi stopajı;
 - f) emeklilik gelirlerinin kısıtlanması ya da emeklilik gelirlerine el konması;
 - g) kredi bürosu raporlaması;
 - h) çeşitli ruhsatların verilmemesi, askıya alınması veya iptali (örneğin, ehliyet);
 - i) Gönüllü uzlaşım için arabuluculuk, uzlaşma veya benzeri süreçlerin işletilmesi.

Madde 35

Fon Transferi

- (1) Âkit Devletler, uluslararası anlaşmalar yoluyla da, nafaka ödemesi olarak kullanılabilir fon transferi için mevcut olan masrafı en az ve en verimli yöntemleri kullanmaya teşvik edilmektedir.

(2) Kanunlarına göre para transferlerinin kısıtlı olduğu bir Âkit Devlet, bu sözleşme kapsamında ödenecek fon transferine en yüksek önceliği tanır.

BÖLÜM VII - KAMU ORGANLARI

Madde 36

Başvuran olarak kamu organları

(1) Madde 10 (1) a) ve b) ve Madde 20 (4) uyarınca, tanıma ve tenfiz başvurularında "alacaklı", nafakanın borçlu olunduğu veya nafaka yerine sağlanan faydalar karşılığında masrafları tazmin edilecek kişinin yerine hareket eden bir kamu organını kapsar.

(2) Nafakanın borçlu olunduğu veya nafaka yerine sağlanan faydalar karşılığında masrafları tazmin edilecek kişinin yerine hareket etme hakkı bu kamu organının tabi olduğu yasa ile düzenlenir.

(3) Bir kamu organı aşağıdakilerin tanınmasını veya tenfizini talep edebilir:

- a) Nafaka yerine sağlanan faydaların tazminini isteyen bir kamu organının başvurusu üzerine borçlu aleyhinde verilen karar;
- b) Nafaka yerine alacaklıya sağlanan kazançlar ölçüsünde bir alacaklı ile borçlu arasında verilen bir karar.

(4) Bir kararın tanınmasını veya tenfizini isteyen kamu organı istek üzerine 2. fıkra çerçevesinde hakkının verilmesi ve alacaklıya sağlanan menfaatlerden yararlanmak için gerekli belgeleri tedarik eder.

BÖLÜM VIII - GENEL HÜKÜMLER

Madde 37

Yetkili makamlara yapılan doğrudan talepler

(1) Sözleşme, Âkit Devletin iç hukukuna göre bir kişinin (başvuru sahibinin), o devletin yetkili makamına, 18. maddeye bağlı olarak bir nafaka kararının alınması veya değiştirilmesi amacı da dâhil olmak üzere Sözleşme’de düzenlenen konularda, doğrudan ulaşması için sağlanan usullere başvurma olasılığını bertaraf etmez.

(2) Madde 40 (2), 42, 43 (3), 44 (3), 45 ve 55 hariç, Madde 14 (5), 17 b), ve V., VI., VII. Bölüm ve bu bölüm hükümleri, bir Âkit Devletteki yetkili bir makama doğrudan yapılan tanıma ve tenfiz taleplerinde uygulanır.

(3) 2. fıkranın amacı doğrultusunda, 2. maddenin 1. fıkrasının a) bendi, söz konusu bentte belirtilen yaşın üzerinde olan korunmaya muhtaç kişiler için nafaka tahsis eden kararlara, böyle bir karar kişi belirtilen yaşa gelmeden önce ve o yaştan sonra ehliyetsizlik nedeniyle bakımını sağlamak için verilmişse, uygulanır.

Madde 38

Kişisel verilerin korunması

Sözleşme uyarınca toplanan veya iletilen kişisel veriler sadece toplanma veya iletilme amaçları için kullanılır.

Madde 39

Gizlilik

Bilgiyi işleyen herhangi bir yetkili, kendi Devletin kanunlarına uygun olarak bilginin gizliliğini sağlamak zorundadır.

Madde 40

Bilginin açıklanmaması

(1) Yetkili, bu Sözleşme’nin uygulanmasında toplanan veya iletilen bilginin açıklanması ya da teyit edilmesinin bir kişinin sağlığını, güvenliğini veya

özgürlüğünü tehlikeye atabileceğini tespit ederse, toplanan veya iletilen bilgiyi açıklamaz veya teyit etmez.

(2) Bir merkezi makam tarafından yapılan bu anlamdaki tespit, özellikle de aile içi şiddet vakalarında, diğer merkezi makamlar tarafından da dikkate alınır.

(3) Bu madde, Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli olduğu sürece, yetkili makamlar tarafından ve yetkili makamlar arasında, bilgi toplama ve aktarmaya engel teşkil etmez.

Madde 41

Yasallaştırmamak

Bu Sözleşme'nin kapsamında herhangi bir yasallaştırma veya benzeri formalite gerekli değildir.

Madde 42

Temsil Yetkisi

Talep edilen Devletin Merkezi Makamı, başvurandan yalnızca adlî işlemlerde veya diğer makamlar nezdinde kendi adına hareket etmesi veya bunun için bir temsilci atıyor olması durumunda temsil yetkisi talep edebilir.

Madde 43

Masrafların tahsili

(1) Bu Sözleşme'nin uygulanmasında ortaya çıkan hiçbir masrafların tahsilatı, nafakanın tahsilatının önüne geçmeyecektir.

(2) Devlet, kaybeden taraftan masrafları tahsil edebilir.

(3) 2. Fıkra uyarınca masrafların kaybeden taraftan tahsili için 1. Maddenin 1. Fıkrasının b bendine göre yapılan başvurularda, "alacaklı" terimi bir devleti içerir.

(4) Bu madde, 8.maddeye hâlel getirmez.

Madde 44

Lisana İlişkin Koşullar

- (1) Başvuru ve ilgili belgeler orijinal dilinde olur ve talep eden devletin yetkili makamı tercümeden vazgeçmediği sürece, talep edilen devletin resmi diline ya da talep edilen 63. Maddeye göre bildirimde bulunarak kabul ettiğini belirttiği başka bir dile tercümesi beraberinde gelir.
- (2) Birden fazla resmi dili olan ve iç hukukuna dayanan nedenlerle tüm ülkede geçerli olmak üzere bu dillerden birisini seçemeyen Âkit Devlet, 63. Maddeye göre bildirimde bulunarak, böyle belge ya da tercümelerin ülkenin belirli bölgelerinde hangi dilde hazırlanarak sunulması gerektiğini belirtmelidir.
- (3) Merkezi makamlarca aksi kararlaştırılmadıkça, böyle makamlar arasındaki diğer iletişim, talep edilen devletin resmi dilinde veya İngilizce ya da Fransızca dillerinden birinde yapılmalıdır. Bununla beraber, bir Âkit Devlet, 62. maddeye göre bir çekince koyarak, İngilizce ya da Fransızca dillerinden birisinin kullanımına itiraz edebilir.

Madde 45

Çeviri araçları ve giderleri

- (1) Bölüm III'te belirtilen başvurularda, Merkezi Makamlar, münferit bir durumda veya genel olarak, talep edilen Devletin resmi diline tercüme, talep edilen Devlette orijinal dilinden veya başka herhangi bir istenen dilden yapılabileceğini kararlaştırabilirler. Herhangi bir anlaşma yoksa ve talepte bulunan Merkezi Makamın Madde 44 (1) ve (2)'nin gerekliliklerine uyması mümkün değilse, başvuru ve ilgili belgeler daha sonra talep edilen Devletin resmi diline çevrilmek üzere İngilizce veya Fransızca çevirisiyle birlikte iletilebilir.
- (2) 1. fıkranın uygulanmasından kaynaklanan çeviri masrafları, Devletlerin Merkezi Makamları tarafından aksi kabul edilmedikçe, talep eden Devlet tarafından karşılanır.
- (3) 8. maddeye rağmen, talep eden Merkezi Makam, başvurunun ve ilgili belgelerin çevirisinin masraflarını, söz konusu masrafların adli yardım sistemi tarafından karşılanması söz konusu ise karşılanmamış olan tutar kadarıyla, başvuranın ödemesine karar verebilir.

Madde 46

Birleştirilmemiş hukuk sistemleri – yorum

(1) Bu Sözleşmede ele alınan herhangi bir konuya ilişkin farklı bölgesel birimlerde geçerli olan iki veya daha fazla hukuk sistemlerinin veya kurallar dizisinin uygulandığı bir Devletle ilgili olarak:

- a) Devletin kanunlarına veya usullerine yapılan herhangi bir atıf, uygun olduğu hallerde, ilgili bölgesel birimde yürürlükte olan kanun veya usule atıf yapar şeklinde anlaşılır;
- b) O Devlette verilmiş, tanınmış, tanınmış ve tenfiz edilmiş, tenfiz edilmiş veya değiştirilmiş bir karara yapılan herhangi bir atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimde verilmiş, tanınmış, tanınmış ve tenfiz edilmiş, tenfiz edilmiş veya değiştirilmiş bir karara bir karara atıf yapar şeklinde anlaşılır;
- c) O Devletteki bir adli veya idari makama yapılan herhangi bir atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki bir adli veya idari makama atıf yapar şeklinde anlaşılır;
- d) Bir devletin Merkezi Makamlar dışındaki herhangi bir yetkili makamına, kamu kuruluşuna ve diğer kurumlarına yapılan atıf, uygun olduğu yerlerde, ilgili bölgesel birimde yetkili kılınmış makamlara yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
- e) O Devletteki yerleşim yerine veya mutad meskene ilişkin yapılan atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki meskene veya mutad meskene yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
- f) O Devletteki varlıkların bulunduğu yere ilişkin yapılan atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki varlıkların yerine yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
- g) Bir Devletteki yürürlükte olan karşılıklılık esasına dayalı bir düzenlemeye yapılan atıf, uygun olduğu yerlerde, ilgili bölgesel birimde yürürlükte olan karşılıklılık esasına dayalı bir düzenlemeye yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
- h) O Devletteki ücretsiz adli yardıma yapılan bir atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki ücretsiz adli yardıma yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
 - i) Bir Devletteki nafaka düzenlemesine yapılan atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki nafaka düzenlemesine yapılan atıf şeklinde anlaşılır;
 - j) Bir Devletteki masrafların tahsiline yapılan atıf, gerekli hallerde, ilgili bölgesel birimdeki masrafların tahsiline yapılan atıf şeklinde anlaşılır;

2) Bu madde, Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü'ne uygulanmaz.

Madde 47

Birleştirilmemiş hukuk sistemleri - maddi kurallar

(1) Farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birimi olan bir Âkit Devlet, yalnızca böyle farklı bölgesel birimleri kapsayan durumlara bu Sözleşmeyi uygulamak zorunda değildir.

(2) Farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birimi olan bir Âkit Devletteki bir bölgesel birimin yetkili makamı, böyle bir kararı yalnızca Bu Sözleşme'ye bağlı aynı Âkit Devletin bir başka farklı bölgesel birimi tanıdığı veya tenfiz ettiği için tanımak veya tenfiz etmek zorunda değildir.

(3) Bu madde, Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü'ne uygulanmaz.

Madde 48

Nafaka Mükellefiyetine Dair Önceki Lahey Sözleşmeleri ile eşgüdüm

Âkit Devletler arasındaki ilişkilerde, Madde 56 (2) uyarınca, bu Sözleşme, 2 Ekim 1973 tarihli Nafaka Mükellefiyetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair Lahey Sözleşmesi'ni ve bu tür devletler arasındaki yürürlüğün kapsamı, bu Sözleşmenin uygulanmasının kapsamıyla çakıştığı müddetçe Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Dair Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair 15 Nisan 1958 tarihli Lahey Sözleşmesini devre dışı bırakır.

Madde 49

1956 New York Sözleşmesi'yle eşgüdüm

Âkit Devletler arasındaki ilişkilerde, bu tür devletler arasındaki yürürlük kapsamı bu Sözleşmenin uygulanmasının kapsamıyla çakıştığı müddetçe bu Sözleşme, Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni devre dışı bırakır.

Madde 50

Belgelere ve kanıtlara ilişkin önceki Lahey Sözleşmeleriyle ilişki

Bu Sözleşme, 1 Mart 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Sözleşme'yi, 15 Kasım 1965 tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayriadli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi'ni ve 18 Mart 1970 Tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşmesi'ni etkilemez.

Madde 51

Düzenlemelerin ve ek anlaşmaların eşgüdümü

(1) Bu Sözleşme, bu Sözleşme'yle düzenlenen konulara ilişkin hükümleri içeren ve Âkit Devletlerin Taraf oldukları bu Sözleşme'den önce imzalanan herhangi bir uluslararası düzenlemeyi etkilemez.

(2) Herhangi bir Âkit Devlet, bu tür anlaşmaların ve Sözleşmenin amaçlarıyla uyumlu olması ve bu tür Devletlerin Âkit Devletlerle arasındaki ilişkide Sözleşme'nin hükümlerinin uygulanmasını etkilememesi şartıyla, kendi aralarında Sözleşme'nin uygulanmasını geliştirmek amacıyla bir veya daha fazla Âkit Devletle anlaşmalar imzalayabilir. Böyle bir anlaşmayı imzalayan Devletler bir kopyayı Sözleşme'nin depoziterine iletir.

(3) 1. ve 2. Fıkralar ayrıca karşılıklılık düzenlemelerine ve ilgili devletler arasındaki özel ilişkilere dayalı yeknesak kurallara da uygulanır.

(4) Sözleşmenin imzalanmasından sonra bu tür düzenlemeler Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü Üye Devletleri ve diğer Âkit Devletler arasında Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını etkilememesi şartıyla Sözleşme'yle düzenlenen hususlarda Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü'nün düzenlemelerinin uygulanmasını etkilemez. Sözleşme, Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü Üye Devletleri arasındaki kararların tanınması veya tenfizine ilişkin, Sözleşme'nin imzalanmasından önce veya sonra kabul edilen Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü kurallarını etkilemez.

Madde 52

En etkili kural

(1) Bu Sözleşme, aşağıdaki durumlarda, talep eden Devlet ve talep edilen Devlet arasında yürürlükte olan bir anlaşmanın, düzenlemenin veya uluslararası belgenin veya talep edilen devlette yürürlükte olan karşılıklılık esasına dayalı bir düzenlemenin uygulanmasını engellemez:

- a) Madde 22 f)'ye hâlel getirmeksizin, nafaka kararlarının tanınmasına yönelik esasları genişleten;
- b) Nafaka kararlarının tanınma ya da tanınma ve tenfizi başvurularına ilişkin basitleştirilmiş, daha hızlı işlemler;
- c) Madde 14 ila 17'de öngörülenden daha faydalı adli yardım; veya
- d) talep eden Devletteki bir başvurana talep edilen Devletin Merkezi Makamına doğrudan bir talepte bulunmaya izin verme işlemleri.

(2) Bu Sözleşme, 1 a) - 1 c) fıkralarında değinildiği gibi daha etkin kurallar sağlayan talep edilen Devlette yürürlükte olan bir yasanın uygulanmasını engellemez. Ancak, 1 b)'de atıfta bulunulan daha basitleştirilmiş, hızlı işlemler ile ilgili olarak, bu işlemler Madde 23 ve 24'te taraflara sağlanan koruma ile ve özellikle tarafların işlemlerden haberdar olmaya ve herhangi bir itiraz veya temyize ilişkin dava açmaya yeterli imkânâ sahip olma hakkıyla uyumlu olmalıdır.

Madde 53

Yeknesak yorumlama

Bu Sözleşme'nin yorumlanmasında, Sözleşmenin uluslararası karakterine ve uygulanmasında yeknesaklığı teşvik etme gerekliliğine önem atfedilir.

Madde 54

Sözleşme'nin uygulanmasının incelenmesi

(1) Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Genel Sekreteri, Sözleşme'nin uygulanmasını gözden geçirmek ve Sözleşme kapsamında iyi uygulamaların geliştirilmesini teşvik etmek amacıyla düzenli aralıklarla Özel bir Komisyon toplar.

(2) Bu gözden geçirme için, Âkit Devletler Sözleşme'nin uygulanmasını ile ilgili olarak istatistikler ve içtihatlar da dâhil olmak üzere bilgi toplama konusunda Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimi Bürosuyla işbirliği yapar.

Madde 55

Formların Değişikliği

(1) Bu Sözleşmeye eklenen formlar, tüm Âkit Devletlerin ve tüm üyelerin davet edildiği Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Genel Sekreteri tarafından toplanan Özel Komisyonunun kararı ile değiştirilebilir. Formları değiştirme teklifi toplantının gündemine dâhil edilir.

(2) Özel Komisyonda hazır bulunan Âkit Devletler tarafından kabul edilen değişiklikler, söz konusu değişikliklerin depoziter tarafından tüm Âkit devletlere bildirimini takip eden yedinci takvim ayının ilk günü, tüm Âkit devletler için yürürlüğe girer.

(3) 2. Fıkrafta öngörülen dönemde herhangi bir Âkit Devlet, Madde 62 uyarınca, yapılan değişiklikle ilgili olarak depozitere yazılı bildirimde bulunmak suretiyle çekincesini ortaya koyabilir. Çekince geri çekilene kadar bu türden bir çekince koyan Devlet, bu değişiklikle ilgili olarak bu sözleşmeye Taraf bir devlet olarak ele alınmaz.

Madde 56

Geçici Hükümler

(1) Sözleşme aşağıdaki her durumda uygulanır:

a) Talep eden ve talep edilen devlet arasında Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra talep edilen devletin merkezi makamı tarafından, 7. Maddeye dayanan bir istem ya da III. Bölüm hükümlerine dayanan bir başvuru alındığında;

b) Menşe devlet ve talep edilen devlet arasında Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra talep edilen devletin yetkili makamı tarafından, tanıma ve tenfize ilişkin doğrudan bir istem alındığında;

(2) 48. maddede sözü edilen Lahey Nafaka Sözleşmeleri'nin birisine de Taraf olan Bu Sözleşme'nin Âkit Devletleri arasındaki tanınmaya ve tenfize ilişkin olarak bu Sözleşme'nin o Devlette yürürlüğe girmesinden önce menşe Devlette verilen kararın

uygulanmasına, kararın verilmesi sırasında yürürlükte olan Sözleşmenin hükümleri uyarınca aksi takdirde tanınabilir ve tenfiz edilebilir olan bu Sözleşme'deki tanıma ve tenfiz şartları engel teşkil ediyorsa, Sözleşme'nin şartları uygulanır.

(3) 21 yaşından küçük bir kişiye ilişkin ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka düzenlemesi dışında, Talep edilen devlet, sözleşmenin menşe devlet ve talep edilen devlet arasında yürürlüğe girmesinden önce vadesi dolmuş olan ödemelere ilişkin bir karar ya da nafaka düzenlemesini, bu Sözleşme hükümlerine göre tenfiz etmek ile yükümlü değildir.

Madde 57

Yasalar, usuller ve hizmetlere ilişkin bildirim

(1) Bir Âkit Devlet, onay veya katılım belgesi depozitere verilene veya Sözleşme'nin 61. maddesi bir beyan uyarınca sunulana kadar Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimi Bürosu'na aşağıdakileri sunar-

- a) Nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak kanun ve usullerin açıklanması;
- b) 6. madde uyarınca yükümlülükleri karşılayacak önlemlerin açıklanması;
- c) 14. madde uyarınca usullere etkin erişimi başvuranlara nasıl sağlanacağını açıklaması;
- d) Özellikle borçluyu koruyan hükümler ve zamanaşımı süreleri olmak üzere tenfiz kısıtlamalarını içeren, tenfiz kural ve usullerinin açıklanması;
- e) Madde 25 (1) b) ve (3)'de belirtilen herhangi bir şart.

(2) Âkit Devletler, 1. fıkradaki yükümlülüklerini yerine getirirken, Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından önerilen ve yayınlanan bir ülke profili formunu kullanabilir.

(3) Bilgi, Âkit Devletler tarafından güncel tutulur.

BÖLÜM IX - NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 58

İmza, onay ve katılım

- (1) Sözleşme, Yirmi Birinci Oturumu sırasında Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Üye Devletlerinin ve bu Oturuma katılan diğer Devletlerin imzasına açıktır.
- (2) Sözleşme tasdik edilir, kabul edilir veya onaylanır ve tasdik, kabul veya onay belgeleri Sözleşme'nin depoziteri olan Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığı'na verilir.
- (3) Diğer herhangi bir Devlet veya Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü, Madde 60 (1) uyarınca yürürlüğe girmesinden sonra Sözleşmeye katılabilir.
- (4) Katılım belgesi depoziter devlete verilir.
- (5) Bu katılımın yalnızca, katılan Devlet ve 65. maddede değinilen bildirim tarihinden itibaren 12 ay içinde katılımına itiraz etmeyen Âkit Devletler arasındaki ilişkilere etkisi vardır. Böyle bir itiraz, katılım sonrasında Devletlerin Sözleşme'yi tasdik ettikleri, kabul ettikleri veya onayladıkları sırada da bildirilebilir. Böyle bir itiraz depozitere bildirilir.

Madde 59

Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütleri

- (1) Yalnızca egemen Devletler tarafından oluşturulan ve bu Sözleşme'yle düzenlenen bazı veya tüm konularda yetkinliğe sahip bir Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü benzer şekilde bu Sözleşme'yi imzalayabilir, kabul edebilir veya bu Sözleşme'ye katılabilir.
- (2) Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü, imza, kabul, onay ya da katılma sırasında depoziteri yazılı olarak, kendisine üye devletler tarafından Örgüte devredilen yetkiler itibariyle hangi konularda Sözleşmenin uygulama alanı bulacağı hakkında bilgilendirmelidir. Örgüt, bu fıkra kapsamında verilen en yakın zamandaki bildiride belirtildiği üzere, yetkisi dahilindeki her türlü değişikliği yazılı olarak depozitere zamanında bildirir.
- (3) İmza, kabul, onay veya katılım sırasında, bir Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü, 63. madde uyarınca bu Sözleşme'nin uygulama alanı bulacağı tüm konularda kendisinin yetkili olduğunu ve Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü'ne

mevzubahis konu hususunda yetki devreden Üye Devletlerin, Örgüte ilişkin imza, kabul, onay veya katılım sonucu olarak bu Sözleşme'yle bağlı olduğunu bildirebilir.

(4) Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesi için Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü tarafından depozitere verilen herhangi bir belge Örgüt 3. fıkra uyarınca bir beyanda bulunmadığı sürece göz önünde tutulmaz.

(5) Bu Sözleşme'deki "Âkit Devlete" veya "Devlete" yapılan herhangi bir atıf uygun olduğu yerlerde Sözleşme'ye Taraf olan bir Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütüne aynı şekilde uygulanır. Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü tarafından 3. Fıkra uyarınca yapılan bir bildiri bu Sözleşme'de "Âkit Devlete" veya "Devlete" yapılan herhangi bir atıf uygun olduğu yerlerde ilgili Örgütün Üye Devletlerine uygulanır.

Madde 60

Yürürlüğe giriş

(1) Sözleşme, Madde 58'de belirtilen tasdik, kabul veya onaydan oluşan ikinci belgenin depozitere verildikten sonraki üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

(2) Daha sonra Sözleşme aşağıdaki tarihlerde yürürlüğe girer-

a) Madde 59 (1)'de belirtilen, daha sonra tasdik eden, kabul eden veya onaylayan her Devlet veya Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü için tasdik, kabul ve onay belgelerinin depozitere verilmesini takip eden üç aylık sürenin sonunu izleyen her ayın birinci gününde;

b) Madde 58 (3)'de belirtilen her Devlet veya Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü Madde 58 (5)'de yapılan itirazlar döneminin sona ermesinin ertesi gününde;

c) Sözleşme'nin 61. maddesi uyarınca uzatıldığı bir bölgesel birim için o maddede belirtilen bildirimden sonraki üç ayın bitimini takip eden ayın ilk gününde.

Madde 61

Birleştirilmemiş hukuk sistemlerine göre beyanlar

- (1) Bir Devletin Sözleşme’de yer alan konulara ilişkin farklı hukuk sistemleri barındıran iki veya daha fazla bölgesel birimi varsa, imza, tasdik, kabul, onay sırasında 63. Madde uyarınca bu Sözleşme’nin bölgesel birimlerini veya bir veya daha fazlasını kapsayabileceğini beyan edebilir ve bu beyanı başka bir beyan sunarak herhangi bir zaman değiştirebilir.
- (2) Böyle bir beyan depozitere bildirilir ve Sözleşme’nin geçerli olduğu bölgesel birimler açıkça belirtilir.
- (3) Devletin bu madde kapsamında hiçbir beyanda bulunmaması durumunda, Sözleşme, bu Devletin tüm bölgesel birimlerini kapsar.
- (4) Bu madde herhangi bir Bölgesel Ekonomik Entegrasyon rgt’ne uygulanmaz.

Madde 62

ekinceler

- (1) Herhangi bir kit Devlet, tasdik, kabul, onay veya katılım süresinden sonra olmamak üzere veya 61. maddeye binaen bir beyan sırasında Madde 2(2), 20 (2), 30 (8), 44 (3) ve 55 (3)’te öngörülen bir veya daha fazla çekince koyabilir. Başka hiçbir çekince konulmasına izin verilmez.
- (2) Herhangi bir Devlet, herhangi bir zamanda çekincesini geri alabilir. ekincenin geri alınması depozitere bildirilir.
- (3) ekince, 2. fıkrada belirtilen bildirimden sonraki üçüncü takvim ayının ilk günü yürürlükten kalkar.
- (4) Bu madde kapsamındaki çekincelerin Madde 2 (2)’de öngörülen çekince dışında hiçbir karşılıklı etkileri yoktur.

Madde 63

Beyanlar

- (1) Madde 2 (3), 11 (1) g), 16 (1), 24 (1), 30 (7), 44 (1) ve (2), 59 (3), ve 61(1)'de belirtilen beyanlar, imza, tasdik, onay veya katılım üzerine veya bundan sonra herhangi bir zamanda yapılabilir ve herhangi bir zamanda veya geri çekilebilir.
- (2) Beyanlar, değişiklikler ve geri çekmeler depozitere bildirilir.

(3) İmza, tasdik, onay veya katılım sırasında yapılan bir beyan, ilgili Devlet için bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesi ile eş zamanlı olarak yürürlüğe girer.

(4) Daha sonraki bir zamanda yapılan bir beyan, değişiklik veya beyanın geri çekilmesi, bildirimde depoziter tarafından alındığı tarihten sonraki üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 64

Fesih ihbarı

(1) Bir Âkit Devlet, depozitere hitaben yazılı bir bildirimle bu Sözleşme'yi feshedebilir. Fesih, Sözleşme'nin uygulandığı çok birimli bir Devletin bazı bölgesel birimleriyle sınırlı olabilir.

(2) Fesih, depoziter tarafından alındığının bildirildiği tarihten sonraki 12 ayın bitimini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer. Bildirimde feshin yürürlüğe girmesi için daha uzun bir süre belirtildiğinde fesih depoziter tarafından alındığının bildirildiği bu daha uzun dönemin sona ermesi üzerine yürürlüğe girer.

Madde 65

Bildirim

Depoziter, 58. ve 59. maddeler uyarınca imzalamış, tasdik etmiş, kabul etmiş, onaylamış veya katılmış olan Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Üyelerini ve diğer Devletleri ve Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütlerini aşağıdaki hususlara ilişkin haberdar eder:

- a) 58. ve 59. maddelerde belirtilen imza, tasdik, kabul ve onaylar;
- b) Madde 58 (3), (5) ve 59'da belirtilen katılımlar ve katılımlara yapılan itirazlar;
- c) Sözleşme'nin 60. maddesi uyarınca yürürlüğe girdiği tarih;
- d) Madde 2 (3), 11 (1) g), 16 (1), 24 (1), 30 (7), 44 (1) ve (2), 59 (3) ve 61 (1)'de belirtilen beyanlar;
- e) Madde 51 (2)'de belirtilen anlaşmalar;
- f) Madde 2 (2), 20 (2), 30 (8), 44 (3) ve 55 (3)'te belirtilen çekinceler ve Madde 62 (2)'de belirtilen geri çekmeler;
- g) Madde 64'te belirtilen fesih ihbarları.

Yukarıdaki hususları tasdiklen, aşağıda imzası bulunanlar bu Sözlęme'yi imzalamışlardır.

Lahey'de 23 Kasım 2007 tarihinde İngilizce ve Fransızca dillerinde, her iki metin aynı derecede geçerli olmak üzere tek nüsha halinde Hollanda Krallığı Hükümeti arşivlerinde saklanacak olan bu Sözlęme'nin tasdikli kopyası diplomatik kanallardan Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı'nın Üyelerinin her birine konferansın Yirmi Birinci Oturumunun tarihinde ve bu Oturuma katılmış olan diğer Devletlerin her birine gönderilir.

